

**УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ**

**РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ**

МАТЕРІАЛИ
III підсумкової науково-практичної конференції
(16 травня 2019 року)

УДК 351.74+351.86 (477)(082)
ББК 67.9 (4Укр)401.21я431
Р 311

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту УДО України
КНУ імені Тараса Шевченка (протокол № 12 від 21 травня 2019 року)

Редакційна колегія:

Литвиненко Олександр Сергійович – заслужений юрист України, т.в.п. начальник Інституту УДО України, голова організаційного комітету;

Пугач Сергій Миколайович – перший заступник начальника Інституту УДО України, заступник голови організаційного комітету;

Плахута Ігор Вікторович – заступник начальника Інституту УДО України;

Попович Юрій Сергійович – заступник начальника Інституту УДО України;

Малкуш Микола Васильович – офіцер з особливих доручень I категорії адміністративно-господарського відділу Інституту УДО України;

Іванушкін Євген Олександрович – начальник центру організації освітньо-наукової діяльності та міжнародних зв'язків Інституту УДО України;

Кузнецов Віталій Володимирович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри гуманітарних та загально-правових дисциплін Інституту УДО України;

Микитюк Микола Андрійович – кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри організації державної охоронної діяльності та безпеки Інституту УДО України;

Гребенюк Максим Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри психології охоронної діяльності Інституту УДО України;

Кисленко Дмитро Петрович – кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки Інституту УДО України;

Шутий Михайло Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент, консультант-експерт центру освітньо-наукової діяльності та міжнародних зв'язків Інституту УДО України, **секретар організаційного комітету.**

Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи : матеріали III підсумкової науково-практичної конференції (16 травня 2019 року). – К. : Інститут УДО КНУ імені Тараса Шевченка, 2019. – 209 с.

УДК 351.74+351.86 (477)(082)
ББК 67.9 (4Укр)401.21я431

У збірнику висвітлюються різні питання реформування національної безпеки. Метою наукових обговорень постала необхідність у формуванні мотивації молоді до наукових досліджень та інтелектуального зростання; презентація наукових пошуків військовослужбовців і слухачів магістратури; покращення творчої співпраці між різними науковими школами та сприяння розвитку взаємин між вищими навчальними закладами України сектору державної безпеки, основним завданням якої є підвищення підготовки майбутніх фахівців сектору державної безпеки освітнього ступеня «магістр».

Тези наукових повідомлень і виступів друкуються в авторській редакції.

Відповідальність за достовірність поданих фактів, цитат, цифр, прізвищ та оформлення списку використаних джерел автори несуть одноосібно.

Будь-яке відтворення тексту без згоди авторів забороняється.

© Інститут Управління державної охорони України
КНУ імені Тараса Шевченка, 2019
© Колектив авторів, 2019

ЗМІСТ

Вітальне слово <i>ГЕЛЕТЕЯ В.В.</i>	12
Вітальне слово <i>ЛИТВИНЕНКА О.С.</i>	14
<i>Аблазов І.В., Терняк П.А.</i>	16
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УГОРЩИНИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕЦИ УКРАЇНИ <i>Авдієнко Д.В.</i>	17
ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ВІДЕОІНФОРМАЦІЇ, ЇЇ РЕЄСТРАЦІЇ, ВІЗУАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ПЕРЕБІГОМ ПОДІЙ В МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕБУВАННЯ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА <i>Аганін Б.Ю.</i>	18
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ: ФУНКЦІЇ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ <i>Акімов М.О.</i>	20
РІВНОПРАВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ <i>Акопян О.В.</i>	22
СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ <i>Александров Д.О.</i>	23
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАДАПТАЦІЇ КОМБАТАНТІВ <i>Бабенко В.Г., Кириєнко Л.А., Пампура І.І.</i>	24
УРАХУВАННЯ СПЕЦИФІКИ Й МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ТА ТЕХНІКИ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ <i>Барко В.І., Барко В.В., Остапович В.П.</i>	26
ПСИХОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ <i>Басс В.О.</i>	28
ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Безелюк В.В.</i>	30
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ <i>Безпалий М.П.</i>	31
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В ЗАСТОСУВАННІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ <i>Білевич Н.О.</i>	32
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В РЕФОРМІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС <i>Білич С.В.</i>	34
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПОРЯДОК ОБЛІКУ СЛУЖБОВОГО ЧАСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ПРИКЛАДІ ЗБРОЙНИХ СИЛ ІНШИХ КРАЇН <i>Бобровицький О.С.</i>	36
ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ІНФОРМАЦІЮ В ІНТЕРЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	

НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ <i>Бойчук В.М.</i>	37
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА <i>Буликан А.В.</i>	39
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ <i>Бурак М.В.</i>	40
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ <i>Бутрик В.В.</i>	42
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ <i>Величко М.В., Кирилюк О.С.</i>	43
КОНВЕРГЕНЦІЯ БІОЛОГІЇ ТА ХІМІЇ ЯК ВИКЛИКИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇН СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА <i>Веденєєв Д.В.</i>	44
ДО ПИТАННЯ ПРО ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОГО ДОСВІДУ ВІДОМСТВА ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ <i>Власенко С.Б.</i>	46
ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ <i>Гавдьо Ю.Р.</i>	47
ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ <i>Гаврилюк К.І.</i>	49
СОЦІАЛЬНА СТИГМАТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА АНТИТЕРОРИСТИЧНУ БЕЗПЕКУ <i>Галєєв В.А.</i>	50
ДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ І КЛАСИФІКАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ <i>Галюк Д.В.</i>	51
НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ – ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ <i>Ганова Г.О.</i>	52
ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ <i>Гарькавий Є.М.</i>	54
ФОРМУЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ У СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ <i>Глухий З.В.</i>	55
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА <i>Голіна В.В.</i>	56
ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА – ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ СОЦІУМУ <i>Головко А.Л.</i>	57
ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПРАВОВА ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	

<i>Голя К.В., Петриченко В.С., Циганок А.С.</i>	59
НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ	
<i>Горлинський В.В.</i>	61
РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ АСПЕКТИ	
<i>Горова О.Б.</i>	62
ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНСТИТУТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Гребенюк М.О.</i>	63
ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ	
<i>Гриненко І.М.</i>	65
ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ТА ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ СБ УКРАЇНИ	
<i>Гріненко Я.В.</i>	66
МІСЦЕ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ	
<i>Гуз А.М.</i>	68
СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ НАТО ТА УКРАЇНИ	
<i>Гуломов В.А.</i>	69
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНОГО ОГЛЯДУ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	
<i>Давидова О.В.</i>	70
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Данилко В.А.</i>	71
ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРУПОВИХ ФОРМ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ	
<i>Денисенко І.О.</i>	73
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ	
<i>Дмитренко А.О.</i>	74
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ КОНЦЕПЦІЇ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Дьомкін О.Л.</i>	76
НОВІТНІ ВИКЛИКИ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОГЛЯД ІЗ ФРАНЦІЇ	
<i>Єні О.В.</i>	77
ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПРОКУРОРА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТАН РЕГУЛЮВАННЯ	
<i>Жогальський І.М.</i>	79
МЕТОДИКА ВЗЯТТЯ ПІД ОХОРОНУ ОКРЕМОГО ОБ'ЄКТУ ОХОРОНИ	
<i>Журба І.П.</i>	80
ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА	

<i>Іванюк Є.С. Чорногор Я.О.</i>	82
ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РУСИ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	
<i>Іващенко В.О.</i>	83
ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Іщенко М.С.</i>	84
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ – ГАРАНТІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СЛУХАЧІВ ІНСТИТУТУ УДО УКРАЇНИ КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА	
<i>Калініна А.В.</i>	86
НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «КРИМІНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА» ЯК ОДИН ІЗ ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ	
<i>Касперський І.П.</i>	87
ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СИЛОВИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ	
<i>Касянчук А.В.</i>	88
ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ УДО УКРАЇНИ	
<i>Кашталян Т.М.</i>	90
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
<i>Кисленко Д.П.</i>	91
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИЙОМІВ РУКОПАШНОГО БОЮ ФАХІВЦІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ	
<i>Кізюн О.П.</i>	93
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ВЧИНЕНІ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ	
<i>Клійчук В.Ю.</i>	94
ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Князєв С.О.</i>	95
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ СЛУЖБОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ	
<i>Колодяжний М.Г.</i>	97
ПРАВОВЕ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ	
<i>Корж І.Ф.</i>	98
ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА РОЛЬ БЕЗПЕКОВИХ КОМІТЕТІВ	
<i>Kofanov Andrii, Kofanova Olena</i>	100
IMPLEMENTATION OF CADETS PREPARATION FOR THE SPECIAL AIRCRAFT AND AVIATION OBJECTS REVIEW DURING INTERNATIONAL SPORT EVENTS (OLYMPICS, WORLD CUP) TO ENSURE THE SAFETY OF PASSENGERS AND STAFF	
<i>Кравцова З.С.</i>	101
ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СВІТЛІ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕФОРМ	

<i>Кравченко Н.М.</i>	103
ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ	
<i>Кравченко Р.М.</i>	104
УРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВА У ВИЗНАЧЕННІ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОЇ КОНТРРОЗВІДКИ СБ УКРАЇНИ	
<i>Кубів С.І.</i>	106
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОПК УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ОФСЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ	
<i>Кудінов В.А.</i>	107
АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2014-2018 РОКІВ	
<i>Кузнецов В.В.</i>	109
АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОГРАМА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	
<i>Кучерявий Л.М., Завізіон О.С.</i>	111
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ЇЇ СТРУКТУРА	
<i>Краснов О.В.</i>	113
ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ У СИСТЕМІ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Криштоф І.</i>	114
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Лавриненко Н.Ю., Богуславець А.В.</i>	116
ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Левенець О.А.</i>	117
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ	
<i>Левчук О.В.</i>	118
ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Леоненко Н.А.</i>	120
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ НАЯВНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	
<i>Лободенко К.В.</i>	121
НАПРЯМКИ ТА СУБ'ЄКТИ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
<i>Луценко Ю.В.</i>	122
ОКРЕМІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Манішевський В.А.</i>	124
ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ	
<i>Маркєєва О.Д.</i>	125
ЗОВНІШНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ ФРАНЦІЇ	

<i>Мартин Д.І.</i>	126
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАЦІВНИКІВ ОХОРОННИХ СТРУКТУР	
<i>Мельник О.О.</i>	127
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТЕРОРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Мельник О.О.</i>	129
МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Месаблішвілі Р.Н.</i>	130
ВЕРБАЛЬНІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	
<i>Микитюк М.А., Марчук М.М.</i>	131
ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	
<i>Микитюк М.А., Скриньковський Р.М.</i>	133
ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	
<i>Михайлов А.В.</i>	135
ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	
<i>Михайловський Д.О.</i>	136
ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ	
<i>Мінченко Ю.М.</i>	137
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
<i>Мітенко О.В.</i>	138
РОЛЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ У ЗДІЙСНЕННІ ЛЕГАЛЬНОЇ РОЗВІДКИ. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Мороз О.В.</i>	140
СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО КРЕДИТУ ДОВІРИ ЯК СКЛАДОВА МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КИТАЮ	
<i>Москалюк С.В.</i>	141
ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	
<i>Мураненко К.Ю.</i>	143
АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ	
<i>Науменко А.О.</i>	144
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
<i>Никифорчук Д.Й., Ручка Ю.І.</i>	146
ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	

<i>Ничитайло І.М.</i>	147
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	
<i>Орловська Н.А.</i>	149
ЗАГРОЗИ У ДУХОВНІЙ СФЕРІ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	
<i>Павлов Д.М.</i>	150
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПІДХОДУ	
<i>Парахоня О.М.</i>	152
ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ	
<i>Паскевська Ю.А.</i>	153
ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Петренко Ю.М.</i>	154
РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕПАРТАМЕНТУ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ	
<i>Петровська С.В.</i>	155
СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
<i>Печора К.В.</i>	157
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
<i>Пилипей В.В.</i>	158
ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СИНДРОМ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗОНИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ	
<i>Повар О.В.</i>	160
ВІЙСЬКОВІ ЧАСТИНИ І ПІДРОЗДІЛИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ТА КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
<i>Приполова Л.І.</i>	161
ЩОДО НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ СУТНОСТІ СУЧАСНОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	
<i>Радов Д.Г.</i>	162
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ОБОРОННИМИ ВИТРАТАМИ ТА ЕКОНОМІЧНИМ ЗРОСТАННЯМ	
<i>Радзієвський Р.М., Федотов І.Р.</i>	164
СУЧАСНІ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА КЕРУВАННЯ ДОСТУПОМ НА ОБ'ЄКТАХ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА	
<i>Резнік В.І.</i>	165
ПОВІТРЯНИЙ ПРОСТІР ЯК СФЕРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	
<i>Рубель К.В., Гордієнко Л.О.</i>	168
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ	

<i>Рудь Р.П.</i>	169
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ, ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ ОХОРОНИ	
<i>Сальнікова О.Ф., Іжutowa I.B.</i>	170
АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Сальнікова О.Ф., Сівоха I.B.</i>	172
АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ НАТО ЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ	
<i>Самоткал В.В.</i>	173
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ	
<i>Сервецький I.B.</i>	175
ДЕРЖАВНА ЗРАДА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ	
<i>Старинець В.В.</i>	177
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ	
<i>Степанчук О.В.</i>	178
ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ МЕТОДОМ КОЛОВИХ ТРЕНУВАНЬ	
<i>Сурков О.О.</i>	179
АНАЛІЗ СУТНОСТІ І ЛОГІКА ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СПРОМОЖНОСТЕЙ	
<i>Сюравчик В.Г., Сюравчик К.В.</i>	181
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ	
<i>Тарасюк А.В.</i>	184
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ	
<i>Тельцов В.Ю.</i>	186
ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК РУКОПАШНОГО БОЮ	
<i>Терещук В.В.</i>	187
КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	
<i>Тихоненко О.О.</i>	188
ПРОФАЙЛІНГ ЯК МЕТОД ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ	
<i>Тронько О.О., Свідченко О.В.</i>	189
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ	
<i>Фурман А.В.</i>	191
ГЕНДЕР ЯК ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	
<i>Фурсенко А.В.</i>	193
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПРАВООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	

<i>Хмара В.М.</i>	194
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	
<i>Хойнацька Л.М.</i>	195
ТЕРОРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ	
<i>Чайкун В.М.</i>	196
ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	
<i>Чеховська М.М.</i>	197
ГЕНДЕРНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
<i>Чумак В.В.</i>	199
«САРА» ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ПОЛІЦІЇ В ГРУЗІЇ	
<i>Шабельний Я.В.</i>	200
ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ПРОЯВИ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	
<i>Швалюк В.В.</i>	201
ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКІВ СУБ'ЄКТІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<i>Шевчук Ю.В.</i>	202
ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОНФЛІКТ В НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ	
<i>Шинкарук О.М.</i>	203
ПРО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	
<i>Шутий М.В.</i>	205
ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПОНЯТТЯ ТА УМОВИ ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ	
<i>Туркот М.С.</i>	207
БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ПОНЯТТЯ, ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ	

ВІТАННЯ
начальника Управління державної охорони України учасникам
III підсумкової науково-практичної конференції «Реформування
національної безпеки: історія, сучасність, перспективи»

Вельмишановні учасники наукової конференції

Від імені Колегії Управління державної охорони України сердечно вітаю колектив Інституту УДО України та учасників конференції з Днем науки.

Переконаний, що ваш високий професіоналізм та вірність обраній справі стануть запорукою успішної реалізації завдань, що стоять перед Управлінням.

Щиро бажаю усім вам мирного неба міцного здоров'я, невичерпної творчої енергії та нових наукових звершень.

Проведення щорічної підсумкової науково-практичної конференції «Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи» стало вже не тільки доброю традицією колективу Інституту УДО України, але й корисною складовою науково-педагогічного процесу. На користь цього свідчить актуальна, солідна тематика напрямів роботи та доповідей конференції.

Предметом обговорення як досвідчених вчених так і початківців на шляхетній ниві науки стануть удосконалення правових засад забезпечення безпеки держави, ризиків та загроз Україні, значущі питання стратегії й тактики державної охоронної діяльності, психології та педагогіки військово-спеціальної служби, вивчення досвіду оперативного мистецтва й зарубіжних надбань у цій сфері та чимало інших вагомих дослідницьких проблем.

Приємно спостерігати конкретні науково-дослідні здобутки Інституту, зростання його фахового потенціалу, роботу над дисертаційними дослідженнями. Розгорнуто підготовку новітньої навчальної літератури, яка відповідає сучасним завданням здійснення державної охорони та науково-методичним вимогам щодо підготовки військовослужбовців УДО України. Розширюють продуктивні зв'язки нашого закладу вищої освіти.

Водночас, проведення підсумкової конференції - це не тільки звіт про інтелектуальну діяльність упродовж року, але й привід замислитися над перспективами подальших досліджень. Вважаю, що головний критерій при визначенні тематики перспективних наукових зусиль - їх відповідність актуальним потребам оперативно-службової діяльності УДО України, інтересам зростання науково-аналітичного потенціалу відомства як важливої складової сектору безпеки і оборони України.

У мене як керівника відомства державної охорони особливе задоволення й надію викликає активна участь у конференції наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів закладів вищої освіти України, студентів, майбутніх випускників-магістрів Інституту.

Сподіваюсь, що в першу чергу зусиллями молодих науковців буде підвищуватися професійний потенціал відомства, удосконалюватися зміст освітнього та наукового процесу.

Бажаю учасникам конференції плідної роботи, нових творчих здобутків, аби бути гідними статусу Інституту у складі провідного навчального закладу України - Київського національного університету імені Тараса Шевченка!

З щирою повагою /

Начальник Управління державної
охорони України
генерал-полковник

A handwritten signature in dark ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom. The signature is written over a horizontal line.

В. Гелетей

ВІТАННЯ

**Т.в.п. начальника Інституту УДО України
КНУ імені Тараса Шевченка до учасників конференції**

Шановні учасники науково-практичної конференції!

У третю суботу травня в Україні відзначається **професійне свято наукових працівників - День науки**, яке об'єднує всіх учених: від професорів до докторантів, аспірантів та студентів.

Шановні науковці! Дозвольте засвідчити свою повагу до Вас усіх та подякувати кожному за працю, за наукові досягнення, за кожного кваліфікованого фахівця, підготовленого Вами.

Щорічні підсумкові конференції стають ефективним науково-педагогічним заходом, своєрідним оглядом інтелектуальних сил Інституту УДО України, апробації результатів науково-спеціальних досліджень, майданчиком для проби сил молодих науковців та магістрантів нашого вищого закладу освіти. Ми щиро вітаємо учасників і наших гостей, партнерів по науковій роботі і сподіваємось на підтримку плідної взаємодії і надалі.

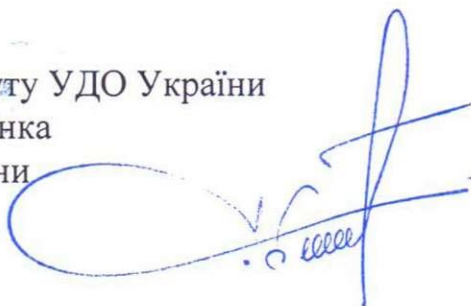
Законодавство України у сфері національної безпеки та оборони, новітні державні концептуальні документи із визначення й реалізації стратегії національної безпеки України, реформування сектору безпеки і оборони України спрямовують особовий склад військових формувань та правоохоронних органів на ефективне наукове, науково-технічне, аналітичне та науково-педагогічне забезпечення функціонування та реформування оборонно-безпекової системи держави.

Удосконалення сучасного оперативного мистецтва та управлінських методів, розвиток високих технологій безпекової та охоронної діяльності (а водночас - і поява новітніх високотехнологічних загроз вищим посадовим особам та органам державного управління), розвиток управлінської науки, поява новітніх загроз й викликів безпеці держави - все це вимагає підвищення інтелектуальної та інноваційної складової в діяльності відомства державної охорони України.

Передусім, це стосується оперативно-розшукової діяльності, оперативної-технічної сторони охоронної діяльності, аналізу й прогнозування загроз безпеці осіб та державних органів, по відношенню до яких здійснюється державна охорона, а також змісту відомчої науково-педагогічної діяльності.

Бажаю усім учасникам конференції доброго здоров'я, миру, благополуччя, невичерпної енергії на науковій ниві.

Т.в.п. начальника Інституту УДО України
КНУ імені Тараса Шевченка
заслужений юрист України
полковник

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized loop followed by a vertical stroke and a horizontal line.

О.С. Литвиненко

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УГОРЩИНИ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі Україна зіштовхнулася з рядом зовнішніх та внутрішніх викликів, що можуть становити або вже становлять загрозу національній безпеці України. Значний вплив на безпекове середовище України має Російська Федерація, що анексувала Кримський півострів та підтримує постійну напругу на Донбасі. Також слід відзначити деякі країни Євросоюзу, з якими час від часу виникають суперечки, як от внаслідок прийняття нової редакції Закону України «Про освіту». Найбільшу загрозу національним інтересам України безперечно становить Угорщина, яка останнім часом наблизилася до Російської Федерації та Китаю [1], при цьому, будучи членом НАТО та Європейського Союзу, створює перепони для інтеграційних прагнень України до цих інституцій [2]. В таких умовах важливість функціонування ефективного, гнучкого механізму захисту національної безпеки України складно переоцінити.

Проблематику відносин України й Угорщини досліджують українські та іноземні автори, такі як: Д. Тужанський, М. Держалюк, М. Гал, І. Семенова. Важливим є той факт, що комплексний аналіз особливостей реалізації зовнішньої політики Угорщини як загрози національній безпеці України раніше не здійснювався, а лише висвітлювалися деякі аспекти міждержавних відносин цих двох країн з аналізом можливих наслідків.

Останні висловлювання та дії правлячої верхівки Угорщини лише підтверджують актуальність загрози національним інтересам України з боку Угорщини. Так, Міністр закордонних справ Петер Сіярто повідомив на пленарному засіданні Форуму угорських депутатів Карпатського басейну в березні 2019 року, що угорський уряд продовжуватиме захищати права етнічних угорських громад. Щодо України Сіярто заявив, що уряд «навіть під тиском сильніших держав» не відмовиться від своєї позиції у блокуванні самітів Україна-НАТО та інтеграції України до ЄС, доки український уряд вестиме свою «антиугорську» політику.

Крім того, на Форумі угорських депутатів у Карпатському басейні прозвучала пропозиція угорському уряду оголосити 2020 рік роком національної згуртованості, 2019 рік визнати роком угорських дітей, народжених за кордоном. Спікер Національних зборів Угорщини Ласло Кьовер закликав парламент приймати всі рішення так, щоб «нація пам'ятала про трагедію Тріанонського мирного договору і таким чином прагнула зберегти свою ідентичність» [3].

Також у березні 2019 року у румунському місті Тиргу-Муреш пройшла демонстрація угорської національної меншини за створення автономії, яку підтримав Віктор Орбан. Арпад Янош Потапі, Державний секретар з питань угорців за кордоном, заявив, що автономія – це найкращий спосіб забезпечити продовження існування етнічних меншин. Жолт Немет, Держсекретар Міністерства закордонних справ Угорщини, закликав до «сильного представництва Угорщини» після майбутніх виборів у Європейському Парламенті, який, на його думку, має вирішальне значення для досягнення автономії угорської меншини в Румунії. Виступаючи на заході, присвяченому Дню свободи Секлера на площі Героїв Будапешта, Немет послався на нещодавнє рішення Європейського суду, згідно з яким Європейська Комісія зобов'язана розглянути пропозицію, подану Національною радою Секлера, спрямовану на підвищення європейської уваги до етнічних меншин. Немет назвав постанову «історичною перемогою» і закликав угорських виборців через кордон з'явитися на майбутніх виборах до Європейського Парламенту, адже це «неприйнятно», що «дискримінація, яку етнічні угорські громади зазнали протягом 100 років, підтримується і фінансується з фондів Європейського Союзу» [4].

Інформаційний простір Угорщини рясніє інформацією про візит Віктора Орбана до Пекіну в квітні 2019 року, де він мав зустрічі з Володимиром Путіним та Сі Цзіньпінем, за підсумками яких було зроблено заяви про зближення Угорщини з Російською Федерацією та про готовність Угорщини дати імпульс відносинам між Китаєм в Європою. Варто відзначити гостру реакцію на ці події з боку США на тлі загострення міждержавних відносин США – РФ та США – Китай.

Отже, зовнішня політика Угорщини направлена виключно на відстоювання власних національних інтересів при нівелюванні інтересів партнерів та союзників. Подібні дії керівництва Угорщини можуть призвести до порушення взятих на себе зобов'язань у безпековій сфері, що може спровокувати посилення загроз національній безпеці України. Угорщина займає жорстку позицію в міграційних питаннях, незважаючи на негативну реакцію США на її зближення з РФ та Китаєм, та заявляє про готовність реалізовувати спільні проекти з ними, активно захищає права своєї діаспори. Виникає необхідність проведення синергетичного аналізу зовнішньої політики Угорщини, результат якого надасть нам можливість виявити актуальні загрози національній безпеці України.

Список використаних джерел

1. Помпео та Орбан обговорять «антиугорську» Україну, РФ та Китай. URL: <https://news.liga.net/world/news/pompeo-i-orban-obsudyat-antivengerskuyu-ukrainu-rf-i-kitay> (дата звернення: 23.04.2019).

2. Foreign Minister: Hungary Not to Give Up Ethnic Communities 'at any Pressure'. URL: <https://hungarytoday.hu/foreign-minister-hungary-not-to-give-up-ethnic-communities-at-any-pressure/> (дата звернення: 23.04.2019).

3. KMKF Calls on Parlt to Declare 2020 'Year of National Cohesion'. URL: <https://hungarytoday.hu/kmkf-calls-on-parlt-to-declare-2020-year-of-national-cohesion/> (дата звернення: 24.04.2019).

4. Hungarian Govt Backs Demonstration for Szekler Autonomy URL: <https://hungarytoday.hu/hungarian-govt-backs-demonstration-for-szekler-autonomy/> (дата звернення: 25.04.2019).

Авдієнко Д.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ВІДЕОІНФОРМАЦІЇ, ЇЇ РЕЄСТРАЦІЇ, ВІЗУАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ПЕРЕБІГОМ ПОДІЙ В МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОГО ПЕРЕБУВАННЯ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

В сучасному світі стрімко розвиваються цифрові технології у сфері формування, фіксації та передачі відеозображення. Цифрова відеореєстрація – це цифрова обробка аналогової відеоінформації, інженерна обробка та запис оцифрованої відеоінформації. Система цифрової відеореєстрації повинна дозволяти операторові переглядати поточні зображення і відеоархіви, одночасно вести запис з декількох відеокамер, оперативно отримувати доступ до конкретних записів або кадрів з подальшою обробкою графічних образів, з використанням всіх можливостей операційних систем і графічних пакетів сучасних комп'ютерів по роботі з графічною інформацією.

Аналоговий відеосигнал без значних перетворень можна транслювати на максимальну відстань на 1-2 кілометри, за відсутності перешкод проходження сигналу. Передача відеоінформації в аналоговій формі дуже ускладнює широкий спектр відеосигналу (до 6 МГц), внаслідок чого проходження відеосигналу по кабельних лініях зв'язку дуже обмежене, що зумовлює наявність паразитних ємностей та необхідність суттєвого підвищення потужності передавача при передачі відеосигналу по радіоканалу. Для вирішення питання передачі відеозображення на великі відстані необхідно перетворення його у цифрову форму та стиснення (кодування) для зменшення потоку даних, які передаються.

Цифровий сигнал, на відміну від аналогового, приймає тільки дискретні значення, які набагато легше передати та розпізнати на приймальній стороні. Тому передача цифрового сигналу на максимально можливу відстань до 4-5 кілометрів, за відсутності перешкод проходженню сигналу, не складає будь-яких труднощів. В умовах сьогодення існує багато малогабаритних пристроїв, в яких використовуються спеціально розроблені для таких цілей апаратні кодеки. Зазвичай вони використовують покадрове (MJPEG) або міжкадрове (MPEG2, MPEG4, H264) стиснення у реальному часі (25 кадрів/сек) з високою якістю (роздільна здатність не менше 1920x1080 пікселів). Як правило, такі системи мають можливість підключення до мережі Internet.

Беручи до уваги вищевикладене, звертаю Вашу увагу на найбільш перспективні напрямки розвитку сучасних цифрових технологій та цифрових систем відеореєстрації.

По-перше, передбачається очікування суттєвого зменшення вартості комп'ютерних систем, програмного забезпечення та апаратних засобів обробки відеосигналу. Все це сприятиме подальшому розповсюдженню та впровадженню цифрових систем.

По-друге, вже в найближчому майбутньому слід очікувати появи нових алгоритмів цифрової відеообробки сигналу, спрямованих на підвищення якості та можливості надійної відеореєстрації у складних умовах (низька освітленість, об'єкти що швидко рухаються тощо). Слід також очікувати появу вбудованих засобів захисту інформації, що зорієнтовані на захист оцифрованого відеосигналу.

Використання цифрових форматів запису дозволить:

- реєструвати відеозображення, яке отримане від відеокамер, практично з первинною якістю;
- забезпечити незмінну якість відеоматеріалів при копіюванні та довгостроковому зберіганні;
- скоротити час копіювання до декількох хвилин (залежно від об'єму файлів);
- забезпечити сумісність з комп'ютерами та іншими цифровими системами реєстрації й обробки відеоданих без використання додаткових пристроїв перетворення;
- використовувати сучасні цифрові системи та пристрої для передачі цифрового відеопотоку на великі відстані по радіо- або по оптичному каналу;
- забезпечити кодування та шифрування даних при передачі їх каналами зв'язку без використання додаткових пристроїв;
- зменшити витрати на відеоносії;
- збільшувати в декілька разів необхідну частину зображення без суттєвої втрати якості;
- значно розширити можливості при обробці, монтажі та друкуванні отриманих матеріалів;
- спростити процес друкування відеокадрів, набагато збільшити якість зображень та зменшити собівартість одного відбитку;
- безпека забезпечується різними рівнями захисту (MAC адреси, ключ шифрування, пароль на доступ до інформації).

Таким чином, своєчасний контроль за обстановкою, яка складається в місцях тимчасового перебування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, на мій погляд, можливе завдяки грамотному використанню можливостей сучасних цифрових технологій для передачі відеоінформації, її реєстрації та візуального контролю за перебігом подій у вказаних місцях сприятиме суттєвому покращенню якості несення служби підрозділами УДО України.

Список використаних джерел

1. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України // Відомості Верховної ради (ВВР). – 1998. – № 35.
2. Електронний ресурс – В. SOMANATHAN NAIR, »Digital electronics and logic design« 2002. URL-адреса: [//uk.wikipedia.org/wiki/Сигнал](http://uk.wikipedia.org/wiki/Сигнал).
3. Електронний ресурс – Joseph Migga Kizza, »Computer Network Security« 2005. URL-адреса: [//uk.wikipedia.org/wiki/Аналоговий_сигнал](http://uk.wikipedia.org/wiki/Аналоговий_сигнал).
4. Електронний ресурс – «Analogue and Digital Communication Techniques« URL-адреса: [//uk.wikipedia.org/wiki/Цифровий_сигнал](http://uk.wikipedia.org/wiki/Цифровий_сигнал).

Аганін Б.Ю.

начальник відділу забезпечення спеціальних заходів
УПП у м. Києві Департаменту патрульної поліції,
здобувач наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук)
кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ: ФУНКЦІЇ ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ

Згідно з Указом Президента України від 15 січня 1992 року № 40 було створено Управління охорони вищих посадових осіб. Указом Президента України від 8 червня 1992 року № 334 Управління перейменовано в Управління державної охорони України. До прийняття Закону України підрозділи Управління діяли на основі Положення про Управління державної охорони

України, яке було затверджено Указом Президента України від 17 серпня 1992 року № 417. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» Верховна Рада України ухвалила в 1998 році [1].

Управління державної охорони України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольним Верховній Раді України, і керується у своїй діяльності законами України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 р. № 160/98-ВР [2] та «Про охоронну діяльність» від 22 березня 2012 р. № 4616-VI [3].

У сфері відповідальності УДО України – охорона глав іноземних держав, парламентів та урядів і членів їхніх сімей, керівників міжнародних організацій, які прибувають в Україну чи перебувають на її території. У своїй діяльності УДО України керується Конституцією України, законами України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про державну таємницю» та іншими нормативно-правовими актами. Здійснюючи державну охорону, УДО України результативно взаємодіє з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону, іншими органами державної влади України, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами. УДО України вирізняється підвищеним рівнем оперативної й мобілізаційної готовності. Щорічно здійснюється планування, підготовка та проведення щонайменше 3 000 великих охоронних заходів. Більш ніж за 20 років діяльності військовослужбовці на високому рівні провели масштабні заходи із забезпечення безпеки лідерів іноземних держав та релігійних конфесій, які перебували в Україні з офіційними візитами.

Відповідно до міжнародних договорів України, УДО України співпрацює з багатьма спецслужбами. Зокрема, для забезпечення безпеки офіційних візитів делегацій глав іноземних держав, парламентів та урядів до України; зміцнення співпраці у сфері регіональної безпеки; на реалізацію заходів поступової інтеграції в європейський і євроатлантичний простір, УДО України бере участь у заходах у сфері боротьби з тероризмом. Контроль за діяльністю УДО України здійснюється в межах конституційних повноважень Президентом України та Верховною Радою України, контроль за використанням коштів Державного бюджету України на утримання спецслужби – Рахунковою палатою України, нагляд за додержанням УДО України законів – Генеральним прокурором України і уповноваженими ним прокурорами [4].

Необхідно також зазначити, що УДО України, незважаючи на поступове й неминуче залучення до світових трендів відповідних структур в інших розвинутих країнах, і досі залишається надзвичайно закритою системою. Відкритість роботи спецслужб може стати причиною й інших негативних явищ. Зокрема, відомо, що в Ізраїлі є служба «Шабак», яка, за інформацією ВВС, складається з трьох 19 департаментів: арабських справ, неарабських справ, безпеки і охорони. Останній ще в минулому році оголосив конкурс на залучення приватних охоронних підприємств для здійснення охорони переважної більшості ізраїльських міністрів. Тендер виграла фірма «Мікуд», співробітники якої у квітні 2012 р. оголосили страйк через нерівні умови оплати праці з державними охоронцями і подали судовий позов проти своєї компанії на суму понад 14,2 млн шенкелів. Вищезазначені випадки, безумовно, мали іміджеві втрати для спецслужб таких авторитетних і визнаних з цієї точки зору країн, як США та Ізраїль [5].

Стосовно найновіших реформ у структурі УДО начальник Управління державної охорони України генерал-полковник Валерій Гелетей на колегії щодо підсумків діяльності охоронного відомства за 2018 рік повідомив, що в Управлінні державної охорони України завершили роботу з підготовки законопроекту зі змінами до Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб».

«Врахувавши досвід європейських охоронних служб, які забезпечують безпеку посадовим особам і функціонування органів державної влади, Управління державної охорони України трансформується в Службу державної охорони України. Окремі статті закону, що регулює діяльність УДО, узгоджені зі змінами, що відбулись у структурі органів державної влади та включають рекомендації Рахункової палати України», – зазначив очільник охоронного відомства.

Законопроект направлений Управлінням державної охорони на розгляд до Президента України Петра Порошенка з проханням визначити його невідкладним для позачергового розгляду Верховною Радою України [6].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що УДО України поступово перетворюється на організацію, в діяльності якої основну частину починають займати питання співпраці, взаємодії й координації зусиль з іншими структурами та спецслужбами, однак подальша трансформація потребує модернізованих підходів, заснованих на більш детальному осмисленні динаміки та проявів нових ризиків безпеці держави.

Список використаних джерел

- 1.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.do.gov.ua/?q=uk/page/istoriya> ;
2. Закон України про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб від 4 берез. 1998 р. № 160/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80> ;
3. Закон України про охоронну діяльність від 22 берез. 2012 р. № 4616-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>;
- 4.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.do.gov.ua/?q=uk/page/pro-udo-ukrayiny> ;
5. Израиль: телохранители высших государственных чиновников угрожают уволиться [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.solidarnost.org/thems/news/worldnews/worldnews_1759.html ;
- 6.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prm.ua/v-ukrayini-mozhe-z-yavitisya-sluzhba-derzhavnoyi-ohoroni/>.

Акімов М.О.

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

РІВНОПРАВНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Сепаратистський рух на південному сході України є сьогодні найбільш серйозним фактором дестабілізації соціально-економічної та політичної обстановки в нашій державі. Наслідком цього була (і є) міграція населення східних регіонів до інших областей України. Держава реагує на цей виклик як на пожежний, який гасить полум'я, проте не запобігає виникненню пожежі у майбутньому. Замість використати цю хай яку гірку можливість, аби зміцнити зв'язки між людьми різних поглядів, виховання і досвіду (але водночас громадянами однієї держави), влада – через небажання з'ясувати реальний стан справ та, вірогідно, через специфіку політики, що проводиться, – воліє не бачити дану проблему. Відтак рівність громадян, будучи формально проголошеною (ст.ст. 3 та 24 Конституції України) і закріпленою як принцип державної політики у сферах національної безпеки і оборони (ч. 1 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку»), залишається скоріше красивим гаслом.

Зосередженість на збереженні власного статусу обумовлює прагнення політичних сил (безвідносно до їх приналежності до провладного чи опозиційного табору) і далі розхитувати ситуацію. У стані перманентної кризи їх зусилля спрямовуються або на збереження влади, або на власне повернення (приход) до неї. За таких умов будь-яка зацікавлена сторона потенційно може звернутись до закордонного агресора; останній буде лише радий знищити Україну руками українців, та ще й за мовчазної згоди іноземної спільноти – адже пріоритет захисту прав і свобод людини, забезпечення рівноправності та протидії дискримінації на будь-якому ґрунті ніхто не скасовував.

Наведене обумовлює актуальність захисту рівноправності громадян, зокрема і найбільш суворим засобом державного примусу – кримінальним законодавством. Але чи є цей засіб адекватним вимогам сьогодення? Є підстави вважати, що ні, і ось чому.

Як відомо, чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК) у частині кримінально-правової охорони рівноправності передбачає відповідальність за:

- умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ст. 161),

- посягання на життя та здоров'я з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості (ст.ст. 115, 121, 122, 126, 127, 129).

Крім цього, вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату є обставиною, що обтяжує покарання (п. 3 ч. 1 ст. 67).

Отже, на думку законодавця, порушення рівноправності – це певні умисні дії; заподіяння шкоди здоров'ю чи життю особи фактично з тих самих мотивів утворює кваліфікований склад відповідного злочину, а посягання на інші охоронювані відносини є обставиною, що обтяжує покарання.

Проте на практиці ці законодавчі положення є дещо суперечливими. Так, кваліфікуючою обставиною за ч. 2 ст. 161 КК є його поєднання із насильством чи погрозами. Але умисне заподіяння тілесних ушкоджень (середньої тяжкості, тяжких), вчинення катування, умисного вбивства чи погрози вбивством із мотивів нетерпимості утворює окремий склад злочину і кваліфікується лише за ч. 2 відповідних статей (інакше матиме місце подвійне інкримінування). Отже, єдиним насильством, що охоплюється ч. 2 ст. 161 КК, є умисне легке тілесне ушкодження (ст. 125). Виникає дивна ситуація: заподіяння з мотивів нетерпимості побоїв (чи навіть одного удару), які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, є злочином проти здоров'я (ч. 2 ст. 126 КК), а спричинення більшої шкоди здоров'ю (умисне легке тілесне ушкодження) охоплюється поняттям насильства за ч. 2 ст. 161 КК. Тобто кримінально-правова оцінка менш тяжкого злочину полягає у кваліфікації його як посягання на інший об'єкт кримінально-правової охорони (хоча логічно було б навпаки).

Ст. 127 КК передбачає відповідальність за катування з метою дискримінації (простий склад) та з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості (кваліфікований склад). Але у такому разі – з огляду на визначення дискримінації (п. 2 ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні») – законодавець визнає одні посягання на рівноправність більш небезпечними за інші. Тобто в нашій державі навіть кримінально-правовий захист рівноправності нерівний.

Як бачимо, регламентація кримінально-правової оцінки насильства при порушенні рівноправності явно потребує удосконалення. Вбачається за доцільне передбачити у ч. 2 ст. 161 КК обтяжуючу обставину «поєднане з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я» (з одночасним виключенням обставин «з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» з ч. 2 ст. 126 та «з метою дискримінації» з ч. 1 ст. 127) замість «поєднане з насильством, обманом чи погрозами». Відтак заподіяння ударів, побоїв чи легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короткочасного розладу здоров'я чи тимчасової втрати працездатності, охоплюватиметься ч. 2 ст. 161, а все інше насильство кваліфікуватиметься за ст.ст. 115, 121, 122, 127 та 129 КК.

Що ж стосується тяжких наслідків злочину за ст. 161 КК у частині заподіяння шкоди здоров'ю та життю, то до них слід віднесені необережні вбивство, тяжке тілесне ушкодження, тілесне ушкодження середньої тяжкості та доведення до самогубства; їх спричинення охоплюється ч. 3 ст. 161 та не потребує кваліфікації за ст.ст. 119, 120 чи 128 КК.

Підсумовуючи, слід наголосити, що нинішня ситуація щодо забезпечення рівноправності людини і громадянина в Україні об'єктивно вимагає активного втручання правоохоронних органів. В іншому випадку безкарність винних осіб та неадекватність покарання вчиненому лише поглибить сепаратистські настрої і поставить під сумнів спроможність владних інституцій функціонувати за призначенням.

Акопян О.В.

курсант 1 курсу Прикарпатського факультету

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Римарчук О.В.

викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ

СКЛАДОВІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Проблема забезпечення інформаційної безпеки України знайшла відображення в законах «Про основи національної безпеки України», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про національну програму інформатизації», а також у Концепції національної безпеки України. Основними складовими останньої є: національна безпека, національні інтереси, національні цілі, пріоритети і принципи задоволення і захисту національних інтересів, загрози національній безпеці і система національної безпеки. [1] Сутність інформаційної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки України вперше була зазначена у Законі «Про основи національної безпеки України».

Захист інформаційного суверенітету держави тісно пов'язаний із поняттям інформаційної безпеки, якщо вести мову про інформаційну безпеку, деякі вчені сприймають її досить вузько, як набір апаратних і програмних засобів для забезпечення схоронності даних в комп'ютерних мережах. Так, на думку Б. Кормича, інформаційна безпека – це захищеність встановлених законом правил, за якими відбуваються інформаційні процеси в державі, що забезпечують гарантовані Конституцією умови існування і розвитку людини, всього суспільства та держави [2, с. 142]. О. Гончаренко, Є. Лисицин [3, с. 43] у своїх дослідженнях вказують, що раніше ця категорія носила певною мірою абстрактний характер, а сьогодні нею оперують в практиці управління державою. Окрім цього, розроблені та використовуються кількісні методика оцінки стану національної безпеки. За цими методиками, стан національної безпеки характеризується чисельною величиною, яка належить відрізка від нуля (найнижчий рівень стану національної безпеки, тобто найгірший її стан) до одиниці (найвищий рівень стану національної безпеки, тобто найкращий її стан).

Інформаційна безпека є частиною національної безпеки поряд з політичним, військовим, економічним, соціальним та екологічним компонентом. Відповідно до Концепції інформаційної безпеки України, інформаційна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, при якому запобігається завдання шкоди через неповноту, несвоєчасність і недостовірність поширюваної інформації, порушення цілісності та доступності інформації, несанкціонований обіг інформації з обмеженим доступом, а також через негативний інформаційно-психологічний вплив та умисне спричинення негативних наслідків застосування інформаційних технологій.

Важливою проблемою інформаційної безпеки, як вже зазначалося, є забезпечення захисту і контролю національного інформаційного простору, а також забезпечення інформації про країну в світовому інформаційному просторі. Під інформаційним простором розуміється певне середовище, у якому здійснюється формування, збирання, збереження, опрацювання і поширення інформації, на яке розповсюджується юрисдикція держави [4, с. 93]. Інформаційне середовище розуміється як сфера діяльності суб'єктів, пов'язана зі створенням, перетворенням і споживанням інформації, виступає в даному контексті як мета-об'єкт захисту.

Серед головних складових інформаційної безпеки держави виділяють: обсяг інформаційного продукту, що виробляється в державі і державою; здатність мереж витримувати зростаюче інформаційне навантаження; можливість держави керувати розвитком вироблення та розповсюдження інформації; можливість доступу народонаселення до усіх можливих інформаційних джерел, а також відкритість більшості з них.

Таким чином, подальшого дослідження потребує кожна із зазначених вище складових інформаційної безпеки України, що створить передумови для розвитку такого потенціалу інформаційної сфери України, за якого забезпечується її випереджальний розвиток, а зовнішні негативні впливи не створюють реальних небезпек національній інформаційній безпеці держави.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України» від 16 січня 1997 р. № 3/97 ВР // Голос України. – 1997. – 4 лютого. – с. 5.
2. Кормич Б.А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України: монографія / Б.А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2003. – 472 с.
3. Гончаренко О.М., Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України / О.М. Гончаренко, Є.М. Лисицин // Національний інститут стратегічних досліджень, Серія «Національна безпека». – 2001. – № 4. – 56 с.
4. Степко О.М. Аналіз головних складових інформаційної безпеки держави / О.М. Степко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – Сер. : Економіка, право, політологія, туризм. – К. : Вид-Во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2011. – Вип.1(3). – С. 99.

Александров Д.О.

доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри
соціальної роботи факультету психології
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАДАПТАЦІЇ КОМБАТАНТІВ

Проблема соціально-психологічної дезадаптації комбатантів після участі у бойових діях пов'язана з тим, що вона порушує не тільки глибинні емоційно-афективні сфери психіки, але й її когнітивні рівні, світоглядні установки, мотиваційну сферу, міжособистісні відносини тощо. Така дезадаптація комбатантів проявляється у аномії, нігілізмі, агресивності, втраті життєвих перспектив та інших проявах, неприйнятних пересічним громадянам. Тому нагальною є потреба надання ефективної психологічної допомоги постраждалим комбатантам, відповідно до глибини та стійкості порушення їхньої психологічної цілісності, яка проявляється у виникненні патернів дезадаптивної поведінки.

В умовах бойової діяльності соціально-психологічна адаптація комбатанта реалізується за допомогою: а) конструктивних механізмів (пізнавальних процесів, цілеутворення, цілепокладання тощо); б) непродуктивних захисних механізмів (регресії, заперечення, витіснення, проекції тощо); в) механізмів патологічної адаптації (коли поведінка в соціальних ситуаціях здійснюється у патологічних формах і призводить до утворення аномальних комплексів характеру, які входять до складу невротичних і психотичних синдромів). Відповідно до цього вважається, начебто у комбатанта може виникати або адаптивна, або, навпаки, дезадаптивна поведінкова активність. Хоча насправді тут і виникає парадокс, коли установки адаптивної поведінки, які доцільні та важливі для виконання бойової діяльності, набувають ознак соціально дезадаптивної поведінки у мирному житті. Такий парадокс пояснюється тим, що установки соціально-дезадаптивної поведінки обумовлені повною протилежністю деструктивної дійсності війни умовам мирного життя, коли максимальна адаптація до бойових дій за їхніми межами набуває ознак патологічної поведінки, і стають основою ПТСР. Тому не можна казати про дезадаптивність як про втрату адаптивності у цілому, адже краща адаптація до бойових умов обумовлює зростання дезадаптації до умов цивільного буття. Тобто адаптивність змінюється, а не втрачається, інша справа, що до чогось вона стає більш придатною, а для іншого – менш придатною.

Таким чином, дослідження детермінант адаптивності комбатантів повинно передбачати такі ракурси: а) самоідентифікацію особистості у майбутньому в якості військовослужбовця, або ж як цивільної особи; б) роль професійно значущих психологічних якостей та властивостей особистості комбатанта, що визначають адаптивність до військової діяльності; в) вплив умов бойових дій на подальші трансформації особистості. Таким чином, розглядаючи проблему адаптивності комбатантів, слід, перш за все, з'ясувати його самовизначення у майбутньому, чи то у ролі професійного військовослужбовця, або ж у ролі цивільної особи, яка самоідентифікує себе із мирним життям після демобілізації.

Загалом адаптивність поведінкових установок комбатантів слід розглядати не загалом, а принаймні у таких ракурсах, які: а) збігаються з інтересами особистості, самоактуалізованими через військову службу; б) суперечать вимогам військової служби і є проявом професійної

деформації чи непридатності; в) суперечать соціальним нормам мирного життя. Перші два ракурси стосуються професійних військовиків, у яких адаптивність залежить від: а) професійного та життєвого досвіду; б) професійно-психологічної підготовленості; в) розвитку професійно значущих якостей. У свою чергу, адаптивність, так би мовити, «вимушених» мобілізованих комбатантів, які самоідентифіковані не на військову службу, а на подальше повернення до цивільного життя, залежить від гнучкості їхнього адаптаційного потенціалу особистості, що визначає можливість подальшої реадаптації до умов мирного існування. Тому при наданні психологічної допомоги комбатантам, перш за все, необхідно встановити, до якого типу вони належать через визначення їхньої самоідентифікації.

Адже, якщо комбатант належить до, умовно кажучи, «вимушеного» типу цивільного мобілізованого, то психологічна допомога має відштовхуватися від форм порушення адаптивності:

1) коли адаптивність порушується через психотравматизацію та неспроможність пристосуватися до умов війни (внаслідок експозиції смерті, ризику тощо), то допомога спрямовується на амортизацію травматичного досвіду, і після його інтеграції у життєвий досвід на засадах профіцитарного підходу постраждалому буде легше відновити не втрачені, а лише пошкоджені адаптаційні можливості пристосування до умов мирного життя;

2) якщо соціальна дезадаптація виникла внаслідок «надмірного» пристосування до умов бойових дій із втратою патернів адаптивної поведінки цивільного життя, до якого він все ж таки прагне повернутися, то у такому разі відновлювати його адаптивність до мирного життя буде складніше. Це пов'язано із тим, що вже не йдеться суто про ПТСР, а допомога постраждалому має спрямовуватися на докорінну конверсію поведінкових установок налаштованих на функціонування в умовах війни.

Інша ситуація виникає, коли йдеться про комбатантів, які повністю адаптувалися до умов війни мають (або ж набули протягом служби) сформовану самоідентифікацію із подальшою професійною військовою діяльністю. У такому разі психологічна допомога має передбачати такі напрями:

1. Допомога спрямована на профілактику можливих загроз психічній цілісності, щоб його поведінкові установки не суперечили не лише вимогам професійного середовища, але й загальноприйнятим нормам соціального буття.

2. Допомога зорієнтована на подальшу професіоналізацію у якості кадрового військовика. Тут важливими завданнями є: а) розвиток професійної спрямованості та самоідентифікації; б) професійно-психологічна підготовленість до продуктивного функціонування в умовах бойової діяльності; в) формування психологічної готовності до специфічних та психотравматичних умов бойової діяльності; г) формування психологічної стійкості, у тому числі й шляхом самомотивації до професійного зростання та підтримання особистої безпеки.

Такі заходи підвищать психологічну витривалість комбатанта, що знизить ризику розвитку дезадаптивних явищ, адже військова кар'єра стане адекватним компенсаторним механізмом та його внутрішнім ресурсом, який сприятиме зміцненню адаптаційного потенціалу.

Бабенко В.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник НДЛ ПЗ ДНДІ МВС України;

Кириєнко Л.А.

провідний науковий співробітник НДЛ ПЗ ДНДІ МВС України;

Пампура І.І.

старший науковий співробітник НДЛ ПЗ ДНДІ МВС України

УРАХУВАННЯ СПЕЦИФІКИ Й МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ТА ТЕХНІКИ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХОДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах різкого загострення обстановки, а також при виникненні нагальної необхідності ведення активних спільних дій правоохоронними органами та військовослужбовцями ЗС України існує декілька загальних особливостей, положень, обмежень і правил щодо використання й застосування обладнання, озброєння, спеціальних засобів та бронетехніки, які обов'язково треба

враховувати й знати. Вирішенню цих та інших питань присвятили свої праці багато вітчизняних і зарубіжних учених. На перший погляд, ці проблеми ніколи не залишалися без належної уваги. Проте фактично зазначене у межах забезпечення охорони прав і свобод людини, боротьби зі злочинністю, підтримання національної та публічної безпеки й порядку, підготовленості й готовності персоналу знаходило своє відображення у наукових роботах, переважно, тільки вчених-правоохоронців. На нашу думку, з цієї причини та через зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві й вимагають термінового вирішення новопосталих завдань, наявні напрацювання, за результатами проведених раніше наукових досліджень, потребують оновлення.

На підставі системного аналізу окреслених вище питань було з'ясовано, що:

- усе озброєння, в тому числі: гранатомети (РПГ-7 та ін.), реактивні протитанкові гранати (РПГ-18, 22, 26 та ін.), ручні осколочні гранати всіх модифікацій (особливо ударної дії) та відповідні спеціальні засоби (електрошокові пристрої контактної та контактнo-дистанційної дії; засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо); засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії; засоби примусової зупинки транспорту; спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби; службові собаки та службові коні; пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії; засоби акустичного та мікрохвильового впливу; пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень; пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії; засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами) відіграють дуже важливу роль при виконанні оперативно-службових завдань в обмежених умовах міста, вулиці, будинку чи квартири [1, с. 115-147];

- в умовах активних дій усередині приміщень перевага надається переважно короткоствольній або компактній зброї;

- будь-які поліцейські, військові чи спільні дії із застосуванням зброї характеризуються підвищеними витратами боєприпасів або спеціальних засобів різного типу та потребують якнайшвидшої організації їх своєчасної доставки та поповнення;

- автоматні боєприпаси 7.62 мм мають більшу пробивну силу, ніж 5.45 мм;

- різко зростає роль та ефективність використання й застосування снайперської зброї, приладів зменшення рівня звуку пострілу (саундмодераторів), спостереження, нічного бачення та тепловізорів [5, с. 123-139];

- гармати БМП, крупнокаліберні кулемети, встановлені на БТР або на відповідних станках, найефективніше застосовуються, як правило, для стрільби на дальності їх «прямого пострілу». Водночас кулемети БТР, БРДМ та гармати БМП-2 мають більший кут підйому для стрільби ніж гармати танків і БМП-1 [5, с. 75-93];

- будь-яка автомобільна чи бронетехніка, в умовах обмеженого простору без належної підтримки чи прикриття, є цілями, що дуже легко вражаються, а їх броня не завжди забезпечує надійний суцільний чи коловий захист. Крім того, вся колісна бронь- та інша техніка в умовах дій на бетонному чи асфальтовому покритті буде більш маневреною ніж гусенична;

- для розбору великих завалів необхідна потужна інженерна техніка (трактори, грейдери з передніми і задніми лопатами-відвалами, якими можна все розгрібати, броньовані інженерні машини розгородження), сили та засоби для їх прикриття;

- за необхідності силового проникнення в приміщення, окрім піротехнічних та вогневих, доцільно застосовувати й використовувати технічні засоби подолання чи руйнування перешкод [3, с. 10-11]. Зазвичай до неповного переліку цих засобів входить наступне приблизне спеціальне обладнання і спорядження: багаторівневі штурмові, пожежні, басейнові, тросові, дотові чи мотузкові драбини, рампи звичайні, перекидні, висувні, автомобільні, портативні мости і трапи, платформи, тактичні й телескопічні жердини, системи спуску чи підняття на висоту, опускання, переміщення й транспортування, альпіністські й штурмові гаки, кроки й «кішки», багри, системи швидкого входу й потрапляння на борт високої техніки, гідравлічні й механічні бричерні системи та вхідні набори, домкрати, віджими, дверні клини, відмички, ломи й тарани, великі тактичні електричні, гідравлічні й механічні міні-різаки, ножиці, кувалди, молоти, молотки й сокири, потужні викрутки, ключі, бури та шуруповерти, ланцюги, троси й мотузки тощо;

- при щільній забудові міста або під час роботи підрозділів РЕБ, якість будь-якого безпроводного зв'язку буде мати нестійкий характер (раптово пропадати зовсім або тимчасово з'являтися на певний час) [4, с. 88-114];

- від добре налагодженої роботи служб тилового забезпечення залежить майже половина успіху всіх запланованих заходів [2, с. 17-54];

- можливе одностороннє або двостороннє, приховане або відкрите застосування інших заходів, методів, сучасних технологій, зразків озброєння, боєприпасів, розвідки, спостереження, виявлення та знешкодження, до чого завжди необхідно бути фізично й психологічно готовими.

Наразі сучасне й стрімке зростання рівня забезпеченості правоохоронних підрозділів і збройних сил новітніми або перспективними зразками озброєння та боєприпасів зможе істотно змінити сутність, якість і характер ведення дій, де замість травмування й фізичного знищення правопорушників для їх знешкодження та подальшого затримання будуть ефективно застосовуватися та використовуватися засоби і способи нелетальної дії.

Список використаних джерел

1. Курило В.І., Голуб Ю.М., Большаков В.Н., Бабенко В.Г. Підрозділи спеціального призначення та їх спеціальні операції: історія, розвиток, заходи, досвід. Київ: МП Леся, 2015. 232 с.

2. Методичний посібник щодо здійснення охорони та оборони, повсякденної діяльності військових частин (підрозділів) ЗСУ, які розташовані у базових таборах (заруб. досвід та АТО). Київ: МОУ, 2014. 59 с.

3. Окремі технічні засоби військових спецпідрозділів та спецпідрозділів правоохоронних органів: види, класифікації, правове забезпечення: навч.-довідк. посіб. / М.Г. Вербенський, В.О. Криволапчук, Т.О. Проценко та ін. Київ: ДНДІ МВС України, Харків: Мачулін, 2016. 310 с.

4. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посіб. / О.І. Тьорло, Ю.Р. Йосипів, В.М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с.

5. Теорія, методика і тактика вогневої підготовки: навч.-метод. посіб. / В.П. Остапович, В.Г. Бабенко, І.В. Янко; за ред. д.ю.н., проф. В.О. Криволапчука. Київ: МП Леся, 2017. 208 с.

Барко В.І.

доктор психологічних наук, професор,
головний науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут МВС;

Барко В.В.

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Державний науково-дослідний інститут МВС;

Остапович В.П.

завідувач лабораторії психологічного забезпечення,
Державний науково-дослідний інститут МВС

ПСИХОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Національна поліція України являє собою державний правоохоронний орган, метою діяльності якого є реалізація державної політики у сфері захисту прав, свобод і законних інтересів громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; захист об'єктів права власності; протидія злочинності; охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки [1].

Важливим напрямом підвищення ефективності функціонування нового правоохоронного органу є вдосконалення нормативно-правового забезпечення професійної діяльності поліції. Задля успішної імплементації принципів і положень, закладених в Законі України «Про Національну поліцію», постає потреба у додатковій розробці низки відомчих інструкцій, положень, програм, настанов. Вивчення досвіду роботи поліції демократичних зарубіжних країн показало, що службова діяльність чітко врегульована нормативними документами. Особлива увага приділяється питанням відкритості і рівності можливостей кандидатів на службу, деполітизації, децентралізації,

дотримання прав людини тощо [2; 6; 7]. З метою професійної підготовки кадрів в поліціях зарубіжних країн нормативно закріплено застосування тренінгових навчальних технологій, цілями яких є розкриття особистісного потенціалу і перспектив професійного росту поліцейських; допомога у плануванні службової кар'єри, у протидії кризовим явищам, стресам і емоційному вигоранню; розвиток комунікативних навичок. Окремі тренінги присвячені підготовці менеджерів поліції [2; 4; 5; 8; 11; 12].

З метою підвищення ефективності діяльності Національної поліції України вбачається доцільним, у першу чергу, забезпечити реалізацію закладеного в Законі принципу *верховенства права*. Це означає, що під час виконання своїх функцій поліцейські повинні діяти тільки на підставі закону, забезпечувати захист особистих прав громадян і не вчиняти довільних або протиправних дій. Практика європейських держав показала, що ефективним засобом є максимальна регламентація дій посадових осіб шляхом розроблення нормативних актів, що передбачають варіанти поведінки поліцейських в різних ситуаціях. Відповідно до вимог Закону, вельми важливим є забезпечення *прозорості і відкритості у роботі поліції*. Проблема може розв'язуватись шляхом визначення механізмів, за якими суспільство може контролювати дії поліцейських та бути впевненим, що вони діють у рамках закону. У населення має бути доступ до інформації про хід розслідування правопорушень, вчинених поліцейськими. Вимоги щодо прозорості стосуються також технічних вимог до роботи поліції.

Важливою умовою підвищення ефективності діяльності поліції є деполітизація. Сутність її полягає у вимозі забезпечити недоторканність і захист поліції від можливого тиску з боку політичних структур та мінімізувати негативний вплив політичних факторів на ефективність роботи поліції. Досягти цього можливо шляхом заборони перебування членом політичних партій для поліцейських та носіння політичних знаків; заборони на обговорення політичних питань під час службових нарад; обмеження надання політичним партіям підтримки з боку поліції. Закон України «Про Національну поліцію» також передбачає її *децентралізацію*. Реалізація принципу вбачається в започаткуванні в національних системах правоохоронних органів підрозділів муніципальної поліції. Доцільно нормативно врегулювати засади формування і функціонування в нашій державі таких підрозділів.

Велике значення належить нормативному забезпеченню *співпраці поліції з населенням та місцевими громадами*. Як свідчить досвід реформування правоохоронних структур, процеси деполітизації та демілітаризації призводять поліцейські організації до переорієнтації діяльності на профілактику правопорушень. Тактика охорони правопорядку значно меншою мірою стає пов'язаною із застосуванням сили та протистоянням населенню.

Неабияке значення для вдосконалення діяльності поліції має нормативне врегулювання *професійної підготовки персоналу*. Зарубіжний досвід показує, що сервісна спрямованість діяльності поліції має передбачати створення спеціальної системи навчання і контролю персоналу, яка є комбінацією різних форм [9; 11].

З огляду на зазначене, видається доцільною розробка Комплексної програми організації і проведення професійно-психологічної підготовки поліцейських Національної поліції України, яка має визначати її пріоритетні напрями, завдання, етапи, форми, методи і засоби. Важливим нормативним документом, спрямованим на покращення підготовки особового складу Національної поліції України, має стати Положення про службу психологічного забезпечення професійної діяльності поліцейських, яке буде визначити зміст психологічного забезпечення, завдання, функції та основні методи здійснення, повноваження психологів. Ще одним важливим нормативно-правовим актом може стати Положення про організацію професійно-психологічного відбору кандидатів на службу в поліцію. Дане Положення має визначити мету і пріоритетні завдання професійно-психологічного відбору кандидатів на службу, вимоги до них, порядок відбору, рівні готовності до службової діяльності, критерії та показники професійної придатності особи до роботи в поліції, методи проведення відбору.

Таким чином, підвищення ефективності професійної діяльності поліцейських Національної поліції України потребує вдосконалення її нормативно-правового забезпечення. З метою якомога повнішої реалізації вимог Закону України «Про Національну поліцію» видається актуальною першочергова розробка низки нормативно-правових актів (положень, інструкцій, програм), які б урегулювали питання, пов'язані із забезпеченням верховенства права й неухильного

дотримання поліцією прав людини; прозорості і відкритості в роботі поліції; демілітаризації, деполітизації і децентралізації діяльності; співпраці поліції з населенням та місцевими громадами; організацією і проведенням професійної підготовки та професійно-психологічного відбору поліцейських, організацією служби психологічного забезпечення діяльності поліції тощо.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379.
2. Литвинова Г. А. Социально-психологическое обеспечение деятельности полиции Баварии (Германия) / Г.А. Литвинова // Юридическая психология. – 2010. – № 3. – с. 32-36.
3. Мучински П. Психология, профессия, карьера. – 7-е изд. / П. Мучински. – СПб.: Питер, 2004. – 539 с.
4. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
5. Побережний В. В. Міжнародний досвід організації запобігання корупції в органах державної влади / В. В. Побережний // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2011. – Вип. 26. -С 269-274.
6. Свон Р.Д. Эффективность правоохранительной деятельности и ее кадровое обеспечение в США и России. / Р.Д. Свон. – СПб.: Алетейя, 2000. – 296 с.
7. Чарльз М.Т. Современное состояние и перспективы профессиональной подготовки сотрудников полиции (милиции) США и России / М.Т. Чарльз. – СПб.: Алетейя, 2000. – 268 с.
8. Федотов А.Ю. Системно-структурный подход в профессиональной подготовке сотрудников ОВД / А.Ю. Федотов // Психопедагогика в правоохранительных органах.– 2015.– № 1 (60).– с. 3-6.
9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cpi.transparency.org/cpi2011/results/>
11. Aldwin, C. M. Stress, coping, and development, Second Edition: An Integrative Perspective / C.M. Aldwin. – NewYork: Guilford, 2007. – 432 p.
12. Maddi, S. Hardiness training for high risk undergraduates / S. Maddi, D. M. Khoshaba, K. Jensen, E. Carter, J. L. Lu, R. H. Harvey // NACADA Journal. – 2002. – № 22. – p. 45-55.

Басс В.О.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного адміністрування та управління Національної академії внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Проблема забезпечення національної безпеки є сьогодні центральною із стратегічно значимих для розвитку країни. У ній фокусується вся складність процесу перетворень в Україні, будучи і умовою, і метою реформування держави. Умовою тому, що глибокі перетворення вимагають зосередження всіх сил і засобів на вирішенні творчих завдань. Їх відволікання на нейтралізацію або парирування загроз суттєво ускладнює, а деколи робить неможливим успішне просування по обраному шляху. Забезпечення національної безпеки певною мірою є метою реформування, зміст якого має бути підпорядковане зміцненню суверенітету, територіальній цілісності країни, створенню внутрішніх і зовнішніх умов, що гарантують стабільність і сталий поступальний розвиток особистості, суспільства і держави [1].

Національну безпеку розуміють як здатність нації задовольняти потреби, необхідні для її самозбереження, самовідтворення і самовдосконалення з мінімальним ризиком збитку для базових цінностей її нинішнього стану [2, с. 1]. За визначенням політолога Н.А. Косолапова, національна безпека – це стабільність, яка може підтримуватися протягом тривалого часу, стан досить розумної динамічної захищеності від найбільш істотних з реально існуючих загроз і небезпек, а також здатність розпізнавати такі виклики і своєчасно вживати необхідні заходи для їх нейтралізації [3, с. 67].

За іншим визначенням, національна безпека – сукупність офіційно прийнятих поглядів на цілі і державну стратегію в області забезпечення безпеки особистості, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз політичного, економічного, соціального, військового, техногенного, екологічного, інформаційного та іншого характеру з урахуванням наявних ресурсів і можливостей [4, с. 5].

На сучасному етапі розвитку науки безпекознавства виділяють основні елементи структури національної безпеки: державну безпеку – поняття, що характеризує рівень захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх загроз; громадську безпеку – поняття, виражене у рівні захищеності особистості і суспільства, переважно, від внутрішніх загроз; техногенну безпеку – рівень захищеності від загроз техногенного характеру; екологічну безпеку і захист від загроз стихійних лих; економічну безпеку; енергетичну безпеку; інформаційну безпеку; безпеку особистості [5].

Можна виокремити принаймні три основних теоретичних підходи в розумінні сутності національної безпеки. У межах першого підходу, представниками якого є А. Волферс, Д. Гадді, Г. Даєм, Дж. Джонсон, Д. Кауфман, Р. Коен, М. Міхалка та ін., увага акцентується на захисті цінностей суспільства. Серед базових цінностей виокремлюють політичну незалежність, економічний добробут, розвиток, справедливість тощо. При цьому безпека визначається не лише як захищеність національних цінностей, але і як їх безперешкодне поширення [6, с. 23].

Інший напрям наукових розробок полягає в дослідженні національної безпеки у контексті захисту національних інтересів. Представниками цього напрямку є низка українських, російських та західних науковців: А. Бетлер, В. Богданович, О. Бодрук, С. Браун, О. Данільян, О. Дзьобань, М. Каплан, Г. Моргентау, М. Панов, С. Хоффман та ін. Слід звернути увагу на розширення змісту поняття «національна безпека»: якщо раніше забезпечення національної безпеки розглядалось у контексті захисту інтересів насамперед держави, то в сучасних дослідженнях увага звертається на захист інтересів особи (громадянина) та суспільства [7, с. 47]. Зокрема, це положення відображено в Законі України «Про основи національної безпеки України» [8, ст. 351].

Існує також третій напрямок у дослідженні феномена національної безпеки. Його представники наголошують на взаємозв'язку національних цінностей та інтересів, необхідності врахування їх взаємообумовленості у дослідженні проблем національної безпеки. Серед учених, котрі поділяють цю точку зору, можна назвати А. Величка, І. Волощука, В. Горбуліна, Б. Демидова, А. Качинського, В. Ліпкана, Г. Ситника та ін. [9, с. 27].

Відповідно ст. 3. Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 об'єктами національної безпеки є: людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи; суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність.

Відповідно до ст. 4. Закону України «Про основи національної безпеки України», суб'єктами забезпечення національної безпеки є: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; Суди загальної юрисдикції; Прокуратура України; Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; громадяни України, об'єднання громадян.

Національна безпека України забезпечується шляхом проведення державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах, а вибір виважених засобів і шляхів забезпечення національної безпеки України обумовлюється необхідністю своєчасного вжиття заходів відповідно до характеру і масштабів загроз національним інтересам держави.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vabb.com.ua/assets/files/Tema_1_ONB.pdf;
2. Кондратьєв Я. Ю. Концепція національної безпеки України: теоретико-правові аспекти зарубіжного досвіду / Я. Ю. Кондратьєв, В. А. Ліпкан. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2003. – 20 с.;
3. Косолапов Н. Национальная безопасность в меняющемся мире (К дискуссии о содержании понятия) / Н. Косолапов // МЭ И МО. – 1992. – № 10. – с. 67–75.;
4. Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека в визначеннях та поняттях / Ліпкан В.А., Ліпкан О.С., Яковенко О.О. – К. : Текст, 2006. – 256 с. ;

5. Глазов О.В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники / О.В. Глазов // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2011. – Т. 155, Вип. 143.- с. 42-46. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_155_143_10
6. Алешенков М. С. Секьюритология : [монографія] / М. С. Алешенков, Б. Н. Родионов. – М. : МГУЛ, 2008. – 104 с.;
7. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки : [підручник] / В. А. Ліпкан. – К. : КНТ, 2009. – 631 с.;
8. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.;
9. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах : монографія / [В. Ю. Богданович, А.І. Семенченко, Ю.В. Єгоров, О.О. Бортник]. – К. : Видавництво Кий, 2007. – 370 с.

Безелюк В.В.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В умовах стрімкого зростання інформаційних потоків і браку часу важливим стає створення для керівників державних органів влади сучасного інформаційно-технологічного середовища, що сприятиме оперативному забезпеченню керівництва держави у надзвичайних (нештатних), кризових ситуаціях. Найважливішими елементами цього середовища є координаційно-ситуаційні центри, під якими розуміються спеціально обладнані об'єкти з відповідними інформаційними, телекомунікаційними, програмними та методичними засобами, що забезпечують моніторинг ситуації, процес збору чи оновлення вже зібраної інформації з метою вироблення відповідного управлінського рішення та впливу на ситуацію. Є логічним вважати, що такий координаційно-ситуаційний центр має з'явитися в Україні для забезпечення діяльності у сфері інформаційної безпеки. Фахівці обґрунтовують створення такої структури по кількох варіантах, у тому числі як підрозділ Адміністрації Президента України, апарату РНБОУ або Міністерства інформаційної політики (МІП). Інформаційна війна – це дії, розпочаті для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації, процесам, що базуються на інформації та інформаційних системах супротивника при одночасному захисті власної інформації, процесів, що базуються на інформації та інформаційних системах. Основні методи інформаційної війни – блокування або спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника. «У веденні стратегічних інформаційних війн застосовується специфічна зброя. Ця зброя не завдає фізичної шкоди, але може призвести до справжньої війни. За визначенням першого заступника директора Федерального агентства урядового зв'язку та інформації Росії В. Маркоменка, інформаційна війна – це комплекс заходів і операцій, що провадяться в конфліктних ситуаціях, в яких інформація є водночас зброєю, ресурсом і метою». Мета інформаційної війни – послабити моральні і матеріальні сили супротивника або конкурента та зміцнити власні. Вона передбачає вжиття заходів пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній сферах. Очевидно, що інформаційна війна – складова частина ідеологічної боротьби. Такі війни не призводять безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. І це породжує легковажне ставлення до них. Тим часом руйнування, яких завдають інформаційні війни в суспільній психології, психології особи, за масштабами і за значенням цілком сумірні зі збройними війнами, а часом і перевищують їх наслідки.

Мета дослідження – визначення чинників, що впливають на формування інформаційної безпеки та її аспекти, з ціллю її вдосконалення та розвитку.

Методи та організація досліджень. Визначення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни.

Завдання дослідження – дослідити формування аспектів інформаційної безпеки у сфері оборони та чинники, що впливають на процес його становлення; виявити особливості аспектів інформаційної безпеки України враховуючи специфіку їх діяльності. Практично дослідити аспекти інформаційної безпеки та визначити рівень їх взаємодії з ефективністю роботи. На основі літературних джерел та емпіричного дослідження розробити практичні рекомендації для формування деяких аспектів інформаційної безпеки у сфері оборони України.

Список використаних джерел

1. Сливка В. Інформаційна війна проти України: міф чи реальність? [Електронний ресурс].
2. ФАПСи и информационная война // Новости разведки и контрразведки: Эксклюзивное интервью первого заместителя директора ФАПСи В. Маркоменко. – 1997. – № 16 (97), 17 (98). Браим И. Н. Этика делового общения. Минск, 1994.
3. Лібікі М. «Що має інформаційна війна?» [Електронний ресурс].

Безпалій М.П.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В ЗАСТОСУВАННІ НЕОБХІДНОЇ ОБОРОНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ

Українське суспільство перебуває в стані нестабільного та суперечливого соціально-політичного, економічного та правового розвитку, що визначає необхідність ретельної уваги до забезпечення захисту прав, свободи та гідності посадових осіб. Це важливе завдання безпосередньо стосується військовослужбовців Управління Державної охорони України (надалі – УДО України), в яких суспільство сподівається бачити не лише осіб, наділених владними повноваженнями, але й фахівців високої кваліфікації, здатних захистити лідерів країни. Безумовно, успішне формування цього правоохоронного органу можливе лише за умови високого рівня правосвідомості та професіоналізму його військовослужбовців. Сьогодні вимагає нового типу військовослужбовця УДО України, здатного ефективно орієнтуватися та вирішувати професійні завдання по забезпеченню осіб та об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона.

Проблема необхідної оборони лише в контексті кримінального права не охоплює всіх її аспектів. Подальше вивчення інституту необхідної оборони та практики його застосування вимагає побудови нових концептуальних підходів, що дозволили б із сучасних позицій узагальнити досягнуте, по-новому оцінити проблему меж необхідної оборони, визначити її місце серед близьких кримінально-правових явищ, сформулювати загальні для всіх обставин, що виключають злочинність діяння.

Таким новим концептуальним підходом може стати залучення знань з юридичної психології. Необхідна оборона – завжди проблемна ситуація, що потребує від особи швидкого та адекватного реагування та визначення меж її обґрунтованості, залучення всіх можливих ресурсів та потенцій особистості. Тому без врахування психологічної складової поведінки встановлення меж необхідної оборони та їх перевищення, на наше переконання, є неможливим. Натомість психологи дотепер не зверталися до вивчення психологічних особливостей діянь, пов'язаних із необхідною обороною загалом та в діяльності військовослужбовців УДО України зокрема.

При необхідній обороні шкода заподіюється тільки тому, хто посягає, тобто особі, яка безпосередньо здійснює дії, що порушують законні інтереси особи, суспільства або держави. Заподіяння шкоди іншим особам межами необхідної оборони не охоплюються, але може розцінюватися як здійснення у стані крайньої необхідності. Шкода може полягати в обмеженні свободи, нанесенні матеріального збитку, заподіянні шкоди здоров'ю того, хто посягає, і навіть позбавленні його життя. У разі, якщо посягання здійснюється групою осіб, той, хто обороняється, має право застосувати до будь-якого з нападників такі заходи захисту, які визначаються небезпекою і характером дій усієї групи. Наприклад, навіть тим із учасників бандитського нападу, які ведуть себе щодо потерпілого пасивно, той, хто обороняється має право, на нашу думку, заподіяти найсерйознішу шкоду. Особистість того, хто зазіхав, і характер його взаємодії з тим, хто обороняється, не має значення.

Тобто шкода, заподіяна при необхідній обороні, може дорівнювати або бути більше шкоди, яку довелося відвернути. Так, якщо рятуючись від побиття, потерпілий завдасть тяжких тілесних ушкоджень нападнику, це є правомірним.

Це підтверджується теорією кримінального права: загальновизнано, що при необхідній обороні заподіяна шкода може бути більшою, ніж шкода відвернена.

Цей критерій може допомогти у випадках, коли посягання спрямоване на заподіяння фізичної шкоди і захист також виражається в заподіянні фізичної шкоди. Однак часто при психологічній характеристиці складу злочину при перевищенні меж необхідної оборони неможливо визначити, якою саме за розміром шкодою загрожував той, хто зазіхав, й нанесенням якого збитку він обмежився б. Якщо посягання було пов'язане з насильством небезпечним для життя, то будь-які дії захисту, на нашу думку, є правомірними, й при цьому перевищення меж необхідної оборони немає.

Тобто у законодавчій інтерпретації правомірним визнається захист від посягання, пов'язаного з насильством, небезпечним для життя того, хто обороняється, або іншої особи, або з безпосередньою загрозою застосування такого насильства, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони, тобто навмисних дій, що явно не відповідають характеру і небезпеці посягання.

Список використаних джерел

1. Антонович М.М. Права людини та їх захист: [навч. дисципліна] / Антонович М.М. – К. : Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2001.
2. Аршава І.Ф. Емоційна стійкість людини та її діагностика / Аршава І.Ф. – Д. : Вид-во ДНУ, 2006.
3. Берлин А.А. Право необхідної оборони / Берлин А.А. – Ярославль : Мысль, 1991.
4. Кісіль З.Р. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ: [монограф.] / Зоряна Романівна Кісіль.– Л. : Вид-во ЛДУВС, 2008.
5. Климович О.В. Конвенція про захист прав людини та основних свобод як складова внутрішнього права та особливості її застосування національними судами держав – членів Ради Європи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Климович Оксана Володимирівна. – К., 2010.

Білевич Н.О.

ад'юнкт кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В РЕФОРМІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МВС

Зв'язок між ефективною кадровою політикою МВС України та забезпеченням безпеки життя населення країни незаперечний. МВС України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

- забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;
- захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;
- цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;
- міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [1].

Від якості професійної освіти, кваліфікації співробітників, їх здатності швидко сприймати технологічні інновації та працювати з повною віддачею сил залежить не тільки рівень безпеки населення, а й динаміка розвитку самого відомства. В цьому аспекті стає все більш очевидною актуальність використання сучасних технологій вдосконалення управління людськими ресурсами як в масштабах країни, так і на рівні міністерств і відомств.

В теорії управління персоналом загально визнано, що головний стратегічний ресурс будь-якої організації – це кадри. Однак у наукових роботах і навчальних посібниках з цієї проблематики, як правило, мова йде про управління персоналом в цілому, без уточнення, що в трудовому колективі працюють чоловіки і жінки, які займають нерідко однакові посади, але володіють різними біологічними, психологічними і соціальними характеристиками.

Гендерний підхід до розробки державної соціальної політики та її реалізації системою державного управління слід розглядати з позицій соціальної інновації як новий, що не використовувався раніше спосіб вирішення традиційних завдань.

В основі гендерної політики в Україні лежать загальноприйняті міжнародні норми, зафіксовані в ряді міжнародних документів: Загальної декларації прав людини, Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Міжнародному Пакті про громадянські і політичні права, Конвенції Міжнародної організації праці №156 про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок, рекомендаціях Ради Європи, підсумкових документах Четвертої Всесвітньої конференції ООН зі становища жінок (Пекін, 1995) «Пекінської платформи дій, Резолюції Генеральної Асамблеї ООН №1325 «Жінки, мир і безпека» та інших [2].

Важлива роль у процесі формування гендерної збалансованості належить Кабінету Міністрів України, відповідно до статті 10 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» не тільки забезпечує впровадження єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства, а й спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади щодо забезпечення гендерної рівності [3].

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 року № 273 затверджено Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Метою виконання Програми є удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства і впровадження європейських стандартів рівності. Концепція враховує міжнародні інструменти ООН, Ради Європи, Європейського Союзу, ОБСЄ, рекомендації міжнародних моніторингових інститутів в області прав людини [4].

Міністерство внутрішніх справ України є одним з основних суб'єктів реалізації гендерної політики в Україні. На сьогоднішній день, кількість жінок в органах і підрозділах Державної служби з надзвичайних ситуацій становить 12,5% від загальної чисельності, в Державній прикордонній службі 24% особового складу – жінки, в структурі Національної поліції працює 21,8% жінок, процентне співвідношення кількості військовослужбовців-жінок в Національній гвардії до кількості військовослужбовців-чоловіків становить 6,2% [5].

Як ключовий гравець сектора безпеки і оборони Міністерство внутрішніх справ зосередило свої зусилля на розвитку власних здібностей по впровадженню політики рівних можливостей. З цією метою в МВС України в 2018 році був створений Відділ з питань дотримання гендерної рівності. Основними завданнями цього відомчого інституційного механізму є:

1. Сприяння реалізації принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в процесі діяльності МВС щодо формування державної політики у ввірених сферах, здійснення просвітницької діяльності з гендерної проблематики.

2. Аналіз стану забезпечення гендерної рівності в діяльності системи органів МВС і надання в межах компетенції керівництва Міністерства внутрішніх справ України пропозицій щодо недопущення та подолання дискримінації, запобігання і протидії насильству за ознакою статі.

3. Моніторинг та забезпечення координації здійснення заходів, спрямованих на усунення проявів дискримінації та протидії насильству за ознакою статі.

4. Забезпечення взаємодії МВС з органами державної виконавчої влади, а також співпраці з громадськими об'єднаннями та іноземними (міжнародними) неурядовими організаціями з питань гендерної рівності, запобігання та протидії насильству, усунення дискримінації за статевою ознакою.

Для виконання пріоритетних напрямків реалізації гендерної політики за ініціативою Міністерства внутрішніх справ України була створена міжвідомча робоча група для удосконалення законодавства України з гендерних питань. До складу робочої групи входять

представники інших міністерств, Кабінету міністрів України, Верховної Ради України, міжнародних та громадських організацій.

Метою діяльності робочої групи є системне опрацювання питання гармонізації та врегулювання термінології, в тому числі юридичної, в зв'язку з імплементацією законів України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству над жінками та домашнього насильства і боротьбу з цими явищами» і «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Продовжується робота над створенням мережі радників з питань гендерної рівності, як на рівні Міністерства внутрішніх справ, так і на рівні територіальних органів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС України.

Важливою подією стало створення Асоціації представниць правоохоронних органів, яка стане платформою, де жінки-правоохоронці зможуть розвивати свої лідерські навички, підтримувати одна одну, а також сприяти впровадженню гендерно-чутливих політик і практик у відповідних структурах [6].

Для подолання викликів в найближчому майбутньому Міністерству внутрішніх справ України ще знадобиться багато зусиль для досягнення поставлених цілей, а саме:

1. Продовжити роботу по подоланню стереотипів та патерналістських традицій в суспільстві;
2. Сформувані ключові поняття толерантності, культури миру, нетерпимості до проявів дискримінації.
3. Підвищити рівень гендерної компетентності в житті суспільства, в тому числі обізнаності з питань протидії гендерному насильству;
4. Збільшити кількість жінок-лідерів у всіх сферах діяльності суспільства;
5. Впровадити гендерний принцип як ключовий елемент реформування кадрової політики;
6. Ввести гендерний компонент в навчальні програми навчальних закладів сектора безпеки і оборони.

Але такий комплексний підхід дозволить не тільки гарантувати дотримання принципу рівних прав та можливостей, а зробить Міністерству внутрішніх справ України відомством більш професійним і ефективним в подоланні викликів сучасності.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248608057>.
2. Азбука прав працюючих жінок и гендерного равенства / МОП / В. Литвин, Л. Костриця, С. Литвин (пер. з англ.). – Женева: МБП, 2000.
3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». URL: zakon.rada.gov.ua/go/2866-15.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 № 273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249890469?=&print>.
5. Українське Незалежне Інформаційне Агентство Новин «УНІАН». URL: <https://www.unian.ua/society/2240561>.
6. Рівні права і можливості. URL: mvs.gov.ua.

Білич С.В.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПОРЯДОК ОБЛІКУ СЛУЖБОВОГО ЧАСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ПРИКЛАДІ ЗБРОЙНИХ СИЛ ІНШИХ КРАЇН

Вивчаючи проблематику компенсації понаднормової роботи у військових інших країн світу, я дійшов висновку, що найближча до нас країна, що має діючу та робочу систему компенсацій, яка запроваджена для військових по всьому світу, це Російська Федерація. Ця система побудована на принципі нарахування додаткових днів відпочинку за понаднормову роботу до основної відпустки.

Відповідно до п.1 ст.11 Федерального Закону «Про статус військовослужбовців» [1], загальна тривалість щотижневого службового часу військовослужбовців, що проходять військову службу за контрактом, не повинна перевищувати нормальну тривалість щотижневого робочого часу, встановлену федеральними законами та іншими нормативними правовими актами Російської Федерації.

Разом з тим, у низці випадків допускається перевищення загальної тривалості щотижневого службового часу військовослужбовців, що проходять військову службу за контрактом, з наступною компенсацією їм цього часу відпочинком. Так, в тому ж п. 1 ст. 11 вказаного закону зазначено, що залучення військовослужбовців до виконання обов'язків військової служби понад встановлену тривалість щотижневого службового часу (тобто додатково у робочі, вихідні та святкові дні) компенсується відпочинком відповідної тривалості в інші дні тижня [1].

При неможливості надання такої компенсації, час виконання службових обов'язків понад встановлену тривалість щотижневого службового часу підсумовується і надається у вигляді додаткових днів відпочинку, які можуть бути приєднані за бажанням військовослужбовців до основної відпустки.

Порядок обліку службового часу і умови надання в зазначених випадках відпочинку визначаються «Положенням про порядок проходження військової служби», затвердженим Наказом Президента Російської Федерації «Питання проходження військової служби» від 16 вересня 1999 р № 1237 (далі – Положення) [2]. Безпосередньо дані правовідносини регулюються додатком № 2 до Положення, що має назву «Порядок обліку службового часу і надання додаткових днів відпочинку» [3].

В пункті 1 і 3 «Порядку обліку службового часу і надання додаткових днів відпочинку» зазначено, що облік часу залучення військовослужбовців до виконання обов'язків військової служби в робочі дні понад встановлену тривалість щотижневого службового часу (надурочний час) і окремо облік виконання службових обов'язків у вихідні та святкові дні (в годинах) [3], а також облік (в добі) наданих додаткових днів відпочинку відповідно до п. 1 ст. 11 Федерального Закону «Про статус військовослужбовців» і наданого часу відпочинку (в годинах) ведеться командиром підрозділу в журналі [1].

Відповідно до п. 2 «Порядку обліку службового часу і надання додаткових днів відпочинку» [3], форма і порядок ведення журналу встановлюються керівником федерального органу виконавчої влади, в якому передбачена військова служба. У Міністерстві оборони Російської Федерації форма і порядок ведення журналу обліку часу залучення військовослужбовців, що проходять військову службу за контрактом, до виконання обов'язків військової служби в робочі дні понад встановлену тривалість, щотижневого службового часу, залучення цих військовослужбовців до виконання обов'язків військової служби у вихідні та святкові дні і надання їм додаткового часу відпочинку встановлено Наказом Міністра оборони Російської Федерації «Про організацію проходження військової служби офіцерами і прапорщиками (мічманами) у Збройних Силах Російської Федерації» [4] від 30 вересня 2002 № 350.

Коли сумарний надурочний час (сумарний час виконання службових обов'язків у вихідні або святкові дні з урахуванням часу, необхідного для прибуття до місця служби від місця проживання і назад) сягає величини щоденного часу, встановленого регламентом службового часу для виконання посадових обов'язків, військовослужбовцю за його бажанням надаються в інші дні тижня додаткові дні відпочинку або вони приєднуються до основної відпустки.

Додаткові дні відпочинку в кількості не більше 30, що приєднуються до відпустки, у тривалість основної відпустки не входять. Пунктом 5 «Порядку обліку службового часу і надання додаткових днів відпочинку» [3] визначено, що час залучення військовослужбовця, що проходить військову службу за контрактом, до заходів, що проводяться без обмеження загальної тривалості щотижневого службового часу, вираховується добами.

За кожні три доби залучення до названих заходів військовослужбовцю надаються дві доби відпочинку. Час відпочинку, який компенсує участь у даних заходах, надається військовослужбовцю, який проходить військову службу за контрактом, як правило, після закінчення цих заходів з урахуванням підтримання бойової готовності підрозділу та інтересів служби.

Зі змісту наведених правових норм видно, що тривалість наданого військовослужбовцям відпочинку (в годинах або добах) залежить лише від тривалості виконання ними службових обов'язків в робочі, вихідні та святкові дні понад встановлену тривалість щотижневого службового часу або тривалості залучення військовослужбовців до вказаних заходів, що проводяться без обмеження часу.

Список використаних джерел

1. Про статус військовослужбовців: Федеральний Закон Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
2. <http://docs.cntd.ru/document/901709264>
3. Питання проходження військової служби: Наказ Президента Російської Федерації від 16 вересня 1999 р №1237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
4. <http://base.garant.ru/180912/>
5. Порядок обліку службового часу і надання додаткових днів відпочинку: додаток до Наказу Президента Російської Федерації від 16 вересня 1999 р N 1237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
6. <http://www.zakonprost.ru/content/base/part/348884>
7. Про організацію проходження військової служби офіцерами і прапорщиками (мічманами) в Збройних Силах Російської Федерації: Наказ Міністра оборони Російської Федерації від 30 вересня 2002 №350 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
8. <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102131298&rdk=&backlink=1>

Бобровицький О.С.

курсант 2 курсу НА СБ України

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ІНФОРМАЦІЮ В ІНТЕРЕСАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розвиток інформаційних технологій та глобалізаційні процеси, які переживають всі країни світу, поставили на порядок денний проблему обмеження права людини на інформацію. Найбільш актуальною вона є для країн із демократичними принципами управління. Люди, отримавши право на інформацію, водночас стали залежними від неї і сьогодні переживають кризу цінностей та установок.

В цьому контексті варто зауважити, що зазначена проблематика є особливо актуальною для України. Інформаційна війна Російської Федерації проти України фактично спровокувала конфлікт на сході нашої держави, а також анексію кримського півострова. Таким чином, виникає цілком закономірне питання: чи варто обмежувати громадян в їх праві на інформацію та які загрози національній безпеці може викликати інформація деструктивного характеру.

Право на інформацію є основоположним та невід'ємним правом людини, яке гарантовано міжнародним та вітчизняним законодавством. Згідно зі статтею 5 Закону України «Про інформацію», «кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб» [2].

Вивчаючи проблему права людини на інформацію, ми встановили як позитивні боки такої інформації, так і негативні. Так, до позитивних ми відносимо можливість людини отримувати через інформацію необхідні знання та в подальшому використовувати їх у житті. Особливо корисною є інформація від правоохоронних органів, яка попереджає населення про різні злочинні прояви (шахрайство, насильство тощо). До речі, на нашу думку, саме засоби масової комунікації мають стати найбільш корисним дієвим інформаційним простором протидії злочинності в Україні та в забезпеченні її національної безпеки.

З іншого боку, отримання людиною величезного масиву інформації ускладнює можливість аналізу отриманих даних. Більш того, як свідчать дослідження, саме маніпуляція у свідомості людей інформацією, особливо деструктивного характеру, серйозно впливає на моральний і

психічний стан людини і, як наслідок, може спровокувати дії, що завдають шкоди національній безпеці України [2].

На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України в інформаційній сфері є:

- поширення засобами масової інформації культу насильства, жорстокості, порнографії;
- комп'ютерна злочинність та комп'ютерний тероризм;
- розголошення інформації, яка становить державну та іншу, передбачену законом, таємницю, а також конфіденційну інформацію, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб та національних інтересів суспільства і держави;
- намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема, шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації, в тому числі й стосовно подій на Сході України [3].

Відтак питання обмеження права людини на інформацію є непростим. З одного боку, це фундаментальне право кожного громадянина, з іншого – необмежений доступ до інформації може спричинити ряд серйозних загроз. На нашу думку, в умовах ведення бойових дій варто запровадити особливий інформаційний режим, в ході якого не порушуватимуться фундаментальні громадянські права, однак здійснюватимуться фільтраційні заходи щодо інформації неправдивого та відверто деструктивного характеру.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992р. №2675-ХІІ Відомості Верховної Ради України. 1992. №48. С.650.

2. Галамба М. Інформаційна безпека України: поняття, сутність та загрози. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2463> (дата звернення: 12.12.2018).

3. Мітенко О.В. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України/О.В. Мітенко// науково-практичний журнал «Інформаційна безпека людини, суспільства, держави» №1 (25) 2019 серія «Юридичні науки», НА СБУ. – К., 2019. с. 27-36.

Бойчук В.М.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

Постановка проблеми. Одним із завдань, які виконує Управління державної охорони України (УДО України), є забезпечення безпеки посадових осіб та об'єктів, які визначені Законом України «Про державну охорону органів державної влади та посадових осіб». У зв'язку з цим в УДО України виникає потреба забезпечення охорони стаціонарних об'єктів як місць постійного перебування таких посадових осіб. Тому для УДО України актуальним є питання побудови системи охорони на стаціонарних об'єктах, підтримання системи охорони на високому рівні та забезпечення виконання поставлених завдань у повсякденному житті і під час виникнення надзвичайних ситуацій. При побудові системи охорони важливим елементом є саме її організація. Дотримання певного алгоритму під час створення системи охорони, контроль за її функціонуванням та здатністю виконувати своє призначення в повсякденних умовах та під час виникнення надзвичайних ситуацій, є запорукою надійної захищеності об'єкту охорони. Проблемою в даному аспекті є відсутність нормативної бази, яка б регламентувала перелік невід'ємних етапів і послідовність їх виконання, розробка технічних вимог до охоронної системи підрозділами УДО України, а також відсутність необхідних навичок та вмій як у особового складу підрозділів охорони, так і в керівного складу діяти в умовах масових заворушень поблизу об'єкта охорони та організувати оборону об'єкта при виникненні загрози силового захоплення.

Відповідно до статей 9, 11, 12, 14 і 15 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», Декрету Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 року N 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію», Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування, затвердженого наказом Управління державної охорони України від 27 травня 2011 року № 210, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 червня 2011 року за № 700/19438, та з метою упорядкування питань щодо процедури підготовки технічних вимог, контролю

проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку начальником УДО України було видано наказ «Про затвердження Інструкції про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».

Ця Інструкція визначає підстави та порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку. Відповідно до інструкції розробка технічних вимог з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку здійснюється Департаментом планування та проведення охоронних заходів (ДППОЗ). Інші підрозділи УДО України надають ДППОЗ пропозиції для врахування в технічних вимогах.

Як сказано в інструкції, розробка технічних вимог здійснюється відповідно до чинного законодавства. Саме у цьому виникає суть проблеми, тому що чинним законодавством не передбачено ні вимог, ні послідовності створення технічного завдання саме у сфері охорони об'єктів, чи державної охорони. Порядок створення та етапи технічного завдання можемо віднайти у нормативному документі Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України «Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації». Даний документ розкриває усі деталі, яких необхідно дотримуватися при створенні технічного завдання, але лише у сфері захисту інформації.

Створення аналогічного документу у сфері охорони об'єктів забезпечувало б виконання усіх важливих етапів, без яких побудувати якісне технічне завдання неможливо. У разі створення неякісного технічного завдання буде побудована неякісна система охорони, яка в майбутньому буде потребувати модернізації чи повної реорганізації у зв'язку з неможливістю забезпечити надійний захист об'єкту охорони.

Питання переходу підрозділу охорони до оборони об'єкта охорони в умовах масових заворушень та можливого силового захоплення взагалі не відпрацьовані. Відсутня будь-яка нормативна база, об'єкти охорони до подібних дій завчасно не готуються, в програму професійної підготовки необхідні зміни не внесені, керівний склад підрозділів охорони не уявляє суті проблеми в повному обсязі. Саме тому вказані обставини, виявлені недоліки і протиріччя, при організації питань побудови системи охорони на стаціонарних об'єктах, підтримання системи охорони на високому рівні та забезпечення виконання поставлених завдань у повсякденному житті і під час виникнення надзвичайних ситуацій, переходу підрозділу охорони до оборони об'єкта охорони в умовах масових заворушень та можливого силового захоплення визначили вибір теми магістерського дослідження – **«Організація роботи стаціонарних об'єктів охорони, щодо яких здійснюється державна охорона».**

Мета і задачі дослідження. Метою є розроблення методик взяття під охорону стаціонарних об'єктів, побудови та організації системи охорони стаціонарних об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, організації службової діяльності підрозділу охорони на стаціонарних об'єктах, дотримання яких забезпечить високий рівень безпеки стаціонарних об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, та організацію оборони об'єкта охорони в умовах масових заворушень та загрози силового захоплення.

Задачами дослідження є:

1. Аналіз керівних документів, що стосуються організації охорони та оборони стаціонарних об'єктів.

2. Відпрацювання дієвих методик взяття стаціонарних об'єктів під охорону та організації ефективної системи охорони об'єктів.

3. Розробка оптимальної методики роботи командира підрозділу охорони при організації оборони стаціонарних об'єктів, яку необхідно впровадити в УДО України.

4. Розробка нових методик професійної підготовки керівного та особового складу підрозділу охорони.

Об'єктом дослідження є організація роботи стаціонарних об'єктів охорони, щодо яких здійснюється державна охорона.

Предмет дослідження – методики взяття під охорону стаціонарних об'єктів, побудови та організації системи охорони стаціонарних об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, організації службової діяльності підрозділу охорони та організації оборони на стаціонарних об'єктах Управління державної охорони України.

Наукова новизна одержаних результатів. Для ефективної організації охорони об'єкта необхідно досконально його обстежити, визначити вразливі місця та правильно визначити пріоритетні зони охорони. Під час виконання завдання по охороні стаціонарного об'єкта співробітники УДО України повинні дотримуватись певного порядку, який повинен бути визначений керівними документами. В роботі надано теоретичне обґрунтування організаційно-правового забезпечення охорони об'єкта.

Для того, щоб співробітники відповідних підрозділів УДО України могли дотримуватись певного порядку побудови та організації системи охорони під час взяття об'єкта під охорону, організації службової діяльності підрозділу охорони, а також організації оборони, були розроблені відповідні методики. Ці методики, у свою чергу, забезпечують виконання всіх необхідних заходів для побудови надійної системи охорони та оборони об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб». – ВВР України. – 1998. – № 35.

2. НАКАЗ УДО України від 27.05.2011 № 210 «Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування».

3. НАКАЗ Управління державної охорони України № 404 від 18.09.2012. 2с «Про затвердження Інструкції про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».

Буликан А.В.
курсант Військового інституту телекомунікації
та інформатизації ім. Героїв Крут

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ

Постановка проблеми. Проблема забезпечення національної безпеки викликає сьогодні серйозну заклопотаність громадських і державних діячів, учених, усіх громадян України. Багатоаспектність і комплексність цієї проблеми зробили її предметом дослідження фахівців практично всіх галузей наукового знання: техніки, філософії, соціології та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зрозуміло, що підходи та уявлення про систему забезпечення національної безпеки потрібно змінювати, у тому числі й законодавчу базу, у якій розглядаються порядок дій і заходи щодо забезпечення національної безпеки. На актуальності розв'язання даної проблеми наголошують багато авторів [4; 6].

Цілі статті полягають у визначенні ключових напрямів дослідження національної безпеки через призму філософських категорій

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розуміння національних особливостей формування національної безпеки (а на цій основі і визначення ресурсів і чинників її забезпечення у сьогоденні і майбутньому) необхідне дослідження історичних соціально-антропологічних типів українця. Одна з таких «історичних схем українця» дана філософом Памфілом Юркевичем [5, с. 89]. Основні ідеї його філософії: дух і свідомість; учення про ідею. Серед західноєвропейських творців слід виділити Г.Г. Гадамера, що сформулював своє знамените «коло розуміння» [1, с. 7]. Нам для пізнання нашої національної безпеки, якщо ми прагнемо по-філософськи прояснити це поняття, необхідно виходити із позиції Г.С. Сковороди щодо ствердження «республіки духу» як вищої цінності, що визначає сенс людського буття, що національна безпека – не тільки даність, вона – завдання, звернене до українців. Поняття національної безпеки в нашій літературі найчастіше характеризується, за Гегелем [2, с. 34], як «поза-себе-буття» – збереження суверенної держави, безпеки громадян, суспільства, заборона будь-якої агресії. На наш погляд, безпосередньо

мету національної безпеки складає народний дух, його збереження і розвиток, його свобода. Це «для-себе-буття». Світ, про який наголошує К. Ясперс, «як опора, утіха, огляд і притулок» [6, с. 45]. У національній безпеці відбивається турбота про ціле, про дух народу. Безпека окремої людини, держави заснована на збереженні цього духу, який є сутністю кожної людини (у граничному, тобто метафізичному сенсі) всупереч його одиничності [2, с. 69]. М. Хайдеггер стверджує, що людина забезпечує свою самодостатність, відкриває «свою справжню роль» у бутті [4, с. 56]. Єдність з національною традицією забезпечує включеність людини в буття. І. Кант визначав категорію «живе» як мету самого себе [3, с. 351]. Самозбереження народу слід розуміти не тільки як його фізичну виживаність, а і як процес отримання народом свого самозвеличання, своєї національної самосвідомості, національного самобуття, матеріального та ідеального зростання, піднесення, своєї державності.

Висновок. У статті відтворено процес осягнення філософською думкою поняття «національна безпека» та розглянуті переважно методологічні підходи до аналізу систем безпеки. Вивчення загального у динаміці систем безпеки через процес філософських пошуків розкриває їх різні значення, смисли, сенс, суть, і особливості формування.

Визначення національної безпеки вимагає ввести в науковий обіг низку понять, категорій та показників, що характеризують її у новому ракурсі. Тому ключовою потребою, що породжує національну безпеку, є самозбереження історичного народу (його духу, душі, тіла). Національна безпека виражає стан захищеності держави, її громадян від різних загроз, поняття національних інтересів – зміст головних цінностей, цілей і прагнень суспільства й держави на конкретно-історичному етапі розвитку.

Список використаних джерел

1. Гадамер Г. Г. Истина и метод : основы филос. герменевтики : пер. с нем. / Г. Г. Гадамер / Общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет : в 2 т. / Г. В. Ф. Гегель. – Т.2. – М. : Мысль, 1973. – 416 с.
3. Кант И. Сочинения : в 6 т. / И. Кант. – М. : Мысль, 1963. – Т. 6. – 743 с.
4. Хайдеггер М. Бытие и время / М. Хайдеггер. – М. : Наука, 2006. – 482 с.
5. Юркевич П. Д. Вибране / П. Д. Юркевич. – К. : Абрис, 1993. – 416 с.
6. Ясперс К. Смысл и назначение истории : пер. с нем. / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.

Бурак М.В.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Воєнна безпека України – це стан захищеності національних інтересів, її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності від посягань із застосуванням воєнної сили, складова національної безпеки України. Головною метою забезпечення воєнної безпеки України є усунення зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці України у воєнній сфері та створення сприятливих умов для гарантованого захисту національних інтересів.

Відтак, визначаючи національні інтереси України як «життєво важливі інтереси людини, суспільства й держави», новий Закон України «Про національну безпеку України» підкреслює, що саме від їх реалізації залежить «державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності й добробут громадян» [1].

Як фундаментальні національні інтереси Закон визначає: державний суверенітет і територіальну цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України, сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства й держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення, інтеграцію України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами [2].

Перед українським суспільством і державою стоїть стратегічно важливе завдання: зберегти єдність та усвідомлення пріоритету національних цінностей, інтересів і цілей, забезпечити внутрішньополітичну злагоду в країні та не допустити деструктивних проявів російського втручання у внутрішні справи України.

Так, у затвердженій Президентом України в травні 2015 р. Стратегії національної безпеки України формування та розвиток сектора безпеки і оборони визначено як пріоритет політики національної безпеки. Так само Воєнна доктрина України визначає його як головний елемент системи забезпечення воєнної безпеки.

Це функціональне об'єднання державних органів дає змогу поєднати спроможності військових формувань, правоохоронних і розвідувальних органів, спеціальних служб для забезпечення адекватного реагування на широкий спектр загроз, передусім воєнного характеру. В умовах, коли Російська Федерація проводить воєнні дії в комплексі з інструментами впливу на соціально-політичну обстановку, провокує сепаратистські рухи та створення їх збройних формувань, використовує у своїх цілях кримінальні елементи, посилює розвідувально-підривну діяльність спецслужб, саме поєднання безпекових та оборонних спроможностей у рамках сектора безпеки і оборони дає змогу ефективно діяти у відповідь [2].

Концептуальні засади формування та розвитку сектора безпеки і оборони частково викладені у Воєнній доктрині України. Переважно вони стосуються сил оборони – складової сектора безпеки і оборони. Повніше ці засади висвітлені в Концепції розвитку сектора безпеки і оборони України.

Серед законів, прийнятих у 2018 р., варто насамперед виділити Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях». Він, зокрема, визначив правові основи застосування сил оборони при відсічі і стримуванні збройної агресії Російської Федерації на Сході України, упорядкував форми і способи їх застосування.

Разом з тим поряд з успіхами в забезпеченні воєнної безпеки держави існують і серйозні проблеми, які обмежують потенційні можливості України в протистоянні агресії. Поєднання спроможностей різних відомств держави, насамперед силових структур, у рамках сектора безпеки і оборони дає змогу підвищити ефективність протидії такій агресії.

Однак нинішнє представництво згаданого сектора та наявні механізми комплексного використання воєнних і невоєнних засобів боротьби не спроможні забезпечити максимальну реалізацію можливостей політико-дипломатичних, інформаційних та економічних засобів.

Відтак постає потреба в більш високому рівні поєднання зусиль складових сектора безпеки і оборони, «забезпечення керівництва ним як цілісної системи».

Реалізація останньої із зазначених вимог можлива таким чином.

1. Розроблення комплексу взаємоузгоджених планів діяльності (застосування) усіх складових сектора безпеки і оборони, які реалізують як військові (силові), так і невійськові інструменти при протидії воєнним загрозам.

2. Удосконалення системи керівництва й управління сектором безпеки і оборони, застосуванням його сил і засобів, а також процесом забезпечення воєнної безпеки України загалом в кризовій ситуації, зокрема в особливий період.

3. Проведення спільних навчань і тренувань органів управління, військ, сил і підрозділів складових сектора безпеки і оборони.

4. Розроблення теорії та освоєння ефективних форм і способів спільного застосування (діяльності) складових сектора безпеки і оборони, інформаційної, політико-дипломатичної та економічної боротьби [2].

Переконані, що усунення проблем у забезпеченні воєнної безпеки держави, оперативна реалізація стратегічних програм у сфері національної безпеки, поєднання безпекових та оборонних спроможностей у рамках сектора безпеки і оборони будуть сприяти забезпеченню воєнної безпеки як пріоритетного напрямку забезпечення національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII (редакція від 27.03.2018 р.). Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

2. Аналітична доповідь до щорічного звернення Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України у 2018 році»: Національний інститут стратегічних досліджень. сайт: URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/analit_dopovid_POSLANNYA_2018_FINAL_Oct_02.pdf

Бутрик В.В.
курсант 2 курсу НА Служби безпеки України

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

Сьогодні Україна широко крокує назустріч євроатлантичній інтеграції, відтак у секторі безпеки та оборони України постає питання рівності прав і можливостей чоловіків та жінок. Гендерне питання постає як ніколи пріоритетним для держави. Підтримуючи дії уряду щодо політики гендерної рівності та виконуючи положення Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року, у складових сектору безпеки розпочався процес розширення прав та кар'єрних можливостей жінок. Включення гендерної інтеграції до цілей та пріоритетів оборонної реформи дасть змогу краще реагувати на різні потреби безпеки в суспільстві та потреби самого сектору безпеки та оборони, покращити оперативну спроможність оборонного сектору держави. Запровадження гендерної рівності у військових інституціях означає поєднання досвіду, знань та інтересів жінок і чоловіків [1].

Мета гендерної рівності полягає не в тому, щоб прирівняти жінок до чоловіків, а в тому, щоб наділити їх рівними можливостями, а відтак і рівними правами й обов'язками. Рівність можливостей – забезпечення на практиці рівних умов щодо розподілу, використання політичних, економічних, соціальних та культурних функцій представників обох статей, що виключає будь-яку дискримінацію чи обмеження [2]. Однак на сьогодні головним завданням є насамперед законодавче наділення однаковими правами осіб чоловічої та жіночої статей у всіх сферах життя та забезпечення рівних умов їх реалізації. Одним із основоположних пунктів реалізації Гендерної перспективи Цілей партнерства з НАТО є усунення правових бар'єрів, які створюють або можуть створювати потенційні перешкоди для виконання військового та службового обов'язків представниками чоловічої та жіночої статі в установах сектору безпеки та оборони [1]. Незважаючи на деякі зрушення у гендерній інтеграції сфери безпеки й оборони та гарантовану Конституцією України та законами України рівність прав жінок і чоловіків, її подальша реалізація все ще залишається належним чином не забезпеченою, що зумовлено відсутністю особливої зацікавленості апарату держави щодо проблеми рівності прав та можливостей жінок та чоловіків, що суттєво гальмує процеси впровадження гендерної політики загалом для всіх складових сектору безпеки й оборони.

У зв'язку з цим постає необхідність запровадження заходів, які в перспективі суттєво покращать можливості та права жінок у секторі безпеки та оборони:

1) шляхом агітації та заохочення збільшити відсоток жінок-військовослужбовців (за контрактом) до середнього рівня країн НАТО (11%);

2) запровадити «позитивну» дискримінацію жінок при відборі кадрів на керівні посади у секторі безпеки та оборони;

3) закріпити принцип, за яким жінки мають проходити військову службу на рівних засадах із чоловіками, що включає рівний доступ до посад і військових звань та рівний обсяг відповідальності під час виконання обов'язків військової служби;

4) запровадити обов'язкову строкову службу для жінок, як останню умову зрівняння прав та можливостей жінок та чоловіків, та закріпити ці зміни у Конституції України [2].

Подібні заходи стали б виправданими та необхідними для просування гендерної політики у секторі безпеки та оборони нашої країни. Обов'язкова строкова служба як для жінок, так і для чоловіків додала б нашій державі потужного людського ресурсу в теперішні складні часи. Бо право кожного чоловіка чи жінки служити у війську, захищати рідну державу – не просто право. Це питання використання людського ресурсу країни, залучення всіх представників суспільства, без винятку, до процвітання держави і право кожного та кожної на реалізацію особистісного

потенціалу. Щоб стати сильною та потужною державою, Україна має втілювати у життя принципи гендерної рівності.

Підсумовуючи, зазначимо, що впровадження гендерних аспектів у діяльність складових сектору безпеки й оборони України відбувається шляхом забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Перспективними напрямками реалізації гендерної політики будуть розробка Стратегії гендерної рівності у секторі безпеки й оборони України, а також проведення моніторингу дотримання принципів гендерної рівності.

Список використаних джерел

1. Дубчак Н.І. Жінки у Збройних Силах України: проблеми гендерної політики /Н.І. Дубчак // Стратегічні пріоритети. – 2008. – №4(9). – с. 187-192.

2. Suslova O. Gender impact assessment of the security and defense sector in Ukraine 2017 / O. Suslova – Emmicki Roos: UNWOMAN, 2017. – 68 с.

Величко М.В.

кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник,
професор СК-2 ННІ КРД НА СБ України;

Кирилюк О.С.

кандидат технічних наук, старший науковий
співробітник ННЦ МП НА СБ України

КОНВЕРГЕНЦІЯ БІОЛОГІЇ ТА ХІМІЇ ЯК ВИКЛИКИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇН СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА

Дослідженню актуальних проблем конвергенції біології й хімії та її наслідків для національної безпеки вчені світу в галузі біохімічних досліджень приділяють значну увагу з 2-ої половини минулого сторіччя. В цей період продуктом інтеграції біології і хімії стала поява окремої науки біохімії, що об'єднала теоретичні концепції, експериментальні технології, знання інших наук та інженерних дисциплін у точці їхнього перетинання. Застосування міждисциплінарних підходів у біології і хімії привели до наукових відкриттів і створили передумови для виникнення нових сфер науки та технологій [1]. Міждисциплінарні наукові об'єднання як норма охоплюють низку технічних дисциплін (хімія, біологія, фізика, кібернетика, інженерія, матеріалознавство, нанотехнології тощо) [2].

На початку ХХІ ст. глобальний науковий прогрес у сфері конвергенції (лат. *converge* – *зближуюся, сходжуся*) біології і хімії призвів до появи якісно нового стрибка на рівень синтетичної біології, яку Міжнародне об'єднання теоретичної та прикладної хімії характеризує як «контрольоване конструювання біологічних систем» [3]. Одночасно з біотехнологічними інноваціями значних успіхів досягнуто в хімічному синтезі молекул біологічного походження. Комерційний синтез ДНК дістав рівня, коли стало можливим синтезувати та збирати цілі геноми, реконструювати віруси (вірус грипу, коронавірус). Паралельні дослідження уможливили конструювання вірусної капсули. У 2010 р. дослідники інституту Дж. Крейга Вентера (США) синтезували бактеріальний геном і трансформували його в клітину бактерії, здатну до самовідтворення. Таким чином виникла синтетична біологія із завданням: створити неіснуючі в природі організми з новими корисними для людства властивостями, починаючи з їхнього «проектування» і «будівництва» з неорганічних речовин (синтез органічних речовин, білки, нуклеїнові кислоти) [4]. Синтез біорегулюючих хімічних речовин та інших пептидів з високою фізіологічною активністю значно покращився завдяки досягненням наполовину автоматизованого синтезу пептидів. Модернізація органічної хімії уможливила хімічний синтез складних біологічних молекул (токсинів). Синтетична біологія окреслила для суспільства нові потенційні перспективи для застосування отриманих результатів в галузі охорони довкілля; генерації енергії (виробництво водню); охорони здоров'я (протималарійні ліки) [5]; генної терапії; авіації; нафтохімічної промисловості (біопаливо) [6]. Переваги синтетичної біології спричиняють одночасно й низку ризиків і проблем для суспільства, громадського здоров'я, довкілля [7] та потребують розв'язання питань власності, інновацій, регулювання і нагляду в контексті змін міжнародного права [8].

Міжнародні та національні безпекові організації поряд із успіхами конвергенції біології і хімії стурбовані можливостям «подвійного використання» результатів біотехнологічних досягнень. У 2014 р. відбулося засідання Науково-консультаційної ради Організації при ООН із заборони хімічної зброї [9], яка розглянула досягнення хімічної і біологічної науки в умовах конвергенції; необхідні наукові та технологічні елементи контролю; новітні технології й нове обладнання, що підпадатимуть під категорію подвійного використання. Постало питання необхідності перегляду «Списку хімічних речовин подвійного використання» та його розширення в умовах конвергенції з метою контролю відповідно до вимог «Конвенції про заборону хімічної зброї». Міжнародний контроль за поширенням хімічної і біологічної (бактеріологічної) зброї або біотехнологічних товарів подвійного використання в рамках ООН віднесено до одного режиму – Австралійської групи. За останні 5 років у сфері біомедичних досліджень відбулися потужні прориви – технологія редагування геному, біокомп'ютер на базі ДНК, який після вдосконалення в перспективі уможливить проникнення в інформаційну мережу тіла людини тощо.

Отже, сучасні інноваційні біотехнології були та залишатимуться найважливішим фактором суспільного розвитку ХХІ ст.; створюватимуть неозагрозу національній безпеці держав світової спільноти; активно впливатимуть на темпи змін і конвергенцію між науками, зокрема хімією і біологією. Базові технології інших наук продовжуватимуть робити прогресивний внесок у конвергенцію біології і хімії, отримуватимуть профіти від симбіозу синтетичної біології (секвенування геному, синтез ДНК); біоінформатики; кібернетики; можливостями Інтернету; робототехніки для досліджень і розробок.

Список використаних джерел

1. Shiez Convergence – Report on the first workshop (October, 6-9th, 2014) [Електронний ресурс]. – Spiez Laboratory, Switzerland (November, 2014). – 11 p. – Режим доступу: <http://e-collection.library.ethz.ch/eserv/eth-47122-0-pdf>.
2. Уїтсбі С. Запобігання біологічним загрозам: що Ви можете зробити / [С. Уїтсбі, Т. Новосьолова, Д. Вальтер, М. Дандо] // Посібник. – Бредфордський центр досліджень проблем роззброєння. – Бредфорд, Західний Йокшир, Сполучене Королівство Великобританії, 2015. – 328 с.
3. Smallwood, Katie et al. Impact of scientific developments on the CWC / K. Smallwood // Pure Appl. Chem., 85:4, 2013. – 863 p.
4. Synthetic biology. Applying engineering to biology. Report of a NEST High-Level Expert Group. – Brussels, European Commission, 2005.
5. Ro D-K et al. Production of the antimalarial drug precursor artemisinic acid in engineered yeast. – Nature, 2006, 440:940-943.
6. Synthetic biology. – Режим доступу: <http://syntheticbiology.org>.
7. The European Group on Ethics in Science and New Technologies to the European Commission. Ethics of synthetic biology. – Opinion No 25. – Brussels, November 17th, 2009; Luxemburg, European Union, 2010.
8. Editorial. Policing ourselves. – Nature, 2006, 441:383.
9. OPCW, Convergence of Chemistry and Biology // Report of the Scientific Advisory Board's Temporary Working Group (June, 2014).

Вєдєнєєв Д.В.

доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії наукового забезпечення діяльності Управління Інституту УДО України

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОГО ДОСВІДУ ВІДОМСТВА ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ В УКРАЇНІ

Значущий досвід оперативно-службової діяльності історичних попередників Управління державної охорони України заслуговує на урахування в практиці розбудови (реформування) відомства держохорони. Він видається повчальним і з погляду визначення змісту навчального процесу із підготовки співробітників державної охорони (охоронної діяльності) за спеціальностями 251 «Державна безпека: Охоронна діяльність та безпека», 256 «Національна

безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» за освітньою-професійною програмою «Особиста та майнова безпека», зокрема, при викладанні дисциплін «Правове забезпечення охоронної діяльності та безпеки», «Управління охоронною діяльністю та безпекою».

Місце охоронної діяльності в системі забезпечення безпеки різних історичних форм державності в Україні, її правоохоронній сфері, еволюція організаційно-функціональних форм структур держохорони, форм і методів їх оперативно-службової діяльності, система підготовки й морально-психологічний стан співробітників, атмосфера взаємодії з особами, які перебувають під охороною – дослідження й висвітлення цих ретроспективних аспектів сприятиме формуванню професійної ерудиції й патріотичної свідомості спеціалістів охоронної діяльності [див. також: 2].

В основі джерельного пошуку для дослідження досвіду охоронної діяльності має знаходитися виявлення та вивчення документальної спадщини тих структур (до 1991 р., як правило, у складі органів держбезпеки), котрі спеціалізувалися на цій спеціальній правоохоронній функції у складі різних форм державності в Україні.

Зокрема, продуктивною діяльністю із розбудови військових формувань та спецслужб відзначився період Української Держави гетьмана П.Скоропадського (1918 р.), коли відбулося творення і спеціалізованих структур (підрозділів) особистої охорони та безпеки глави держави. Так, у фонді 2469 «Головна квартира гетьмана Української Держави, м. Київ» Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України зберігаються документи щодо функцій та організаційно-штатного устрою Особистої охоронної команди, Особистого конвою, окремого охоронного загону при гетьмані тощо. Дослідницький інтерес становлять установчі та оперативні документи Особливого відділу Штабу гетьмана, який здійснював оперативно-розшукову роботу у вищих управлінських колах [частково опубліковані: 6, с. 72-103].

Основним джерелом відповідного історичного матеріалу на сьогодні виступають фонди Галузевого державного архіву СБ України. Передовсім йдеться про фонд 28 «9-та Служба КГБ УРСР» (26 одиниць його зберігання охоплюють період 1970–1991 рр., сама згадана Служба створена у 1975 р. у складі оперативного й комендантського відділів, відділення охорони). На неї покладалися завдання охорони безпеки членів Політбюро ЦК КПРС і Політбюро ЦК КПУ, державних і політичних діячів зарубіжних країн, які перебували в Києві та республіці, а також офіційних заходів, що відбувались в Україні [4, с. 55-57].

Поза сумнівом, науковий та практичний інтерес становлять документи оперативної роботи щодо випереджувального одержання інформації про можливі терористичні, диверсійні, екстремістські й інші злочинні наміри, матеріали про підготовку та проведення оперативних і охоронних заходів під час державних і громадських подій, поїздок осіб, які охороняються, в інші міста і регіони України тощо. Крім цього фонду, чимало пізнавальних можливостей міститься в документах фонду 9 («Нормативно-розпорядчі документи ЧК–КГБ»). Серед них накази щодо структури, оргштатного розпису «вахткоманд» та інших підрозділів держохорони (зокрема, 6-го відділу Наркомату держбезпеки УРСР, 1943–1946 рр.), документи про особовий склад, його профнавчання, дисциплінарну практику, участь у важливих заходах тощо. Важливим джерелом видаються документи створеного у 1952 р. 9-го відділення 4-го (секретно-політичного) Управління КДБ УРСР (1954–1960 рр.), на яке покладалася агентурно-оперативна робота із забезпечення керівництва республіки (фонд 1 – «2-ге Управління МГБ–КГБ УРСР»). Матеріали 9-го отдела – Служби КДБ УРСР зустрічаються і в інших фондах, наприклад – звітних матеріалах фонду 17 – «Інспекція при Голові МГБ–КГБ УРСР».

Зростає і джерелознавче значення фондів створеного у 2002 р. Галузевого державного архіву УДО України, де нині перебувають на постійній основі близько 3,5 тис. одиниць зберігання документальних матеріалів відомчого походження з 1992 р.

Документальні матеріали здатна гармонійно доповнити мемуарна література керівників держохорони, організаторів усебічного забезпечення життєдіяльності вищих посадових осіб СРСР та Української РСР [див.напр.: 3,5,9]. В Інституті УДО України започатковано роботу із записів спогадів співробітників структур держохорони (першим матеріалом став запис бесіди із полковником у відставці М.І. Хахалєвим, який служив у лавах держохорони в 1950–1979 рр.) [7].

Інформативною є література щодо повсякденного життя радянської верхівки та її оточення, яка містить чимало реалістичних замальовок щодо системи охорони й забезпечення вищого кола партійно-державної номенклатури [див. напр.: 1,8].

Список використаних джерел

1. Васильева Л.Н. Дети Кремля. М.: Атлантида, 1996. 400 с.
2. Веденеев Д.В., Ярмоленко А.І. Місце історичних знань у патріотичному й професійному вихованні оперативних працівників СБ України // Виховна робота в Службі безпеки України: зміст, форми та методи. Збірник науково-практичних матеріалів. К.: Видавництво Академії СБ України, 1998. с. 35–43.
3. Врублевский В. Владимир Щербицкий: правда и вымысел. Записки помощника. К.: Довіра, 1993. 254 с.
4. Галузевий державний архів СБУ: Путівник. Харків: Права людини, 2009. 136 с.
5. Докучаев М.С. Москва. Кремль. Охрана. М.: Бизнес-Пресс, 1995. 237 с.
6. З історії розвідки та контррозвідки України. 1918–1919. Збірник документів і матеріалів. Упор. Д.Веденеев, О.Стаднік. – К.: Академія СБ України, 1996. 182 с.
7. Інтерв'ю с полковником запаса КГБ, комендантом охорони Хахалевым Николаем Ивановичем (записав В.А.Прокашев 25 января 2019 года). Фонд Інституту УДО України. 17 арк.
8. Колесник А.Н. Мифы и правда о семье Сталина. Харьков: Простор, 1990. 174 с.
9. Чазов Е.И. Здоровье и власть. Воспоминания «кремлевского врача». М.: Новости, 1992. 224 с.

Власенко С.Б.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

До категорій осіб, діяльність яких протікає у особливих та (або) екстремальних умовах, відносять військовослужбовців, пілотів, моряків, охоронців, шахтарів, працівників правоохоронних органів та ін. Варто зазначити, що різниця між поняттями особливих та екстремальних умов діяльності станом на сьогодні чітко не визначена, зазначається, що остання полягає у періодичності, частоті виникнення та інтенсивності несприятливих умов. Так, екстремальними умовами діяльності прийнято вважати крайню форму вираження особливих умов, що пов'язані із постійною дією екстремальних факторів [1].

Актуальність зазначеної теми визначається тим, що діяльність працівників правоохоронних органів пов'язана із постійним впливом чинників екстремальності. Серед ситуацій екстремального характеру, які притаманні для службової діяльності працівників правоохоронних органів, виділяють: процес безпосереднього попередження та припинення правопорушень; втручання у вирішення конфліктів між громадянами; психологічне протиборство; припинення групових порушень громадського порядку тощо [2, с. 136]. Таким чином, діяльність працівників правоохоронних органів нерозривно пов'язана із ризиком. Дослідження І. Малишева дозволили серед ризиків, пов'язаних із дією екстремальних факторів, виділити такі: сприймання ситуації як загрози життю та здоров'ю; відчуття невизначеності; раптовість виникнення ситуації; відчуття загрози провідним життєвим цінностям; брак часу; необхідність підтримання високого рівня мобілізаційної готовності; напруженість; ризик притягнення до відповідальності за неправильне прийняття рішень та ін. [3]. Усе вищеперераховане виснажує фізіологічні ресурси організму людини, чинить негативний вплив на функціонування її психічної сфери, накладає відбиток на пізнавальні процеси, збільшуючи цим самим небезпеку виникнення помилок професійної діяльності. Окрім того, порушує функціонування емоційно-вольової сфери, породжуючи такі психічні стани як тривога, страх, хвилювання, пригніченість, розгубленість, стрес та ін. Останнє впливає на усі форми активності особистості, в тому числі, професійну діяльність, створюючи у тяжких випадках загрозу життю та здоров'ю. Саме тому психологічна підготовка працівників правоохоронних органів до діяльності в екстремальних умовах є важливим питанням практичної психології.

Проблема психологічної підготовки особистості до діяльності в екстремальних умовах широко розкривається у роботах таких дослідників як В. Андросюк, О. Блеєр, О. Долгополова, Р. Кадиров, Л. Казміренко, В. Коломієць, Я. Кондратьєв, В. Лебедев, І. Малишев, І. Малкіна-Пих, Б. Смірнов, Ю. Стрельнікова, О. Шевелева, Г. Юхновець та ін.

Якщо говорити про психологічну підготовку працівників правоохоронних органів до діяльності у екстремальних умовах, то за своєю суттю вона являє один із домінуючих напрямків психологічного забезпечення. В структурі психологічної готовності працівників правоохоронних органів до професійної діяльності пропонують виділяти завчасну готовність до дій у екстремальних ситуаціях, що являє собою формування «психологічної надійності», етап безпосереднього формування готовності або створення «передстартового стану» та етап підтримання готовності [2, с. 151-155].

Відповідно до досліджень О. Шевелевої, розпочинати психологічну підготовку до дій в екстремальних умовах варто ще на етапі професійного психологічного відбору. Автор також виділяє етапи психологічної підготовки та психологічного супроводу [4].

Реалізація етапу професійного психологічного відбору здійснюється, в першу чергу, за допомогою використання таких методів як спостереження та експеримент, а також застосування додаткових емпіричних методів – бесіди, анкетування, тестування тощо. Особливого поширення набув метод тестування. Зокрема порядок проведення конкурсу до лав Національної поліції України включає в себе тести на визначення рівня логічного та аналітичного мислення і професійних знань у кандидатів та тестування особистісних характеристик.

Власне психологічна підготовка має на меті розвиток у працівників таких вольових якостей, як терплячість, сміливість, витримка, наполегливість, цілеспрямованість, сила волі, ініціативність та ін. Задля реалізації мети використовують моделювання екстремальних ситуацій, квести, групові тренінгові заняття, аутотренінг тощо. Психологічний супровід включає психологічний вплив, спрямований на покращення ефективності виконання професійних завдань та повинен забезпечуватися на протязі усієї професійної діяльності.

Таким чином, проблема психологічної підготовки працівників правоохоронних органів до діяльності в екстремальних умовах станом на сьогодні залишається актуальним питанням. Даний вид психологічної підготовки проходить у кілька етапів і за своєю суттю являє безперервний процес, який розглядають як важливий напрям психологічного забезпечення працівників правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Смирнов Б. А., Долгополова Е. В. Психология деятельности в экстремальных ситуациях. Х.: «Гуманитарный центр», 2007. 276 с.
2. Юридична психологія: підручник / за заг. ред. Л. І. Казміренко. К.: КНТ, 2007. 360 с.
3. Малышев И. В. Психологическая характеристика рисков в экстремальных ситуациях. *Ученые записки. Сер. Психология. Педагогика. Т 4*, 2011. №2 (14). с. 50-55.
4. Шевелева Е. П. Психологические особенности подготовки сводных отрядов полиции, направляемых для осуществления служебного задания в экстремальных условиях. *Психопедагогика в правоохранительных органах*. 2014. №2 (57). с. 96-99.

Гавдьо Ю.Р.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник Національної академії СБ України

ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Особливість специфічних соціальних об'єктів дослідження, таких, як суспільні відносини у сфері забезпечення національної безпеки, полягає у тому, що неможливо визначити конкретно-універсальні правила і механізми їх дослідження. Справа в тому, що при дослідженні специфічного соціального об'єкта, згідно з його особливостями, опосередковується, змінюється сам механізм дослідження. Сутність категорій, понять, законів і принципів залишається незмінною, але останні змінюють свій зміст згідно з логікою розвитку об'єкта, що досліджується.

Система знань про правове регулювання забезпечення національної безпеки, на жаль, є неповною і непридатною для її практичного використання. Отже, потрібно переорганізувати систему взаємозв'язків між поняттями, доповнити її новими поняттями та зв'язками. У свою чергу, це має призвести до критики попередньої системи знань і виникнення нової зі старими та новими елементами і взаємозв'язками, логічної реконструкції процесу забезпечення національної безпеки та його нормативно-правового регулювання.

Для логічної реконструкції об'єкта дослідження необхідно використати певні принципи, закони і категорії. Тільки за такої умови можна досягти достатнього ступеня відповідності отриманих результатів природі об'єкта дослідження. Іншими словами, єдиним способом існування істини є система знань, яка складається з певних понять, які є загальними для неї і мають статус категорій.

Першим етапом є отримання інформації шляхом логічного оброблення текстів, які були написані щодо об'єкта та предмета цього дослідження. Зазначені тексти аналізувалися згідно з вимогами герменевтики – вчення про закономірності аналізу раніше отриманої інформації про об'єкт і предмет дослідження. Завдання – виокремити з інформації, яку отримав попередній дослідник про наш об'єкт, об'єктивний компонент, не обтяжений результатами суб'єктивного сприйняття, тобто отримати інформацію у так званому «очищеному» вигляді, виділивши при цьому суб'єктивну складову тексту або, іншими словами, національне, географічне, геополітичне й інше опосередкування об'єктивного змісту тексту.

З масиву отриманої первинної інформації потім ми відбираємо лише ту, яка підтверджує першу, ще не зовсім повну структуру знань про правове регулювання забезпечення національної безпеки, логічну реконструкцію процесу забезпечення національної безпеки та його нормативно-правового регулювання з перспективою її подальшого удосконалення на основі свідомого застосування положень теорії пізнання. Тобто головним критерієм відбору інформації є не її кількість, не її безпомилковість із погляду того, чи правильно вона характеризує наш об'єкт, чи є найбільш суттєвою, а те, чи буде вона на користь подальшому розвитку вже існуючої логічної реконструкції. Якщо інформація суперечить побудованій вище логічній реконструкції, то її необхідно відкинути. Якщо інформація підтверджує право на існування цієї реконструкції, побудованої згідно із законами, принципами і первинними знаннями про об'єкт, то вона накопичується і набуває статусу факту.

Другий етап полягає у переведенні отриманої інформації на рівень фактів, закономірностей, зокрема фактів та закономірностей правового регулювання забезпечення національної безпеки, отриманні певної кількості таких фактів та закономірностей, які свідчать на користь існуючої логічної реконструкції об'єкта, та побудова асоціативних рядів прикладів із різних, на перший погляд, не пов'язаних із предметом дослідження сфер. Побудова таких асоціативних рядів повинна дати вказівку на ідею систематизації отриманих фактів.

Третій етап – на основі асоціативного ряду і певної кількості прикладів досягається рівень проблеми, яка полягає не в тому, чи достатньо знань про наш об'єкт та предмет для того, щоб визначити, що вони собою становлять. Проблема полягає в необхідності створити ситуацію, за якої структурована група фактів і закономірностей, які спочатку добиралися з погляду несуперечливості логічній реконструкції, і надалі не суперечили їй. Якби з'ясувалося, що побудована за допомогою асоціативних рядів група фактів суперечить, тобто не відповідає з погляду їх кількості і зв'язків між ними логічній реконструкції об'єкта, то тоді ми, застосовуючи метод аналогії, повинні були б переструктурувати існуючу на рівні проблеми групу фактів до виду, який би не суперечив логічній реконструкції об'єкта.

Четвертий етап – підтвердження гіпотези як певним чином структурованої, перевіреної або верифікованої групи фактів, що має статус гносеологічної системи (не групи, а системи!). Це модель правового регулювання забезпечення національної безпеки у тій чи іншій сфері, яка є результатом процесу пізнання, їх поглибленого вивчення. Може трапитися, що визначена мета – отримання максимальної кількості фактів, які б не суперечили логічній реконструкції об'єкта, все ще не досягнута, але ця обставина не бентежить, оскільки процес пізнання дійсності є нескінченним, а знання про неї на кожній стадії дослідження мають характер відносної істини.

Останнім етапом дослідження є перевірка (верифікація) отриманої моделі правового регулювання тієї чи іншої сфери забезпечення національної безпеки. Кожна модель вимагає верифікації, тобто перевірки на правильність, адекватність принципів її побудови і принципів існування об'єкта дослідження. Отримані факти і закономірності повинні дати реальну можливість побудувати централізовану систему знань про правове регулювання забезпечення національної безпеки у тій чи іншій її сфері, в якій ці факти та закономірності набудуть статусу понять, слугуватимуть інструментарієм, користування яким дасть змогу розв'язати існуючі проблеми функціонування системи забезпечення національної безпеки України.

СОЦІАЛЬНА СТИГМАТИЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА АНТИТЕРОРИСТИЧНУ БЕЗПЕКУ

Історично людство стикалось з різними викликами, зокрема, національній і державній безпеці. Ще у середині XV століття Азією і Європою пройшла велична хвиля епідемії чуми, від якої загинуло за різними джерелами приблизно 60 мільйонів людей [1, с. 108]. Проте вже тоді людство намагалось не тільки знайти шляхи вилікувати цю недугу, а і як не допустити або мінімізувати шанси поширення епідемії. Людство XXI століття стикнулося з новою епідемією – тероризмом. З року в рік усе більша кількість науковців-терорологів звертають увагу не стільки на фізичне протистояння тероризму, скільки на його першопричини.

Одним з тригерів загострення радикалізації сучасного суспільства стає його соціальна стигматизація. Цей термін був об'єктом досліджень багатьох науковців, переважно в галузі психології, соціології і кримінології. Серед закордонних і вітчизняних науковців слід відзначити: А. Фінзена, К. Хурельмана, І. Гуровича, С. Броніна, Т. Липая, Л. Тушинцеву, М. Кабанова, В. Моргун та інших. Поняття «стигма» має давні історичні корені й походить від давньогрецького «στῆμα» (тавро, клеймо). У стародавній Греції стигмою було татуювання, яке мало значення соціально низького статусу її носія. Таким чином через татуювання (таврування) здійснювалось соціальне розмежування на «своїх» і «чужих» [2, с. 2].

Небезпека цього явища проявляється в тому, що людині нав'язуються певні якості (переважно негативного характеру), до яких ця людина не обов'язково має якесь відношення. В подальшому від об'єкта стигматизації відповідна до стигми поведінка вже стає очікуваною. В сучасному суспільстві стигматизація стала складовою частиною стереотипів.

Сьогодні усе більше країн стикаються з проблемою імміграції. Особливо гострим це питання постає у Великій Британії, Німеччині, Франції, де зустрічаються європейська культура із культурою вихідців країн Близького Сходу. В Україні ця проблема поки ще на етапі зародження. Проте наша держава і суспільство мають бути готовими до нових викликів, що можуть постати у найближчому майбутньому.

На практиці соціальна стигматизація у сфері тероризму має такі співвідношення:

мусульманин → терорист,

біженець із країни Близького Сходу → потенційний терорист.

Ми всі пам'ятаємо вчинок Андерса Брейвіка у 2011 році. Тоді норвежець здійснив два теракти: спочатку здійснив вибух автомобіля в урядовому кварталі Осло, а згодом попрямував на острів Утея, де за допомогою гвинтівки вбив, за різними підрахунками, майже 100 відвідувачів місцевого дитячого табору [3].

Соціальна стигматизація стає значним фактором впливу на антитерористичну безпеку у будь-якій країні світу. Люди, які перебувають під постійним негативним психологічним впливом, стають мішенню вербувальників терористичних організацій. Такі вербувальники використовують аргументацію захисту релігії і помсти усім кривдникам. Навіть ті люди, що ніколи не мали наміру здійснювати терористичну діяльність, можуть психологічно «зламатись» і зробити переоцінку цінностей на користь екстремізму та тероризму.

З огляду на викладене вище, держава має вести діалог з населенням у ключі культивування людяності, поваги до особи незалежно від статі, віросповідання, місця народження (походження особи). На нашу думку, така робота має починатись з дітей шкільного віку – тоді найбільше проявляється відкрита дитяча жорстокість до однолітків.

Список використаних джерел

1. Byrne J. P. Demographic Effects of Plague: Europe 1347—1400 // The Encyclopedia of the Black Death. – ABC-CLIO, 2012. – p. 429.

2. И.Гофман. Стигма: Заметки об управлении испорченной идентичностью. Часть 1. Стигма и социальная идентичность. Часть 2. Контроль над информацией и социальная идентичность (главы

3-6): сайт. URL: https://www.hse.ru/data/2011/11/15/1272895702/Goffman_stigma.pdf (дата звернення: 24.04.2019).

3. В убийстві 92 человек в Норвегии обвиняют ультраправого экстремиста. : сайт. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2011/07/110722_oslo_blast.shtml (дата звернення: 24.04.2019).

Галєєв В.А.

кандидат соціологічних наук, доцент,
завідувач спеціальної кафедри Інституту СЗРУ

ДО ПИТАННЯ ЗМІСТУ І КЛАСИФІКАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Забезпечення національної безпеки Конституція України зараховує до найважливіших завдань держави [1]. Необхідність гарантування національної безпеки України тісно пов'язана з чітким розумінням національних інтересів.

Розглядаючи проблеми визначення змісту національних інтересів, акцентуємо увагу на великій кількості підходів до їх розуміння, що зумовлено як складністю та багатоманітністю національних інтересів, так і несформованістю та невизначеністю їхнього змісту [2, с. 23]. На цьому шляху, на нашу думку, доцільним є дослідження національних інтересів через окреслення їхніх виявів в об'єктивній дійсності. Розв'язання цього завдання потребує класифікації національних інтересів.

Підходи до класифікації національних інтересів здебільшого ґрунтуються на оцінюванні збитку (шкоди) національній безпеці, до якої може призвести реалізація тієї чи іншої загрози національному інтересу. У такому сенсі найбільш продуктивною видається пропозиція розрізняти життєво важливі, важливі та інші національні інтереси. При цьому найвищий ступінь важливості слід надавати тим національним інтересам, реалізація яких пов'язана зі збереженням національних цінностей, втрата яких ставить під загрозу фізичне і духовне існування народу, призводить до руйнації держави, її територіальної цілісності та державного суверенітету. Упроваджуючи такий підхід, законодавець визначив національні інтереси України як «життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян» [3].

Національні інтереси завжди мають відносно постійний характер, бо з'являються і зникають на якомусь історичному етапі разом з національними цінностями, які вони відбивають. Водночас в ту чи іншу історичну добу існування держави і розвитку суспільства завжди є певна множина нагальних потреб їхнього прогресивного розвитку, які й утворюють систему національних інтересів. Тому визначення такої множини національних інтересів – основна передумова забезпечення логічної послідовності у внутрішній і зовнішній політиці держави, стабільного соціально-економічного та політичного розвитку. З огляду на це, національні інтереси виконують роль домінанти у визначенні магістральних напрямів національної безпеки, а визначення сукупності інтересів залишається великою науковою проблемою.

Національні інтереси – вихідний пункт політики національної безпеки України та основа формування її пріоритетів. Відповідно й самі національні інтереси класифікують за критерієм пріоритетності. Виокремлення законодавцем групи фундаментальних національних інтересів України [3] вказує на те, які саме національні інтереси є *найголовнішими, найважливішими, визначальними* для держави, суспільства і громадян.

Перші дві підгрупи фундаментальних інтересів (державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення) охоплюють такі інтереси, пріоритетність яких в Україні навіть не ставлять під сумнів.

Проте пріоритетність національних інтересів зумовлюється і конкретною ситуацією, що складається в країні та за її межами. Революція гідності (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.) проти корумпованої влади, яка, свідомо ігноруючи права, свободи і законні інтереси громадян, під тиском ззовні намагалася перешкодити європейському вибору українського народу, відкрила перед Україною можливості для побудови нової системи відносин між громадянином,

суспільством і державою на основі цінностей свободи і демократії. Прагнучи перешкодити волі українського народу до європейського майбутнього, Росія окупувала частину території України – Автономну Республіку Крим і місто Севастополь, почала воєнну агресію на Сході України та намагається зруйнувати єдність демократичного світу, ревізувати світовий порядок, що сформувався після закінчення Другої світової війни, підірвати основи міжнародної безпеки та міжнародного права. Російська загроза та інші докорінні зміни в зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України зумовлюють необхідність створення нової системи національної безпеки.

У подібних реаліях вітчизняна система безпеки не може обмежуватися лише захисними діями щодо національних інтересів, а й потребує вжиття активних заходів. Перебуваючи в епіцентрі непримиримих ідеологій, розташовуючись на роздоріжжі різних цивілізацій, Україна не має права та загалом і можливості лишатися осторонь питань розбудови систем як загальноєвропейської, так і глобальної безпеки. Законодавче закріплення норми про «інтеграцію України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами» [3] як фундаментального національного інтересу є передусім підтвердженням принципової позиції нинішньої політичної еліти щодо остаточного цивілізаційного вибору та безальтернативного євроатлантичного курсу України в умовах протистояння російській агресії.

Щойно завершена президентська кампанія засвідчила, що дискусія з приводу змісту національних інтересів України не згасла, а проблеми конкретизації та субординації решти національних інтересів очікують подальшого наукового обґрунтування.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Ліпкан В.А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. / В.А. Ліпкан. – К.: Текст, 2003. – 600 с.
3. Закон України «Про національну безпеку України» // Офіційний вісник. – 2018. – № 55. – Ст. 1903.

Галюк Д.В.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ – ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Проблема нелегальної міграції постала перед Україною майже відразу після її утворення як самостійної держави.

На думку багатьох дослідників у сфері національної безпеки (В. Толстов, В. Чумак, Г. Радецький та інші), до загроз глобального характеру належать зростаюча небезпека міжнародного тероризму, пов'язані з ним торгівля зброєю і наркотиками, політичний екстремізм, агресивний націоналізм. Ці ж загрози прямо чи опосередковано пересікаються з проблемою посилення міграційних потоків з Півдня на Північ і зі Сходу на Захід, яку теж віднесено до загрозливих викликів міжнародному середовищу [1, с. 220].

Як свідчить досвід правоохоронних органів у протидії нелегальній міграції, Україна поступово перетворюється з країни транзиту, якою вона була на початку 90-х років, у країну-накопичувач нелегальних мігрантів. Наша держава стикнулася з крайніми формами міграції, такими, як втеча з «гарячих точок», вимушене переселення, виїзд з країн постійного проживання у пошуках кращих умов життя. Значний потік нелегальної міграції йде з регіонів, охоплених військовими конфліктами різної інтенсивності. Затримані іноземці нерідко мають досвід бойових дій. Особливу небезпеку представляє міграція представників різноманітних терористичних та релігійно-екстремістських організацій Близького та Середнього Сходу.

Такі мігранти несуть в Україну зброю, поширення впливу кримінальних авторитетів, «тіньовий бізнес», небезпечні інфекційні захворювання, створюють «колонії-поселення» із своїм укладом життя. На сьогодні в Україні сформувались в'єтнамська, іранська, арабська, китайська, турецька, індійська та пакистанська колонії нелегальних мігрантів. Формується колонія з країн Африки.

Певна прозорість кордонів України дозволяє представникам терористичних організацій вільно проникати в нашу країну або виїжджати за її межі для здійснення протиправних дій та операцій. Канали нелегальної міграції використовуються членами екстремістських і терористичних організацій та угруповань для транзитного проїзду через територію України в країни Західної Європи, переправлення зброї, вибухівки, боєприпасів, радіоактивних речовин, здійснюються спроби провозу або ввозу наркотичних засобів.

Згідно зі статистикою Держприкордонслужби, на кінець травня з початку 2018 року, в Україні виявлено 3 793 нелегальних мігрантів, більшість з яких вже були вислані або ж видворені з країни [2].

25 липня 2018 року під час прес-конференції: «Гібридна блокада Азовського моря: поточний стан, можливі сценарії та засоби протидії» прес-секретар Державної прикордонної служби Олег Слободян повідомив, що у першій половині зазначеного року кількість нелегальних мігрантів в Україні зросла на 22%. Зокрема, зростання кількості нелегальних мігрантів спостерігалось як на каналах легального, так і нелегального в'їзду [3].

Нагадаємо, 24 липня 2018 року у Чернігівській області на кордоні з Російською Федерацією прикордонники відділу «Гірськ» затримали десятох нелегалів з Пакистану, Шрі-Ланки та Росії.

Ескалація нелегальної міграції суттєво сприяє виходу тероризму за межі національних кордонів. Процес зміцнення зв'язків міжнародних терористичних організацій з національними злочинними угрупованнями супроводжується встановленням та активізацією каналів нелегального проникнення в Україну. На початок XXI століття у світі продовжуються подальше формування та зміцнення так званого «світового терористичного співтовариства», що тісно пов'язане з нелегальною міграцією.

Аналіз взаємозв'язку проблем нелегальної міграції та тероризму підтверджує висновок, який робить у своїй роботі Дрьоміна Н.А. [4, с.106] щодо подальшої інтернаціоналізації тероризму.

Для запобігання нелегальній міграції в Україні необхідно:

- на нормативно-правовому рівні – сполучити норми, що передбачають відповідальність за тероризм і злочини терористичної спрямованості з нормами, регламентуючими протидію нелегальній міграції;

- на державно-адміністративному рівні – розробити комплексну програму заходів з протидії тероризму, нелегальній міграції та іншим суміжним злочинам.

Список використаних джерел

1. *Левцицька М.Б.* Тероризм як загроза міжнародній і національній безпеці України /Актуальні проблеми держави та права: Зб. наук. праць. – К., 2000. – Вип. 8. – с. 219 – 224.

2. *Наплив мігрантів в Україну: яка ситуація і чого чекати від ЄС* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/napliv-migrantiv-v-ukrainu-yaki-spravi-zarazi-chogo-chekati-vid-es.htm> – Назва з екрана.

3. *У ДПСУ констатували збільшення кількості нелегальних мігрантів на 22%*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/gospogransluzhbe-konstatirovali-uvelichenie-1532519658.html>. – Назва з екрана.

4. *Дремина Н.А.* Інтернаціональний тероризм и «терористический интернационализм» /Актуальні проблеми держави та права: Зб. наук. праць. – К., 2000. – Вип. 8. – с. 104 – 108.

Ганова Г.О.

кандидат юридичних наук, доцент, старший викладач
відділу підвищення кваліфікації військових прокурорів
Національної академії прокуратури України

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

Єдине трактування наявності особливого періоду впливає на соціальні гарантії, що надаються певним особам, кваліфікацію адміністративних і кримінальних правопорушень, порядок відбування військовослужбовцями покарання. Вчинення кримінального правопорушення в умовах особливого періоду є кваліфікуючою ознакою більшості складів злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (розділ XIX Кримінального кодексу України). Зважаючи на це,

вироблення єдиного підходу до визначення моменту початку і завершення в державі особливого періоду є актуальним.

Зміст поняття «особливий період» досліджували у своїх працях О. Лазукова, В. Людвік, В. Мехеда, С. Нікішкіна, Д. Олейніков, О. Серпухов, П. Ясиновський та інші науковці. Однак судова практика щодо наявності чи відсутності в Україні особливого періоду лишається різною. Кримінальний кодекс України змісту цього терміну не визначає, а формулювання, надані у кількох інших нормативних актах, децю відрізняються. Отже, доцільно сформулювати авторську позицію щодо визначення початку і закінчення особливого періоду.

Стаття 1 Закону України від 6 грудня 1991 року «Про оборону України» тлумачить цей термін як період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні, або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [1].

Відповідно до ст. 1 Закону України від 21 жовтня 1993 року «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» вказаний проміжок часу визначається як період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні, або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [2].

На нашу думку, більш доцільно використовувати визначення особливого періоду, надане в другому нормативному акті, з таких підстав. У Законі України «Про оборону України» визначення особливого періоду сформульовано відповідно до Закону України від 25 грудня 2008 року «Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони». Стаття 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» діє у редакції від 9 квітня 2014 року, тобто з часу, коли в Україні вже проводилася часткова мобілізація. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» по відношенню до Закону України «Про оборону України» є спеціальним, оскільки регламентує підстави і порядок проведення одного із заходів оборони держави.

Наведені Закони України виділяють три умови існування в державі особливого періоду: *час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій*. Отже, особливий період починається з моменту набрання чинності рішенням Президента України, яким оголошується мобілізація. Таким моментом, на сьогодні, є оприлюднення Указу виконуючого обов'язки Президента України О. Турчинова від 17 березня 2014 року № 303/2014 «Про часткову мобілізацію».

Другою умовою існування особливого періоду є воєнний час, визначення якого наведене у ст. 4 Закону України «Про оборону України» [1]. Він настає з моменту фактичного початку воєнних дій чи оголошення стану війни і закінчується у день і час припинення такого стану. Особливий період може діяти в державі і без оголошення війни, оскільки воєнні дії можуть вестися на її території і без цього. Однак у будь-якому випадку наявність воєнних дій і мобілізація автоматично означають особливий період.

Момент закінчення особливого періоду законодавець «прив'язує» до відбудовного періоду після закінчення воєнних дій. Однак у законодавстві це формулювання не визначене і є оціночним. Враховуючи п. 8 ст. 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», можна дійти висновку, що завершення такого періоду залежить від оголошення рішення про демобілізацію [3].

Демобілізацією є комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, військових формувань, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу [2]. Тобто тільки після повного виконання Указу Президента України «Про демобілізацію» у строк, вказаний у ньому, на наш погляд, можна вважати особливий період в державі завершеним.

Таким чином, особливий період в Україні розпочався 17 березня 2014 року, тобто з моменту оприлюднення Указу виконувача обов'язків Президента України «Про часткову мобілізацію», і триває до сьогодні. Завершенням особливого періоду буде повне виконання Указу Президента України «Про демобілізацію», тобто завершення відбудовного періоду після закінчення воєнних дій.

Список використаних джерел

1. Про оборону України [Текст]: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1932-12>.

2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію [Текст]: Закон України від 21 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/3543-12>.

3. Про військовий обов'язок і військову службу [Текст]: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.

Гарькавий Є.М.

ад'юнкту Військового інституту КНУ ім. Тараса Шевченка

ФОРМУЛЮВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ НАРАТИВІВ У СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Формулювання стратегічних наративів як основоположного інструменту реалізації стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони України є актуальною і водночас малодослідженою проблемою. В умовах гібридної збройної агресії Російської Федерації проти України дана тематика набуває особливо важливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десять років в Україні проблематику стратегічних комунікацій та формулювання стратегічних наративів досліджували: у системі демократичного державного управління: М.Шклярук, Д.Дубов, С.Соловійов; в міжнародних відносинах: Є.Макаренко, А.Баровська, Є.Тихомирова; в освітній складовій: С.Даниленко; деструктивний вплив РФ: О.Мильченко; соціальний контекст: Л.Пелепейченко О.Клубань, В.Король. Закордоном зазначену тематику досліджували: Д.Андерсон, С.Бьорд, Г.Дімітріу, Р.Райх, Л.Фрідман, О.Хорн, К.Х'юз, Ф.Шьоно та ін.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження: розглянути історичні аспекти еволюції поглядів на формулювання наративів; виокремити актуальний механізм формулювання наративів у системі реалізації стратегічних комунікацій в українських реаліях; окреслити перспективи подальших розробок у цьому напрямку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дослідженнях системи стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони України одним з головних питань є чітке окреслення механізму створення та реалізації стратегічних наративів.

За Л. Фрідманом [1, с. 45], стратегічні наративи навмисно побудовані або посилені з ідей і думок, які вже циркулюють, вони пропонують інтерпретацію ситуації та підказують відповіді. Щоб бути ефективними, стратегічні наративи мають входити в резонанс із цінностями, інтересами й заботами цільових аудиторій. Стратегічні наративи формулюють кінцеві стани і пропонують спосіб досягнення мети, забезпечуючи громадськість розумінням і сенсом подій, пов'язаних із застосуванням воєнної сили.

До наративу як важливого концепту стратегічних комунікацій звертаються й офіційні документи. Наприклад, National Defense Authorization Act of 2012 вказує, що «Комітет збройних сил при Палаті представників США продовжує підтримувати інформаційні операції та стратегічні комунікації як важливий інструмент для протидії ворожим наративам (enemy narratives), а також взаємодії із глобальним співтовариством» [2, ст. 177]. В Україні зазначеним напрямом боротьби з ворожими наративам успішно займається Відділ координації стратегічних комунікацій та моніторингу Міністерства оборони України та Сили спеціальних операцій Збройних Сил України.

Роберт Райх [3, с. 17-18], зокрема, виокремлює такі характерні для американського соціуму чотири універсальні наративи, які можуть використовуватися в релігії, політиці, економіці, бізнесі,

міжособистих стосунках тощо: 1) «переможна особистість» (the triumphant individual); 2) «співдружність доброзичливих однодумців» (the benevolent communit); 3) «варвари біля воріт» (mob at the gates); 4) «зіпсований представник істеблішменту» (the rot at the top; укр. – риба з голови гниє). Йдеться про суто популістський дискурс щодо ворожості політичних еліт народу. Цільовим призначенням перших двох наративів («переможна особистість»; «співдружність доброзичливих однодумців») є обнадіювати, тоді як призначенням двох наступних наративів є залякування або груп людей (цільових аудиторій) або окремо взятих індивідів, що є актуальним і в сучасних українських реаліях.

Сьогодні Україна взяла на себе зобов'язання розбудови спроможностей у сфері стратегічних комунікацій, що є однією з вимог НАТО євроатлантичної інтеграції нашої країни. Компетенції реалізації стратегічних комунікацій та формулювання стратегічних наративів держави покладені на новостворене Міністерство інформаційної політики України, яке, на нашу думку, не має достатніх повноважень для ефективного впровадження стратегічних наративів у секторі безпеки і оборони України.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки.

1. Особливого значення битва наративів має для сектору безпеки і оборони України, де часто доводиться діяти у несприятливому й неприхильному до них інформаційно-культурному довіллі.

2. У світовому контексті наративи стратегічного порядку відіграють провідну роль у нав'язуванні «прогресивному людству» офіційно схвалених світовим істеблішментом сукупності норм та зразків міжнародної поведінки, що приймаються і поділяються всіма «цивілізованими членами» світового співтовариства за винятком «маргіналів» («протестних груп»).

3. Формулювання стратегічних наративів у секторі безпеки і оборони доцільно покласти на Раду національної безпеки і оборони України, що значно підвищить ефективність стратегічних комунікацій та покращить керованість інформаційного супроводження діяльності інститутів сектору безпеки і оборони України.

4. Перспективами подальших розробок є окреслення чіткого механізму формулювання та реалізації стратегічних наративів у секторі безпеки і оборони України на всіх рівнях державного управління.

Список використаних джерел

1. Freedman L. The Transformation of Strategic Affairs / Lawrence Freedman // The Adelphi Papers. – 2006. – Vol. 45; Is. 379.
2. Report of the House Armed Services Committee on the National Defense Authorization Act for Fiscal Year, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.congress.gov/112/crpt/hrpt78/CRPT-112hrpt78.pdf>
3. Reich Robert. The Lost Art Of Democratic Narrative: Story Time // The Republic. – 2005. – March 28.

Глухий З.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ КОМПЛЕКСУ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

В Управлінні державної охорони України є комплекс проблем для чіткого виконання своїх безпосередніх завдань. Під час підготовки заходів постійно зустрічається: не злагоджена робота внутрішніх служб, слабка співпраця з іншими правоохоронними органами (СБУ, МВС, Зовнішня розвідка, Національна гвардія, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України).

Підготовка військовослужбовців УДО України у сфері державної безпеки є неухильною та обов'язковою. Одним із напрямків з комплексної підготовки військових фахівців УДО України у сфері державної безпеки є вміння планування заходів безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, під час перебування осіб, до яких здійснюється державна охорона на постійних та тимчасових місцях перебування.

Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» вимагає від УДО України цілісність урядових об'єктів та осіб, щодо яких здійснюється державна

охорона. Безпека осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, – це безпека, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість країни. Тому підготовка військовослужбовця у сфері планування заходів є обов'язковою.

Одну з важливих ролей відіграє чітка взаємодія УДО України з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення державної безпеки. До таких органів, зокрема, належать: СБУ, МВС, Зовнішня розвідка, Національна гвардія, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Вони сприяють діяльності УДО України на договорах співпраці та взаємних нормативних документів. Взаємодія полягає у спільній або узгодженій у просторі й часі діяльності двох і більше числа суб'єктів щодо досягнення однієї або кількох цілей.

Виходячи з цього, дане визначення можна взяти за основу при розгляді взаємодії стосовно діяльності органів влади, але слід розуміти, що узгоджену по місцю й часу і закріплену в законодавстві їх спільну діяльність, спрямовану на забезпечення безпеки осіб.

Таким чином, підвищується ефективність проведення охоронних заходів щодо посадових осіб у місцях тимчасового або постійного перебування, а отже, знижує ризик загрози і підвищується життєдіяльності особи, яка керує країною, що веде до процвітання Держави.

Список використаних джерел

1. Про державну охорону органів державної влади та посадових осіб: Закон України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 35, [Електронний ресурс] ст.236 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80>

2. Співпраця органів СБУ, МВС, органів самоврядування» [Електронний ресурс] <http://oblrada.rv.ua/oblrada/news/6989/>

3. Мета та сучасна діяльність УДО України [Електронний ресурс] <http://www.do.gov.ua/?q=uk/page/pro-udo-ukrayiny>

Голіна В.В.

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
НАПрН України, головний науковий співробітник відділу
кримінологічних досліджень Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності ім. В.В. Сташиса НАПрН України

ПОДОЛАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА – ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ І РОЗВИТКУ СОЦІУМУ

Сім'я – підсистема суспільства, яку держава використовує як «інструмент» для здійснення соціально-економічних, політичних, культурно-виховних та ідеологічних впливів. Тому будь-які кризові явища у сфері сімейних відносин порушують стабільність і розвиток соціуму, що безпосередньо чи опосередковано викликає ланцюг суспільно-небезпечних наслідків. Серед них – домашнє насильство у вигляді фізичного, психологічного, економічного та сексуального проявів, які визначені у законодавчих актах України.

Про гостроту цієї проблеми для України свідчать дані різних галузей державної статистики: правової, економічної, соціально-демографічної та ін.; звернень і скарг потерпілих осіб до державних і громадських організацій, ЗМІ тощо. Наведемо лише деякі статистичні спостереження. Так, кількість звернень з приводу фактів вчинення домашнього насильства складало у: 2015 р. – 103 101; 2016 р. – 127 478; 2017 р. – 110 900; 2018 р. – 107 200; 2019 р. (за I кв.) – близько 30 тис. Протягом трьох років (2016-2018 рр.), відповідно до судової статистики, більше 129 тис. осіб було притягнуто до адміністративних стягнень за ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення за насильство в сім'ї, невиконання захисного припису чи непроходження корекційної програми особою, яка вчинила таке насильство. Щорічно щонайменше 200 осіб засуджується за статеві та суміжні з ними злочини, а тисяча осіб – за заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, побої і мордування стосовно членів сім'ї [1, с. 20].

За результатами дослідження, проведеного Інститутом демографії і соціальних досліджень, щорічно 1,1 млн українок стикаються з фізичною і сексуальною агресією в сім'ї; 600 з них гинуть в Україні від домашнього насильства, але лише 10% з понад мільйона потерпілих жінок вирішують заявити про це. Щодня поліція фіксує близько 350 фактів домашнього насильства, і в 70-80% випадків його жертвами стають жінки [2, с. 7]. Навряд чи ці дані відображають дійсну

трагедію української сім'ї. Звертають на себе увагу деякі – важливі для пояснення домашнього насильства – криміногенні (різні за природою походження) чинники.

Дослідження показують, що, залежно від стану матеріального становища, сім'ї, в яких було вчинено домашнє насильство, розподілились таким чином: низьке або дуже низьке – 70%; з середнім достатком – 27%; заможні – 3%. На момент вчинення злочину у сфері домашнього насильства більш ніж 53% злочинців не працювало і не навчалося; при вчиненні фізичного насильства приблизно 55% осіб перебувало у стані алкогольного сп'яніння [3, с. 102, 125, 160-161]. Виходить, що в Україні домашнє насильство – це породження бідних верств населення, обтяжених алкогольною залежністю. Бідність – небезпечне соціально-психологічне явище, яке передається із покоління в покоління, змінюючи стратегію виживання. Вона, за словами Г.Й. Шнайдера, починає ґрунтуватися на жорстокості й насильстві, що призводить, зокрема, до зростання насильства в сім'ї [4, с. 153].

Отже, подолання домашнього насильства стає для України більш складним завданням, ніж для країн ЄС.

Як відомо, у травні 2011 р. була прийнята Стамбульська Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (далі – Конвенція), в якій проголошена їх ліквідація шляхом прийняття та здійснення загальнодержавної ефективної, усеосяжної та скоординованої політики, яка охоплює всі відповідні заходи для запобігання та боротьби зі всіма формам насильства, що підпадають під сферу застосування цієї Конвенції (статті 1 і 7 Конвенції).

Дещо інакше мета державної політики у сфері запобігання і протидії домашньому насильству викладена у ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. (далі – Закон), відповідно до якої вона спрямована на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання домашнього насильства, надання всебічної допомоги постраждалим особам та утвердження ненасильницького характеру приватних стосунків. Основними напрямками реалізації цієї політики є: 1) запобігання домашньому насильству; 2) ефективне реагування на факти такого насильства; 3) допомога та захист постраждалих осіб; 4) належне розслідування фактів домашнього насильства (ч. 2 ст. 5 Закону).

Слід висловити деякі зауваження. По-перше, державна політика у зазначеній сфері, згідно із Законом, формується не законодавчим, а виконавчим центральним органом, що не робить її загальнодержавною. По-друге, запобіжні і спеціальні заходи протидії домашньому насильству, перелічені у ст.ст. 18-28 розглядуваного Закону, не містять напрямів загальносоціального характеру: подолання бідності, алкоголізму, підвищення добробуту і культури населення та ін. Без їх подолання неможливе і подолання домашнього насильства як дестабілізатора стабільності соціуму.

Список використаних джерел

1. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального Кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2019. 288 с.
2. Економічні наслідки насильства щодо жінок в Україні / UNFPA, Фонд ООН у галузі народонаселення. Київ, 2017. 104 с.
3. Блага А.Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання): монографія. Харків : ФО-П Макаренко, 2014. 360 с.
4. Шнайдер Г.Й. Криминология: пер. с нем. / под ред. Л.О. Иванова. Москва: Прогресс, 1994. 502 с.

Головко А.Л.
аспірант кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ

ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПРАВОВА ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Сучасний стан навколишнього природного середовища України характеризується постійним зростанням неконтрольованих викидів значної кількості забруднюючих речовин, збільшенням

обсягів твердих та рідких відходів, швидким виснаженням як відновних, так і невідновних природних ресурсів тощо. Сукупність цих чинників призводить до формування екологічної ситуації, що потребує всебічного вивчення та здійснення активних дій зі сторони держави та громадянського суспільства щодо попередження можливих негативних екологічних наслідків.

Тому на сьогодні є актуальним питання щодо розробки теоретико-правової конструкції цілісного та дієвого механізму здійснення природоохоронної діяльності, який повинен сприяти раціональному використанню природних ресурсів, зменшенню рівня забруднення навколишнього середовища, а також впливати на реальний стан екологічної безпеки в нашій державі.

Необхідно зазначити, що дослідженням окремих аспектів забезпечення екологічної безпеки займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці-правники, як: В.І. Андрійцев, О.С. Баб'як, Д.Н. Бахрах, Ю.Л. Власенко, А.П. Гетьман, В.М. Єрмоленко, Т.О. Коломоєць, В.В. Костицький, В.І. Курило, Ю.С. Шемшученко, М.В. Шульга та ін.

Мета статті полягає у здійсненні загальнотеоретичної характеристики природоохоронної діяльності держави на основі чинного законодавства як правової гарантії екологічної безпеки в Україні. Збереження та відтворення природних багатств держави є важливою проблемою від вирішення якої залежить доля теперішніх і майбутніх поколінь. Таким чином, постає питання про необхідність вироблення та запровадження іншого, принципово нового ставлення держави до охорони навколишнього природного середовища через призму здійснення природоохоронної діяльності в Україні.

Досліджуючи природоохоронну діяльність держави, не можна не визнати, що її ефективність залежить не лише від наявних у державі економічних, фінансових та організаційних ресурсів, а й від якості її правового забезпечення. У цьому контексті необхідно звернути увагу на те, що на сьогодні зазначена діяльність в Україні регулюється як на рівні Конституції України, так і на рівні цілого ряду законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Як зазначає Ю. Шемшученко, природоохоронна діяльність Української держави може бути охарактеризована як діяльність компетентних органів держави щодо управління якістю довкілля, яка обумовлена конституційним положенням про те, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду українського народу є головним обов'язком держави (ст. 16 Конституції України) [1, с. 5].

Одним із головних нормативно-правових актів щодо правового забезпечення природоохоронної діяльності в Україні є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», в якому основними принципами охорони навколишнього природного середовища є:

а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;

б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;

в) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій та ін. [2].

Необхідно зауважити, що фактичне здійснення природоохоронної діяльності визнане державою як один із пріоритетних напрямів внутрішньої політики України. Так, у ст. 9 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначається, що основними засадами внутрішньої політики в екологічній сфері та сфері техногенної безпеки є: забезпечення конституційних прав громадян на безпечне довкілля, створення екологічно і техногенно безпечних умов життєдіяльності населення, посилення просвітницької діяльності з інформування населення про екологічні норми і стандарти; збереження навколишнього природного середовища, вдосконалення національної екологічної політики, стимулювання розвитку екобезпечних технологій; забезпечення комплексного захисту населення та реабілітації території від негативного впливу наслідків Чорнобильської катастрофи, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи; здійснення заходів щодо безпечного поводження з радіоактивними відходами, зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему; підвищення рівня цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій

техногенного та природного характеру; впровадження системи екологічно збалансованого використання природних ресурсів [3].

Таким чином, здійснення природоохоронної діяльності забезпечується шляхом проведення відповідної державної політики щодо збереження довкілля й охорони навколишнього природного середовища. Ефективність здійснення природоохоронної діяльності в Україні залежить не лише від наявних у державі економічних, фінансових та організаційних ресурсів, а й від якості її правового забезпечення, починаючи від Конституції України, законів та підзаконних нормативно-правових актів. У цьому контексті удосконалення сучасного чинного екологічного законодавства України та приведення його у відповідність до міжнародних та європейських стандартів є необхідною умовою успішності реалізації природоохоронної діяльності держави.

Список використаних джерел

1. Екологічне право. Академічний курс : підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2008. 720 с.
2. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 05.05.2019).
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17> (дата звернення: 05.05.2019).

Голя К.В.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Петриченко В.С.

асистент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Циганок А.С.

асистент кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ХАРАКТЕРНІ РИСИ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ

Важлива роль у системі національної безпеки будь-якої країни відводиться саме економічній безпеці як основі матеріального добробуту нації. В Україні пріоритетом національних інтересів у сфері економічної безпеки є створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя та добробуту населення [6, с. 152].

У системі національної безпеки економічна безпека виконує чітко визначені функції, несе на собі суттєве функціональне навантаження. Її сутність полягає у тому, що вона є матеріальною основою національної суверенності, що визначає реальні можливості в забезпеченні інших видів безпеки. Тобто економічна безпека – це підґрунтя для функціонування всіх інших її елементів, що входять у цю систему [2, с. 32].

Економічна безпека – складна економічна категорія, що має досить непросту внутрішню структуру. У цілому поняттю «економічна безпека» притаманні такі характеристики [4, с. 41]:

– стійкість та стабільність, протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам, під якими розуміють міцність і надійність зв'язків між усіма елементами економічної системи, стабільність економічного розвитку держави, стійкість до стримування та знешкодження дестабілізуючих факторів;

– економічна незалежність, що характеризує насамперед можливість для будь-якого суб'єкта економічної безпеки самостійно приймати і реалізовувати стратегічні економічні та політичні рішення для розвитку, можливість використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення стабільності та розвитку;

– самовідтворення та саморозвиток. Ця характеристика передбачає створення необхідних умов для ведення ефективної економічної політики та розширеного самовідтворення, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені;

– національні інтереси. Ця характеристика визначає спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси.

У науковій літературі виділяють три важливі складові економічної безпеки: економічну незалежність, стійкість і стабільність національної економіки, здатність до саморозвитку і прогресу [3, с. 389]. Вони, на нашу думку, мають підтримуватися за рахунок високої продуктивності праці і капіталу, високої ефективності виробництва національного продукту, високого рівня якості продукції та послуг, їх конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Важливо, що економічна безпека передбачає спроможність національної економіки забезпечити свій незалежний розвиток, стабільність інститутів громадянського суспільства, достатній оборонний потенціал держави за різних несприятливих умов і подій, а також здатність країни захистити власні інтереси від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Слід зазначити, що економічну безпеку також розглядають не лише на рівні держави (макрорівні). Так, виділяють такі рівні економічної безпеки:

- мегарівень (глобальна та міжнародна безпека);
- макрорівень (національна безпека);
- мезорівень (регіональна безпека);
- мікрорівень (безпека підприємства);
- нанорівень (безпека особистості) [5, с. 18].

Визначимо, що на сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві в економічній сфері є: істотне скорочення внутрішнього валового продукту, зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки; нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, у тому числі фінансової (фіскальної) політики держави; відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; велика боргова залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього і внутрішнього боргів; небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, недостатні темпи диверсифікації джерел їх постачання та відсутність активної політики енергозбереження, що створює загрозу енергетичній безпеці держави; тонізація національної економіки [1].

Отже, подальший розвиток країни, її економічне зростання неможливі без здійснення теоретичних досліджень щодо економічної безпеки для своєчасного виявлення загроз, а також практичного втілення отриманих результатів у життя в напрямі нейтралізації дестабілізуючих факторів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 // Відомості Верховної Ради (ВВР), № 31, ст.241.
2. Економічна безпека: [навч. посіб.] / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко [та ін.]; за ред. О.М. Джужі. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
3. Ліпкан В.А. Національна безпека України: [навч. посіб.] / В.А. Ліпкан. – К.: Кондор, 2008. – 552 с.
4. Скорук О.В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О.В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2016. – Вип. 6(3). – с. 39–42.
5. Тропіна В.Б. Економічна безпека: теоретичні аспекти дослідження / В.Б. Тропіна, І.В. Губенко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 2(10). – с. 16–22.
6. Цвігун Т.В. Економічна безпека в системі національної безпеки України // Економіка і суспільство. – 2017. – Випуск № 11. – с. 150-156.

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ЦІННІСНО-СМИСЛОВІ АСПЕКТИ

Теоретичною підставою, що вимагає переосмислення вихідних аксіологічних положень теорії національної безпеки на сучасному етапі її реформування, є кардинальна зміна її ціннісних парадигм. З одного боку, це зумовлено гібридною війною і появою нових для українського суспільства викликів, загроз, небезпек, ризиків, що не обмежуються лише силовим протистоянням [1, с. 7]. З іншого боку, це є наслідком змін у самому розумінні національної безпеки, що набуло універсального характеру і наповнилося новим змістом.

Поняття стало охоплювати процеси, починаючи від стану захищеності життя людини і закінчуючи характеристиками стану військових і технічних об'єктів, екологічних, економічних, інформаційних, політичних, соціокультурних систем суспільства. Національна безпека почала розглядатися як найважливіша сфера забезпечення життєдіяльності суспільства. Від інформаційної безпеки практично відокремилась кібербезпека як характеристика стану захищеності національного кіберпростору. У стадії формування знаходиться нова гілка наукових знань – культура безпеки, що розуміється як система етичних регулятивів функціонування безпекових структур нації. Отже, необхідність розв'язання проблеми безпеки українського суспільства, актуальність, універсальний характер і широта застосування поняття безпеки, викликають потребу формування нового способу її осмислення, що має базуватися на відповідній системі ціннісних смислів, стрижнем якої є ідеал універсальної безпеки людини, суспільства і держави.

Зазначена проблема є найактуальнішою для України, що зумовлюється не тільки веденням ООС і гібридною війною, але й геополітичним розташуванням, чинниками історичного, національного, економічного та конфесійного характеру. Аналізу та розробці питань, пов'язаних з виявленням та обґрунтуванням соціально-економічних і політичних критеріїв безпеки присвятили свої роботи В. Ананьїн, В. Горбулін, В. Геєц, Б. Губський, Т. Крупельницька, О. Лановенко, В. Ліпкан, І. Майбуров, П. Нікітенко, С. Пирожков, О. Пучков, О. Хомра та ін. Але ціннісно-смісловий контекст проблематики національної безпеки потребує більш ґрунтового вивчення і застосування аксіологічного підходу.

Відмінною рисою аксіологічного підходу є не тільки ціннісний дискурс безпечного існування суспільства, але й відправна точка дослідження безпеки, якою є базові цінності соціуму як наріжний камінь цивілізації. На відміну від досліджень безпеки в традиційному річищі, які відштовхуються від національних інтересів у виявленні загроз і небезпек, ціннісний підхід передбачає: ґрунтовний аксіологічний аналіз поняття безпеки як норми, цінності та ідеалу суспільства; розроблення методологічних засад визначення життєво-важливих, базових цінностей, які ґрунтуються на відповідних потребах і слугують справжнім підґрунтям національних інтересів; вивчення стабілізуючої ролі ціннісної системи суспільства в механізмі самоорганізації безпеки суспільства; розроблення методології застосування цінностей, як критеріїв безпечного розвитку суспільства. Отже, аксіологічний дискурс розглядається як одна з методологічних граней розв'язання сучасних проблем безпеки, поруч з іншими підходами, що дозволяє акцентувати увагу на аспектах досліджуваної проблеми, які раніше були в тіні і, перш за все, на факторі людської свідомості, яка ґрунтується на певних ціннісних смислах.

Проблема ціннісних критеріїв безпеки суспільства і держави має декілька рівнів розв'язання. По-перше, це загальнофілософський рівень, на якому вирішується проблема загальнотеоретичних і методологічних основ розв'язання проблеми. По-друге, це політологічний рівень, на якому проблема конкретизується відповідно національно-державних і міжнародних аксіологічних пріоритетів безпеки і легітимізується в нормах права. По-третє, це галузевий рівень, де розробляється теоретичний апарат показників, індикаторів, ціннісних критеріїв, методи діагностування в кожній підструктурі сектору безпеки.

Теоретичне обґрунтування використання ціннісних засад як критеріїв безпеки базується на теоретичному положенні, що цінності суспільства, як загальноновизнані результати акту оцінювання

з позицій суспільної значущості в контексті забезпечення безпеки, є якісними показниками його стану, оскільки вони можуть виконувати і функцію критеріїв його безпеки. Система ціннісних критеріїв національної безпеки має охоплювати сукупність всіх базових цінностей, що визначають стан безпеки у кожній сфері життєдіяльності суспільства: соціальній, економічній, політичній, екологічній, інформаційній і культурній. Дана система має латентно містити відповідні кількісні показники, що визначають якісні характеристики стану безпеки. Явища, що характеризують негативний, зворотній бік ціннісних критеріїв безпеки, доцільно використовувати як «червоні» індикатори порушення стану безпеки. Але треба врахувати, що використання цінностей суспільства як критеріїв його безпеки має імовірнісний, принциповий характер і визначає лише тенденції безпечного розвитку соціальних процесів.

Соціально-філософською підставою обґрунтування цінностей як критеріїв національної безпеки є соціальна роль цінностей суспільства, що визначається їх впливом на динаміку соціальних процесів як чинника безпеки суспільства.

Роль цінностей суспільства та їх вплив на національну безпеку відображенні в таких її функціях як соціально-коригуюча, соціально-захисна, стабілізуюча, інтегруюча, консолідуюча, адаптаційна, соціально-регулююча та ін. [2, с. 350]. Аналіз ціннісної системи суспільства, виявлення реальних ціннісних орієнтацій соціальних суб'єктів дає змогу, з певним ступенем імовірності, прогнозувати перспективи розвитку і сталості суспільних процесів в контексті забезпечення національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. – К.: НІСД, 2017. – 496 с.

2. Горлинський В. В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір: монографія / В. В. Горлинський. – К.: ПАРАПАН, 2011. – 387 с.

Горова О.Б.

кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник
Центру організації освітньо-наукової діяльності та міжнародних зв'язків
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНСТИТУТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ

Одне з актуальних питань, яке жваво обговорюється сьогодні в українському суспільстві – це питання гендерної рівності. Причому обговорюється як на науковому рівні, так і на побутовому. І, на жаль, в обох випадках, незважаючи на наявність законодавчої бази, зустрічається помилкове, викривлене розуміння цього поняття, що тягне за собою негативне його сприйняття, навіть глузування над ним тощо.

Говорячи про гендер, переважно акцентують увагу на ролі жінок у суспільстві. Так, наприклад, жінки недостатньо представлені на керівних посадах у політиці та на ринку праці, а наслідки насильства і конфлікту мають на них непропорційно великий вплив. І в той же час забувають, що питання гендерної рівності відносяться і до чоловіків та тих прав, що вони мають. Чоловіки, наприклад, можуть зазнати насильства щодо себе з боку жінок або мати бажання перебувати у декретній відпустці по догляду за дитиною. Особливої уваги це питання заслуговує в секторі безпеки та оборони України, що переважно представлений особами чоловічої статі. В той же час врахування гендеру в рамках сектору оборони передбачає насамперед врахування досвіду, знань та інтересів як жінок, так і чоловіків у процесі створення політик та структур для національної оборони, їх реалізацію та оцінку результатів.

Все це спонукає до роздумів щодо необхідності просвітницької діяльності з приводу гендеру, правильного розуміння даного поняття, адекватного сприйняття цього явища і, як наслідок, формування належної поведінки щодо нього. Як зробити таким чином, щоб все ж таки жінки залишалися жінками, чоловіки – чоловіками, і в той же час кожен з нас мав би абсолютно рівні можливості для реалізації своїх прав, інтересів, бажань та поставлених цілей.

Однією з форм правового виховання в суспільстві є навчання. Тому, на мою думку, в першу чергу, просвітницька діяльність щодо гендеру повинна починатися в закладах освіти. Саме в

межах викладання відповідних навчальних дисциплін в окремих темах можна і необхідно висвітлювати питання гендеру, давати відповідні пояснення та роз'яснення, що з ним пов'язані.

Саме такій проблематиці була присвячена міжнародна конференція «Врахування гендерних питань у навчальних програмах закладів вищої освіти сектору безпеки і оборони», що відбулася в Києві 19-20 березня 2019 року, метою якої було створення платформи для обміну досвідом, викликами та підходами з врахування гендерної тематики і порядку денного «Жінки, мир, безпека» в навчальних програмах закладів освіти сектору безпеки і оборони, а також відповідності їх змісту міжнародним нормам та стандартам щодо гендерної рівності.

Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка (надалі – Інститут) лише в кінці 2018 року приєднався до пілотного освітнього проекту з впровадження гендерного компоненту в навчальні програми закладів вищої освіти сектору безпеки й оборони і став десятим вищим навчальним закладом у цьому проекті. Оцінка наших навчальних програм показала, що гендерний компонент витриманий в них не в повній мірі. В той же час, незважаючи на такий короткий час перебування в цьому проекті, можна говорити і про певні досягнення.

Так, при викладанні спеціальних дисциплін в Інституті здобувачам вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» окремі елементи гендеру присутні в питаннях щодо супроводження охоронюваних осіб жіночої статі, при здійсненні контролю на безпеку в місцях постійного та тимчасового перебування осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, огляді місць загального користування тощо. Також, при відкритті ліцензії на надання освітніх послуг за спеціальністю 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) для освітнього ступеня «Бакалавр» до навчальної дисципліни «Права та свободи людини та громадянина» внесена тема – «Правовий статус жінок і чоловіків в Україні». Це все, що є елементами гендерної політики та першим кроком приєднання Інституту до пілотного освітнього проекту.

На майбутнє планується додавання окремих тем, наприклад, «ООН Жінки», до дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (англійська та німецька), що ознайомить студентів з основними поняттями та ключовими проблемами організації, яка зосереджує свої зусилля на досягненні гендерної рівності та розширенні прав і можливостей жінок. Також при відкритті в Інституті спеціальності 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності), для надання освітніх послуг здобувачам вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» планується ввести вивчення окремого спецкурсу «Особливості гендерної політики в Україні».

Таким чином, можна зробити висновок, що Інститут поступово імплементує гендерні питання в освітній процес, має перспективи на майбутнє в цьому питанні з метою приєднання до довгострокової стратегії комплексної інтеграції гендерної тематики по програмі «Жінки, мир та безпека».

Гребенюк М.О.

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри психології охоронної діяльності
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ

В реаліях зростання вимог до професіоналізму працівників правоохоронних органів величезного значення набуває не лише осмислення самої категорії «гендер», але й розроблення поняття гендерних правовідносин та осмислення категорій гендерного права.

На сьогодні офіційно вважається, що жінки в українському суспільстві, в тому числі у сфері державного управління та «силових» структурах, мають рівні з чоловіками можливості за умови однакової освіти й професійного досвіду. Але в реальному житті осіб різної статі сприймають по-різному як колеги, так і керівництво та підлеглі. Відповідно це впливає й на кар'єрні перспективи осіб, у професійному зростанні яких, як виявляється, приналежність до певної статі відіграє не останню роль.

Цей стереотип має глибокі історичні витoki: ще починаючи з мислителів античності декларувалося, що біологічні особливості жінки не дозволяють їй брати участь у структурах влади та управління, розвивати якості, пов'язані з громадянською та політичною активністю. Концепція, яка структурувала таку гендерну політику, базувалася на визнанні чіткої дихотомії публічного та приватного (наприклад, концептуальне розведення *polis* та *oikos* в Давній Греції). При цьому тільки публічна сфера характеризувалася як арена свободи і громадянських прав, а жінки асоціювалися виключно з приватною, підпорядкованою сферою. У Стародавньому Римі жінка абсолютно підкорялася чоловікові за Законами XII таблиць (середина V ст. до н.е.) і за Сімейним законом Імператора Августа (43 р. до н.е. – 14 р. н.е.). Відповідно, в андроцентристській політичній теорії жінки і все пов'язане з ними виявилися на самій периферії.

Консервативний дискурс «про природний порядок речей у світі» заснований на християнській доктрині як основі культури західноєвропейської цивілізації. Тому вбудовані в неї уявлення «про природне призначення жінки» як берегині традицій, сімейних цінностей та домашнього вогнища виявилися найбільш стійкими і важко руйнуються; вони складають базис, що утвердився в європейській культурі патріархатного гендерного порядку.

Для всесвітньої історії характерним є чітке фіксування стандартів жіночої та чоловічої поведінки, визнання відповідної атрибутики статі «на всі часи» і для всіх народів; сегрегація жінок і жіночого всередині наукового дискурсу з часом дискримінаційним підтекстом («жіноча сфера», «жіночі заняття», «жіноча логіка»). Центральний дискурс історичних і політичних праць конструювався таким чином, ніби жінки концептуально не можуть бути об'єктом ні історичного, ні політичного дослідження. В результаті відбувалося формування відповідного ставлення до жінок як до людей «інших», «маргінальних». І, незважаючи на факт, що жінки все-таки впливали, хоча й своєрідними і небагатьма доступними їм на той час способами, на хід світових трансформацій, ці обставини не зустрічали належного розуміння у дослідників. Як наслідок, в ієрархічній структурі знання, в якій все визначне концентрувалося в публічній сфері політики, професійної та релігійної діяльності, жінкам не знаходилося місця.

Перші задокументовані спроби опору такому стану речей почалися з XIII – XIV ст.ст. разом із релігійними рухами відокремлення від пануючої церкви інших течій. Організований рух за гендерну рівноправність припадає на середину XIX ст., коли з'явилися жіночі антидискримінаційні організації (суфражистки та ін.), які виборювали громадянські права жінок. У громадсько-політичному русі за юридичну та фактичну рівність виділяються течії фемінізму та егалітаризму. Після Другої світової війни гендерна політика характеризується дисбалансом між фактичними та юридичними правами представників обох статей: жінки часто не могли користуватися передбаченими законодавством правами, наприклад, масово займати керівні посади та користуватися довірою до своїх професійних якостей. Але поступово в США та Європі рух за гендерну рівність стає масовим явищем.

В Україні питання гендерної політики пов'язані з українським жіночим рухом. Основні зусилля були зосереджені на боротьбі за право жінки на освіту, зокрема, вищу. Наприкінці XIX ст. на території нашої країни були засновані відповідні освітянські курси для жінок та Київська жіноча громада, Товариство захисту працюючих жінок у Києві та Харкові. Жінки брали активну участь у культурно-освітньому русі, а також у суспільно-політичному житті, зокрема, народницькому та соціал-демократичному русі. Після утворення Радянського Союзу в Україні жіночі організації не мали умов для вільного розвитку. Дослідники пояснюють це складною політичною ситуацією становлення молодої радянської країни, де головний акцент робився на елементарному фізичному виживанні; серед цих чинників не було місця для розгляду питань жіночої рівноправності. Гендерна політика тих часів не передбачала просвіти населення щодо того, що сімейні обов'язки та виховання дітей є не тільки сферою жіночих інтересів. Пересічна радянська жінка не відчувала реальних результатів світової емансипації.

Таким чином, основними ознаками юридико-психологічної характеристики гендерної політики в соціально-історичному вимірі є:

- упродовж історії жінки дискримінувалися на багатьох суспільних рівнях, а перші задокументовані спроби опору такій гендерній політиці розпочалися з XIII – XIV ст.ст. разом із релігійними рухами відокремлення від пануючої церкви;
- організований рух за гендерну рівноправність припадає на середину XIX ст., коли з'явилися

жіночі антидискримінаційні організації (суфражистки та ін.), які виборювали громадянські права для жінок – вступ до університетів, право голосу на місцевих виборах влади тощо.

Гриненко І.М.

доктор юридичних наук,
доцент спеціальної кафедри НА СБ України

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ТА ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ СБ УКРАЇНИ

Ведення РФ гібридної війни проти України характеризується масовим залученням криміналітету, що обумовлює потребу у протидії організованій злочинності як складової забезпечення державної безпеки України.

Проведені в нашій країні та за кордоном дослідження з питань протидії гібридній агресії РФ [1-6], як правило, не розглядають питання запобігання організованій злочинності.

Основним чинником, що визначає безпекову ситуацію в Україні, є ведення гібридної війни РФ проти нашої держави. Метою політичних кіл РФ є перебудова світового прядку за кримінальною моделлю, що дозволить максимізувати прибутки та забезпечити знаходження при владі на необмежений термін. Складовою цієї війни є використання терористичної діяльності, що має низку особливостей. По-перше, це її виражений підконтрольний характер – дії терористів фінансуються, підтримуються та направляються спецслужбами Російської Федерації. По-друге, це активне використання криміналітету у якості виконавців. Спостерігається «криміналізація» терористичної діяльності в Україні, коли у якості терористів виступають переважно злочинці «низового рівня», які розглядаються організаторами терактів – спецслужбами РФ, як «витратний матеріал».

Незважаючи на виражений «зовнішній характер» гібридної війни проти України, що є формою агресії РФ проти нашої держави, не можна відкидати і її внутрішні складові та чинники, що формувалися впродовж тривалого часу. Однією із внутрішніх складових гібридної війни є конфлікт між Українською державою та суспільством, з одного боку, та організованою злочинністю, що становить собою соціальну базу підтримки агресора, перебуває під впливом спецслужб РФ і виконує переважну частину організованих ними акцій. Кримінальні мережі, сформовані на пострадянському просторі на початку 1990-х років, значною мірою продовжують визначати безпекову ситуацію в Україні. З самого початку ці мережі знаходилися під щільним контролем з боку спецслужб Російської Федерації, одним із основних завдань яких було забезпечення особистого збагачення еліт цієї країни. І саме це кримінальне середовище виступає соціальною основою та знаряддям ведення гібридної війни проти України. Другою такою складовою є підтримка агресора значною частиною корумпованого чиновництва України, зацікавлена у збереженні можливостей незаконного збагачення, а отже, і у підтримці сили, здатної гарантувати їй ці можливості. Корупція виступатиме чинником, що використовуватиметься для залучення чиновників до співробітництва із агресором, на шкоду національним інтересам нашої держави.

За таких умов розвивається розмежування між «внутрішніми» та «зовнішніми» загрозами, які також набувають «гібридного» характеру. Неможливо визначити, відносяться до «внутрішніх» чи «зовнішніх» загроз дії корумпованого чиновництва, що діє, у першу чергу, з метою особистого збагачення, але водночас і на користь та в інтересах Російської Федерації, сприяє агресії проти нашої країни. Також розмитим стало розмежування між «міжнародною» та «транснаціональною» злочинністю. Дії РФ проти України як акт агресії підпадають під характеристику міжнародних злочинів. Водночас вони націлені й на забезпечення інтересів криміналітету, що контролює органи державної влади цієї країни. Ситуація, за якої держава, у т.ч. і її спецслужби, контролюється організованою злочинністю та використовується для задоволення її інтересів, у т.ч. шляхом вчинення протиправних дій на території інших країн, значною мірою визначає сутність та природу гібридної війни.

Таким чином, в сучасних умовах наші держава та суспільство зіштовхнулися з новою інтегрованою загрозою з боку дій агресора суто воєнного та розвідувально-підривного характеру, а також підтримуваних ним тероризму, організованої злочинності та корупції, що досить

узгоджено діють на шкоду національним інтересам України. Відповідно, і реагування на цю загрозу повинно бути інтегрованим і враховувати усі її складові. Виявлення та знешкодження кримінальних структур, що використовуються для ведення гібридної війни, ліквідація корупційних схем, притягнення до відповідальності корупціонерів має для успішної протидії агресору не меншого значення, аніж розбудова оборонного комплексу. Ці задачі становлять собою ключові напрями забезпечення саме державної безпеки як складової національної.

Такий підхід, що включатиме підтримку дій оборонного комплексу, протидію тероризму, пов'язаній із ним організованій злочинності та корупції, що використовується на шкоду національним інтересам України, має, на нашу думку, виступати основою побудови діяльності Служби безпеки України як державного органу спеціального призначення, покликаного захищати безпеку української держави [7].

Список використаних джерел

1. Крутий В.О. Трансформація політичної системи суспільства в умовах гібридної війни : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. – НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. – Київ, 2018. – 19 с.
2. Гібридна війна: in verbo et in praxi : [колект. монографія] / [О. Базалук та ін ; під заг. ред. проф. Р.О. Додонова]. – Вінниця : Нілан, 2017. – 411 с.
3. Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності : монографія / [Микола Дорошко та ін.] – Київ : Ніка-Центр, 2018. – 279 с.
4. Гібридна війна: технології сугестії та контрсугестії : монографія / [О. В. Акульшин та ін.] – Київ : Нац. акад. СБУ, 2018. – 235 с.
5. Understanding Hybrid Warfare : MCDC Countering Hybrid Warfare Project. / P.J. Cullen, E. Reichborn-Kjennerud. – MCDC. – January 2017. – 33 с.
6. Chivvis C.S. Understanding Russian «Hybrid Warfare» And What Can Be Done About it : Testimony presented before the House Armed Services Committee on March 22, 2017. – RAND Corporation, 2017. – 12 с.
7. Про національну безпеку України : Закон України №2469-VIII від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України від 03.08.2018 – № 31, с. 5.

Гріненко Я.В.

здобувач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки навчально-наукового інституту права Сумського державного університету

МІСЦЕ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Конституція України у ст. 3 закріпила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1]. Вказане положення визначає пріоритетні напрями діяльності майже всіх органів державної влади, але поруч із цим законодавство передбачає спеціалізовані органи, що покликані здійснювати ефективну реалізацію та дієві механізми забезпечення основоположних прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. В даному контексті мова йде, насамперед, про певну систему в цілому та її структурних елементів, зокрема – це система суб'єктів протидії злочинності, що здійснюють завдання із протидії злочинності. Актуальність обраної тематики пояснюється тим, що злочинність як складне багатогранне соціальне явище сьогодні пронизує майже всі сфери суспільного життя та здійснює дестабілізуючий (негативний) вплив на існуючий у суспільстві правопорядок. А тому визначення ефективних заходів його протидії та відповідно кола суб'єктів стає пріоритетним напрямком сучасних наукових пошуків.

Злочинність у загальноприйнятому значенні визначають як історично мінливе, соціальне явище, яке являє собою систему передбачених кримінальними законами діянь, що вчинюються на певній території або серед членів певних соціальних груп упродовж певного проміжку часу [2]. Продовжуючи вказану думку, В.В. Дурдинець слушно зазначає, що ефективна протидія

злочинності можлива лише з урахуванням її правової характеристики, на основі системності, комплексності та скоординованості дій між центральними й місцевими органами влади, органами місцевого самоврядування, активної участі в цій справі широкого кола громадськості та залучення закордонних експертів [3]. Тобто мовиться про систему суб'єктів протидії злочинності як складову частину врегулювання суспільних відносин, що порушуються з метою відновлення пануючого правопорядку в суспільстві та запобігання виникненню нових протиправних посягань.

Так, А.В. Кумейко запропонував таке визначення поняття «система суб'єктів протидії злочинності», якими можуть бути всі юридичні та фізичні особи, які не порушують законодавство та права людини, а цілеспрямовано здійснюють профілактику, запобігання та припинення протиправних діянь [4, с. 8-9]. Ми ж під системою суб'єктів протидії злочинності у даному науковому дослідженні розуміємо цілісну та організовану сукупність органів державної влади, недержавних інституцій (громадські організації, об'єднання) або окремих осіб, які об'єднані єдиною метою, спільними цілями та завданням із протидії злочинності у межах та у спосіб, що визначені чинним законодавством.

Як і будь-яка система, система суб'єктів протидії злочинності має свою класифікацію внутрішніх структурних елементів (зв'язків), що діють у рамках наданих їм повноважень з єдиною метою – протидії злочинності. Так, на сьогодні у зв'язку з підвищеною криміногенною обстановкою, постійною загрозою терористичних актів, проведення Операції Об'єднаних Сил, такому суб'єкту у системі протидії злочинності як Збройні Сили України відведене особливе місце, а роль виконуваних ними завдань важко переоцінити.

Відповідно до Закону України «Про Збройні Сили України» 6 грудня 1991 року № 1934-ХІІ на Збройні Сили України покладаються наступні завдання:

- оборона України, захист її державного суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності;
- захист державного кордону України;
- захист конституційного ладу, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб;
- попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України, боротьба з тероризмом, корупцією та організованою злочинністю у сфері управління і економіки;
- надання допомоги органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у запобіганні та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, а також воєнного характеру, розвиток міжнародного співробітництва у цій сфері;
- участь у забезпеченні міжнародної стабільності та безпеки [5].

Таким чином, виокремивши, які завдання виконує вказаний державний орган, із впевненістю можна стверджувати, що законодавче закріплення його правового статусу виокремлює Збройні Сили України з-поміж інших суб'єктів системи протидії злочинності. Специфічність правового статусу Збройних Сил України пояснюється ступенем важливості виконуваних даним органом завдань, що є особливо актуальним у зв'язку із проведенням ООС на Сході України, потенційними та реальними загрозами терористичних актів і тими загрозами, що підривають основу національної безпеки України та порушення її територіальної цілісності.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 30.04.2019).
2. Поняття злочинності та її види // Кримінологія : веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/81546/pravo/ponyattya_zlochinnosti_vidi (дата звернення: 30.04.2019).
3. Скоординовані дії задля народу і держави // Голос України : сайт / Газета Верховної Ради України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/18505> (дата звернення: 30.04.2019).
4. Кумейко А. В. Адміністративно-правовий статус служби безпеки України у системі суб'єктів протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. : 12.00.07. Харків, 2016. 20 с.

5. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12> (дата звернення: 30.04.2019).

Гуз А.М.
доктор історичних наук, професор,
Національна академія Служби безпеки України

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ НАТО ТА УКРАЇНИ

Ще з 90-х років ХХ століття розвиваються партнерські зв'язки України з НАТО. Актуальність взаємовідносин між Україною і НАТО сьогодні набуває нового змісту. Особливо питання, пов'язані із правовим врегулюванням охорони інформації з обмеженим доступом НАТО та України.

Сучасні дослідники більшою мірою розглядають загальні питання взаємовідносин, однак поза їх увагою залишаються практичні аспекти обміну, охорони, передачі, стандарти безпеки, механізми поводження з інформацією з обмеженим доступом. Саме в запропонованих тезах автор зупиниться на окреслених вище аспектах.

Правові механізми співпраці у цьому напрямку були започатковані ще 13 березня 1995 року у м. Брюссель, коли було укладено Угоду про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору [1]. Ця Угода передбачила можливість здійснення між Україною та НАТО консультацій і обміну інформацією з обмеженим доступом з політичних питань та питань, пов'язаних з безпекою, а також інтенсифікацію політичного та військового співробітництва. Обмін такою інформацією почав здійснюватися відповідно до узгоджених спільних стандартів.

З метою належної реалізації цієї Угоди Службою безпеки України в односторонньому порядку були розроблені Правила поводження та забезпечення охорони інформації НАТО з обмеженим доступом в Україні, які введено у дію в 2002 році.

Пізніше з метою визначення правових засад забезпечення взаємної охорони інформації з обмеженим доступом 28 вересня 2016 року підписано Адміністративні домовленості щодо охорони інформації з обмеженим доступом між Урядом України та Організацією Північноатлантичного Договору, які ратифіковані Законом України від 24 травня 2017 року № 2068-VIII[2]. Зазначений документ на міжнародному рівні закріпив зобов'язання сторін і детальний порядок охорони інформації з обмеженим доступом, обмін якою здійснюється між Україною та НАТО.

Зокрема, у положеннях Адміністративних домовленостей визначаються: формат, статус та сфера дії цього міжнародного документу; органи безпеки, відповідальні за їх імплементацію, а саме: СБУ та Офіс безпеки НАТО, та їх зобов'язання щодо надання сприяння у проведенні взаємних консультацій та інспектувань з метою оцінки стану охорони інформації з обмеженим доступом, переданої іншою стороною; співставлення грифів обмеження доступу для застосування рівнозначних заходів охорони інформації, обмін якою здійснюватиметься між сторонами; мінімальні стандарти безпеки, за якими сторони зобов'язуватимуться забезпечувати взаємну охорону інформації з обмеженим доступом, зокрема у сферах допускної системи, фізичної безпеки, ведення діловодства, технічного захисту інформації тощо; окремий статус та роль Місії України при НАТО, яка діє як первинний пункт входу до України інформації НАТО з обмеженим доступом.

Досвід Альянсу з охорони інформації з обмеженим доступом є корисним для України зважаючи на загрози національній безпеці, обумовлені зовнішньополітичною ситуацією, що призводить до необхідності підвищення ефективності співробітництва з країнами-членами НАТО та проведення реформ сектору оборони і безпеки.

Після укладення Адміністративних домовленостей Україною проведено заходи, спрямовані на забезпечення виконання положень зазначеного міжнародного договору. Зокрема, пріоритетними завданнями у контексті імплементаційних просувань є: реалізація зусиль, спрямованих на адаптацію законодавства України з питань охорони інформації з обмеженим доступом до стандартів безпеки НАТО; впровадження в державних органах та установах механізмів дотримання на внутрішньодержавному рівні міжнародних зобов'язань відповідно до Адміністративних домовленостей; продовження здійснення заходів з укладення угод про взаємну охорону інформації з обмеженим доступом з державами – членами НАТО.

Адміністративні домовленості спонукали Службу безпеки України до переопрацювання Правил забезпечення охорони інформації НАТО з обмеженим доступом в Україні, які були затверджені 29 січня 2018 року і сьогодні використовуються усіма органами державної влади, які працюють з такою інформацією.

Зокрема, в оновлених Правилах було оптимізовано процедури щодо: порядку маркування обмежувальними позначками документів НАТО згідно з еквівалентністю грифів обмеження доступу, встановленою Адміністративними домовленостями; механізмів обміну інформацією НАТО в рамках реєстраційної системи; вимог надання доступу до інформації НАТО та опрацювання документів, що містять таку інформацію; процедур відтворення та знищення матеріальних носіїв інформації НАТО з обмеженим доступом; особливостей контролю за станом забезпечення охорони інформації, обмін якою здійснюється тощо.

В наш час в Україні існує надійна система охорони інформації з обмеженим доступом, що надходить від установ НАТО. З огляду на сучасні загрози національній безпеці зазначені вище нормативно-правові акти сприяли вдосконаленню забезпеченню інформації з обмеженим доступом НАТО та України.

Список використаних джерел

1. Угода про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору (Угоду ратифіковано Законом № 160-IV (160-15) від 12.09.2002)/ Законодавство України/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> документ 950_002.

2. Адміністративні домовленості щодо охорони інформації з обмеженим доступом між урядом України та Організацією північноатлантичного договору від 28.09.2016 (Адміністративні домовленості ратифіковано Законом № 2068-VIII від 24.05.2017)/ Законодавство України/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/> документ 950_035-16.

Гуломов В.А.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНОГО ОГЛЯДУ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

На Сході України триває військове протистояння: російські окупаційні війська вже п'ятий рік поспіль прагнуть реалізувати стратегію щодо знищення нашої незалежності та свободи. У відповідь на цю агресію, Україна за короткий період відновила свій військовий потенціал та стала бастионом Східної Європи, але ми не можемо ефективно протистояти російському агресору, якщо не будемо ясно усвідомлювати повну картину подій, розуміти місце і роль нашої боротьби у глобальному вимірі. Конфлікт, що розгортається зараз на Сході держави, має комплексний і довгостроковий характер. За багатьма ознаками він поряд із війною на Близькому Сході, нестабільністю та військовими конфліктами в Північній Африці.

Глава держави підписав Наказ Верховного Головнокомандувача ЗСУ «Про початок операції Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей». «Згідно Наказу з 14.00 30 квітня 2018 року розпочати операцію Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій і Луганській областях, відповідно до плану операції Об'єднаних сил».

Управління державної охорони України бере безпосередню участь в районах проведення операції об'єднаних сил та здійснює там завдання із забезпечення безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона. Одним із цих завдань є проведення оперативно-технічного огляду.

Операція Об'єднаних сил – це один з інструментів відновлення державного суверенітету України та звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Оперативно-технічний огляд (ОТО) – комплекс заходів, що проводяться співробітниками підрозділів охорони (як самостійно, так і з залученням фахівців адміністративних, інженерно-технічних, комунальних, пожежних, медичних та інших служб і установ) з метою перевірки готовності об'єктів до безпечного перебування на них осіб, щодо яких здійснюється охорона.

Завдання ОТО:

- виявлення вибухових пристроїв, отруйних речовин, визначення рівня іонізуючого випромінювання, наявність зброї та інших диверсійних і терористичних засобів в місцях проведення ОТО, а також виявлення сторонніх осіб та слідів їх перебування;

- контроль за станом інженерно-технічних систем, загального санітарного стану, станом меблів та оздоблення в місцях проведення ОТО та інше.

На сьогодні нашим завданням є правильна організація проведення оперативно-технічного огляду у зоні бойових дій та недопущення посягань на життя та здоров'я осіб, щодо яких здійснюється державна охорона.

Список використаних джерел

1. Закон України Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>

2. Закон України від 18 січня 2018 року № 2268-19 Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>

Давидова О.В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання національної безпеки належить до найважливіших пріоритетів суспільного життя та є багатоаспектним явищем. З початком агресії з боку Російської Федерації особливої актуальності в Україні набула проблема тероризму. Кількість вчинених терористичних злочинів зростає, загроза переноситься усередину держави через сепаратизм. Посилення безпекових спроможностей передбачає, зокрема, попередження та розслідування цих злочинів.

Досягти відмови від злочинних намірів, припинення акту злочинної поведінки нерідко стає можливим завдяки переговорам. Якісна підготовка до переговорної діяльності передбачає розуміння мотивації терористичної діяльності.

Дослідженню форм, мотивів та психологічного підґрунтя тероризму присвячені праці Ю. Антоняна, Д. Араса, М. Афанасьєва, О. Будницького, А. Веселіцького, А. Вахромієва, А. Грачова, О. Герасимова, М. Дзлієва, Ю. Іванова, А. Ілларіонова, М. Іорданова, О. Зотова, А. Казакова, Н. Капітаненка, Ю. Касперовича, С. Коваленко, Є. Кожушка, О. Козлова, В. Коломійцева, Я. Кондратьєва, Н. Кормушкіної, В. Кубальського, У. Латипова, І. Лебедева, Л. Медведко, Р. Оганяна, Д. Ольшанського, В. Петрищева, В. Пирожкова та інших.

До психологічного профілю терориста відносять такі риси, як: прагнення ствердження особистої влади, самореалізація шляхом насильства та деструкції через дезадаптацію, неспроможність обрати інший спосіб впливу на оточення. Це особа, яка прагне перетворити світ на правильний та справедливий, та одночасно знищує його в ім'я своїх ідеалів. Схильність до ризику, бажання вийти за межі свого буденного існування розгортається до рівня бажання зіштовхнутися зі смертю – або вбиваючи інших, або ризикуючи своїм життям.

Крім того, терористам притаманна гранична нетерпимість до інакомислення та фанатизм, віра у месіанське призначення, почуття відчуженості. Життя людини знецінюється, знижується значущість закону, посилюється культ насильства. Демонстративність, прагнення привернення уваги ЗМІ та розголосу своїх вчинків пояснюється нагодою підтвердити свою винятковість.

Уявлення про історичну травму своєї нації поєднуються з потужними емоційними зв'язками з останньою, з обмеженою національною гордістю. Для терористів характерне особливе уявлення про «історичного кривдника» і потреба в його покаранні. Для мотивації, наприклад, найманців важливим є те, хто більше заплатить, а часто вони керуються просто бажанням відчутти владу над людьми.

Порушення межі (зокрема, закону) активізує дію механізмів психологічного захисту й самовиправдання. Переважно терористи вважають свої дії вимушеними, оскільки інші засоби не дозволили їм досягти поставлених цілей. Такі особи схильні до екстерналізації, покладання відповідальності за невдачі на обставини та пошуку зовнішніх чинників для пояснення власної

неадекватності. Одночасно представники інших соціальних (етнічних, релігійних, політичних) груп наділяються найбільш негативними характеристиками. Емпатія до них відсутня, їхні почуття ігноруються. До цього додається постійна оборонна готовність, відчуття постійної загрози та готовність діяти на попередження.

Характерною рисою особистості терориста є ригідність, категоричність, упередженість, відданість цінностям групи. Почуття відчуженості сприяє збільшенню групової згуртованості, протиставлення «своїх» «чужим». Емоції домінують над розумом, переважають імпульсивні реакції, низький самоконтроль [1, с. 93].

За мотивами терористів умовно можна поділити на такі групи:

I. Злочинці, які діють за психологічними мотивами.

Їхні вчинки непередбачувані. Вони в будь-який момент можуть вдатися до насильства. Є три види цього типу злочинців:

- «самогубець»;
- «психічно хворий»;
- особа, що діє з помсти.

II. Злочинці, які діють з кримінальних мотивів

Вони, як правило, погоджуються на переговори і не заподіюють шкоди заручникам. Це найчастіше люди, що мислять раціонально та вміють правильно оцінити обставини, визначити, наскільки сильні їхні противники і діяти відповідно до своїх оцінок. Цей тип поділяється на три різновиди:

- злочинець, що бере заручників, будучи захопленим на місці злочину;
- злочинець, що бере заручників, перебуваючи в ув'язненні;
- злочинець-здирник.

III. Злочинці, які діють за політичними мотивами

Цей тип злочинця також має три різновиди:

- учасник громадського руху протесту;
- «фанатик»;
- «терорист» [2, с. 159].

Осмилення сутності механізмів терористичної діяльності та вміле застосування психологічних технологій ведення переговорів значно розширює можливості працівників правоохоронних органів з припинення злочинних дій, в тому числі із застосуванням сили, а також дозволяє уникнути невинуватих людських втрат.

Список використаних джерел

1. Этнорелигиозный терроризм / Ю. М. Антонян, Г.И. Белокуров, А. И. Боковиков и др.; под ред. Ю.М. Антоняна. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 318 с.

2. Марьин М.И., Касперович Ю.Г. Психологическое обеспечение антитеррористической деятельности М.: Академия, 2007. – 208 с.

Данилко В.А.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ЮРИДИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРУПОВИХ ФОРМ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ

Останні події в Україні показують зростання кількості порушень громадського порядку, які все частіше відбуваються біля урядових будівель. Порушення громадського порядку нерідко характеризується зухвалістю та жорстокістю, заподіянням матеріальної шкоди державним організаціям, транспортним засобам та громадянам. За таких умов військовослужбовцям УДО України доводиться приймати термінові нестандартні рішення, різносторонньо підходити до оцінки ситуації, прогнозувати розвиток подій і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Військовослужбовці УДО України часто піддаються стресовим чинникам, таким як несподіваність виникнення загрози з боку агресивно налаштованих осіб, перебування в екстремальних ситуаціях, що загрожують життю і здоров'ю як охоронюваного об'єкту, так і військовослужбовцю УДО України [3, с.238-240].

Поняття «злочинний натовп» слід тлумачити як «натовп, учасники якого (або особи в складі

якого) вчинили злочин». Відповідно, визначення злочинного натовпу залежить від його специфічних властивостей як такого з урахуванням асоціальної та протиправної спрямованості натовпу. По суті, потребують вирішення два питання: трактування поняття «натовп» та окреслення кола тих злочинних дій, які можуть учинитись особами в складі натовпу.

Коли особи в складі натовпу вчиняють злочинні дії, то за характером вони насильницькі. Сутнісними характеристиками злочинного натовпу є: різновид групової поведінки, велика кількість учасників, безпосередній контакт між особами; взаємодія, насильницький характер вчинюваних злочинних дій.

Злочинний натовп – це прояв співучасті в злочині, а тому йому притаманні закономірності розвитку спільної злочинної діяльності. Натовп як прояв групової (колективної) поведінки має свій склад, який не є однорідний.

У натовпі важливе місце займає лідер, який об'єднує у своїй діяльності як функції організації злочинних дій, так і керівництва ними. Саме лідер ставить мету – перетворити велике скупчення людей у злочинний натовп. Лідер злочинного натовпу впливає на велику кількість людей аби схилити їх до скоєння насильницьких злочинів. Визначальною є роль лідера у формуванні злочинної установки натовпу. Його поведінка при цьому зумовлюється установками лідерів. У ситуації скупчення великої кількості людей, об'єднаних певними потребами та спільною ідеєю, їхня установка до злочинної поведінки, котру визначає лідер, відіграє вирішальну роль. Отже, «лідер злочинного натовпу» – це особа, яка формує злочинну установку великої кількості людей, під впливом котрої вони вчиняють насильницькі злочинні дії [4, с.382-384].

Військовослужбовцям УДО України у професійній діяльності доводиться зустрічатися з вираженою агресією спрямованою на об'єкт, що охороняється і досить часто приймати на себе вилив негативних емоцій. В таких ситуаціях потрібно бути готовим до сприйняття агресивної реакції і своєчасно попереджувати її. Освоєння навичок візуальної діагностики агресивної поведінки вимагає від військовослужбовців УДО України на лише розвиненої спостережливості, а й постійних вправ з їх розвитку. Для цього необхідно використовувати ситуації в повсякденному житті.

Для досягнення психологічної переваги в конфліктній ситуації військовослужбовець повинен уміти створити в собі особливий психічний стан, що характеризується абсолютним спокоєм і максимальною концентрацією уваги. Ні паніки, ні страху, ні переляку не повинно бути у військовослужбовця – тільки спокій і гранична увага. Важлива умова такого спокою – висока психологічна підготовка охоронця, доведення дій до автоматизму. Він повинен уміти миттєво викликати в собі стан врівноваженості і спокою. І з цією метою необхідно постійно тренувати волю, розвивати характер і вміння концентрувати свою увагу. Регулярні психологічні тренування приведуть до внутрішньої розкутості та спокою[3, с.154-155].

Серед пропозицій щодо удосконалення професійної компетентності військовослужбовців УДО України можна відзначити такі:

- організація курсів з психологічної підготовки, які формували б вміння професійного спілкування, комунікації, розкривали основи переконання, навіювання, нейролінгвістичного програмування;

- створення своєрідного центру діагностики і моніторингу психологічного стану суспільства, в плані виникнення і розвитку агресивного натовпу, який би мав можливість досліджувати на даному етапі причини виникнення і розвиток агресивного натовпу і запропонував реально можливі шляхи запобігання такому дійству;

- введення у штатну структуру кожного підрозділу УДО України психолога, який здійснював моніторинг діяльності військовослужбовців і пропонував шляхи удосконалення службової діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 04.03.1998 № 160/98-ВР.

2. Наказ від 27.05.2011 № 210 зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10 червня 2011 р. за № 700/19438 «Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування».

3. Нічик О.В. Особистісні передумови професійної успішності охоронців // Наук. записки Ін-ту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. – К.: Міленіум. – 2006. – Вип. 27. – 438 с.

4. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.

5. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Підручник. За програмою МОНУ. 4-те видання. – К: Алерта, 2014. – 696 с.

Денисенко І.О.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

Тероризм є однією із головних загроз функціонування системи міжнародної безпеки. Під впливом політичних, економічних, соціальних, релігійних, науково-технічних факторів він набуває різних форм прояву, зростають нестандартність та жорстокість терористичних актів. Спостерігається ескалація терористичної діяльності не тільки окремих організацій екстремістського характеру, окремих осіб, але й цілих держав, тому проблема попередження міжнародного тероризму залишається актуальною для світової спільноти.

Основними причинами зростання міжнародного тероризму є кризові явища в економічній та соціальній сферах суспільства, що призводять значну його частину до зубожіння й низького рівня освіченості. Як наслідок, зростає кількість незадоволеного населення, яким легко маніпулювати за допомогою пропаганди, нав'язувати негативні ідеї та судження. Міграційні процеси сприяють утворенню міжрелігійних та міжконфесійних конфліктів, що також є причиною здійснення терористичних актів.

Вперше питання боротьби з тероризмом, зокрема його міжнародним проявом, було гостро поставлено після подій в США 11 вересня 2001 року та захоплення заручників у Москві 23 жовтня 2002 року. Україна до анексії Криму Росією та початком АТО в Донецькій та Луганській областях вкрай рідко стикалася з тероризмом. З 1991-го по 2013-й рік було зафіксовано лише 55 терактів (12 загиблих, 110 поранених). Найгучнішими з них стали вибухи у Вінниці у 2002-2003 роках, що забрали життя двох та понад двадцять людей зазнали опіків.

Ситуація кардинально змінилася з початком бойових дій на Донбасі, коли за підтримки Росії були утворені так звані «ДНР» та «ЛНР», яких згодом визнали терористичними організаціями. Вже у 2014 році було зафіксовано 405 терористичних актів, в результаті яких загинуло 665 осіб та 515 було поранено. 17 липня 2014 року зенітним ракетним комплексом «Бук» (російського виробництва) було збито літак авіакомпанії «Malasiya Airlines» Boeing 777, в наслідок чого загинуло 298 осіб. Ця трагедія стала подією міжнародного масштабу. У 2014 році міжнародні експерти визначили бойові дії «ЛНР/ДНР» як терористичні акти. Через це Україна з 2014-го року посіла 51-ше місце в світі (898 терактів, від 665 до 1366 загиблих), а у 2016-му майже досягнула десятки «лідерів» рейтингу. Найбільша кількість терактів і пов'язаних з ними жертв припадає на так звану «ДНР» (за період з 2014-го по 2016 роки – 234 атаки, 777 загиблих). У рейтингу терористичної загрози за 2017 рік Україна стала першою серед європейських держав. Такі дані наводять автори доповіді «The Global Terrorism Index 2017». В аналогічному рейтингу серед 163 держав світу наша країна посіла 17-те місце випередивши Францію – 23-тє, Росію – 33-тє, Велику Британію – 35-тє місце [3].

Переважна більшість терактів, які відбулись в Україні, пов'язані не тільки з бойовими діями на Донбасі. Значна кількість терактів відбулась на «мирній» території. Серед них вбивство українських спецслужбовців (полковник ГУР М. Шаповал), журналістів (П. Шеремет, О. Бузина), добровольців (А. Акуєв) шляхом підриву автомобілів та скоєння озброєних нападів; спроби вбивства вищих посадових осіб держави, народних депутатів за допомогою вибухових засобів. Характер скоєння зазначених терактів значною мірою вказує на дії російських спецслужб.

На законодавчому рівні боротьба з даним явищем в нашій державі регламентується законом України «Про боротьбу з тероризмом». Організація боротьби з тероризмом, забезпечення її необхідними силами, засобами і ресурсами здійснюються Кабінетом Міністрів України у межах

його компетенції. Суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції є: Служба безпеки України – головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція, Міністерство оборони України, Управління державної охорони України та інші органи виконавчої влади, які можуть бути залучені в разі потреби. [1,2].

Україна є членом «Конвенції Ради Європи про запобігання тероризму», «Міжнародної конвенції боротьби з бомбовим тероризмом», «Міжнародної конвенції про боротьбу фінансування тероризму» та інших міжнародних договорів на підставі яких здійснюється співробітництво у сфері протидії та боротьби з міжнародним тероризмом.

Анексія Криму Російською Федерацією, утворення так званих «ДНР» і «ЛНР» продемонстрували світові, що терористичні акти можуть здійснюватися не лише екстремістськими організаціями і окремими особами, але й окремими державами з метою задоволення власних суспільно-політичних та економічних цілей і потреб.

Таким чином, зростання терористичної діяльності у світовому масштабі, Операція об'єднаних сил, що триває в Україні, потребують посилення обміну досвідом та згуртування міжнародної спільноти у питаннях попередження міжнародного тероризму.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – №225. – Ст.180.

2. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1998. – №35. – Ст.36.

3. Report. if.ua [Електронний ресурс]: [Інтернет портал]. – Електронні данні. – [Івано-Франківськ: ТОВ «Редакція газети Репортер»]. – Режим доступа: <http://report.if.ua/polityka/statystyka-proty-stereotypiv-chomu-ukrayina-persha-z-teroryzmu-v-yevropi/>. – Назва з екрану.

Дмитренко А.О.

курсант 4-го курсу Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: Басс В.О.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного адміністрування та управління Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ ГЕНДЕРНОЇ КОНЦЕПЦІЇ У СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Гендерна рівність не розглядається як частина реформи сектора безпеки та оборони лідерами цього сектора, і вона не була інтегрована в схему реалізації Стратегічного оборонного бюлетеня (СОБ). Як наслідок, гендерні питання не включені до повсякденної роботи цих установ та їм не приділяється достатньо уваги на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях. Незважаючи на відсутність в СОБ гендерних питань, існує чимало можливих вихідних даних до гендерної рівності за п'ятьма стратегічними цілями цього Бюлетеня [1].

Створення робочих груп для жінок, забезпечення миру та безпеки в Міністерстві оборони, МВС та Державній прикордонній службі, а також розробка планів дій Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної прикордонної служби, заклали основу для подальших зусиль, спрямованих на просування гендерної рівності в цьому секторі. Незважаючи на це, все ще присутня обмежена координація у питаннях реалізації планів дій у питаннях жінок, миру та безпеки (ЖМБ) в рамках установ у цьому секторі. Проте, ймовірно, що це питання буде розглянуто новоствореною міжвідомчою робочою групою з питань жінок, миру та безпеки під керівництвом Комісії з євроатлантичної інтеграції. Положення в планах дій щодо ЖМБ не були включені до відомчих політик, стандартних робочих процедур та правил. Таким чином, деякі документи, процеси та політика суперечать принципу гендерної рівності [1].

Незважаючи на те, що кількість жінок у секторі безпеки та оборони залишається низькою, за останні декілька років спостерігається тенденція до її зростання. Найсуттєвіше збільшення відбулося в Державній прикордонній службі, де починаючи з 2016 року по 2017 рік частка жінок зросла з 10 до 24 відсотків. Незважаючи на відкритість вакансій на військові посади для жінок-

солдатів та офіцерів, існують обмеження на більшість військових посад у жінок згідно із законом, що призводить до того, що жінки у цьому секторі займають посади, які не вважаються небезпечними [1].

Для вирішення проблем та посилення інтеграції гендерної концепції у сектор безпеки та оборони пропонуються наступні рекомендації, які базуються на прикладах із світової практики:

1. Інтегрувати гендерну концепцію у процес оборонної реформи;
2. Збільшити підзвітність та відповідальність на керівному рівні;
3. Підвищити спроможність та обізнаність з метою реалізації принципу рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків;
4. Забезпечити регулярність проведення тренінгів з гендерної рівності;
5. Виключити перешкоди на шляху до гендерної рівності;
6. Підвищити координацію для успішного впровадження;
7. Покращити умови служби для жінок у цьому секторі.

У рамках портфолію програми щодо ЖМБ структура «ООН Жінки» підтримує уряд у виконанні національних та міжнародних зобов'язань щодо прав жінок та гендерної рівності, у т.ч. Резолюцію Ради Безпеки ООН № 1325 шляхом реформи сектора безпеки та оборони [2]. Сектор національної безпеки та оборони є одним з пріоритетних національних реформ в рамках Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» [3]. Уряд України реалізує Стратегію національної безпеки (2015-2020 рр.), прийняту 26 травня 2015 року, метою якої є реалізація пріоритетів національної безпеки, здійснення реформи, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та Стратегією сталого розвитку «Україна-2020». Стратегія, з-поміж її цілей, містить питання захисту прав людини [4].

20 травня 2016 року Президент підписав СОБ, який слугує дорожньою картою реформ сектора безпеки та оборони. Бюлетень має на меті трансформувати політику, планування та систему управління ресурсами, запровадити новий розподіл повноважень, функцій, обов'язків та відповідальності у секторі безпеки та оборони. З часу прийняття Національного плану дій на виконання Резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир та безпека» на період з 2016 по 2020 роки (НПД на виконання резолюції 1325)[5] у секторі безпеки та оборони були створені три робочі групи з питань ЖМБ: в МО, в Міністерстві внутрішніх справ та в Національній гвардії.

Чому гендер має важливе значення для оборонної реформи? Збройні сили, які створюються для захисту, у т.ч. захист своїх базових цінностей, таких як громадянство та рівність, в демократичній державі повинні відображати суспільство. Більш збалансований гендерний склад, у свою чергу, сприяє згуртованості та ефективності у все більш різноманітних миротворчих операціях. Впровадження гендерної рівності у секторі оборони (та безпеки) означає поєднання в операціях досвіду, знань та інтересів жінок і чоловіків. Включення гендеру до цілей та пріоритетів оборонної реформи дає змогу краще реагувати на різні потреби безпеки в суспільстві, краще реагувати на мінливий характер та потреби сектора оборони (та безпеки), покращувати оперативну ефективність та створювати представницькі сили оборони [6].

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ngu.gov.ua/sites/default/files/gender_assessment_report_ua_final_26_oct_2017_0.pdf.
2. Резолюції Ради Безпеки ООН 1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020», www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show7572015 (Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12.01.2015 року № 5/2015. Посилання (укр.): <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>)
4. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 року № 287/2015. Посилання (укр.): <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>)
5. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 113-р.
6. Черіл Гендрікс та Лорен Хаттон. Реформа поліції та гендер. Гендер та засоби реформування Сектора безпеки за редакцією Меган Бестік та Крістен Валасек. Женева: DCAF, OSCE/ODIHR, UN-STRAW, 2008 р., параграф 3.

НОВІТНІ ВИКЛИКИ В ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОГЛЯД ІЗ ФРАНЦІЇ

Протягом всієї історії людства володіння інформацією було невід'ємною частиною діяльності, безпеки і розвитку особистості, відіграючи також визначальну роль в загальному балансі будь-якої системи. З розвитком інформаційного суспільства важливість отримання інформації зростає ще більше. В наш час наслідками цих негативних втручань, що продукуються в глобальній світовій інформаційній мережі, можуть бути значні матеріальні, фінансові збитки, ці втручання можуть призвести до неналежного функціонування або навіть фізичної втрати елементів різних систем. Ці загрози, що належать до сфери інформаційної безпеки, стають вкрай актуальними в умовах сучасного світу, наповненого різкими змінами та постійними конфліктами.

Перед лицем цієї інформаційної війни, непомітної, але такої, що може призвести до суттєвих втрат, Франція посилює можливості своїх військових підрозділів інфобезпеки, маючи на меті ще краще відбивати та й попереджувати такі напади.

«Кіберармія» – це четверта французька армія. Невдовзі після того, як він очолив Міністерство оборони в 2012 році, Жан-Ів ЛеДріан (на даний час – міністр зовнішніх справ Франції) визнав важливість цієї нової сфери протистояння. «Кібервійна – це війна завтрашнього дня, але вона починається сьогодні» – пояснював він у січні 2015, під час інтерв'ю, наданого каналу *Europe 1*. Ми матимемо четверту армію, армію кібернетичного захисту. В найближчому майбутньому з'являться кіберсолдати, і ці кіберсолдати матимуть у своєму розпорядженні не тільки засоби безпеки і захисту, але й відповідні наступальні можливості.

Чи є це визнанням того, що Франція вдається вже та буде вдаватися в подальшому до послуг найбільш просунутих ІТ-спеціалістів – хакерів? Так, і ми маємо цьому підтвердження: на офіційному сайті DGSE (Головне управління зовнішньої безпеки – французька розвідувальна служба) є оголошення щодо набору спеціалістів, здатних створювати програмне забезпечення для потреб всіх оперативних підрозділів зовнішньої розвідки держави. До того ж, у сучасному кіберпросторі майже не існує межі між наступальними та захисними здатностями систем з точки зору програмування.

Прийняття та актуалізація Закону військового планування (LPM) на період 2014-2019 дозволили збільшити особовий склад сектору кібербезпеки щонайменше на 1000 осіб, як військових, так і цивільних. Так, кількість співробітників Національного управління безпеки інформаційних систем (ANSSI) досягла, за деякими джерелами, 500 осіб в 2015 році. Також це позначається у збільшенні відсотку військовослужбовців категорій А і Б, для того, щоб мати більше контролю за втіленням прийнятих рішень, зокрема в царині кіберзахисту. До того ж цей закон передбачає суттєве посилення організаційної й аналітичної складової у самому міністерстві оборони, якому й підпорядковується, як нам відомо, DGSE – зовнішня розвідка. В оточенні міністра вважають, що Франція вже входить, за своїм кібернетичним потенціалом, до провідних націй світу, десь позаду, можливо, трьох світових держав – США, Китаю та Росії.

За словами міністра, немає ніяких сумнівів в тому, що кіберзахист набуває стратегічного значення в умовах постійно зростаючих інформаційних ризиків. «Завдяки заходам, які втілюються в практику, ми намагаємось і навчаємось їх стримувати. Але треба бути свідомими того, що поряд з переважною більшістю недостатньо майстерно підготовлених нападів, є й такі, що являють собою реальну й важко передбачувану загрозу».

На думку деяких вищих військових керівників, зокрема, контр-адмірала Арно Кустійєра, відповідального за загальний нагляд з питань інформаційної безпеки, наступальна кібернетична активність не є більше неприпустимою. Уточнюючи чому Франція може і повинна наносити такі превентивні удари, він пояснив, що «кібернетична зброя має надавати контрольовану підтримку будь-якому застосуванню загальновійськових сил». І вона має можливості це робити, та й, напевне, вже робить.

Піднесений до рангу національного пріоритету у Білій книзі оборони та національної безпеки 2013 року, кіберзахист становить собою найактуальніший виклик для Міністерства оборони.

Сьогодні будь-яка військова операція містить в собі кібернетичну складову. Насправді, Міністерство опікується найбільш стратегічними системами, пов'язаними з ракетно-ядерними

силами стримування, але також і новітніми розробками у сфері озброєнь: бойові та транспортні дрони, надводні або підводні човни, сухопутні бойові машини. Все це повинно безпечно функціонувати у все більш цифровому, віртуальному середовищі і забезпечувати виконання оперативних завдань незважаючи на можливі кібератаки на ці системи. Вірогідний напад може поставити під загрозу суверенний контроль інформаційних систем з боку держави. Так як і наземне, водне і повітряне, віртуальне цифрове середовище є в повній мірі тим простором, захист якого повинен забезпечуватись на постійній основі. Проникнення у кіберсистеми може здійснюватися з метою шпигунства, дистанційного контролю, пошкодження життєво важливих інфраструктур, тощо; види загроз різноманітні.

Кібернетичний захист поєднує в собі сукупність дій у кіберпросторі з метою забезпечення ефективної діяльності збройних сил, виконання ними оперативних завдань і нормальну роботу Міністерства. Треба відрізнити кіберзахист від кіберзлочинності, яка відповідає різного роду злочинам і правопорушенням, традиційного або інноваційного характеру, скоєним за допомогою інформаційних мереж. [2]

Крім того, маючи на меті запобігання нападам і адаптацію оборонних систем збройних сил, Управління військової розвідки (DRM) створює центр кібернетичних досліджень та аналізу. Ще більше, кілька останніх років DGSE розвиває свої власні засоби ведення інформаційних війн. Так, був створений і функціонує, скоріше за все, з 2018 року, спеціальний підрозділ, оснащений для захисту службових систем, зокрема під час операцій за межами Франції.

Нарешті, цільове підсилення особового складу (446 посад) заплановане на 2019 рік, зокрема, у сферах розвідувальної діяльності, кіберзахисту, підтримки експорту і переведення в цифровий формат, в тому числі для розробок, пов'язаних зі створенням штучного інтелекту і обробкою великих масивів даних.

Важлива роль та зростаючий вплив кібернетичного знаряддя в так званому «інформаційному суспільстві» представляються, таким чином, незаперечними, особливо в діяльності спецслужб або в зв'язку з національною безпекою. І нам потрібно сповна зважати на це перед лицем викликів сучасності.

Список використаних джерел

1. La lutte informatique offensive n'est pas un tabou- [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://www.latribune.fr/entreprises-finance/industrie/aeronautique-defense/la-lutte-informatique-offensive-n-est-pas-un-tabou-jean-yves-le-drian-508269.html>

2. En Afrique, les vrais décideurs de la diplomatie sont les services secrets – [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://www.nouvelobs.com/monde/afrique/20180828.OBS1468/en-afrique-les-vrais-decideurs-de-la-diplomatie-sont-les-services-secrets.html>

3. La France poursuivra en 2019 la hausse de son budget de défense-[Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://www.latribune.fr/entreprises-finance/industrie/aeronautique-defense/la-france-poursuivra-en-2019-la-hausse-de-son-budget-de-defense-791440.html>

Єні О.В.

кандидат юридичних наук, старший викладач
відділу підвищення кваліфікації військових прокурорів
Національної академії прокуратури України

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПРОКУРОРА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА СТАН РЕГУЛЮВАННЯ

Прокурори можуть піддаватися незаконному впливу, втручанню та іншим загрозам у зв'язку з їх професійною діяльністю. Визнання того, що «життя, особа, майно або безпека державних прокурорів може зазнавати загрози з боку осіб, які намагаються перешкодити та підірвати верховенство права», а також що «держави зобов'язані вжити всіх необхідних заходів для захисту прокурорів та членів їхніх сімей від загроз їхній особистій безпеці», констатовано у преамбулі Декларації мінімальних стандартів безпеки та захисту прокурорів та їхніх сімей [1].

Водночас часто прокурори залишаються віч-на-віч із загрозами. Прикладами є: напад із сокирою на начальника відділу прокуратури Чернігівської області на її робочому місці під час прийому громадян (2017); кинута до приймальної прокурора району граната, внаслідок чого він

отримав важкі поранення (2003); вбивство прокурора Таращанського району у кабінеті у позаробочий час (2009); групове застосування фізичного насильства і психічного примусу до прокурора у зв'язку з виконанням ним своїх службових обов'язків з метою виключити можливість його участі у суді (2014). Варто згадати інциденти у судах, наприклад, вибухи у Нікопольському суді, в результаті яких постраждали понад 10 осіб (2017). Вища рада правосуддя констатує, що як у 2017, так і 2018 році охорона судів не здійснювалася належним чином, внаслідок чого вільний доступ до приміщень мали особи, які перешкоджали роботі суддів, становили загрозу для учасників процесу [2].

Метою цієї публікації є аналіз стану нормативно-правового регулювання особистої безпеки прокурорів в світлі існуючих на сьогодні викликів та загроз. На теренах України опубліковано та видано певні праці, присвячені безпеці окремих категорій працівників, але слід констатувати відсутність комплексного дослідження щодо забезпечення безпеки практичних працівників органів прокуратури.

Згідно зі статистичними даними, у 2017 році зареєстровано 29 фактів правопорушень відносно працівників органів прокуратури у зв'язку з виконанням службових обов'язків, з них розкрито 4. У 2016 році обліковано 24 злочини, пов'язані із таким втручанням, з яких розкрито лише 3 (всього стосовно працівників прокуратури вчинено 160 кримінальних правопорушень).

Вбачається дисбаланс у нормативному регулюванні безпеки прокурорів та суддів. На жаль, в Основному законі немає норми, яка б стосувалася відповідного (як щодо суддів) зобов'язання держави щодо захисту прокурорів. Також суддя зобов'язаний звернутися з повідомленням про втручання в його діяльність як судді до Вищої ради правосуддя та Генерального прокурора (ч. 4 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), водночас прокурор має право звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до Ради прокурорів України (ч. 6 ст. 16 Закону України «Про прокуратуру»). Таке нормативне формулювання не спонукає прокурорів офіційно звертатися з такого роду повідомленнями.

За Законом України «Про прокуратуру» незалежність прокурора забезпечується, зокрема, визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки прокурора, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту (п. 7 ч. 1 ст. 16 Закону), але на практиці ця норма не є досить дієвою.

Також застарілими видаються положення Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», прийнятого ще у 1993 році, за допомогою якого лише у окремих, одиночних випадках можуть бути застосовані спеціальні заходи забезпечення безпеки. Наведені нормативні акти не в змозі превентивно забезпечити безпеку прокурорів, ще до того, які їм стало відомо про наміри впливу на них.

Аналіз положень Декларації мінімальних стандартів безпеки та захисту прокурорів та їхніх сімей дає змогу виокремити такі рекомендаційні до впровадження напрями забезпечення безпеки:

- 1) фізичний захист з боку відповідних державних органів;
- 2) забезпечення необхідного рівня безпеки на робочому місці, включаючи приміщення суду, у прокуратурі та інших місцях, де прокурор здійснює свої офіційні повноваження;
- 3) захист вдома або у дорозі;
- 4) залучення поліції або охоронців;
- 5) обладнання робочих місць і будинків прокурорів необхідними пристроями безпеки;
- 6) надання засобів особистого захисту;
- 7) оцінка відповідним державним органом ризиків як для прокурорів загалом, так і для конкретних прокурорів та членів їхніх сімей та періодичний перегляд таких оцінок;
- 8) надання інформації, консультацій та проведення навчання з питань особистої безпеки;
- 9) забезпечення повного розслідування інцидентів щодо насильства стосовно прокурорів або погроз насильства, залякування, переслідування, образ, примусу, або неналежного стеження;
- 10) вжиття заходів для попередження будь-якого повторного прояву таких інцидентів;
- 11) надання такому прокурору необхідних консультацій або психологічної підтримки;
- 12) надання компенсації у випадку смерті або тілесного пошкодження внаслідок нападу особи, що здійснила такий напад з мотивів, пов'язаних з належним виконанням прокурором його функцій;
- 13) захист інформації від розкриття третім сторонам.

Таким чином, стан нормативно-правового забезпечення питань особистої безпеки прокурора на національному рівні врегульовано недостатньо, відповідні механізми не є досить дієвими. При цьому на міжнародному рівні розроблені детальні рекомендації, які варто було б імплементувати до вітчизняного законодавства.

Список використаних джерел

1. Декларація мінімальних стандартів безпеки та захисту прокурорів та їхніх сімей від 1 березня 2008 року / Міжнародна асоціація прокурорів [Електронний ресурс]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/cmo.html?_m=publications&_t=rec&id=101554

2. Про стан забезпечення незалежності суддів в Україні: щорічна доповідь за 2018 рік (затверджено рішенням Вищої ради правосуддя від 28 березня 2019 року №991/0/15-19. – К., 2019. – 165 с. – с. 38.

Жогальський І.М.

слухач Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

МЕТОДИКА ВЗЯТТЯ ПІД ОХОРОНУ ОКРЕМОГО ОБ'ЄКТУ ОХОРОНИ

В цей час Україна у складній економічній, політичній, криміногенній та соціальній ситуації. Останні події показали незадоволення громадян станом справ в країні та бажання змін на краще в усіх сферах життя. Також у країні спостерігається зростання кількості порушень громадського порядку біля урядових будівель, що нерідко характеризуються великою кількістю учасників, їх організованістю та непередбачуваністю в діях, зухвалістю й заподіянням матеріальної шкоди державним організаціям, об'єктам, транспортним засобам, громадянам, інфраструктурі міст. Рівень криміногенної обстановки в країні також бажає кращого, а у зв'язку з великою кількістю зброї й вибухових пристроїв у населення навіть погіршується, про що свідчить статистика злочинів.

Також у зв'язку з посиленням боротьби з кримінальними структурами та організованою злочинністю у країнах колишнього СРСР та, як наслідок, «міграцією» вказаних структур на територію України, цілеспрямованою роботою спецслужб Російської Федерації з погіршення криміногенної ситуації в Україні, особливе значення має питання забезпечення безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, громадян, які перебувають на території України, та об'єктів державної та приватної власності.

Одним із шляхів посилення безпеки будь-яких установ та організацій вважається використання технічних засобів охорони та їх комплексів, а також впровадження професійної та грамотної фізичної охорони.

Виходячи з цього, для забезпечення безпеки стаціонарного об'єкта нагальним є питання створення дієвої системи охорони, підтримання функціонування системи охорони на належному рівні та забезпечення виконання поставлених перед системою завдань в повсякденному режимі та під час виникнення надзвичайних ситуацій. Саме здатність системи охорони виконувати своє призначення під час виникнення надзвичайних ситуацій є запорукою надійної захищеності об'єкту охорони. Запорукою довговічності та нормального функціонування системи охорони є дотримання вимог чинного законодавства, ДСТУ, дотримання певного алгоритму під час її створення, контроль за функціонуванням, своєчасне обслуговування.

На виконання Закону України від 04.03.1998 «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» (статті 9, 11,12,14, 15), Декрету Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 року № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію», наказу УДО України від 27.05.2011 № 210 (зі змінами за наказом УДО України від 28.04.2015 № 255) «Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, у місцях постійного та тимчасового перебування» та з метою упорядкування питань щодо процедури підготовки технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, ТЗО та контролю на безпеку в УДО України було розроблено та затверджено наказом від 18.09.2012 № 404 «Інструкцію про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».

Ця інструкція визначає підстави і порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і

монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона технічними засобами охорони та контролю на безпеку. Як зазначено в інструкції, розробка технічних вимог з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку здійснюється відповідно до чинного законодавства. На жаль, у даний час недосконалий рівень нормативної бази, яка б регламентувала перелік невід'ємних етапів і послідовності їх виконання, розробки технічних вимог до технічних засобів охорони, а рівень технічного обладнання у сфері ТЗО значно випереджає нормативну базу. Внаслідок чого виникає проблема, адже чинним законодавством не передбачено вичерпних вимог та виваженої послідовності створення технічного завдання саме у сфері державної охорони об'єктів з застосуванням найсучаснішого обладнання.

Так, для здійснення контролю та керуванням доступу на об'єкт доцільно використовувати обладнання на основі біометричних систем. Серед недоліків можна відзначити тільки високу вартість.

Для здійснення фізичної перешкоди проникнення на об'єкт охорони через пункт пропуску доцільно використовувати повноростові турнікети типу Sesame, які своїм програмним забезпеченням сумісні зі СКУД на основі біометричних систем.

Для здійснення відеоспостереження побудову технічних систем бажано проводити з використанням обладнання та програмного забезпечення з відкритою архітектурою та штучним інтелектом.

У 2008 році компанії Sony, Bosch і Axis розробили стандарт під назвою Open Network Video Interface Forum (ONVIF). Протокол ONVIF має стандартизований цифровий інтерфейс обладнання для відеоспостереження і об'єднує в собі такі аспекти взаємодії обладнання, як: стиснення і передача відео- і аудіопотоків; налаштування потокової передачі відеоданих; відеоаналітика; виявлення IP-пристроїв; регулювання профілів роботи камери; управління поворотними камерами (PTZ); входи і виходи для підключення тривожних датчиків; виявлення руху. Зокрема стандарт ONVIF побудований на сучасних сервісах, описуваних мовою WSDL, протоколах RTP / RTSP, SOAP (XML), стандартах відеостиснення H.264, MPEG-4, MJPEG. Система відеоспостереження з підтримкою ONVIF на даний час є сучасною та однією з найбільш універсальних.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб». –ВВР України.- 1998.-№35.

2. Наказ УДО України № 404 від 18.09.2012. 2с. «Про затвердження Інструкції про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».

3. Охоронні системи і технічні засоби фізичного захисту об'єктів, В.Рикунов.-М: Секьюріті Фокус, 2011.

4. «HIKVISION» (Електронний ресурс) <https://hikvision.org.ua/ru/articles/chto-takoe-onvif>

Журба І.П.

слухач I курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ СТАЦІОНАРНИХ ОБ'ЄКТІВ ОХОРОНИ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

Постановка проблеми. Останні події в Україні показують зростання кількості порушень громадського порядку, які все частіше відбуваються біля урядових будівель, які нерідко характеризуються зухвалістю та жорстокістю, заподіянням матеріальної шкоди державним організаціям, транспортним засобам та громадянам. За таких умов військовослужбовцям УДО України доводиться приймати термінові нестандартні рішення, різнобічно підходити до оцінки ситуації, прогнозувати розвиток подій і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Забезпечення безпеки стаціонарних об'єктів являє собою багатогранний процес реалізації охоронних заходів, здебільшого застережливого характеру. Дійсно, ефективною може вважатися лише така система охорони, яка або просто не дозволяє зловмисникам знайти лазівку в режимі безпеки, або створює неможливість вчинення злочинних посягань на самій ранній стадії.

Тому для УДО України актуальним є питання побудови системи охорони на стаціонарних

об'єктах, підтримання функціонування системи охорони на належному рівні та забезпечення виконання поставлених перед системою завдань та під час виникнення надзвичайних ситуацій. При побудові системи охорони важливим елементом є саме її організація, дотримання певного алгоритму під час її створення, контроль за функціонуванням та здатністю виконувати своє призначення та під час виникнення надзвичайних ситуацій, запорукою надійної захищеності об'єкту охорони.

Проблемою в даному аспекті є відсутній або недосконалий рівень нормативної бази, яка б регламентувала перелік невід'ємних етапів і послідовності їх виконання, розробки технічних вимог до технічних засобів охорони (далі по тексті – ТЗО) та функціональних обов'язків особового складу підрозділів УДО України, що в подальшому дасть змогу сформувати необхідні навички і вміння діяти в умовах масових заворушень в оточенні об'єктів охорони, правильно організувати оборону об'єктів при виникненні загрози силового захоплення.

На виконання Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» (статті 9, 11,12,14 і 15), Декрету Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 року №46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію», «Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування», затвердженого наказом Управління державної охорони України від 27 травня 2011 року №210, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 червня 2011 року за №700/19438, та з метою упорядкування питань щодо процедури підготовки технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, ТЗО та контролю на безпеку в УДО України було розроблено та затверджено наказом «Інструкцію про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».

Ця інструкція визначає підстави і порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, ТЗО та контролю на безпеку. Як зазначено в інструкції, розробка технічних вимог здійснюється відповідно до чинного законодавства. Саме у цьому виникає суть проблеми, адже чинним законодавством не передбачено вичерпних вимог, та виваженої послідовності створення технічного завдання саме у сфері державної охорони об'єктів. Таким чином, у разі створення неякісного технічного завдання буде побудована неякісна система охорони, яка в майбутньому буде потребувати модернізації чи повної реорганізації у зв'язку з неможливістю забезпечити надійний захист об'єкту охорони. Саме тому, наприклад, при плануванні побудови технічних систем охорони на стаціонарних об'єктах при їх проектуванні необхідно передбачати впровадження обладнання з відкритою архітектурою ONVIF та штучним інтелектом.

Ці пристрої відкриті для інтеграції з пристроями інших виробників, мінімізують ризик порушення авторських прав третіх осіб, дозволяють при модернізації систем охорони вибирати пристрої з більшої кількості виробників, дійсно кращих на ринку. Стандарт побудований на протоколах RTP/RTSP, SOAP (XML), стандартах відеостиснення H.264, MPEG-4, MJPEG. Він описує такі аспекти взаємодії пристроїв відеоспостереження: налаштування потокової передачі відеоданих і метаданих відеоаналітики; передача та обробка подій; налаштування відеозапису і пошук в архіві; конфігурація мережевого інтерфейсу; виявлення пристроїв; управління профілями пристрою; управління поворотних механізмів (PTZ); відеоаналітика (відеоаналіз); безпеку (управління доступом, шифрування).

Отже, якщо ваш пристрій підтримує ONVIF, його можна вважати універсальним у контексті відеоспостереження.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб». –ВВР України.- 1998.-№35.
2. Наказ УДО України №404 від 18.09.2012. 2с. «Про затвердження Інструкції про порядок розроблення технічних вимог, контролю проектних і монтажних робіт з оснащення об'єктів, щодо яких здійснюється державна охорона, технічними засобами охорони та контролю на безпеку».
3. Охоронні системи і технічні засоби фізичного захисту об'єктів, В.Рикунов.-М.:Секьюриті Фокус,2011. -288с.

Іванюк Є.С.
курсант 2-го курсу Військового інституту КНУ ім. Тараса Шевченка;
Чорногор Я.О.
кандидат історичних наук, старший викладач
Військового інституту КНУ ім. Тараса Шевченка

ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РУСІ У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Історія – це унікальна формула успіху для наступних поколінь. На її віхах ми вчимося, прогнозуємо наступні кроки та передбачаємо ймовірність певних подій. Історичне минуле відіграє важливу роль у сучасному житті української спільноти. Зокрема, яскравим прикладом є могутня та яскрава держава – Київська Русь або Русь-Україна (за термінологією М.Грушевського), яка створила підґрунтя для українського державотворення.

Завданням даного дослідження є висвітлення історичного значення Русі у формування української державності та показ основних переваг існування однієї із перших праслов'янських держав.

Актуальність полягає у правильному сприйнятті історичного минулого, яке сьогодні формує пріоритети системи національної безпеки України та забезпечує захист від російської пропаганди та дезінформації.

Формування державності на території України відбувалося впродовж тривалого історичного періоду в процесі розпаду родоплемінного ладу слов'ян, який особливо проявився у VI-IX століттях в умовах зародження феодальних відносин. Київська Русь започаткувала українську державність, без неї не було б усіх наступних етапів національного державотворення. Матеріальні, духовні, історичні традиції Русі-України, а також мова, ментальність, звичаї, національна символіка перейшли в наступні часи нашої історії.

Доцільно внести історичну нотку для визначення основних засад державності. За територією і населенням Київська держава належала до найбільших країн Європи, її кордони простиралися від Карпат на заході до Волги на сході, від Новгороду на півночі до Чорного моря на півдні. Поступово сформувався панівний стан, до якого входили київський та місцеві князі, бояри та церква. Для Київської держави кінця VIII-XI ст.ст. була характерна централізація, з центром у Києві. Влада в державі зосереджувалась у руках князя, віча, боярської ради і носила приватно-публічний характер. На превеликий жаль, з XII ст. Давньоруська держава почала дробитися і Київ поступово втратив вплив на інші землі [1, с. 156].

Водночас із міжнародним визнанням на Русі росло й міцніло усвідомлення власної приналежності до світової історії. Від початку свого існування Київська держава прагнула стати активним суб'єктом міжнародних зносин, маючи для цього відповідні кадрові служби. Їх обов'язком було здійснювати вплив на підкорені неслов'янські народи, забезпечувати відносини з близькими та віддаленими сусідами Сходу і Заходу [2]. Згодом, на етапі роздрібнення Давньоруської держави, вони повинні були налагоджувати стосунки з удільними князями. Русь сформувалася як держава нового зразка, вирішальний вплив на формування і розвиток політичної культури Русі-України мало її хрещення. Християнство розширило можливості цивілізованої взаємодії Русі-України з Візантією (Східною Римською імперією), країнами Центральної і Західної Європи, дало змогу долучитись до надбань світової культури [3, с. 133].

Давньоруська держава за формою правління була становою монархією. Саме з часів Русі-України у свідомості народу утверджується довіра між владою і громадою. Варто зазначити основні риси політичного життя, які утвердилися в першій половині I тис. і значною мірою визначили політичну культуру сучасної України:

- схильність до народовладдя,
- провідна роль норм християнської моралі,
- затвердження гуманізму та соціальної справедливості як принципів державної діяльності,
- геополітична орієнтація на контакти з країнами Сходу і Заходу.

Київська Русь залишила яскравий, глибокий слід на історичному тлі сучасної України. Під приводами різних політичних змін, революційних настроїв та формування громадської думки

українці сьогодні неодноразово згадують про давньоруську державу, яка заклала «першу цеглину» в український процес державотворення.

Таким чином, узагальнюючи все вищезазначене, варто наголосити, що історична роль Русі-України є досить важливою для сучасної української спільноти, адже одна з перших слов'янських держав:

- вперше об'єднала більшість східнослов'янських племен в єдину державу;
- сприяла соціально-економічному, політичному, культурному розвитку східних слов'ян;
- об'єднання в межах однієї держави дозволило східним слов'янам ефективно захищати свої землі від нападів кочівників та сусідніх держав;
- Русь стала перепорою для експансії тюркських племен на захід;
- сприяла зміцненню міжнародного авторитету слов'ян, створила для них можливість брати дієву участь у міжнародній політиці.

Список використаних джерел

1. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т.1. До середини XVII століття. – К.: Либідь, 1995. – 672 с.
2. Моця О.П. Русь-Україна в системі зв'язків євразійського простору. – В кн.: Україна в Європі: пошуки спільного майбутнього: монографія. – К.: Фенікс, 2009. – с. 130-141.
3. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Київ, 1990. – 525 с.

Іващенко В.О.

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національна академія внутрішніх справ

ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Розділ I Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) передбачає відповідальність за злочини проти основ національної безпеки [1]. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 р. національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз (п. 9 ч. 1 ст. 1) [2].

В умовах сьогодення для української держави питання забезпечення національної безпеки постало особливо гостро, що пояснюється необхідністю збереження та відновлення територіальної цілісності, подолання перманентної політичної та економічної кризи, дотримання прав та свобод людини і громадянина в Україні та за її межами, зниження рівня злочинності та корупції. Серед науковців, які досліджували проблеми злочинів проти основ національної безпеки України Г. Андрусів, О. Бантишев, Ю. Баулін, В. Гришук, В. Матвійчук, В. Навроцький, О. Сутула, В. Тацій, О. Шамара та ін. Зазначеними вченими зверталась увага на необхідність забезпечення національної безпеки та вдосконалення законодавства в цій сфері. Починаючи з 2014 року в КК внесені суттєві зміни та доповнення, які стосуються злочинів проти основ національної безпеки України. Тому доцільно розглянути окремі питання кримінальної відповідальності за зазначені суспільно небезпечні діяння.

Отже, по-перше, розширено коло злочинів проти основ національної безпеки України. Серед нових діянь: фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України (ст. 110-2 КК); перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань (ст. 114-1 КК).

По-друге, переглянуто окремі санкції статей, що передбачають відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України. Так, простий склад злочину посягання на територіальну цілісність і недоторканність України карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої, кваліфікований склад – позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої, особливо кваліфікований склад – позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої. В попередній редакції простий та

кваліфікований склади цього злочину як альтернативу позбавленню волі передбачали обмеження волі, а також містили нижчі строки покарання. Особливо кваліфікований склад карався позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років та не передбачав довічного позбавлення волі. Нижча межа покарання у виді позбавлення волі за державну зраду збільшена до дванадцяти років, а за диверсію та шпигунство – до десяти років.

Крім того, за кожен злочин проти основ національної безпеки як факультативне (необов'язкове) додаткове покарання передбачена конфіскація майна, за винятком, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України передбачає в якості обов'язкових додаткові покарання – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та конфіскацію майна.

По-третє, Загальна частина КК також містить положення, які стосуються злочинів проти основ національної безпеки України. Так, давність притягнення до кримінальної відповідальності не застосовується у разі вчинення таких злочинів (ч. 5 ст. 49 КК). Хоча законодавець у цьому випадку не є послідовним, оскільки не передбачив не застосування давності виконання обвинувального вироку у разі засудження за злочини проти основ національної безпеки України.

Також закон про кримінальну відповідальність передбачив можливість застосування конфіскації майна за злочини проти основ національної безпеки України незалежно від ступеня їх тяжкості у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині КК (ч. 2 ст. 59), що було зазначено вище. Звернемо увагу, за вчинення готування та замаху на злочини, що розглядаються, закон дозволив призначати довічне позбавлення волі (ч. 4 ст. 68 КК).

Підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, у тому числі й ліквідації, є, зокрема, вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи злочинів, серед яких дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК), посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК), диверсія (ст. 113 КК). Злочини визнаються вчиненими в інтересах юридичної особи, якщо вони призвели до отримання нею неправомірної вигоди або створили умови для отримання такої вигоди, або були спрямовані на ухилення від передбаченої законом відповідальності (ст.ст. 96-3, 96-6, 96-9 КК).

Отже, більшість злочинів проти основ національної безпеки України віднесені до тяжких та особливо тяжких. З урахуванням підвищеної суспільної небезпеки законодавець посилив відповідальність за їх вчинення. Тому беззастережне притягнення до кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки має стати одним із пріоритетних завдань держави, що призведе до зниження їх рівня та сприятиме формуванню у суспільстві довіри до влади.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2. Про національну безпеку: Закон від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

Іщенко М.С.

старший викладач Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ – ГАРАНТІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ СЛУХАЧІВ ІНСТИТУТУ УДО УКРАЇНИ КНУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

За останнє десятиліття спостерігається шалений розвиток інтерактивних технологій, які активно впроваджуються і в освітні процеси усіх рівнів, розпочинаючи з дитячих дошкільних закладів і закінчуючи вищими освітніми та науковими закладами.

«Інтерактивний» прийшло до нас з англійської і виникло від слова «інтерактив». «Inter» – це «взаємний», «act» – діяти. «Інтерактивний» означає сприяти, взаємодіяти чи знаходитися в режимі бесіди. Діалогу з будь-чим (комп'ютером), чи з будь-ким (людиною).

Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і слухача. В ході діалогового навчання слухачі вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми шляхом аналізу відповідної інформації, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях та спілкуватися з іншими людьми. Науковими дослідженнями встановлено, що людиною в середньому запам'ятовується з лекційного матеріалу – 5%; з прочитаного – 10%; з побаченого на власні очі – 20%; з прослуханого та побаченого одночасно – 50%; з обговорюваного та занотованого – 70%, зробленого практично власноруч – 80%; зі зробленого та обговорюваного одночасно – 90%; з того, чому навчають інших – 95%.

Тому, на мій погляд, важливо викликати інтерес до навчальної теми, перетворивши аудиторію пасивних спостерігачів на активних учасників заняття.

Застосування інтерактивних методів навчання у поєднанні з активними формами та методами навчання надає можливість досягнути взаємозв'язку не лише між викладачем та слухачем, але й між слухачами. При цьому викладач виступає у ролі «арбітра». Суть інтерактивного навчання полягає в забезпеченні діалогового навчання, при якому заперечується як домінування одного виступаючого, так і однієї думки над іншою, що має на меті створити умови для залучення всіх слухачів до процесу пізнання; надати можливість кожному розуміння та висловлення того, що він знає та думає; створення комфортних умов навчання, взаємодії та співпраці з метою розвитку комунікативних якостей і здібностей, вироблення життєвих цінностей та відчуття успішності. Інтерактивне навчання передбачає моделювання практичних ситуацій, спільне розв'язання виникаючих проблем та вирішення творчих завдань. Застосовуються дослідницькі процеси, ділова гра, робота з документами, різні джерела інформації тощо.

Інтерактивні методи навчання на сьогодні також є актуальним способом роботи науково-педагогічного складу Інституту УДО України зі здобувачами вищої освіти. Особливо актуальним це питання постає при заочній формі навчання. З метою досягнення високого результату навчання виникає потреба в дистанційному спілкуванні як викладача з учасниками навчального процесу, та і самих учасників між собою. При такому підході активізується навчальний процес, його перебіг стає більш цікавим та менш втомлює його учасників.

Для успішного використання інтерактивних методів навчання, крім теоретичних здобутків, необхідне і відповідне технічне оснащення та програмне забезпечення, наявність відповідно обладнаних місць та досить потужної комп'ютерної техніки, проекційного обладнання, доступ до баз даних необхідних інформаційних ресурсів, хмарних технологій тощо. Ці питання на сьогодні активно опрацьовуються в Інституті УДО України. Проводяться відповідні зустрічі з представниками компаній та організацій з метою напрацювання навчальних матеріалів, вивчаються технічні та програмні засоби, які використовуються в сучасних інтерактивних системах з метою переходу на новий рівень інтерактивного дистанційного навчання. Наступний етап розвитку інтерактивного навчання – це розробка алгоритмів функціонування як самої системи, так і в комплексі з існуючими базами даних, розробка нових баз з активним залученням до цієї справи усіх учасників освітнього процесу.

Інтерактивні методи навчання – це гарантія високого рівня знань та вмінь, запорука успіху в засвоєнні спеціальних дисциплін за напрямом національної безпеки в Інституті УДО України КНУ імені Тараса Шевченка.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології.- К.: Академвидав, 2004.
2. Інтерактивні методи навчання : навч. посібник / (П. Шевчук, П.Фенрих). – Щецін : WSAP, 2005. –С. 7 – 23.
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О.І. Пометун, А.В. Пироженко ; ред. О.І. Пометун. – К. : А.С.К., 2004. – с. 8 – 24
4. Придатко О.В., Ренкас А.Г. Дослідження ефективності та аспекти впровадження інтерактивних засобів навчання в організацію навчального процесу ЛДУБЖД. Збірник наукових праць Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Львів – 2010.

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «КРИМІНОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА» ЯК ОДИН ІЗ ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ¹

Одним із головних завдань держави як суспільного інституту є гарантія безпеки громадян, захищеності їх майна, створення безпечних умов для діяльності. В Україні, зважаючи на особливості її правової системи, головним регулятором суспільних відносин є нормативний акт. Звичайно, що цей факт не виключає функціонування й інших джерел права в нашій державі, та, все ж таки, саме законодавча база є фундаментом «надбудови» із соціальних відносин.

Історично склалося, що в нашій державі галузі законодавства переважно відповідають галузевому поділу права. Однак у теоретичній площині законодавство держави може розглядатися у більш широкому спектрі, за іншим критерієм виокремлення нормативних актів. Зокрема, у вітчизняній кримінологічній науці поступово стало виникати поняття «антикримінального законодавства» (Б.М. Головкін, 2012), «кримінологічного законодавства» (О. Білоусова, 2013) та ін.

Виокремлення цієї проблеми по суті, на нашу думку, пов'язане із підкресленням кримінологічного аспекту національної безпеки України, складовою частиною якої є захист громадян від злочинності. Тому аналіз чинного законодавства на предмет формування законодавства кримінологічного – тобто єдино сформованої нормативної бази для регулювання діяльності із запобігання злочинності – є актуальним для сучасної кримінологічної науки в Україні.

Наразі стан розробки окресленої вище проблеми характеризується констатацією того факту, що «кримінологічні» норми закону розпорошені по нормативній базі держави, відсутній навіть єдиний орієнтуючий для науковців та практиків нормативний акт, що регулював би діяльність із запобігання злочинності в Україні. Вважається, що прийняттю такого акта повинне передувати розуміння законодавцем кримінологічної безпеки держави, що може виражатися або у змінах чи доповненнях до вже існуючих нормативних актів, або в прийнятті нового (оскільки наразі норма, що характеризувала би це поняття, відсутня).

Кримінологічна (кримінальна) безпека може визначатися як стан захищеності життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, коли забезпечується постійний розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і припинення реальних та потенційних кримінальних загроз [1, с. 105; 2, с. 48].

Також це здатність держави та суспільства активно протистояти посяганням злочинних співтовариств та окремих злочинців на життєво важливі інтереси громадян України, держави і суспільства та нейтралізувати загрози, що надходять від них [1, с. 105].

Кримінологічна безпека розглядається також як вид державної безпеки, об'єктивний стан захищеності життєво важливих та інших істотних інтересів особи, суспільства та держави від злочинних посягань, що породжуються різного роду криміногенними факторами (явищами та процесами), а також усвідомлення людьми такої своєї захищеності [273, с. 138].

Отже, сутність кримінологічної безпеки – це захист життєво важливих інтересів держави, соціальних груп та окремих громадян від реальних та потенційних загроз, що виходять від злочинності. Наукове розроблення визначення цієї складової національної безпеки наразі триває. Однак очевидним є факт необхідності законодавчого закріплення цього поняття, що стане ще одним кроком до формування повноцінного законодавства, що забезпечуватиме ефективну діяльність із запобігання злочинності в Україні.

¹Тези підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів: теорія та практика».

Список використаних джерел

1. Білоусова О. Безпека кримінальна (кримінологічна). *Кримінологічний довідник / за наук. ред. О.М. Бандурки ; заг. ред.: О.М. Джужі, О.М. Литвинова.* Харків : Діса плюс, 2013. с. 105.
2. Скулиш Є. Кримінологічна безпека в системі національної безпеки України. *Вісник Національної академії прокуратури України.* 2010. № 2. с. 47–51.
3. Нечевина Н.Д., Плешаков В.А. Криминологическая безопасность в системе общественной безопасности. *Предупреждение преступности и обеспечение безопасности в городах : материалы междунар. науч.-практ. конф. (7-8 апр. 1999 г.).* Москва : Моск. юрид. ин-т МВД России, 1999. с. 135–144.

Касперський І.П.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент спеціальної кафедри Національної академії СБ України

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СИЛОВИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Прозорість діяльності механізму держави є основною передумовою створення дієвого громадського контролю за його функціонуванням. У цьому напрямі законодавством України запроваджено систему вимог щодо доступу до публічної інформації [1-3] та співпраці суб'єктів владних повноважень із засобами масової інформації [4]. Попри усі ці зусилля, досить проблемною залишається організація громадського контролю за силовими структурами у зв'язку із тим, що звіти щодо суттєвої частини їх роботи містять інформацію з обмеженим доступом, яку заборонено оприлюднювати. Важливість контролю за силовими структурами викликана застосуванням останніми заходів процесуального примусу, що можуть супроводжуватися обмеженням прав громадян та іншими повноваженнями, реалізація яких пов'язана зі значними бюджетними видатками та суттєвими корупційними ризиками.

Виникає питання: як забезпечити оцінку громадськістю роботи силових структур за умов їх «закритості» для широкого загалу? Одним із виходів на цьому шляху є створення громадських рад при органах державної влади, як це, зокрема, зроблено у Службі безпеки України [5] та Національному антикорупційному бюро України [6]. Проте і ці зусилля залишаються недостатніми, бо забезпечити моніторинг усіх аспектів роботи окремої структури цими органами неможливо.

Тому найкращим, на нашу думку, способом контролю за силовими структурами є контроль з боку інших гілок влади – законодавчої та судової. Питання доступу до інформації з обмеженим доступом про діяльність силових структур при цьому знімається автоматично: усі парламентарі та відповідного рангу судді мають доступ до державної таємниці. На необхідності формування названих механізмів наполягає Парламентська асамблея Ради Європи у своїй рекомендації №1713 (2005р.) «Демократичний нагляд за сектором безпеки у державах-членах» [7]. У рекомендації ПАРЄ №1402 (1999р.) «Контроль за внутрішньодержавними безпековими структурами у державах-членах Ради Європи» деталізовано шляхи впливу парламенту на діяльність безпекових структур, а саме:

- регламентація повноважень силових структур на рівні закону парламентом;
- санкціонування законодавцем деталізованих бюджетних асигнувань потреб силовиків;
- розгляд парламентом щорічних звітів силових структур щодо своєї діяльності [8].

Щодо останнього пункту рекомендація ПАРЄ №1402 (1999р.) навіть містить механізм подачі такого звіту: вони збираються спеціальним **урядовим уповноваженим (міністром)**, який повинен мати повний доступ до інформації про роботу силових структур для забезпечення постійного (мовою оригіналу day-to-day – тобто навіть щоденного) контролю за їх діяльністю [8].

Ось тут і криється базова проблема контролю за роботою силовиків в Україні, бо більшість цих структур підпорядковані Президенту, місце якого в системі розподілу влад на сьогодні залишається невизначеним. Реальний парламентський контроль за діяльністю силових структур можливий лише за умови забезпеченні у структурі державного механізму закріпленого у статті 6 Конституції України засадничого принципу розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу

та судову [9], згідно з яким усі державні органи, включно з Президентом та підпорядкованими йому структурами, повинні належати до певної гілки влади.

Проблема дуалізму виконавчої влади в Україні породжує суттєві ризики: вихід з-під системи розподілу влад будь-якої структури може призвести до узурпації влади цим неконтрольованим органом. Діюча на сьогодні в Україні змішана форма правління породжує безвідповідальне становище уряду «при двох господарях», коли незрозуміло, хто ж повинен реагувати на негаразди: парламент чи Президент? На недоцільності збереження змішаної форми правління наполягав, зокрема, академік В. Журавський, стверджуючи, що «змішана форма правління бере від своїх праматеринських форм тільки найгірше» [10].

Виходом з цієї ситуації вбачається запровадження конституційної реформи, згідно з якою Україна перетворилась би на президентську республіку, у якій всенародно обраний глава держави самостійно формував би уряд, головував на його засіданнях, підписував рішення уряду та відповідав за його діяльність перед народом і парламентом. При цьому, звичайно, Президент позбавляється права призначати дострокові вибори до Верховної Ради, а вона у свою чергу – обирати уряд та відправляти його повністю у відставку. Така конституційна реформа необхідна не лише для запровадження демократичного балансу влади, а і для підвищення ефективності державного управління шляхом підпорядкування уряду єдиному відповідальному суб'єкту – главі держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації» // Голос України від 09.02.2011 – № 24.
2. Указ Президента України №547 від 05.05.2011р. «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» // Офіційний вісник України. – 2011. – № 15.-стор. 19, стаття 708.
3. Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 2.-Ст. 57.
4. Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» // Офіційний Вісник України 1997, №42 від 22.10.97 р.
5. Розпорядження Президента України № 269/2006-рп від 20 07.06р. «Про Громадську раду при Службі безпеки України» // Офіційний Вісник України 2006, N 29, ст. 2086.
6. Указ Президента України №272 від 15.05.2015р. «Питання ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України» // Офіційний вісник Президента України. – 2015. – № 13.-стор. 26, стаття 860.
7. COE Recommendation 1713 (2005) Democratic oversight of the security sector in member states URL: <http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17360&lang=en> (Date of access: 30.04.2019)
8. COE Recommendation 1402 (1999) Control of internal security services in Council of Europe member states URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=16689&lang=EN> (Date of access: 30.04.2019)
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України, 1996 р., N 30, ст. 141.
10. Журавський В. В очікуванні змін: конституційно-правовий дискурс // Голос України, 2010, №220 (4970) від 23.11.2010р.

Касянчук А.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ УДО УКРАЇНИ

Одним із суворих обмежень з боку Управління державної охорони (УДО) України, яке може стосуватися життєдіяльності громадян, є застосування спеціальних засобів. Це може відбуватися під час проведення охоронних заходів щодо забезпечення безпеки посадових осіб, охорони відповідних об'єктів та затримання особи, яка вчинила правопорушення.

Застосування спеціальних засобів військовослужбовцями УДО України визначається не тільки доцільністю й ефективністю заходу. В першу чергу, ця діяльність повинна бути оцінена з точки зору правомірності. Це означає, що в усіх випадках вона повинна базуватися на вимогах норм законів та підзаконних нормативних актів. Військовослужбовець, який діє індивідуально, приймає рішення про застосування спеціальних засобів самостійно і лише до вимог чинного законодавства.

Назріла необхідність розробки відомчого нормативного акту та методичних рекомендацій щодо застосування спеціальних засобів. На нашу думку, в цих документах повинні бути обов'язково відображені такі положення.

1. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення. Після застосування примусу військовослужбовець повинен негайно припинити цей вид заходу [1].

2. Військовослужбовець зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування спеціальних засобів і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги, крім випадків, коли зволікання застосуванню виду примусу може викликати посягання на життя та здоров'я особи чи та/або військовослужбовця або інші наслідки, що склалися, таке попередження є невинуватим або неможливим.

Попередження може бути зроблено голосом або через гучномовець і в кожному випадку, якщо це можливо, рідною мовою осіб, проти яких ці засоби застосовуються, не менше як 2 рази з наданням часу на припинення правопорушення [1].

3. Військовослужбовець зобов'язаний надавати невідкладну медичну допомогу особі, яка постраждала внаслідок застосування спеціальних засобів [1].

4. Військовослужбовець зобов'язаний письмово повідомити свого керівника про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування до особи спеціальних засобів [1].

5. Застосування спеціальних засобів забороняється:

а) до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що реально загрожує життю і здоров'ю людей, військовослужбовцю, або збройного нападу чи збройного опору [2].

б) у приміщеннях і на земельних ділянках, які закріплено за дипломатичними, консульськими та іншими представництвами іноземних держав, за винятком випадків, коли від глави дипломатичного або глави іншого відповідного представництва надійде прохання застосувати вказані засоби проти правопорушників [2];

в) у приміщенні або виробництвах, пов'язаних з виготовленням вибухових чи легкозаймистих речовин, у дитячих і лікувальних закладах [2].

Категорично забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до працівників правоохоронних та природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків [3]. Після застосування спеціальних засобів проводиться огляд приміщень і місцевості з метою виявлення потерпілих, можливих вогнищ, пошкодження об'єктів життєзабезпечення, а також збору спеціальних засобів, що не спрацювали, а при необхідності – дегазація (обеззараження, знешкодження).

6. При застосуванні спеціальних засобів військовослужбовець УДО України повинен чітко виражати свої дії, не перевищувати своїх повноважень, усвідомлювати свої дії та швидко оцінити ситуацію, що б не наражати на небезпеку осіб які перебувають в межах застосування заходів примусу.

Для того, щоб не відбувалися порушення нормативних актів, військовослужбовець УДО України повинен чітко знати правові основи застосування спеціальних засобів. Сьогодні удосконалення цих знань та навичок відбувається у межах професійної підготовки військовослужбовців УДО України. Власний практичний досвід на службі в державній охороні дозволяє зробити висновок щодо необхідності вивчення цих питань на більш глибокому рівні, зокрема через курси підвищення кваліфікації в Інституті УДО України.

Список використаних джерел

1) Про національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580- VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

2) Про затвердження переліку та Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями Національної гвардії під час виконання службових завдань: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017р №1024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2017-%D0%BF>

3) Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993р. №706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF>

Кашталян Т.М.

Національний університет цивільного захисту України

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка завдання. Складовими національної безпеки є економічна, екологічна, соціальна тощо. Сфера земельних відносин перебуває на стику цих видів безпеки. Земля займає унікальне ключове положення в суспільно-політичній та економічній діяльності, оскільки є особливим фактором виробництва і природним ресурсом, без якого неможлива будь-яка діяльність людини. При цьому земля становить критеріальний базис, що визначає особливості розвитку тієї чи іншої держави. Відтак слушно стверджувати про необхідність дослідження стану реалізації державного регулювання у цій сфері, зважаючи на особливості забезпечення національної безпеки загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості забезпечення національної, екологічної й економічної безпеки певною мірою розглядаються різними галузями науки. Здебільшого ці дослідження (В. Бакуменка, В. Боклаг, А. Дегтяра, В. Круглова, М. Латиніна, Т. Лозинської, А. Мерзляк, Т. Титаренко, Ю. Ульяновченко та ін. [2–3]) присвячені певним проблемам формування державної політики. Проте, зважаючи на вимоги часу та суспільства, окремого системного розгляду потребують особливості функціонування та розвитку державної земельної політики як складової безпекової діяльності держави. Отже, метою цього дослідження є визначення особливостей реалізації державного регулювання у сфері земельних відносин у контексті забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу. На вітчизняних теренах і досі триває земельна реформа, яка останнім часом набула нових рис і покликана гарантувати безпечний еколого-економічний розвиток земельних відносин. Усе це визначає необхідність ґрунтового дослідження особливостей функціонування механізмів державного регулювання земельних відносин в Україні. Його основна мета – це створення і функціонування системи земельних відносин і землекористування, що дозволяє при підтримці високого рівня екологічних та соціальних умов життя для сучасного і майбутнього поколінь, отримати не тільки максимальну економічну вигоду, а й забезпечити стійкий соціально-економічний розвиток держави, її регіонів та суспільства, яке проживає в них. Така триєдність категорій і понять у межах досліджуваної теми дозволяє стверджувати про необхідність аналізу взаємозв'язку земельного адміністрування і проблем сталого розвитку та національної безпеки. Оскільки саме остання згідно із законодавчим визначенням є втіленням збалансованого поєднання інтересів держави, суспільства й окремо взятої особистості (див. Закон України «Про національну безпеку України» [1]).

Земля стає все більш і більш цінним ресурсом для більшості народів на нашій планеті. Розвинуті країни намагаються досягти не тільки показників економічного зростання, а й екологічної та соціальної безпеки, що, у свою чергу, пов'язана з раціональним та ефективним використанням земельних ресурсів. Непоодинокими є випадки, коли таке використання пов'язане з рейдерським захопленням сільськогосподарських земель. Спірні земельні питання можуть, за словами Жака Дюффа (Директора продовольчої і сільськогосподарської організації ООН), створити форму «колоніалізму», за якої бідні держави постачають продукти харчування, не піклуючись про власну продовольчу, економічну й соціальну безпеку. Це може, звичайно, сприяти вирішенню конкретних державно-політичних завдань. Проте таке зростання економічної складової сталого розвитку за рахунок применшення значення соціальної складової означатиме втрату соціальної рівності в правах на землю.

Вважаємо, що виважене земельне адміністрування має особливе значення для сталого розвитку. В останні десятиліття світові «драйвери» сталого розвитку, глобалізації, урбанізації, економічних реформ і технологій впливають на розробку різноманітних методів і моделей земельного адміністрування, що використовуються державними інституціями.

Разом із тим, подальший розвиток державного регулювання земельних відносин вимагає обґрунтування напрямків його вдосконалення, а саме:

1) підвищення рівня незалежності та відповідальності органів публічної влади та корпоратизація здійснення державного управління в земельній сфері;

2) залучення інвестицій в дану сферу та використання новітніх технологій у ній з метою збереження земельних ресурсів для наступних поколінь, поліпшення суспільної інфраструктури, покращення добробуту громадян, які проживають у сільській місцевості тощо;

3) оцінювання екосистемних послуг в межах здійснення громадської екологічної експертизи, актуалізація проведення інших видів контролю;

4) упорядкування діяльності існуючих органів (агенцій, інспекцій тощо) у сфері землекористування з метою створення сприятливих умов для більш тісного співробітництва з громадськістю, зважаючи на це важливим є створення рамкових програм і спільних інституцій щодо управління в зазначеній сфері відносин та ін. [2].

Висновки. Отже, запровадження новації в процес реалізації державного регулювання землекористування має теоретико-концептуально обґрунтовуватися, а також урахувати чинники, що впливають на практику використання форм і методів управління й адміністрування в зазначеній сфері. Як показує світова практика, державна земельна політика реалізується в єдності із застосуванням механізмів саморегуляції, тобто адміністрування, особливості якого потребують більш детального аналізу в межах окремого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.
2. Помаза-Пономаренко А. Л. Державне управління відносинами землекористування (центральний і регіональний рівні). *Молодий вчений*. 2015. № 2 (5). с. 196–198.
3. Binswanger, H. P., Deininger, K. and Feder, G. Agricultural Land Relations in the Developing World. *American Journal of Agricultural Economics*. 1993. № 75 (5). pp. 1242–1248.

Кисленко Д.П.

кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИЙОМІВ РУКОПАШНОГО БОЮ ФАХІВЦІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ

Рукопашний бій завжди був зброєю останнього рубежу, здатним вплинути на результат будь-якого бою. Стрімка і нещадна атака перекидала ворогів і примушувала рятуватися втечею багаторазово переважаючі сили супротивників.

У військовому мистецтві володіння прийомами захисту і нападу відноситься не тільки до «справ давно минулих днів». Репутація фахівців з охоронної діяльності така, що з ними категорично не рекомендується вступати в рукопашні сутички навіть в умовах тотальної чисельної переваги.

Сучасні методики, що застосовуються як способи навчання рукопашному бою, мають багато недоліків. Основними з них ми вважаємо наступні:

1. Бійців вчать переважно захисним діям, приділяючи мало уваги виробленню навичок активного нападу.

2. Заняття погано забезпечують матеріально. Бійців іноді вчать «колоти в повітря» або тренують на одному місці з нерухомими манекенами, не вводять елементів протидії, зводять навчання до безпредметного наступу.

3. Відводять мало часу на один урок. Практика показала, що однієї навчальної години недостатньо, щоб добре вивчити передбачені розкладом прийоми. Частина цього часу (10-15

хвилин) йде на підготовку до занять і слідування до місця, де вони будуть проводитися, і 35-40 хвилин, що залишилися керівники змушені опрацювати намічені прийоми в спішному порядку.

4. Вивчаючи той чи інший прийом, не комплектується його з іншими прийомами. Прихильників цієї так званої «чистої» методики чимало серед викладачів і серед фахівців рукопашного бою. Прихильники такого погляду розчленовують виконання цілісного прийому на окремі елементи, вводять непотрібні підготовчі вправи навіть при вивченні найпростіших прийомів, і тим ускладнюють процес навчання[3].

При вивченні кожного прийому інструктор повинен дати необхідні знання про даний прийом, навчити правильній техніці і виробити міцність навички в правильному і швидкому виконанні цього прийому в реальній обстановці[4].

Навчання кожного прийому проводиться в певній послідовності:

- ознайомлення;
- розучування;
- тренування.

Інструктор називає і показує прийом в цілому так, як він повинен виконуватися в реальній бойовій обстановці. Пояснюючи техніку виконання, показує удар уповільнено, пояснюючи положення рук, ніг, тулуба, вказує напрямок зусиль і узгодженість дій всіх частин тіла, кінцеве становище після виконання прийому. Вказує на характерні помилки при виконанні прийому або дії, як їх уникнути, на що звернути особливу увагу при проведенні прийому [5, с. 752].

Показ прийому повинен викликати у майбутніх фахівців з охоронної діяльності відчуття захоплення його виконанням, впевненість в його ефективності та бажання виконувати прийом так само як він виконаний інструктором. Інструктор, який проводить практичні заняття із вивчення прийомів рукопашного бою, повинен володіти методикою навчання, володіти практичними навичками, вміти технічно правильно виконувати прийоми, продумувати хід занять, їх організацію і матеріальне забезпечення, скласти план-конспект навчального заняття.

Кожне тренувальне заняття повинне плануватися і проводитися таким чином, щоб, з одного боку, воно забезпечувало вироблення у фахівців з охоронної діяльності навички виконання захисних і контратакуючих дій з заданим (і вже відпрацьованим) набором прийомів, і, з іншого боку, привчала їх пристосовувати ці навички до дій супротивника в особі конкретного партнера, що по черзі грає роль атакуючого і захищаючого[1, с. 853].

Характерною особливістю методики навчання рукопашному бою є також і те, що кидки, больові і задушливі прийоми розглядаються і вивчаються як продовження окремого набору комбінацій, що починаються ударом або захистом з обов'язковим виконанням слідом за кидком або больовим прийомом завершального («добиваючого») удару рукою або ногою, не від'ємною складовою навчання прийомам рукопашного бою є тактика ведення поєдинку.

Тактика рукопашного бою полягає у визначенні лінії поведінки при захисті від нападу противника. Тактика ведення рукопашного бою складається з тактики проведення технічних дій і тактики ведення бою в цілому. Основним тактичним прийомом для створення сприятливих умов при веденні бою є маскування і розвідка. Тактика ведення рукопашного поєдинку поділяється на наступальну, контратакуючу, оборонну (захисну).

Під тактикою рукопашного бою у вузькому сенсі слова розуміються усталені принципи застосування окремих прийомів захисту і нападу в різних ситуаціях, де виникає така необхідність. Однак серйозне вивчення тактики стає можливим лише тоді, коли охоронник володіє основними технічними прийомами і їх поєднаннями.

Важливим компонентом тактики служить виведення супротивника з рівноваги, завдяки використанню інерції руху. Будучи виведеним з рівноваги і втративши в цей момент концентрацію, противник стає вразливим для удару або кидка. Таким чином, при зіткненні з декількома противниками необхідно одного або двох вивести з рівноваги, щоб переключитися на третього [2, с. 240].

Отже, кожен фахівець з охоронної діяльності повинен знати техніку і тактику рукопашного бою, систематично тренуватися з метою їх вдосконалення. Заняття з оволодіння прийомами рукопашного бою сприяють вихованню у фахівця організованості, психічної стійкості, фізичної витривалості, впевненості у своїх силах і дають переваги перед нетренованою людиною. Тільки фахівці, які володіють цими якостями, можуть успішно виконувати свій службовий обов'язок по

забезпеченню безпеки підприємств, установ, організацій та охорони громадського порядку. І тільки вони зможуть знешкодити в рукопашній сутичці порушника і затримати його.

Список використаних джерел

1. Кимоно «Атемі» для рукопашного боя, черное (размер 48-50/176). – Москва: СПб. [и др.] : Питер, 1986. – 853 с.
2. О'Лири Выживают сильнейшие. Физическая подготовка в практике боевых искусств и единоборств / О'Лири, Пэт. – М.: Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 240 с.
3. Рукопашный бой/Под ред. В.И. Соколовой. – М.: Воениздат, 1985. – 119 с.
4. Дмитриев А.В. Факторы, определяющие индивидуальную манеру боя в боксе: Автореф. дисс. ... сборник по боксу) / Сост. О. П. Фролов. М.: Физкультура и спорт, 1972.
5. Стасюк Р. М., Востоцкая І. Ф., Осипова І. Л. Проблеми та шляхи підвищення ефективності фізичного виховання ВНЗ. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
6. Терехин, К.И. Как выжить в уличной драке. Иллюстрированный самоучитель рукопашного боя / К.И. Терехин. – М.: Эксмо, 2013. – 752 с.

Кізюн О.П.

асистент кафедри організації державної охоронної діяльності та безпеки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ВЧИНЕНІ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

Національна безпека України (відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України») – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Отже, злочином проти національної безпеки України є порушення однієї з її складових. В сьогоденних реаліях через загрозу національній безпеці України проводиться операція об'єднаних сил.

В умовах проведення операції об'єднаних сил на сході країни та зі зростаючим обсягом завдань, які ставляться керівництвом держави перед військовослужбовцями, виникла потреба дослідити проблему притягнення до кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військовий злочин), що, у свою чергу, впливає на національну безпеку України. Кримінальний кодекс України (далі – КК) містить низку статей, які передбачають відповідальність за злочинні діяння або бездіяльність військовою службовою особою.

Кримінальні правовідносини є різновидом правових відносин і в цілому повинні відповідати формі та змісту останніх. У цих відносинах знаходять відображення найбільш суттєві риси основних функцій кримінального права – регулятивної й охоронної (в тому числі виховної та превентивної), які взаємопов'язані, тісно переплітаються між собою і тому перебувають у єдності та взаємодії.

Поняття військового злочину ґрунтується на визначенні в КК загального поняття злочину, сформульованого в ч. 1 ст. 11 КК («Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину»), і є похідним від нього. Крім того, воно має ще й низку специфічних ознак, що впливають із змісту ст. 401 КК. Цими ознаками виступають:

- 1) відокремлений і відносно самостійний об'єкт цих злочинів (родовий об'єкт) – встановлений законодавством України порядок несення або проходження військової служби;
- 2) спеціальний суб'єкт злочину – військовослужбовець, а також військовозобов'язаний під час проходження навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів;
- 3) так звана «військова протиправність» – визнання діяння злочинним тільки в тому разі, коли воно безпосередньо передбачене відповідною статтею розділу ХІХ Особливої частини КК і одночасно пов'язане з порушенням норм законодавства, що регулює порядок несення військової служби або правил співжиття у військових колективах.

Тому маємо розуміти, що порушення військовою службовою особою може нести за собою фатальні наслідки, що, у свою чергу, вплине на національну безпеку України. І необхідно

забезпечити нормальне функціонування механізму дотримання та контролю виконання порядку несення військової служби та правил співжиття у військових колективах.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 07 листопада 2018 року: Офіц. текст. К.: Алерта, 2018. 208 с.
2. Дисциплінарний статут Збройних Сил України: затв. законом України від 24.03.1999 р. № 551-XIV // *Військові статuti Збройних Сил України*. К.: Атіка, 2006. 432 с.
3. Статут внутрішньої служби Збройних Сил України: затв. законом України від 24.03.1999 р. № 548-XIV // *Військові статuti Збройних Сил України*. К.: Атіка, 2006. 432 с.
4. Александров В. М. Військова служба як особливий вид державної служби в Україні: дис. на здобуття наук. ступеня к.ю.н : 12.00.07 / В'ячеслав Михайлович Александров. Х., 2008. с. 134-135.
5. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини): навч. посіб. / Г.М. Анісімов, Ю.П. Дзюба, В.І. Касинюк та ін.; за ред. М.І. Панова. Х.: Право, 2011. 184 с.
6. Кримінальна відповідальність та форми її реалізації: підручник / О.В. Козаченко, О.М. Мусиченко, О.М. Сидоренко та ін.; за ред. професора О.В. Козаченка. Миколаїв: Іліон, 2015. 142 с.

Клійчук В.Ю.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ

Військовослужбовці УДО України повинні володіти основами психології і захисту від психологічного впливу, адже майже 80% роботи проводиться із взаємодією з людьми і, безперечно, вони щодня зустрічаються з психологічним маніпулюванням проти себе. А також необхідно коректно оцінювати співрозмовника для вибору необхідної форми спілкування.

Військовослужбовець, перебуваючи в суспільних відносинах з іншими людьми, може спілкуватися:

I. За критерієм просторового існування. Безпосереднє спілкування – це вид спілкування, при якому відбувається прямий контакт між суб'єктами спілкування. Наприклад, відвідувач та співробітник, який стоїть на посту спілкуються безпосередньо, при прямому контакті (бачачи, слухаючи його живу мову).

Опосередковане спілкування – це вид спілкування, протилежний до безпосереднього спілкування, і є таким, при якому суб'єкти спілкування не контактують один з одним, але одночасно вступають у комунікативні зв'язки.

II. За критерієм мотивації до спілкування. Бажане спілкування – це вид спілкування, до якого ми прагнемо, якого бажаємо. Наприклад, коли до співробітника звертається його колега чи керівник, який користується у нього повагою.

Небажане спілкування – це вид спілкування, від якого людина уникає, ухиляється, втікає. Наприклад, прийшов незадоволений відвідувач з самого початку агресивно налаштований та всю злість адресовану комусь іншому намагається «виплеснути» на співробітника Управління. Дехто відхиляється, відвертається в інший бік, дивиться постійно у вікно, хтось слухає іншого співрозмовника – все це задля того, щоб уникнути прямого небажаного контакту.

III. За критерієм орієнтації на співрозмовника. Міжособистісне спілкування – цей вид спілкування найбільше поширений у процесі служби військовослужбовця, а конкретно – це безпосередні суспільні зв'язки людей у контексті «суб'єкт-об'єктних» та «суб'єкт-суб'єктних» відносин.

Масове спілкування – це вид спілкування, яке спрямоване не на конкретну людину, а на масу людей. Таке спілкування в діяльності Управління здійснюється для передачі інформації певній групі людей (про походження на режимну територію, або діючий режим на цій території).

IV. За критерієм часового обмеження. Короткотривале спілкування – цей вид спілкування обмежений у часі. Наприклад, відвідувач запитує у співробітника контактну інформацію керівника адміністрації охоронюваного об'єкта та чекає коротку, лаконічну відповідь, основна функція їх

спілкування полягає в чіткому обміні інформацією. Вони намагаються не допустити того, щоб спілкування їх поглинуло.

Довготривале спілкування – це вид спілкування, при якому люди відчують дискомфорт у стосунках, якщо не отримують задоволення від спілкування як безпосереднього, так опосередкованого. Для таких людей спілкування є самоціллю в житті, вони схильні до довготривалих контактів, їм постійно потрібно блокувати свою потребу в отриманні певної інформації від партнера по спілкуванню.

V. За критерієм кількості учасників. Монологічне спілкування – це вид спілкування, яке передбачає одностороннє спрямування інформації, коли лише один із учасників взаємодії викладає свої думки, ідеї, почуття, тобто відсутній зворотній зв'язок. За таких умов відбувається суб'єкт-об'єктне спілкування.

Діалогічне спілкування – це вид спілкування, в основі якого лежить гуманне ставлення до іншої людини з якою спілкуються. При такому спілкуванні обоє є активними учасниками процесу спілкування, відбувається зворотній зв'язок.

VI. За критерієм результативності. Конфліктне спілкування – це особливий вид спілкування, для якого характерне зіткнення поглядів людей, їх інтересів і дій. Таке спілкування негативне, оскільки супроводжується негативними емоціями, стресами, переживаннями.

Маніпулятивне спілкування – це вид спілкування, при якому один із комунікантів хоче переважати, мати домінуючу позицію, пригнічуючи інтереси, бажання та потреби іншого учасника комунікативного процесу. У військовому колективі, на жаль, цей вид спілкування зустрічається часто.

Актуальність теми полягає в тому, що необхідність психологічного супроводження проходження служби військовослужбовців має збільшуватись та спрямовуватись на підтримання високого рівня ефективності в його професійній діяльності та поза її межами. На нашу думку, необхідно більше уваги приділяти саме психологічному супроводженню проходження служби військовослужбовцями в УДО України.

Список використаних джерел

1. <http://psychologiya.org.ua/sluhannya.html>
2. <https://pidruchniki.com>
3. <https://westudents.com.ua/glavy/80779-21-klasifikatsiya-vidv-splkuvannya.html>

Князєв С.О.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
Національна академія СБ України

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ СЛУЖБОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

З 2011 року службова інформація у нашій державі, за режимом доступу, була виділена як окремий вид інформації з обмеженим доступом. Зазначені, відповідні зміни були внесені до закону України «Про інформацію» та закріплені в іншому Законі України «Про доступ до публічної інформації». Визначення службової інформації як окремого виду інформації з обмеженим доступом у вітчизняному правовому полі безперечно підкреслило важливість даної інформації для інформаційної безпеки держави. Подальші зміни і доповнення до різних законодавчих актів стосовно особливостей використання та поширення службової інформації лише підтверджують попередню тезу.

Розгляд різних аспектів пов'язаних з використанням службової інформації часто опиняється у полі зору науковців, свідченням чого є значна кількість відповідних наукових праць. Серед їх авторів варто виділити: Г.О. Блінову, К.Ю. Галинську, І.П. Касперського, А.І. Марущака, О. Нестеренко, О.О. Шарабурину, В.В. Щербаченко та багатьох інших.

Досліджуючи природу службової інформації, науковці продовжують наголошувати на значній кількості існуючих нормативно не врегульованих питань. Так, складність визначення інформації як службової виникає відразу, з урахуванням того, що жоден закон не визначає, що взагалі слід розуміти під поняттям «службова інформація», на відміну від інших видів інформації з обмеженим

доступом. Наприклад, поняття «державна таємниця» визначено у статті 1 Закону України «Про державну таємницю».

Крім того, потребує врахування, що дія правових норм щодо службової інформації, а також встановлення відповідальності за неправомірні дії щодо її використання, починається лише з моменту віднесення інформації до зазначеної категорії інформації з обмеженим доступом. Звідси особливого значення набуває нормативне врегулювання процедури віднесення інформації до категорії службової. Саме важливість даної процедури була наочно підкреслена законодавцем у статті 21 Закону України «Про інформацію» в контексті того, що порядок віднесення інформації до таємної або службової, а також порядок доступу до неї регулюються законами. Дана норма з'являється ще у 2011 році, фактично одночасно з виділенням службової інформації як окремого виду інформації з обмеженим доступом.

Проте у сфері обігу службової інформації, на рівні Закону, на тепер час не визначено порядок віднесення інформації до категорії службової. Даний факт безперечно ускладнює правові відносини щодо використання службової інформації. Таким чином, відсутність окремого закону, спрямованого на впорядкування суспільних відносин, пов'язаних з використанням службової інформації, про нагальну необхідність якого наголошувало багато науковців, продовжує залишатись головною проблемою щодо використання даного виду інформації з обмеженим доступом у державі.

Аналіз значної кількості публікацій стосовно використання службової інформації дає підстави для висновку про те, що нормативно-правова неврегульованість використання службової інформації породжує у суспільстві два діаметрально протилежні погляди на необхідність використання даного виду інформації з обмеженим доступом:

1) службова інформація – можливість захисту відомостей, які не містять державну таємницю але є уразливими для держави у випадку відкритого поширення;

2) службова інформація – спосіб приховування від суспільства «специфічної інформації».

Дане питання не можливо дієво вирішити одноразовою вимогою щодо перегляду наявного масиву службової інформації, який на даний час зосереджений в установах, на підприємствах і організаціях, та приведення його у відповідність до вітчизняного законодавства. Вирішення цього питання потребує нагального закріплення як концептуальних засад, так і механізмів їх реалізації, спрямованих на:

- визначення основного категорійного апарату у сфері використання службової інформації («службова інформація», «охорона службової інформації»; «віднесення інформації до категорії службової», «суспільно-необхідна інформація», «інформація з обмеженим доступом» тощо);
- впорядкування процедури віднесення інформації до категорії службової (створення типового загальнодержавного переліку службової інформації, обрахування шкоди від розголошення службової інформації; визначення суспільно-необхідної інформації тощо);
- визначення строків та порядку перегляду службової інформації;
- забезпечення реалізації ефективних механізмів контролю за її використанням тощо.

Список використаних джерел

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 // Відомості Верховної Ради України, 1992. – № 48. – ст. 650.

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011. – № 32. – ст. 314.

3. Про державну таємницю: Закон України від 21 вересня 1999 р., № 1079-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 49. – ст. 428.

4. Блінова Г.О. Службова таємниця як вид публічної інформації з обмеженим доступом / Г.О. Блінова // Право і суспільство. – К., 2013. – № 3. – С.41 – 50.

5. Галинська К.Ю. Забезпечення безпеки службової інформації в Україні: правові аспекти / К.Ю. Галинська // Недержавний сектор безпеки: сучасний досвід та проблеми порівняльно-правового регулювання – К., 2014. – 2. – с. 21 – 23

ПРАВОВЕ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

Відповідно до чинної Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні, хоча і затвердженої ще у 2008 р., правоохоронні органи в нашій державі функціонують здебільшого як механізм переслідувань і репресій навіть попри реформування у 2015 р. міліції у Національну поліцію. За роки незалежності України система кримінальної юстиції загалом не була трансформована в інститут захисту і відновлення порушених прав громадян.

Кримінальне законодавство України також не відзначається високою ефективністю, адже воно не виконує належним чином загальнопревентивну функцію. Правоохоронні органи наразі реагують на вчинені злочини замість їх завчасного запобігання різноманітними кримінологічними засобами нерепресивного характеру. Такими вважаються заходи кримінологічної профілактики. Вони дозволяють усувати криміногенні умови, що сприяють поширенню злочинів, і, відповідно, не допускати формування у мільйонів громадян корисливої, насильницької та іншої злочинної мотивації.

Як показує багаторічний прогресивний досвід зарубіжних країн (США, Велика Британія, Канада, Австралія, країни-члени ЄС), найбільш ефективними з огляду на захист прав громадян й заощадливими з точки зору економії коштів платників податків є ті напрями профілактики злочинності, які охоплюються стратегією зменшення можливостей учинення злочинів. Різноманітні заходи цієї стратегії спрямовані передусім на ускладнення вчинення злочинів, збільшення їх очевидності та ризикованості, зменшення вигідності злочинної поведінки, посилення неформального соціального контролю за поведінкою громадян у місцевих громадах. Іншими словами, вказана запобіжна стратегія дозволяє виробити більш гуманні, гнучкі й альтернативні кримінальному переслідуванню заходи. Вони пов'язані з такими напрямками правоохоронної діяльності, як:

- а) поліцейське і громадське патрулювання;
- б) ситуаційне запобігання;
- в) просторова профілактика;
- г) архітектурне планування території проживання;
- д) сусідська варта;
- е) заходи в межах теорії розбитих вікон;
- є) застосування сучасних технологій у правоохоронній діяльності;
- ж) картографування злочинності тощо.

Для модернізації діяльності органів кримінальної юстиції, у першу чергу органів Національної поліції, щодо практичного упровадження перелічених складових стратегії зменшення можливостей учинення злочинів потребує відповідне правове реформування. Воно передбачає прийняття нових і внесення змін у чинні нормативно-правові акти, які регламентують роботу багатьох силових відомств сектору безпеки, а саме:

1) прийняття Закону України «Про запобігання і скорочення злочинності» – щодо визначення основної і кінцевої мети системи кримінальної юстиції у виді саме обмеження і контролю злочинності, яка може бути досягнута вищевказаними та іншими стратегічними напрямками профілактики злочинності;

2) прийняття Закону України «Про участь громадян у запобіганні та протидії злочинності» – щодо приведення діяльності у цій сфері до кращих світових стандартів й врахування нових форм участі громадськості при профілактиці злочинів і правопорушень;

3) внесення доповнень до Закону України «Про Національну поліцію» – щодо грошового заохочення добросовісних інформаторів;

4) прийняття Закону України «Про програми профілактики злочинів» – для формування якісно нової системи розробки, реалізації і звітування про виконані заходи таких програм. Подібні

проекти на кшталт «Сусідська варта», «Зупини злочинця», «Шкільний офіцер поліції» та ін. мають здійснюватись на місцевому рівні, бути спрямованими на обмеження окремих злочинних проявів та інших антисуспільних явищ й замінити малоефективні й формальні регіональні комплексні програми протидії кримінальним правопорушенням;

5) прийняття наказу МВС України «Про Національну раду профілактики злочинності» – з метою організації роботи нового органу, відповідального за впровадження новацій у сфері запобігання злочинності, моніторинг такої діяльності, оцінки її відповідності реальному стану злочинності;

6) прийняття обласними та міськими радами програм «Безпечне місто» – щодо більш широкого використання сучасних технологій (міське відеоспостереження, дата-центри обробки отриманої відеоінформації, безпілотні літальні апарати, системи штучного інтелекту, гаджети і девайси патрульних поліцейських, картографування злочинності) у діяльності органів кримінальної юстиції;

7) прийняття обласними та міськими радами програм «Розумне місто» – задля оптимізації роботи комунальних служб, зменшення вартості комунальних послуг для населення, а головне – з метою упровадження сучасних know how та інформаційних систем для скорочення злочинності на місцевому рівні;

8) прийняття постанов і розпоряджень органів місцевого самоврядування про виділення коштів з міських бюджетів на різноманітні соціальні й інфраструктурні проекти – для повноцінної реалізації профілактичних заходів у межах теорії розбитих вікон;

9) внесення змін до чинного законодавства про введення нових будівельних стандартів, правил і норм – з метою впровадження елементів просторової профілактики злочинності й архітектурного планування територій проживання. Після цього доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення статтею про адміністративну відповідальність службових осіб, які порушили вимоги законодавства та не дотримались установлених будівельних стандартів і правил просторової й архітектурної профілактики злочинності;

10) передбачення в регіональних комплексних програмах профілактики злочинності заходів, спрямованих на розширення участі громадських об'єднань правоохоронної спрямованості й окремих громадян в охороні громадського порядку, тощо.

Лише комплексний підхід правового реформування органів кримінальної юстиції здатен реально обмежити злочинність в Україні.

Корж І.Ф.

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник лабораторії
наукового забезпечення діяльності Управління
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ТА РОЛЬ БЕЗПЕКОВИХ КОМІТЕТІВ

Одною із вагомих проблем запровадження дієвого демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони в Україні є низька його відповідність універсальним критеріям ефективності даної системи. Даній проблемі присвячено багато наукових розвідок як у галузі права, так і в галузі політології тощо, оскільки еволюція згаданого контролю відбувається в логічному взаємозв'язку з еволюцією політичної системи держави. Однак говорити про певні досягнення у даній сфері ще зарано, оскільки успіхи у даній царині в значній мірі залежать від політичної та правової культури держави та суспільства, від наявності таких речей, як: політична воля; політична та правова відповідальність; побудова політичних сил і партій; вплив партій на сектор безпеки і оборони. У цьому контексті можна говорити лише про великий обсяг теоретичних напрацювань, активну нормотворчу діяльність та активну діяльність громадян.

Сьогодні надзвичайно актуальним є питання розуміння українським суспільством та державною владою суті зазначеної системи, оскільки в умовах клептократії, корупції, фінансових зловживань, меркантильного лобізму, що є нині стрижнями життя українського суспільства, назвати згаданий контроль «демократичним», цивільним неможливо. Тому метою даного

дослідження є розкриття саме змісту демократичного цивільного контролю та напрацювання шляхів його впровадження в життя українського суспільства.

Зазначимо, що у демократичних державах ефективність вирішення питань безпеки і оборони безпосередньо залежать від ефективності системи демократичного цивільного контролю за сектором безпеки і оборони. Мова йде, насамперед, про її складові, що для України є проблемними. Це: кадрові питання, зокрема, роль парламенту у призначенні керівництва військових формувань; професійна підготовка державних службовців у цій сфері; питання оборонного планування, тобто участь парламенту в процесі розробки і затвердження державних програм у даній сфері, з механізмами зворотного зв'язку та корегування програм; захисту прав військовослужбовців (запровадження військового омбудсмена); організація роботи парламенту здійснення ефективного контролю за спеціальними службами тощо.

Певні зрушення із відповідного періоду застою вже роблено, шляхом прийняття рамкового Закону «Про національну безпеку України» [1]. Саме цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами. Під ним розуміється комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України.

Відповідно до згаданого Закону предметом цивільного контролю є:

1) дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації влади, порушення прав і свобод людини і громадянина;

2) зміст і стан реалізації стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів у сферах національної безпеки і оборони;

3) стан правопорядку в органах сектору безпеки і оборони, їх укомплектованість, оснащеність сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою, забезпеченість необхідними запасами матеріальних засобів та готовність до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період;

4) ефективність використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони.

Для здійснення належного цивільного контролю створюється комітет Верховної Ради України, до повноважень якого належить забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю цих органів. Так до Верховної Ради України внесений законопроект [2] про завдання та повноваження Комітету Верховної Ради України, до повноважень якого належить забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронних органів, правоохоронних органів спеціального призначення та розвідувальних органів вимог Конституції України щодо забезпечення національної безпеки. Ним передбачено визначити правові засади організації і забезпечення здійснення парламентського контролю за дотриманням положень законів України в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів, а також за дотриманням конституційних прав, свобод та інтересів людини і громадянина в процесі забезпечення національної безпеки, визначає механізм утворення спеціально уповноваженого на забезпечення здійснення парламентського контролю за діяльністю спеціальних служб комітету Верховної Ради України, його завдання та функції.

Таким чином, в Україні вдосконалюються практичні інструменти системи демократичного цивільного контролю й наближення її до загальноприйнятних демократичних норм і політичної культури.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про парламентський контроль за дотриманням положень законів в діяльності спеціальних служб та правоохоронних органів держави : Проект Закону від 09.01.2019 р. № 9462. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65317 (дата звернення: 22.04.2019).

Kofanov Andrii

PhD of Juridical Sciences, Associate Professor,
Professor of Department of Forensic Support and Forensic
Expertise of the National Academy of Internal Affairs

Kofanova Olena

PhD of Juridical Sciences, Associate Professor
of Forensic Support and Forensic Expertise
of the National Academy of Internal Affairs

IMPLEMENTATION OF CADETS PREPARATION FOR THE SPECIAL AIRCRAFT AND AVIATION OBJECTS REVIEW DURING INTERNATIONAL SPORT EVENTS (OLYMPICS, WORLD CUP) TO ENSURE THE SAFETY OF PASSENGERS AND STAFF

The criminogenic situation in the world in recent years is characterized as rather unstable, the number of explosions committed on passenger air transport, terrorist acts and acts of hooliganism ("football" and other hooligans) is constantly rising.

In connection with this, the question arises about the introduction of measures for the effective counteraction to such types of crimes. One of such measures is the development and improvement of professional skills of the students for the organization and order of the inspection of passenger aircraft engaged in the transport of sports fans for the presence of explosive devices in them.

In addition, it is equally important to locate and dispose of additional explosive devices and explosive components of an explosive device that has already exploded at the site of the explosion. This technology provides for a protocol of action during practical exercises of cadets for the inspection of aircraft and aircraft facilities in the event of a threat of an explosion and the procedure for carrying out special inspections of aircraft during tactical training, as well as during the study of special educational disciplines. The purpose of conducting a special survey for cadets of aircraft and aviation objects is to: ensure the safety of sports fans and their personnel; detecting and disposing of threatened objects masked under the sport equipment or fan's attributes, possibly present in an aircraft, which may lead to an aviation event, as well as minimizing the consequences of such an event.

The number of crimes committed with the use of explosive devices during sporting events has sharply increased in the world. By definition (Motorny I.D., 2015) "explosive devices - industrial, handicraft and homemade products of a single use, the construction of which provides for the creation of the damaging factors of work due to the use of energy explosion of explosives or explosive mixture".

Explosions in transport have become a widespread phenomenon. The intentions for the commission of criminal explosions are the most varied, and this may be the disruption of sporting events or terrorist acts aimed at destabilizing the situation in the state and "sowing panic" in society.

The most violent crimes committed using explosive devices are acts of terrorism committed during a large crowd of people.

According to the disposition of Art. 258 of the Criminal Code of Ukraine, a terrorist act, that is, the use of weapons, the commission of an explosion, arson or other acts that created a danger to human life or health or causing significant property damage or other grave consequences if such actions were committed in order to violate the public security, intimidation of the population, provocation of a military conflict, international complication, or in order to influence decision-making or committing or not committing acts by state authorities or local self-government bodies, official We are these bodies,

associations of citizens, legal entities, or attracting public attention to certain political, religious or other views of the perpetrator (terrorist), as well as the threat of committing these actions for the same purpose - are subject to criminal liability. In order to effectively counteract this kind of crime, in the majority of countries of the world special explosive units are created in the structure of the police and security services. These units are equipped with the necessary equipment, including mobile robotic remotely controlled complexes (MRRCC), which provide effective and safe conduct of necessary work on the destruction and destruction of explosive devices.

An analysis of the practical activities of the relevant security services in Ukraine and similar units of other countries suggests that the use of passenger aircraft as objects for committing unlawful actions using explosive devices masked under the sports equipment or fan's attributes can be carried out as a result of the emergence of conditions conducive to: this mode of transport is distributed throughout the world, and is widely used by sports (football) fans; it is convenient for criminals to implement visual control of the situation on the aircraft or outside it, in order to choose the most successful moment for the operation of the explosive device.

Algorithmization of actions of external visual inspection by cadets of an aircraft for tiers. After the emergence of motivated suspicion, the senior group of students decides on the external review of the aircraft in the immediate vicinity to it. This review is recommended by a group of up to 4 specialists. Of these: 1 specialist - senior group, 3 specialists - review team.

In this case, particular attention is drawn to: the presence of suspicious objects in the cavity of the front support chassis; the presence of suspicious objects disguised as a sports equipment or fan's attribute in luggage compartments; presence of suspicious items in air samplers; closing of the hoods of power plants; the presence of suspicious items in the abandoned space; the presence of suspicious items in the exhaust pipes of power plants; the presence of suspicious objects in the cavity of the niche of the right support of the chassis; closing technological hatches on the right side of the aircraft and the presence of suspicious objects; closing of the auxiliary power plant, the presence of suspicious objects; closure of technological hatches on the left side of the aircraft, the presence of suspicious objects; the closure of technological hatches of the caudal plume of the submarine, the presence of suspicious objects; the presence of suspicious objects in the cavity of the niche of the left support of the chassis; the presence of suspicious items in the air samplers of the air system of the PS; the presence of suspicious items in the compartments of removing waste from the substation, connecting the power supply; Each place after special care is marked with a chalk or a sticky tape and an appropriate entry is made to the operational information.

When checking technical hatches, compartments should pay attention to their closure and not violations seals and seals.

References

Kofanov A., Kofanova O. Aviation flights safety as an element of national security // Electronic scientific publication "Public Administration and National Security". — 2019. — №1. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2019-1-4868>

Кравцова З.С.

кандидат юридичних наук, асистент кафедри конституційного права юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка

ТЕНДЕНЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СВІТЛІ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕФОРМ

Тенденціями розвитку національних правових систем у процесі глобалізації є: інтенсивні процеси правової інтеграції; зближення законодавства, його гармонізація й уніфікація, ухвалення модельних законодавчих актів, поширення правових стандартів. Глобалізованості правових систем сприяють регіональні (міждержавні) об'єднання та їх правові системи. Певною мірою формування й розвиток різних регіональних правових систем приводить до формування глобальної світ-системи. Це, у свою чергу, вимагає від державної влади швидко і прагматично реагувати на тенденції зміни правової системи й адаптувати національне законодавство до світових вимог.

Слід зауважити, що вже сьогодні національні правові системи є фрагментарно глобалізовані, які перебувають у перехідному стані, особливо це стосується держав, які проводять ґрунтовні реформи. При реалізації реформи слід брати до уваги досвід провідних країн світу і його використовувати. Сьогодні простежується невизначеність чи суперечливість подальшого розвитку України, наслідком чого може стати перехід до іншої якості правової системи та організації державної та самоврядної влад. Національні правові системи функціонують і розвиваються на основі специфічного поєднання глобальних і локальних економічних, правових, політичних, культурних, мовних, історичних, моральних факторів, що знаходить своє відображення у всіх елементах правової системи, системі права й законодавства, правовій культурі, правовій політиці тощо.

Глобалізація більшою чи меншою мірою впливає на всі національні правові системи, їхні підсистеми, елементи, трансформує їхній зміст, тенденції розвитку. У низки національних правових систем, які є найбільш глобалізованими, формується ряд спільних тенденцій їхнього розвитку. Відбувається поглиблення взаємодії міжнародного й внутрішньодержавного права, що відбиває більш загальну закономірність – поглиблення взаємодії національного суспільства зі світовим співтовариством.

Важливо наголосити, що на зміну правовій глобалізації на основі демократичних цінностей спостерігається тенденція правової глобалізації на основі принципів безпеки особистості – безпеки суспільства – безпеки держави. Світова практика підтверджує необхідність створити умови та забезпечити безпеку особистості та держави. Для України, яка перебуває у фактичному стані війни з Російською Федерацією протягом останніх п'яти років, питання безпеки має принципово важливе значення.

Сучасний світовий досвід свідчить, що глобальний світ швидко ускладнюється, а нові виклики, які постають системами різних типів, взаємозв'язані та створюють глобальні негативні наслідки. Велика кількість викликів, які раніше могли розв'язуватись у межах національних кордонів, національного правового регулювання, сьогодні вимагають широкомасштабних і скоординованих спільних кроків у протидії цим викликам, які є реальними, усе більш загрозливими для національної безпеки держав та міжнародної правової системи.

Для розв'язання викликів і проблем сьогодення недостатньо діючих способів, для їх вирішення є доцільним створення такої правової системи, яка б відповідала сучасним глобальним викликам і загрозам, була б побудована саме суверенними державами для забезпечення національної й глобальної безпеки. Погоджуємось із позицією вченої Л. Удовики, яка зауважила, що для вирішення зазначеної проблеми насамперед необхідна подальша розробка системи міжнародного права в напрямку його ефективного узгодження з концепцією державного суверенітету, істотне реформування низки міжнародних інститутів, насамперед, ООН, ОБСЄ, НАТО та інших [1]. Особливе місце займає питання щодо чіткого юридичного визначення необхідних і достатніх меж втручання міжнародних органів у внутрішні справи суверенних держав, включаючи питання національної безпеки.

Для забезпечення державного суверенітету необхідна ґрунтовна систематична робота з удосконалення Статуту ООН, уточнення умов і механізмів реалізації принципів міжнародного права, виключити колізії довільних правових інтерпретацій цих засад, а також оновлення ряду міжнародних Конвенцій у напрямку їхньої здатності відповідати на нові глобальні виклики. На черзі нагальна необхідність оновлення міжнародного права, механізму міжнародного співробітництва й глобальної безпеки.

Сучасні тенденції розвитку міжнародного співробітництва свідчать, що лише спільними зусиллями є можливим досягти насамперед: збереження миру, непорушності й цілісності кордонів національних держав у глобальному правовому просторі; забезпечення прав людини; забезпечення екологічної безпеки. Для України питання національної безпеки є пріоритетним, однак без міжнародної підтримки відновити територіальну цілісність та державний суверенітет не уявляється можливим. При цьому саме дієве реформування інституційної складової державної влади забезпечить ефективну підтримку владних ініціатив як українського народу, так і надання допомоги міжнародною спільнотою.

Список використаних джерел

1. Удовика Л. Г. Правова система України : глобалізаційні трансформації [моногр.] / Л. Г. Удовика. – Запоріжжя: КСК Альянс, 2014. – 320 с.

Кравченко Н.М.

старший офіцер навчально-методичного відділення
Київського факультету Національної академії
Національної гвардії України, майор, ад'юнкт
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ

На даний час все більш важливого значення набуває психологічне забезпечення діяльності сил охорони правопорядку, під яким розуміється комплекс заходів щодо формування, підтримання та відновлення у особового складу психологічних якостей, які забезпечують високу психологічну готовність та психічну стійкість особового складу виконувати службово-бойові завдання в будь-яких умовах обстановки. Виходячи з вищезазначеного, актуальним є питання пошуку нових підходів до психологічного забезпечення правоохоронців та військовослужбовців, особливо офіцерів по роботі з особовим складом, які мають бути здатними психологічно впливати на особистість військовослужбовця з метою підвищення ефективності його професійної діяльності та рівня бойової готовності.

До вирішення проблеми психологічного забезпечення військовослужбовців збройних сил, в останні роки долучається все більше вітчизняних та закордонних учених: В.Г. Андрусюк, Л.М. Балабанова, О.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.Ф. Хмільяр, Ю.Н. Арзамаскін, А.Ф. Вакаров, О.Г. Караян, А.В. Черкасов, І.Ф. Феденко, І.І. Приходько, В.В. Рибалка, В.О. Татенко, О.В. Тімченко та ін.

Мета доповіді: дати загальну характеристику психологічного забезпечення та психологічної підготовки службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку.

Сьогодні у роботі командирів і начальників усіх рівнів зміщуються акценти з командно-адміністративних на психолого-педагогічні методи впливу на підлеглих. Такі тенденції обумовлені не лише наслідкуванням загальносвітового процесу психологізації всіх сфер життя сучасного соціуму, а й наявним потенціалом психологічного забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку, прикладне використання якого може зумовити якісно новий рівень їх функціонування [1].

У Наказі МВС України «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» зазначається, що психологічне забезпечення – комплекс психодіагностичних, психопрофілактичних і психокорекційних заходів, спрямованих на вивчення, формування та розвиток в осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників професійно важливих психологічних якостей, підтримання позитивних психічних станів, необхідних для успішного виконання завдань за призначенням та збереження високого рівня психологічної безпеки [2].

Особливу увагу слід приділити напрямам психологічного забезпечення, які є важливими у процесі психологічного забезпечення всіх підрозділів сил охорони правопорядку, незалежно від специфіки їх діяльності. Так, у Збройних силах України як військового формування, яке входить до складу сил охорони правопорядку, до напрямів психологічного забезпечення відносять: професійно-психологічний відбір; професійно-психологічна підготовка; психологічний супровід виконання службово-бойових завдань; вивчення соціально-психологічного клімату у військових колективах, психологічна оцінка надзвичайних подій; психопрофілактика, психологічна допомога та реабілітація, професійна підтримка психологів.

Щодо професійно-психологічної підготовки працівника органів внутрішніх справ (далі ОВС) до професійної діяльності, то слід зауважити, що вона розпочинається під час навчання у вищому навчальному закладі. Професійно-психологічна підготовленість працівників правоохоронних органів формується й підвищується у процесі всієї служби і має переважно практичний характер. Особливо значною є практична спрямованість професійно-психологічної підготовки під час її

проведення безпосередньо у підрозділах ОВС, під час службової діяльності й виходячи з її конкретних потреб.

На думку Жданова І.В., професійно-психологічну підготовку можна розглядати як комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування та розвиток професійно важливих психологічних знань, умінь, психологічних якостей та станів працівника органів внутрішніх справ для більш ефективного виконання професійної діяльності [3].

Не зайвим буде згадати про міжособистісні відносини особового складу як важливої складової психологічної підготовки підрозділу. Через міжособистісні відносини розкриваються соціально-психологічні форми, в які трансформуються суспільні відносини у процесі спілкування військовослужбовців (організаційно-технологічна взаємодія, статусно-рольовий взаємозв'язок, адміністративно-психологічний взаємовплив, емоційно-логічне взаємопізнання). Вони виникають на ґрунті предметно-практичної діяльності та залежать від умов життєдіяльності колективу [4].

Підбиваючи підсумки вищенаведеного, маємо всі підстави констатувати, що психологічна готовність є універсальною передумовою ефективності службово-бойової діяльності. Таким чином, у сучасних умовах реалізації правоохоронних функцій сил охорони правопорядку, особливої уваги потребує: формування у працівників стійкої позитивної мотивації до правоохоронної діяльності; розвиток професійно важливих психологічних якостей; підтримання на високому рівні психологічної готовності до впевненого та ефективного виконання ними службових обов'язків; озброєння їх психологічними вміннями та навичками.

Важливим напрямом подальших досліджень є: розгляд та узагальнення сучасної системи морально-психологічного впливу на особовий склад сил охорони правопорядку; необхідності удосконалення нормативно-правової бази; розроблення та втілення у освітній і виховний процес сучасних технологій професійної підготовки фахівців.

Список використаних джерел

1. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку [Текст] : підручник / І.І. Приходько, І.І. Ліпатов, Л.Ф. Шестопалова та ін.; за заг. ред. проф. І.І. Приходька, 2-ге вид. – Х. : НА НГУ, 2016. – 334 с.: іл. 11; табл. 18; бібліогр. 76 назв.

2. Наказ МВС України від 31.08.2017 № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» (офіційний вісник України офіційне видання від 08.12.2017 – 2017 р., № 96, стор. 527, стаття 2944, код акта 88151/2017).

3. Жданова І.В. (ред). Навчальний посібник. – Х.: ХНУВС, 2014. – 516 с.

4. Теорія і практика виховної роботи у внутрішніх військах МВС України: Підручник / О.О. Іллюк, Ю.П. Бабков, В.Є. Глуховський та ін.; За ред. С.Т. Полторака. – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2008. – 650 с.

Кравченко Р.М.

кандидат юридичних наук, Служба безпеки України

УРАХУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВА У ВИЗНАЧЕННІ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОЇ КОНТРРОЗВІДКИ СБ УКРАЇНИ

Поступове входження України до європейського політико-правового простору можливе лише за умов наближення джерел вітчизняного права, практики діяльності державних, правоохоронних органів та спецслужб до правових принципів, які діють у рамках європейських інтеграційних об'єднань.

У вітчизняній науковій і навчальній літературі під принципами права розуміють загальні вимоги до суспільних відносин і їх учасників, а також вихідні керівні засади, відповідні установлення, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості й свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи [1]. Принципи права – ідеологічна категорія, а це означає, що вони, як і право загалом, є формою суспільної свідомості, яка здійснює ідейний, інформаційно-виховний вплив загального характеру, тобто виконує функцію загального закріплення суспільних відносин [2].

В рамках проекту «Служби безпеки в конституційних демократіях» (Хельсінкський Фонд захисту прав людини у Варшаві) сформульовані такі принципи контролю і відповідальності, що повинні визначати діяльність служб безпеки у відкритих та демократичних суспільствах:

1. Кожна особа має право на ефективний судовий захист у випадках порушення службами безпеки, включаючи право отримувати інформацію про подібні порушення.

2. З метою забезпечення розподілу влад, служби безпеки, що належать до виконавчої влади повинні нести відповідальність перед законодавчою владою, якій повинні бути гарантовані доступ до інформації, участь у призначенні керівників подібних служб, а також повноваження по визначенню бюджету, достатні для здійснення ефективного контролю.

3. В країнах, де запроваджений інститут омбудсмена, останній повинен мати повноваження по розслідуванню порушень прав людини службами безпеки, а також інформувати суспільство про результати таких розслідувань

4. Кожна таємна служба повинна створюватися на підставі законодавчого акту, що визначає межі повноважень даного закладу, методи його діяльності і засоби, що дозволяють контролювати таку діяльність.

5. Законодавці та інші зацікавлені громадяни повинні мати право брати участь у прийнятті рішень з питань, що стосуються визначення цілей і завдань таємних служб, а також дозволених законодавством засобів, якими вони можуть користуватись.

6. Служби безпеки не повинні вести розслідування чи спостереження за особами, якщо немає достатніх підстав вважати, що вони вчинили чи мають намір вчинити кримінально каране діяння в інтересах іншої держави, а саме таке, що має ознаки шпигунства чи тероризму.

7. Слідство, включаючи арешти, розшук, позбавлення волі, повинні здійснюватися правоохоронними органами, а не службами безпеки.

8. Якщо таємні служби уповноважені збирати дані про благонадійність особи, доступ якої до інформації з обмеженим доступом є частиною її службових обов'язків, як державного службовця, право на недоторканність приватного життя, процесуальні та інші суб'єктивні права цієї особи повинні поважатись, включаючи попередження про те, що таку інформацію будуть збирати, і отримання на це дозволу особи.

Резолюція 1466 (2005) ПАРЄ «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» рекомендує реформувати Службу безпеки України відповідно до стандартів Ради Європи, зокрема Рекомендацій Парламентської Асамблеї №№ 1402 (1999) та 1713 (2005).

Резолюція 1755 (2010) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» Асамблея закликає органи влади реформувати Службу безпеки та її функції відповідно до європейських стандартів [3].

Традиційно радники з країн НАТО та ЄС у питаннях реформування служб безпеки беруть за основу резолюцію ПАРЄ 1402 (1999) про контроль за внутрішніми службами безпеки держав-членів Ради Європи, яка визначає такі напрями реформування спецслужб, які займаються питаннями внутрішньої безпеки: демілітаризація; відмова від підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю; боротьба з організованою злочинністю виключно тоді, коли ці угруповання мають чітко визначені актуальні ознаки загрози національній безпеці; відмова від підрозділів з економічної безпеки; позбавлення функції досудового слідства.

Водночас доцільно розуміти, що робота над рекомендаціями ПАРЄ 1402/1999 почалася в 1994 р., що збіглося з певним «романтичним» періодом світової і європейської політики на території колишнього СРСР та соціалістичних країн Східної Європи. Протягом майже двадцяти років відбулися суттєві зміни в європейському безпековому середовищі, пов'язані з виникненням нових загроз, що безумовно мало результатом посилення ролі й місця служб безпеки у забезпеченні інтересів держави і суспільства.

Відтак застосування європейських принципів права у визначенні повноважень органів військової контррозвідки Служби безпеки України щодо контррозвідувального забезпечення військових формувань, для досягнення максимальної ефективності, вимагає створення та правильного застосування належних юридичних та адміністративних процедур. З цією метою, відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, повинен використовуватись інституційний механізм адаптації, в основу функціонування якого покладено ідею досягнення приблизної відповідності (адекватності) українського законодавства європейському. Зазначене вимагає проведення ґрунтовного аналізу системи та змісту правових норм, що регулюють діяльність органів військової контррозвідки європейських країн.

Зокрема, в контексті реформування СБ України потребує вирішення фундаментальна проблема, яка є дуже чутливою та суперечливою, адже мова йде про «забезпечення правильного балансу між нашою концепцією свободи та нашою потребою у безпеці», про що йдеться у Рекомендаціях ПАРЄ 1713 (2005) «Про демократичний нагляд за станом у сфері безпеки в країнах-членах [4].

Список використаних джерел

1. Стрельцова О.В. Загальні принципи права як джерело права Європейського Союзу // Альманах права. 2012. Вип. 3. с. 265–269.

2. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація / // Альманах права. 2012. Вип. 3. с. 42–46.

3. Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/994_611

4. Реформа демократичного цивільного контролю над збройними силами та іншими військовими формуваннями в Україні: наступні кроки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ieac.org.ua/public/item/68-reforma-demokratychnoho-tyvilnoho-kontroliu-nad-zbroinymy-sylamy-ta-inshymy-viiskovymy-formuvanniamy-v-ukraini-nastupni-kroky>

Кубів С.І.

кандидат економічних наук, доцент,
Воєнно-дипломатична академія ім. Євгенія Березняка

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ОПК УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ОФСЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

На державному рівні визнано, що вітчизняний оборонно-промисловий комплекс (ОПК) України, який протягом десятиліть потерпав від недофінансування та виробничої стагнації, потребує негайних системних реформ. У зв'язку з цим першочерговим завданням науковців, експертів та інших фахівців у сфері державного управління, економіки і права є розробка пропозицій щодо покращення діяльності ОПК України. І однією з таких пропозицій може бути спрямованість на оновлення технологій виробництва та осучаснення стандартів за допомогою інтеграції вітчизняного ОПК у світову систему науково-технічного співробітництва у військовій сфері. Велика кількість країн світу вже інтегровані у цю систему на основі існуючого у них офсетного законодавства і офсетної політики. Україна тільки робить у цьому напрямку перші кроки [1-3].

Запровадження офсетної практики в Україні здійснюється за наступною схемою: статтею 8 Закону України «Про державне оборонне замовлення» визначено передумови виникнення офсету, постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок укладення компенсаційних (офсетних) договорів та видів компенсацій, що можуть надаватися за компенсаційними (офсетними) договорами, при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України утворено офсетну комісію. Розгляд та обговорення офсетних пропозицій здійснюється офсетною комісією за поданням офсетного бенефіціара [4].

Дія українського офсету розповсюджується на договори, вартість яких перевищує 5 млн. євро.

Вартісна межа закупівель озброєння та військової техніки, при якій виникатимуть офсетні зобов'язання – це мінімальна сума контракту на постачання продукції оборонного призначення, необхідна для виникнення офсету. Так, Румунія, Угорщина та Болгарія висувають вимоги щодо нижньої вартісної межі закупівель у розмірах 3 млн. євро, 4 млн. євро та 5,1 млн. євро відповідно. Польща як країна з подібною до української системою державного регулювання встановила цю межу на рівні 5 млн. євро. У Фінляндії, досвід якої є цікавим для України, навпаки, офсетні зобов'язання виникають у тому разі, коли вартість контракту на постачання продукції та послуг оборонного призначення складає лише 10 тис. євро. Існують також приклади, неприйнятні для країн, яким характерні нерівномірне фінансування оборонного замовлення та дефіцит бюджету – в Австрії умовою виникнення офсету є укладання контракту на суму 22 млн. євро, Швейцарія визначила цей показник на рівні 12,7 млн. євро, Португалія – 10 млн. євро.

При Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України створено офсетну комісію. Офсетна комісія є консультативно-дорадчим органом, її персональний склад затверджується відповідним наказом. Основною метою створення комісії є забезпечення на належному рівні координації діяльності суб'єктів офсетної діяльності щодо укладення, виконання та здійснення контролю за виконанням офсетних договорів [5].

Завданнями комісії є розроблення та вдосконалення нормативно-правової бази у сфері офсетної діяльності, координація вибору та діяльності офсетних бенефіціарів, підготовка та надання державним замовникам рекомендацій щодо напрямів та видів офсетних компенсацій. Комісією розглядаються та схвалюються офсетні пропозиції та проекти офсетних договорів, проводиться аналіз інформації щодо основних показників державного оборонного замовлення на відповідний рік у контексті визначення можливості виникнення офсету.

Одними із завдань офсетної комісії є проведення аналізу інформації щодо основних показників державного оборонного замовлення на відповідний рік у контексті визначення можливості виникнення офсету, а також вивчення та узагальнення міжнародного досвіду застосування офсетних договорів при закупівлі продукції оборонного призначення.

Створення в Україні діючої і в подальшому ефективної офсетної системи може потребувати внесення відповідних змін до Державного бюджету України. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України як уповноважений орган з питань координації оборонного замовлення забезпечує підготовку та подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту основних показників оборонного замовлення на відповідний бюджетний період, контролює діяльність державних замовників під час розміщення оборонного замовлення та виконання державних контрактів.

Список використаних джерел

1. Бегма В.М., Мокляк С.П., Толочний Ю.В. Офсетна практика в системі ВТС України як чинник забезпечення економічної безпеки держави. *Стратегічні пріоритети*. – 2010. № 4. с. 100–104.

2. Бегма В.М., Мокляк С.П., Свергунов О.О., Толочний Ю.В. Офсетна політика держав в умовах глобалізації. Оцінки та прогнози: монографія ; за заг. ред. В.М. Бегми. Київ: НІСД, 2011. 352 с.

3. Горбулін В. П., Шеховцов В. С., Шевцов А. І. ОПК України: кроки до стабілізації діяльності та розвитку в умовах гібридної війни. *Стратегічна панорама*. № 2. 2016. с. 54-62.

4. Парламент схвалив закон про пряму закупівлю послуг оборонного призначення. URL: www.rbc.ua/ukr/news/parlament-odobril-zakon-pryamo-y-zakupke-uslug-1547716012.html (дата звернення: 18.04.2019).

5. Про затвердження змін до Положення про офсетну комісію: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 30.10.2018 № 1562 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1562731-18/conv?lang=uk> (дата звернення: 18.04.2019).

Кудінов В.А.

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
професор кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки
Національної академії внутрішніх справ

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2014-2018 РОКІВ

Відомо, що національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1]. При цьому під національними інтересами України розуміють життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [1].

В межах реформування Міністерства внутрішніх справ в 2015 році було створено новий центральний орган виконавчої влади – Національну поліцію України [2; 3], яка, відповідно до Концепції розвитку сектору безпеки і оборони, є складовою сектору безпеки і оборони [4].

Одними з основних її завдань визначено реалізацію державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Тому Національна поліція, відповідно до покладених на неї завдань, здійснює моніторинг оперативної обстановки в державі, вивчає, аналізує і узагальнює результати та ефективність поліцейської діяльності тощо.

Дослідження впливу чинників соціально-економічної ситуації в державі, внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці в умовах гібридної війни визначено одним основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018-2020 роки [5, п. 3.1.3]. В межах даного наукового дослідження є актуальним проведення аналізу динаміки злочинів проти основ національної безпеки України протягом 2014-2018 років. Для цього будемо використовувати статистичні дані Єдиних звітів про кримінальні правопорушення в державі за даними Єдиного реєстру досудових розслідувань [6].

Відповідно до лінії тренду на рис. 1 спостерігається локальний мінімум кількості зареєстрованих злочинів проти основ національної безпеки в 2016 році. Останніми роками відмічається загальна тенденція щодо їх збільшення. Аналогічна тенденція спостерігається для тяжких та середньої тяжкості таких злочинів (рис. 2).

Рис. 1. Залежність загальної кількості злочинів проти основ національної безпеки від року

Рис. 2. Залежність загальної кількості особливо тяжких (1), тяжких (2) та середньої тяжкості (3) злочинів проти основ національної безпеки від року

Необхідно також відмітити, що для особливо тяжких злочинів проти основ національної безпеки спостерігається зворотна тенденція кожного року порівнянї з минулим. Останнім роком відмічається тенденція на їх зростання.

Висновок. Нами проаналізовано динаміку злочинів проти основ національної безпеки України протягом 2014-2018 років та виявлено деякі закономірності. На підставі отриманих даних у подальшому можна провести дослідження щодо впливу чинників соціально-економічної ситуації в державі, внутрішніх і зовнішніх загроз національній безпеці в умовах гібридної війни.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 877. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 04 берез. 2016 р. «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» : Указ Президента України від 14 берез. 2016 р. № 92/2016. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
5. Основні напрями наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018-2020 роки : Рішення Вченої Ради Національної академії внутрішніх справ від 26 груд. 2017 р., протокол № 28/1. *Національна академія внутрішніх справ* : [сайт]. URL: https://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/normativna-baza/osn_napr_navs_1.pdf.
6. Статистична інформація за 2014-2018 роки. *Генеральна прокуратура України* : [сайт]. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

Кузнецов В.В.

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри гуманітарних та загально-правових дисциплін
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОГРАМА УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні громадяни України надзвичайно критично ставляться до задекларованої владою політики протидії корупції, що знайшло відображення, зокрема в результатах виборів Президента України. Отже, кожний державний орган повинен переглянути наявні антикорупційні програми із врахуванням реальних потреб громадянського суспільства. У межах нашого предмета дослідження набуває актуальності нормативно-правове забезпечення протидії корупції в Управлінні державної охорони України (Управління).

На нашу думку, визначені Концепцією розвитку сектору безпеки і оборони України завдання для їх успішної реалізації повинні бути сформульовані в Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року. Частково це виконано. Зокрема, окремі положення цього нормативного акту створюють правові підстави для протидії корупції серед військовослужбовців та працівників Управління. Однак статті 16, 16-1, 16-2 відсилають нас до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року, який, як відомо 1 вересня 2016 року, втратив чинність [1]. Тому виникла потреба привести відповідні положення Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року до норм чинного Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року.

Також, згідно із ч.1 ст. 19 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, передбачено обов'язок прийняття антикорупційних програм в «Адміністрації Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Генеральній прокуратурі України, Службі безпеки України, міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, обласних, Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, державних цільових фондах – шляхом затвердження їх керівниками» [2]. Відповідно до ч.1 ст. 11 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року:

«Управління державної охорони України є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольним Верховній Раді України» [1]. Тобто Управління як державний орган повинно мати власну антикорупційну програму, яка буде затверджена начальником Управління. Таке положення не передбачено в Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року [1]. Сьогодні більше ста державних органів та інших уповноважених суб'єктів подали Антикорупційні програми на погодження Національному агентству з питань запобігання корупції. Серед них є складові сектору безпеки і оборони України, наприклад Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України та ін.

Управління з деяким запізненням (з урахуванням Завдань і заходів з виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 265, антикорупційні програми затверджуються щороку до 1 березня) затвердило Антикорупційну програму на 2018 рік (Наказ Управління від 21 серпня 2018 р. № 321) та погодило з Національним агентством з питань запобігання корупції (Рішення від 28 вересня 2018 р. № 2125). Однак чи повністю відповідає ця програма Методичним рекомендаціям щодо підготовки антикорупційних програм органів влади (затвержені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 19 січня 2017 року № 31) [3]? Зокрема, аналіз рекомендацій щодо такої структурної частини розділу «Навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування» програми дозволяє говорити про недостатню інформативність наявного Розділу 3 Антикорупційної програми Управління державної охорони України на 2018 рік.

Пропонуємо на майбутнє у структуру вказаного розділу антикорупційної програми для цілей планування антикорупційних навчань включити: обсяг навчальних годин (у тому числі розподіл на навчальні години та самостійну роботу); цільову аудиторію (а не обмежуватися загальними словами – військовослужбовці та працівники Управління) відповідно до кожної теми; графік навчального процесу (розподіл тем за місяцями (кварталами), кількість навчальних годин на тиждень з вивчення певної теми); лекторів, яких планується залучити для висвітлення тієї чи іншої теми (науково-педагогічний склад Інституту Управління); форми і терміни перевірки знань та вмінь військовослужбовців та працівників Управління.

На підставі викладеного пропонуємо:

1. Узгодити положення, які передбачені в статтях 16, 16-1, 16-2 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року з Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року.

2. Підготувати відповідно до вимог Методичних рекомендацій щодо підготовки антикорупційних програм органів влади Антикорупційну програму Управління державної охорони України на 2019 рік.

3. У статті 11 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року передбачити ч. 7 у такій редакції: «Начальник Управління державної охорони України до 1 березня затверджує Антикорупційну програму, яка погоджується з Національним агентством з питань запобігання корупції».

Список використаних джерел

1. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 березня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр>

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

3. Методичні рекомендації щодо підготовки антикорупційних програм органів влади : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 19 січня 2017 р. № 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/rishennya_vid_19.01.2017_no_31.pdf

Кучерявий Л.М.

професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Завізіон О.С.

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ЇЇ СТРУКТУРА

Масштабні трансформаційні процеси, які відбуваються останнім часом як в Україні, так і в рамках світової спільноти, викликають об'єктивну необхідність теоретико-правового визначення сутності національної безпеки, виявлення її фундаментальних параметрів.

В Україні поняття «національна безпека» набуло широкого значення в останні кілька років. На додаток до цього, розуміння даного поняття різними верствами населення значно різняться. Здебільшого національну безпеку пов'язують лише з діяльністю спецслужб, ототожнюють з обороною держави тощо. Проте не слід відкидати й те, що все більшого значення набувають економічні, політичні, морально-етичні та інші, не силові аспекти забезпечення національної безпеки [5, с. 109].

У чинному законі України «Про національну безпеку України» законодавцем під національною безпекою розуміється – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1].

О.В. Глазов під національною безпекою розуміє захищеність життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в різних сферах життєдіяльності від зовнішніх і внутрішніх загроз, що забезпечує стійкий розвиток країни [2, с. 44].

Вчений І. Петрів національну безпеку розглядає як здатність особи, суспільства, держави до захисту та стан їх захищеності від сукупності об'єктивно існуючих негативних факторів, які створюють реальну небезпеку національним інтересам України [4].

Досліджуючи проблему національної безпеки України, Ліпкан В.А. виокремлює різні підходи до її визначення. Представники першого підходу визначають дане поняття через формальну адекватність загроз і засобів, які мають вживатися. Представники другого підходу визначають дане поняття через формулу гарантій та механізмів. Третій підхід, за яким аналізоване поняття виражається через здатність держави захищати свої інтереси та реалізувати свої цілі у сфері безпеки як всередині держави, так і за її межами. Сам вчений підтримує підхід, який визначає національну безпеку крізь призму гарантій, заходів і загроз із урахуванням наряду забезпечення власного розвитку [3, с. 58].

Проаналізовані позиції свідчать про те, що у науковій літературі відсутнє усталене поняття національної безпеки.

На сучасному етапі розвитку виділяють такі основні елементи структури національної безпеки: державну безпеку – поняття, що характеризує рівень захищеності держави від зовнішніх і внутрішніх загроз; громадську безпеку – поняття, виражене у рівні захищеності особистості і суспільства переважно від внутрішніх загроз; техногенну безпеку – рівень захищеності від загроз техногенного характеру; екологічну безпеку і захист від загроз стихійних лих; економічну безпеку; енергетичну безпеку; інформаційну безпеку; безпеку особистості [2, с. 45].

Зауважимо, що основними вимірами, в яких мають відбуватися процеси зміцнення та забезпечення національної безпеки, виступають: національний, регіональний та глобальний. В рамках національного виміру повинно здійснюватись формування стабільної політичної та економічної системи, забезпечення зростання рівня матеріального добробуту, вироблення надійних механізмів подолання різного роду конфліктів. В регіональному вимірі передбачено створення та ефективне функціонування регіональних інститутів та відповідних механізмів, що дають можливість створити «пояс безпеки» навколо території України. Глобальний вимір складається з геополітичного, гео економічного та культурно-цивілізаційного елементів і залежить від місця України в світових політичних та економічних процесах, а також її приналежності до певного цивілізаційного простору [7].

На сьогодні основним виходом з існуючої складної внутрішньої та зовнішньої ситуації має стати підвищення рівня національної безпеки шляхом посилення ефективності внутрішньодержавних процесів, забезпечення і гарантування державного суверенітету та територіальної цілісності на основі демократичного розвитку суспільства і держави, дотримання високого рівня захисту прав і свобод, практичне запровадження європейських демократичних засад розвитку держави та суспільства, утвердження європейських цінностей, продовження реформування національної економіки [5, с. 110]. Тому, враховуючи вищезазначене, основними пріоритетами національної безпеки України повинні бути [6, с. 215]:

- забезпечення подальшого існування України як суверенної незалежної держави, зміцнення демократичних інституцій і зростання ролі фундаментальних цінностей, що забезпечують добробут, безпеку, соціокультурний прогрес, зміцнення засад громадянського суспільства, забезпечення свободи та незалежності ЗМІ, деполітизація і забезпечення незалежності судової системи;

- забезпечення економічної безпеки країни: проведення зваженої бюджетної політики з метою зменшення та забезпечення покриття бюджетного дефіциту; підтримка і стимулювання економічної активності на внутрішньому ринку через забезпечення платоспроможного попиту на ньому; реструктуризація зовнішніх боргів, врахування всіх боргових зобов'язань – як у державному, так і в корпоративному секторах – з метою запобігання дефолту та уникнення кризових ситуацій на внутрішньому валютному ринку;

- підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки та обороноздатності;

- забезпечення енергетичної безпеки країни;

- подальша інтеграція України в європейський та євроатлантичний цивілізаційний простір, їх політичні, соціальні, безпекові структури, а також зміцнення стратегічного партнерства і зв'язків з країнами Європи;

- блокування спроб односторонньої іноземної соціально-культурної та інформаційної експансії і домінування над Україною.

Отже, дослідження національної безпеки як правової категорії є визначальним у сучасному розвитку країни. Забезпечення національної безпеки має бути спрямовано насамперед на недопущення непоправних державних руйнувань або таких негативних наслідків, що потребують для свого відновлення дуже великих зусиль і тривалого часу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 // Відомості Верховної Ради (ВВР), № 31, ст.241.

2. Глазов О.В. Національна безпека: сутність, ознаки, концепція та геополітичні чинники / О.В. Глазов // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Політологія». – 2011. – Т. 155. – Вип. 143. – с. 42–46.

3. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навчальний посібник. Національна академія внутрішніх справ України, Кондор, 2008. – 551с.

4. Петрів І. Конституційно-правове поняття національної безпеки // Право України. – 2005. – №5.

5. Пасічний Р. Національна безпека України в епоху глобалізації // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2012. – Випуск 24. – С.108-112.

6. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В.П.Горбулін, А.Б.Качинський. – К. :НІСД, 2010. – 288 с.

7. Балацько Л.С. Національна безпека України: загрози та виклики / Л.С. Балацько. – [Електронний ресурс] / «ДИПКОРПУС» суспільнополітичний часопис. 21.04.2009. – Режим доступу до статті: <http://dipcorpus-info.at.ua/news/2009-04-21-1>.

ІНТЕГРОВАНЕ УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ У СИСТЕМІ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Основою забезпечення належного режиму державного кордону в Україні на сьогодні виступає концепція інтегрованого управління кордоном, прийнята в ЄС в якості сучасної моделі, що дозволяє як сприяти законним переміщенням та торгівлі, так і запобігати транскордонній злочинності. В Україні діяльність із імплементації цього підходу, напрацьованого в Європейському Союзі, здійснюється з 2010 року [1], після прийняття відповідного урядового розпорядження і суттєво розширено у 2015 році, коли було затверджено оновлену редакцію Концепції інтегрованого управління кордонами, розраховану на період до 2020 року [2]. Отже, на сьогодні нагальною є потреба у розробці нової Концепції інтегрованого управління кордонами, що має базуватися на науковому підґрунті, яке б враховувало сучасні вимоги та тенденції розвитку ситуації у сфері забезпечення прикордонної безпеки.

Питанням розбудови політики держави у сфері забезпечення прикордонної безпеки присвячене широке коло проведених останнім часом наукових досліджень. Доцільно загадати дисертаційні дослідження В. Березенка [3], О. Цевельова [4], О. Мякота [5] та І. Кушнір [6]. Водночас, питанням впровадження інтегрованого управління кордонами в нашій країні достатня увага на рівні наукових досліджень останнім часом не приділялася. Отже, існує потреба у формуванні наукового підґрунтя впровадження цієї концепції в Україні.

Належне функціонування режиму державного кордону є однією зі складових національної безпеки. Політика управління кордонами значною мірою визначає безпеку громадян на території держави, реалізацію їх прав та свобод, функціонування економіки. Українська політика у цій сфері орієнтована на стандарт інтегрованого управління кордонами, розроблений в Європейському Союзі, що став реакцією на виклики глобалізації та інтенсифікації транскордонних рухів. Цей підхід орієнтований на забезпечення багатоскладової системи контролю, що розповсюджується на всю територію держави та поза її межі та охоплює діяльність широкого кола суб'єктів. Ключовими складовими цього підходу є міжнародна співпраця, аналіз ризиків та інформаційний обмін на національному та міжнародному рівнях.

Основною метою Європейської концепції інтегрованого управління кордонами є попередження транскордонної злочинності, разом із забезпеченням прав людини. Її сутністю є забезпечення координації та співробітництва між усіма органами, що беруть участь у охороні кордону, на національному та міжнародному рівнях, з метою забезпечення ефективного та скоординованого управління кордонами задля забезпечення відкритих, але контрольованих та надійних кордонів. Уточнення цієї концепції відбулося в 2016 році. Стаття 4 оновлених Регуляційних правил ЄС щодо служби охорони кордону та берегової лінії Європейського Союзу [7] визначає компоненти європейської системи інтегрованого управління кордонами, у т.ч. попередження та виявлення транскордонної злочинності, зокрема, незаконного перевезення мігрантів, жертв торгівлі людьми, тероризму. На сьогодні на зовнішніх кордонах ЄС сформувалася цілком нова система прикордонного контролю, що включає у себе національні органи охорони кордону, спецслужби та інші правоохоронні органи, інститути Євросоюзу, у першу чергу Frontex, що є практичним виразом концепції інтегрованого управління кордонами на загальноєвропейському рівні.

Однією зі складових цієї концепції є ефективна протидія транскордонній злочинності та забезпечення високого рівня внутрішньої безпеки. Водночас цьому питанню на стратегічному рівні достатньої уваги на сьогодні не приділяється. Відповідно до положень чинної Концепції інтегрованого управління кордонами, викликами у цій сфері є відсутність стратегічного підходу, брак координації між суб'єктами процесу та нові безпекові виклики, пов'язані з агресією РФ проти України. На нашу думку, серед проблем, що підлягають розв'язанню, слід також зазначити активізацію транскордонної злочинності, наприклад, пов'язаної з контрабандою наркотичних засобів та психотропних речовин, підакцизних товарів, а також природних ресурсів України, зокрема, лісу та бурштину.

Подальше впровадження концепції інтегрованого управління кордонами передбачає розробку оновленої стратегії, розрахованої на період після 2020 р., що має ґрунтуватися на результатах

аналітичної роботи, націленої на виявлення прогалин у попередніх подібних документах та заходах із їх реалізації. Додаткова увага має бути приділена питанням протидії транскордонній злочинності, що становить загрозу національній безпеці України та стає на заваді реалізації її євроінтеграційної політики.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції інтегрованого управління кордонами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.10.2010 р. № 2031-р. // Офіційний вісник України від 08.11.2010 – 2010 р., № 83, с. 29.
2. Концепція інтегрованого управління кордонами : Кабінет міністрів України. : Розпорядження від 28.10.2015 р. №1149-р. // Офіційний вісник України від 20.11.2015 – 2015 р., № 90, с. 126.
3. Березенко В. Правовий режим державного кордону України: конституційно-правові аспекти регулювання та захисту : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. – Нац. акад. внутр. справ. – Київ, 2017. – 21 с.
4. Цевельов О. Державне реагування на загрози національній безпеці у сфері безпеки державного кордону України : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05. – Хмельниц. ун-т упр. та права. – Хмельницький, 2017. – 20 с.
5. Мякота О. Міжнародно-правовий й статус державних кордонів України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. – Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 20 с.
6. Кушнір І. Нормативно-правове забезпечення взаємодії у сфері охорони державного кордону України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. – Нац. авіац. ун-т. – Київ, 2014. – 19 с.
7. Regulation (EU) 2016/1624 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 on the European Border and Coast Guard // Official Journal of the European Union. – 16.9.2016 L 251/1. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1624&from=EN>.

Криштоф І.

курсантка IV курсу факультету правоохоронної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими теоретичними та практичними проблемами. В умовах проведення ООС, загострення політичної боротьби, незбалансованості участі держави у формуванні нових економічних відносин, посилення екстремізму та сепаратизму, гостро встає питання про захист кримінально-правовими засобами основ національної безпеки України. Зокрема, важливим є з'ясування поняття родового об'єкта і системи злочинів проти основ національної безпеки України. Це, на перший погляд, абстрактне питання, насправді, є орієнтиром для визначення структури КК України та необхідною складовою правозастосовної діяльності.

На сьогодні очевидно, що родовий об'єкт злочинів, які розглядаються, визначений занадто узагальнено. Відповідно постає питання, чи є насправді вичерпним перелік злочинів, які посягають на основи національної безпеки, передбачений розділом I Особливої частини КК України.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженнями злочинів проти основ національної безпеки у різні періоди займалися багато вчених у галузі кримінального права, серед них: В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, О.Ф. Бантишев, Г.В. Андрусів, В.К. Гришук, І.В. Зозуля, С.Я. Кравець, А.В. Кучера, В.О. Навроцький, Ю.В. Баулін, О.С. Сутула та ін. Проте і сьогодні окреслена проблема не отримала свого належного вирішення.

Метою дослідження є формування погляду на систему злочинів проти основ національної безпеки України та пропозиції щодо подальших розвідок у цьому напрямі.

Основні результати дослідження. У першу чергу, слід акцентувати увагу на тому, що національні інтереси України відображають фундаментальні цінності та прагнення українського народу, його потребу в гідних умовах життєдіяльності [2, с. 3]. У свою чергу, в системі Особливої

частини КК України розділ стосовно злочинів проти основ національної безпеки поставлений на перше місце. Натомість Конституція України 1996 р. змінила пріоритети в захисті держави і особи. В ній зазначається що людина її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) [1].

Виникає питання: чи є доцільною така позиція законодавця? На наш погляд, її можна пояснити тим, що для людини, захисту її прав та свобод національна безпека як стан всебічної захищеності від зовнішніх та внутрішніх загроз, є невід'ємною умовою. Відповідно, хоча на перший погляд, є суперечливість між положеннями Конституції України та КК України, однак право на безпеку відносять до так званого третього покоління прав людини (колективні права), які деякими фахівцями відносяться до природних прав.

Залежно від розуміння джерел небезпеки, пропонуються різні погляди на класифікацію злочинів проти основ національної безпеки, в тому числі й в Україні. Такий підхід обумовлений насамперед широтою родового об'єкта злочинів, передбачених ст.ст. 109-114-1 КК України. Наприклад, М.І. Хавронюк злочини проти основ національної безпеки України класифікує так:

- проти основ національної безпеки у політичній сфері: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 КК); посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (ст. 110 КК); посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК);
- проти основ національної безпеки в інформаційній, економічній, науково-технологічній і воєнній сферах: державна зрада (ст. 111КК); шпигунство (ст. 114КК);
- проти основ національної безпеки в економічній і воєнній сферах (ст. 114, 114-1 КК) [9, с. 243-271].

Відповідно, автор структурує розділ I Особливої частини шляхом виокремлення видових об'єктів, які збігаються з безпосередніми основними об'єктами конкретних злочинів.

На наш погляд, з розвитком теорії безпеки та вчення про національну безпеку перелік національних інтересів, сфер національної безпеки буде змінюватися. Тому є сенс обговорювати повернення до практики виокремлення особливо небезпечних та інших злочинів проти основ національної безпеки (як це було у попередньому кримінальному законодавстві). Однак не є доцільним говорити про державні злочини, адже національна безпека – це не лише безпека держави, а й суспільства в цілому. Крім цього, є доцільним розглядати як злочини проти основ національної безпеки певні суспільно небезпечні діяння, які посягають на недоторканність державного кордону України, зокрема, йдеться про ст. 332, 332-2 КК.

З огляду на зазначене, вбачається, що перспективним напрямом подальших досліджень є подальша наукова дискусія щодо особливостей формування розділу I Особливої частини КК України.

Список використаних джерел

1. Дьяков С.В., Игнатов А.А., Карпушин М.Т. Ответственность за государственные преступления / С.В. Дьяков, А.А. Игнатов, М.Т. Карпушин. – М., 1988. – 157 с.
2. Конституція України 1996 р. // Відомості Верховної Ради України, 1996. № 30. – Ст. 141.
3. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України: Схвалена Постановою Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради. – 1997. – №10. – Ст. 85.
4. Курс российского уголовного права. Особенная часть. / Под ред. В.Н. Кудрявцева и А.В. Наумова. – М., 2002. – 1010с.
5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. / Під заг. редакцією Потебенька М.О., Гончаренка В.Г. – К. : Форум, 2001. – У 2-х ч. – с. 3—34.
6. Наумов А.В. Российское уголовное право: Курс лекций: В 3 т. – Т. 3. Особенная часть (гл. X-XXI) / А.В. Наумов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Волтерс. Каувер, 2007. – 656 с.
7. Уголовное право России. Часть особенная. – М., 2004. – 869 с.
8. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки України// Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.) / За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К. : Юридична думка, 2004. – с. 25—36.
9. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К. : Каннон, 2001. – с. 243-271.

Лавриненко Н.Ю.

кандидат фізико-математичних, доцент,
старший науковий співробітник ВДА ім. Євгенія Березняка;

Богуславець А.В.

кандидат психологічних наук, старший науковий
співробітник ВДА ім. Євгенія Березняка

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Державні діячі та вчені занепокоєні проблемою забезпечення національної безпеки держави, оскільки після анексії Росією Криму та подій на сході стало очевидним, що наявні концептуальні й військово-політичні підходи забезпечення національної безпеки не відповідають потребам сучасності. У зв'язку з цим до кадрового складу сектора безпеки і оборони України висуваються оновлені вимоги щодо його професійно важливих якостей (ПВЯ) [1]. Значну роль у формуванні цих якостей має відігравати такий із психолого-педагогічних аспектів забезпечення національної безпеки України, як психологічна підготовка фахівців з урахуванням стандартів НАТО та досвіду професійної підготовки фахівців збройних сил (ЗС) провідних країн світу, адже це один з оптимальних шляхів підвищення рівня обороноздатності нашої держави.

Запровадження стандартів НАТО до системи професійної підготовки фахівців, складовою якої є їх психологічна підготовка, покладено в основу стратегічних документів з оборонного планування України та визначено у Законі України «Про вищу освіту», що потребує розробки фахово-орієнтованої моделі психологічної підготовки [2–3]. Розроблення та реалізація стратегії модернізації психологічної підготовки фахівців у ВНЗ, є завданням високого ступеня актуальності та складності, а використання зарубіжного досвіду – одна з необхідних умов їх успішної підготовки на рівні європейських тенденцій та стандартів НАТО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій вітчизняних і зарубіжних дослідників (Д. Геттінгера, Н. Іванової, М. Корольчука, Г. Мюррея та ін.), свідчить, що нагальні питання психологічної підготовки фахівців різної спрямованості, з огляду на підвищений рівень сучасних викликів національній безпеці України, розроблено недостатньо.

Мета доповіді – аналіз досвіду провідних країн світу щодо психологічної підготовки фахівців в інтересах вирішення завдань модернізації професійної підготовки фахівців сектора безпеки і оборони на рівні світових тенденцій та євроатлантичних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Ретроспективний аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що одна з найскладніших проблем сучасності полягає в забезпеченні надійності фахівців сектора безпеки і оборони. На її підвищення спрямовано заходи професійної підготовки майбутніх фахівців армій провідних країн, складові якої зазначені у стандарті І-СТ-4 [4]. Така професійна, зокрема психологічна, підготовка здійснюється за спеціальними програмами, узгоджується із фаховими завданнями і спрямована на формування необхідних ПВЯ, значення, яких відображає парадигма, відповідно до якої якість та ефективність фахової діяльності, на 65 % зумовлена індивідуальними ПВЯ фахівців, – і лише на 35 % залежить від допоміжних засобів необхідних для виконання завдань. Тому, перед сучасною психологічною наукою розвинених країн світу стоїть актуальне завдання щодо підвищення рівня професійної компетентності фахівців шляхом модернізації їх психологічної підготовки. Контент-аналіз військово-наукових праць, доктринальних положень, вимог нормативно-правових документів армій провідних країн світу, свідчить, що їхнє військово-політичне керівництво вважає підтримку високого морально-психологічного стану фахівців одним з пріоритетних завдань у сфері забезпечення національної безпеки. Наприклад, в Ізраїлі систематично проводять роботу по вдосконаленню психологічної підготовки фахівців. У Бельгії – відсів за рівнем розвиненості ПВЯ кандидатів становить понад 80 %. Відповідні заходи проводяться також у відомчих структурах Великобританії, Німеччини, Хорватії, Франції, Японії та багатьох інших країнах.

Зважаючи на вищевикладене, концепцію національної безпеки, завдання та напрями роботи ВНЗ, систему професійної підготовки майбутніх фахівців сектора безпеки і оборони доцільно

доповнити якісно новою фахово-орієнтованою моделлю психологічної підготовки для забезпечення супремального рівня професійної підготовки фахівців.

Перспективи подальших досліджень – обґрунтування інноваційних засад психологічної підготовки фахівців для сектора безпеки і оборони України.

Список використаних джерел

1. План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016-2020 роки (Дорожня карта оборонної реформи): затв. МО України 15 серпня 2016 р.

2. Воєнна доктрина України : Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 / Верховна Рада України. Офіц. вид. К.: Парлам. вид-во, 2015. 24 с.

3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 21. с. 7–18.

4. Індивідуальна підготовка військовослужбовця з психологічної підготовки. Міністерство оборони України: стандарт підготовки І-СТ-4. URL: <http://www.mil.gov.ua>.

Левенець О.А.

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології охоронної діяльності
Інституту УДО України КНУ ім. Т. Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Гендерна психологія є новим науковим напрямом у системі психологічного знання. Гендерні аспекти у силових структурах набувають сьогодні особливого значення.

Сучасна гендерна теорія – система наукових поглядів на відносини, ролі, норми, статуси, цінності чоловіків і жінок, їхнє соціальне життя, життєвий досвід, набуття та реалізацію ними соціально-рольових характеристик тощо.

Гендерологія (англ. gender – рід, стать і грец. logos – учення) – міждисциплінарна наукова галузь, яка вивчає психологічну і соціологічну проблематику гендерного розвитку особистості. Вона досліджує жіноче і чоловіче як психологічні утворення та конструкти культури.

Гендерно-чутливий підхід передбачає зосередженість досліджень на індивідуальних відмінностях і відмінностях у поглядах чоловіків та жінок на статусну рівність між гендерами. Ідею рівності статей підтримує гендерно-нейтральний підхід. Гендерні відмінності його представники визнають незначними, пропагують гіпотезу про те, що індивідуальні відмінності набагато ширші, ніж гендерні [2].

За гендерно-стереотипізованим підходом відмінності визнаються, а рівність статей заперечується. Вважається, що жінки та чоловіки повинні підтримувати статеві відмінності та відповідати існуючим гендерним нормам, цінностям, правилам, які декларує суспільство. Гендерно орієнтований підхід не заперечує значення і впливу біологічної статі, але надає перевагу впливу соціуму на формування та розвиток гендерної ідентичності та гендерних відносин особистості. Із зазначених підходів саме гендерно орієнтований найбільшою мірою відповідає сучасному розумінню категорії «гендер» і спрямованості досліджень у цій галузі. Біологічну зумовленість відмінностей між чоловіками і жінками вважали незаперечною до кінця XIX ст. Цієї позиції дотримувалися, наприклад, французький мислитель Жан-Жак Руссо (1712—1778), німецькі філософи Імануїл Кант (1724—1804), Артур Шопенгауер (1788—1860) та ін. Трактування особливостей розвитку чоловіків і жінок було докорінно переглянute під впливом феміністичних ідей XVIII—XIX ст., які суттєво прислужилися виокремленню гендерних досліджень як самостійного наукового напрямку в суспільних науках [1].

Нині дослідження гендерної психології зосереджені переважно на аналізі особистісних проблем чоловіків і жінок, спричинених диференціацією їх психологічних характеристик та ієрархічністю соціальних ролей, статусів, позицій у міжособистісній взаємодії та суспільному житті, а також ситуацій, проблем і факторів, що утруднюють самореалізацію чоловіка і жінки в сімейній та професійній сферах, здійснення необхідної психокорекційної практики.

У вітчизняній науці гендерна психологія як галузь наукового знання сформувалася на перетині диференціальної психології (галузі психології, що вивчає типологічні відмінності та індивідуальні особливості людини в її психічному стані, поведінці, діяльності, вчинках, інтелекті та здібностях,

систематизує різні методи їхньої діагностики, а також кількісно оцінює ці відмінності в різних сферах життєдіяльності людини) і психології розвитку (галузі психології, що досліджує психологічні зміни людини із дорослішанням, психіку і людський організм у всі вікові періоди і на всіх стадіях з урахуванням біологічних, антропологічних, соціологічних і психологічних чинників, що впливають на цей розвиток). Із зародженням гендерного напрямку у вітчизняній науці (90-ті роки ХХ ст.) основним джерелом її ідей були психологія статі (розділ диференціальної психології) та визначений статевою належністю індивіда психосоціальний розвиток особистості (розділ психології розвитку). Це зумовило тодішнє розуміння предмета гендерної психології, до якого зараховували два основні блоки інформації: психологія статевих відмінностей і гендерна соціалізація.

Гендерні проблеми прийнято вважати тільки жіночими. Але чоловіки також, як і жінки, страждають від гендерної дискримінації. Таким чином, на сучасному етапі дослідження гендерного контексту важливо звернути на психологічну складову різноманітних проблем формування та розвитку особистості, суспільства і світу. Вирішення назрілих проблем ускладнюється тим, що наразі фактично відсутні комплексні наукові дослідження психологічних аспектів гендерної рівності в силових структурах. Отже, вивчення даної проблематики є актуальним та перспективним.

Список використаних джерел

1. Гендерний розвиток у суспільстві: (Конспекти лекцій): збірник / М-во освіти і науки України; відп. ред. К.М. Левківський. – 2-ге вид. – К.: Фоліант, 2005. – 351 с.: іл., табл. – Бібліогр. в кінці ст. – ISBN 966–8474–22–8 5.
2. Говорун Т.В. Гендерна психологія: навч. посіб. / Т.В. Говорун, О.М. Кікінеджи. – К.: Видавничий цент «Академія», 2004. – 308 с. 6.
3. Правник Д.Ю. Становление и развитие гендерных исследований в психологии / Д.Ю. Правник // Высшее образование сегодня. – 2007. – № 10. – с. 76–79.

Левчук О.В.

кандидат економічних наук, доцент, Національний університет
оборони України ім. Івана Черняховського

ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Національна безпека України як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей.

Для реалізації державної політики національної безпеки, захисту національних інтересів в усіх сферах суспільного і державного життя створюється система забезпечення національної безпеки України.

Система забезпечення національної безпеки – це організована державою сукупність суб'єктів: державних органів (законодавчої, виконавчої та судової влади), громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями щодо захисту національних інтересів, що здійснюють узгоджену діяльність в межах законодавства України.

Законодавчо-правову основу забезпечення національної безпеки становлять Конституція України, Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про Раду Національної безпеки і оборони України», «Про службу безпеки України», Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію (основи державної політики) національної безпеки України», «Про Военну доктрину України», а також інші нормативно-правові акти державних органів влади й управління; міжнародні договори та угоди, ратифіковані Україною.

Діяльність з формування системи забезпечення національної безпеки України була невід'ємною частиною і фактором державотворчих процесів від самого початку виникнення незалежної України. Так, в «Декларації про державний суверенітет України» (16 липня 1990 р.) питання безпеки розглядалися в розділах «Зовнішня і внутрішня безпека», «Міжнародні відносини», «Екологічна безпека».

Питання внутрішньої та зовнішньої безпеки аналізуються через призму права України на власні Збройні Сили, власні внутрішні війська та органи державної безпеки. З проблемами безпеки пов'язується намір України бути вільною, незалежною державою, яка дотримується трьох основних неядерних принципів: не приймати, не виробляти і не набувати ядерної зброї. Україна задекларувала прагнення активно сприяти зміцненню загального миру і міжнародної безпеки, брати активну участь у роботі міжнародних організацій в обсязі, необхідному для ефективного забезпечення національних інтересів.

Після проголошення незалежності України було розроблено та прийнято Верховною Радою України та Президентом України кілька документів у сфері зовнішньої та військової політики, які закладали засади системи національної безпеки і фактично стали частиною відповідної концепції.

В Основних напрямках зовнішньої політики України гарантування національної безпеки України було названо першою пріоритетною функцією зовнішньої політики держави, розкрито співвідношення національної і міжнародної безпеки, національної безпеки і проблеми ядерного роззброєння, чинні і потенційні загрози національній безпеці, вказано на роль Збройних Сил як гаранта Національної безпеки.

Одночасно з прийняттям конкретних нормативних документів розроблялась теорія та концепція національної безпеки України, перший неофіційний проект якої було підготовлено вже до 16 вересня 1991 року.

Концепція національної безпеки України забезпечує єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки, поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки.

Конституція України встановлює певні обмеження прав і свобод людини, які здійснюються в інтересах національної безпеки (ст. 32, 34, 36, 37, 39, 44). Зокрема, не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки (ст. 32). Згідно зі статтею 44, «порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки...» [1]. Дії щодо підризу безпеки України виступають одним із чинників, на основі яких забороняється утворення і діяльність в Україні окремих політичних партій (ст. 37).

Загалом варто зазначити, що, встановлюючи певні обмеження у здійсненні прав і свобод, Конституція України наголошує, що «конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України» [1, ст. 64].

Отже, загальна система забезпечення національної безпеки України виступає єдиним державно-правовим механізмом, у якому кожний суб'єкт безпеки виконує функції захисту національних інтересів в межах повноважень, які визначаються законодавством України. Діяльність суб'єктів забезпечення має бути доступною для контролю відповідно до законодавства України. Водночас на забезпечення воєнної безпеки суттєво впливають економічні, соціально-політичні та інші умови.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Офіційне видання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>
2. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
3. Про Збройні Сили України: Закон України від 06.12.1991. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
4. Про Стратегічний оборонний бюлетень України: Указ Президента України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0006525-16>
5. Про нову редакцію Воєнної доктрини України: Указ Президента України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>

Леоненко Н.А.
кандидат економічних наук, науковий співробітник,
докторант навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В КОНТЕКСТІ НАЯВНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Згідно із Законом України «Про національну безпеку України» національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз [1]. Цей Закон відповідно до статей 1,2,17,18 і 92 Конституції України [2] визначає основи і принципи національної безпеки і оборони, цілі і основні положення державної політики, які гарантують суспільству і кожному громадянину захист від загроз.

Однією з найстрашніших реальних загроз національній безпеці будь-якої держави є тероризм. У сучасному світі міжнародний тероризм досяг такого рівня, що став представляти реальну загрозу існування всього людства. В умовах глобалізації, коли стираються кордони, створюються транснаціональні корпорації, інформаційні потоки, що впливають на свідомість різних соціальних груп, стають все більш інтенсивними і практично не контрольованими з боку держави, немає такої держави в світі, яке б на 100% забезпечила себе, громадян та суспільство від проявів тероризму [3].

Україна, в силу свого геополітичного розташування, території, клімату, земель сільськогосподарського призначення, розвитку промисловості, наукового потенціалу та військово-промислового комплексу, постійно відчуває політичне, економічне і інформаційний вплив з боку розвинених країн.

Значення туристичної сфери для сталого розвитку економічної системи України складно переоцінити: безперечно, вона скорочує ризики вітчизняної економіки, диверсифікує її, позитивно впливає на її глобальний імідж і конкурентоспроможність. Разом з тим, сам туризм був і залишається дуже вразливим видом підприємництва, який відчуває на собі безпосередній або опосередкований вплив практично необмеженої кількості факторів як внутрішнього так і зовнішнього середовища, серед яких питання безпеки туристів та протидії терористичним загрозам займає центральне місце.

Світ стає все більш мобільним, люди стали подорожувати набагато частіше. 2017 рік став винятковим за кількістю міжнародних поїздок.

За даними IPK International, World Travel Monitor, оприлюдненими на ITB Berlin-2018, за минулий рік в усьому світі кількість виїзних поїздок збільшилася на 6,5%, досягнувши майже 1,2 млрд. подорожей. Основним драйвером зростання туристичного потоку стала Європа, і як найбільш популярний приймаючий регіон, і як джерело туристів [4]. У 2017 році європейські громадяни почали подорожувати на 7% більше, порівняно з аналогічним періодом попереднього року. За ними жителі Північної і Латинської Америки – туристичний потік з цих регіонів збільшився на 6%, далі Азія з показниками зростання в 5%. Найбільш популярними країнами для подорожей стали Іспанія, США, Німеччина, Франція та Італія.

Експерти відзначають, що така активна світова динаміка може бути пов'язана зі значним зменшенням чутливості до теми тероризму. У 2017 році вперше за 5 років з початку вивчення впливу тероризму на міжнародні поїздки, IPK констатувала, що респонденти стали спокійніше ставитися до небезпеки терактів в Європі і називають місця призначення «безпечнішими», ніж раніше.

За даними дослідження, 37% міжнародних мандрівників заявили, що нещодавні попередження про нестабільність і можливі теракти вплинуть на їхні плани поїздок на 2018 рік. Нагадаємо, що в жовтні 2017 року цей показник сягав 41%. У той же час 24% респондентів сказали, що вони не будуть змінювати плани і все одно продовжать виїжджати за кордон, але тільки в ті країни, які вони вважають безпечними.

Всесвітня організація Інститут економіки і світу (Institute of Economics & Peace) опублікувала глобальне дослідження за 2017 рік, в якому кожній країні світу привласнений індекс загрози

тероризму. У більшості країн Європи індекс виявився помірним або високим. У безпечні, з точки зору загрози тероризму, потрапили багато Африканських країн і держав Латинської Америки.

Аналітики International Investment відзначають, що з європейських держав високі позиції з безпеки вдалося зайняти небагатьом країнам: Сербії, Білорусі, Чорногорії, Хорватії, Словенії, Румунії, Португалії, Норвегії, Литві та Латвії [5].

Отже, беручи до уваги певні позитивні тенденції, можна зазначити, що тероризм у ХХІ сторіччі є серйозним фактором ризику для туристичної галузі. Впоратися з цим негативним явищем допоможе розповсюдження правил техніки безпеки для туристів, посилення заходів безпеки в туристичних центрах, превентивна робота по попередженню та мінімізації проявів тероризму у світі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241.

2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Офіційне інтернет-представництво» / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

3. Тероризм в Україні. Суцність тероризма и вероятность осуществления террористических актов. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://nau.inet.ua/analytics/12-terrorizm-v-ukraine-suschnost-terrorizma-i-veroyatnost-osuschestvleniya-terroristicheskikh-aktov.html>

4. Европейские граждане стали больше путешествовать. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://internationalinvestment.biz/tourism/296-evropeyskie-grazhdane-stali-bolshe-puteshestvovat.html>

5. ТОП-41 стран, в которых можно не бояться терактов: только 10 государств Европы попали в рейтинг. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://internationalinvestment.biz/tourism/243-top-41-stran-v-kotoryh-mozhno-ne-boyatsya-teraktov-tolko-10-gosudarstv-evropy-popali-v-rey>

Лободенко К.В.

Національний університет цивільного захисту України

НАПРЯМКИ ТА СУБ'ЄКТИ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка завдання. Для України гостро актуальним є завдання забезпечення системи безпеки, побудови правової держави, досягнення належних стандартів захисту прав людини, дотримання законодавства. Стан захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні певною мірою свідчить про рівень забезпечення національної безпеки, власне, чи створені належні політико-правові умови їх забезпечення. У випадку неналежного ставлення до створення таких умов можемо спостерігати ускладнення внутрішньополітичної ситуації, соціальне напруження та погіршення зовнішньополітичних позицій держави. Усе це свідчить про актуальність дослідження особливостей реалізації правозахисної функції в державі в контексті комплексного забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування та реалізації державної правозахисної політики досліджуються в наукових працях В. Бакуменка, Р. Войтович, Ю. Гарячої, О. Євсюкова, Н. Карпачової, Н. Карпеко, А. Колодій, О. Лутковської, А. Помази-Пономаренко, П. Рабіновича, О. Самофалової та ін [1–2]). Проте, зважаючи на вимоги часу та суспільства, окремого системного науково-теоретичного розгляду потребують суб'єктна складова та напрямки розвитку державної правозахисної політики України. Отже, метою цього дослідження є визначення напрямків і суб'єктів реалізації механізмів правозахисної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Політичні події останніх років у світі показали важливість ідеї прав людини в суспільстві і зв'язку їх із державною політикою. Цінність прав людини висувається на передній план у правовій політиці як на міжнародному рівні, так і всередині держави. Розробка теоретичних понять, пов'язаних з даними суспільно-політичним інститутом, набуває все більш актуального характеру. Відтак при дослідженні правозахисної політики держави важливо визначити суб'єктів даного виду політичної діяльності, тобто коло потенційних учасників правовідносин і предметного закріплення їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Для визначення суб'єктів, їх місця, статусу й юридичних характеристик необхідно побудувати відповідний алгоритм. У першу чергу варто згадати найбільш поширений поділ суб'єктів

державної політики, який отримав обґрунтування в межах фундаментальної науки, потім розглянути суб'єктів правової політики і виділити з них ті, які мають безпосереднє відношення до захисту охоронюваних державою демократичних цінностей. Саме така дедуктивна логічна конструкція, на наш погляд, забезпечить розв'язання поставленого завдання.

Суб'єкти державної політики – це конкретно-політичні носії різноманітної політичної діяльності, спрямованої на завоювання, захист або використання влади з метою реалізації своїх інтересів. В їх ролі можуть виступати як індивіди, так і соціальні спільності, які самостійно розробляють і реалізують програми дій, спрямовані на досягнення певних політичних цілей за допомогою свідомої діяльності [1]. До суб'єктів державної політики відносять також соціально-політичні інститути як безпосередніх носіїв владних функцій у суспільстві.

За організаційно-правовою ознакою (формою створення й функціонування) суб'єктів державної політики поділяють на фізичних суб'єктів (громадян, політичних лідерів, високопоставлених осіб держави та ін.) і юридичних суб'єктів (суспільно-політичні організації, установи та заклади).

За напрямками державної політики її носіїв можна класифікувати на суб'єктів внутрішньої політики (громадян, керівників, партії та ін.) і суб'єктів зовнішньої політики (народи, держави, їх спеціалізовані органи, міждержавні об'єднання тощо).

Суб'єкти державної політики класифікують також за ознакою первинності та вторинності їх політичної участі. У цьому випадку до першої групи належать громадяни (з різним політико-юридичним статусом) і такі соціальні спільності, як класи, нації, політичні еліти та інші соціальні групи. Щодо другої групи, то її представниками є суспільно-політичні інститути, а саме: держави, суспільно-політичні організації та рухи, міждержавні об'єднання тощо [2].

Можливе групування суб'єктів державної політики й за іншими ознаками. Проте розглядати їх недоцільно, оскільки вони мають необхідне наукове обґрунтування, більше того, отримали статус сформованих дослідницьких категорій. Разом із тим, слід розглянути найбільш поширені думки науковців з приводу суб'єктів правової політики держави в контексті забезпечення національної безпеки.

На думку науковців [1; 2], до цих суб'єктів можна віднести президента, парламент, уряд, конституційний суд, депутатський корпус, парламентські комітети, наукові установи, регіональні органи державної влади та ін. Крім того, у формуванні правової політики держави в контексті забезпечення національної безпеки беруть участь політичні партії, громадські організації, рухи, об'єднання, громадяни, але не безпосередньо, а через представників, офіційні канали, ЗМІ тощо.

Висновки. Отже, учені вказують на роль держави та її інституцій як суб'єкта правової політики і говорять про те, що саме цей суб'єкт є основним. З такою думкою не можна не погодитися, оскільки без участі держави не буде самої політики. Таке визначення кола суб'єктів має враховувати тенденцію прояву різними правозахисними організаціями й об'єднаннями все більшої активності в забезпеченні системи безпеки, особливості функціонування яких потребують більш детального аналізу в межах окремого наукового дослідження.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.
2. Самофалова О. Ю. Перспективи державної політики у сфері правозахисту в умовах системної кризи влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ*. 2014. № 3 (22). с. 45–56.

Луценко Ю.В.

кандидат юридичних наук, науково-практичний журнал «Наше право»

ОКРЕМІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Прийнято вважати, що сам термін «політика» введено до наукового обігу ще Аристотелем у однойменному науковому трактаті, в якому він констатував, що *політика* – це наука, на основі якої державний муж частково володарює, а частково підкорюється [1, с. 376]. Він називав її найголовнішою з усіх наук і мистецтв, метою якої є найвище державне благо справедливості, що слугує суспільній користі [1, с. 466].

Досліджуючи питання державної політики в контексті правовідносин, необхідно звернути увагу, що правова політика є особливим видом державної політики, яка ґрунтується і виникає у сфері суспільних правовідносин, при цьому об'єктивно потребуючи впорядкування з боку публічної влади. Вона є самостійним політико-правовим феноменом, особливим видом політики держави, формою реалізації політичного курсу країни з власною складною внутрішньою структурою. Правова політика виступає окремим різновидом державної політики, оскільки вона спрямована на впорядкування самої правової сфери, яка несе цивілізованість та порядок у різні напрями суспільного життя (економічні, соціальні, внутрішні, зовнішні та інші відносини).

Будь-який напрям державної політики не зможе повноцінно і ефективно здійснюватись без правових засобів, які її забезпечують. Недалекоглядна правова політика, яка пов'язана з недосконалою правовою базою, з протиріччями та неузгодженістю у нормативно-правових актах, чітко не визначеними пріоритетами, веде до негативних наслідків у реалізації державної політики.

Правову політику можна розглядати у декількох аспектах: по-перше, як самостійний вид політики (має власну суверенну структуру, зароджується і діє виключно у сфері права), по-друге, як обов'язкову складову будь-якої державної політики («присутня» в будь-якій політиці, реалізуючи її за допомогою права). Досліджуючи перший напрям, необхідно звернути увагу, що правова політика виявляється у формуванні нормативно-правової бази держави та проявляється у правотворчій діяльності. Другий же напрям проявляється у юридичному забезпеченні усіх інших видів державної політики, правовому регулюванні й правозастосуванні. Усі зазначені напрями сходяться в одній точці і становлять єдине ціле поняття – «правова політика» [2, с. 21].

У теорії права правова політика виникає, функціонує і тісно пов'язана з різними галузями суспільних відносин. Виокремлюють воєнну, адміністративну, конституційну, інформаційну, економічну, екологічну, енергетичну, науково-технічну та інші види державної політики. Дані види правової політики вчені виділяли ще у ХХ столітті [3, с. 15].

На думку Г. Ф. Шершеневич, «правова політика притаманна будь-якій юридичній науці», пояснюючи своє твердження тим, що *воєнна політика* опікується питаннями підготовки та застосування Воєнної організації держави для забезпечення воєнної безпеки, запобігання війнам і воєнним конфліктам, створення необхідних умов для успішного протистояння та відбиття можливої збройної агресії; *гуманітарна політика* визначається як система рішень, що мають на меті створення умов для соціально-гуманітарного розвитку суспільства, соціальної, інтелектуальної, духовної безпеки людини, реалізації її духовних потреб і збагачення творчого потенціалу; *кримінальна політика* – питаннями покарання і боротьби зі злочинністю тощо. Все це, на думку вченого, приватне відображення чогось цілого [4, с. 17]. В подальшому Г. Ф. Шершеневич звертає увагу на те, що «будь-яка юридична дисципліна має свої найближчі спеціальні питання. Але головним чином існування окремих політик права знаходить своє пояснення у відсутності єдиної загальної політики права. Між тим політика права повинна напрацювати загальний план майбутнього державного і правового порядку і здійснити цей план в деталях, за особливими розділами права – це тільки лише виконання загальної ідеї. Спеціальна політика права може бути розвитком загальної політики» [4, с. 805]. Таким чином, автор робить висновок, звертаючи увагу, що правова політика є вагомим інструментом для розвитку держави (у правовому плані), у той час, як усі інші напрями державної політики можуть бути лише частиною (однією з складових) цього загального плану розвитку країни.

Отже, правозастосування як форма реалізації правової політики виявляється у двох аспектах. По-перше, йдеться про суб'єкта, особу, яка володіє за чинним законодавством можливістю правозастосування. По-друге, кожен акт застосування права відноситься прямо або опосередковано до особи, її прав і обов'язків, правового статусу, а часом – і подальшої долі. У цьому сенсі дана форма правової політики має особистісний характер. Тому правова політика як цілісний комплекс заходів необхідна і в цій сфері. Без правозастосування неможливо втілити в життя правову політику.

Правова політика визначає не лише зміст правових норм, але й практику їх застосування, фактично реалізуючись у діяльності судів, правоохоронних органів, юридичних і фізичних осіб, пов'язаних із застосуванням права [2, с. 22]. Правова політика функціонує у різних сферах реалізації права. Її можна класифікувати на наступні види: законодавча, виконавча, судова, нотаріальна та ін. У юридичній науці існує думка про те, що правова політика є «частиною»,

«придатком» якогось цілісного фундаментального політико-правового явища [2, с. 23]. З цим важко не погодитись.

Отже, існує багато наукових підходів та концепцій, що стосуються основних понять та складових правової політики держави, пріоритетних напрямів та форм їх реалізації. Разом з цим очевидним залишається і той факт, що правова політика тісно пов'язана з соціальною політикою, яка являє собою систему організації органів державної влади у її суспільних правовідносинах, що відображаються у окремих їх формах.

Список використаних джерел

1. Аристотель. Сочинения в четырёх томах. Т. 4 / Пер. с древнегреч.; Общ. Ред. А. И. Доватура. М. Мысль, 1983. 830 с.
2. Минькович-Слободяник О. В. Види правової політики України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. с. 21–24.
3. Муромцев С. А. Определение и основное разделение права. М., 1879. 224 с.
4. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права. М., 1912. 912 с.

Манішевський В.А.

курсант 2 курсу Військового інституту КНУ ім. Тараса Шевченка

ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Актуальність питання досягнення гендерної рівності є сьогодні беззаперечною. Особливо важливим це є для військових формувань [1]. Теоретичні і практичні засади гендерної політики у Збройних Силах України досліджувались у працях Вавілової Н.В., Кротикова В.П., Малюги В.М., Топальського В.Л. та інших. З огляду на це, зазначене питання є предметом підвищеної уваги як науковців, так і практиків та потребує вирішення значної кількості проблемних питань та колізій щодо дотримання гендерної рівності.

Одним із негативних явищ, яке не дозволяє досягти гендерної рівності, є сексуальне (гендерно обумовлене) насильство. Воно являє собою порушення прав людини і, насамперед – прав жінок, що означає фізичну, сексуальну чи психологічну шкоду, яка посилює підпорядкованість жінок та укорінює владу та домінування чоловіків всупереч принципу гендерної рівності [2, с.14].

На жаль, гендерне насильство ще іноді зустрічається у Збройних Силах України, особливо на території, де проводиться Операція об'єднаних сил. У військовій соціології дискусії з приводу жіночої участі в армії ґрунтуються на реальних можливостях жінок бути професійними солдатами. Головною дилемою при обговоренні гендерної інтеграції є питання про те, якою має бути сучасна армія. Чи то професійно закритою групою, чи то армія має реагувати на соціальні зміни в суспільстві, зокрема на зміну ролі жінки у суспільстві? Прихід жінок до збройних сил може мати два сценарії розвитку: жінки пристосовуються до вже існуючих там норм та порядків, котрі є «маскулінними» за своїм характером, або жінки своїм приходом змінюють структуру та характер армії, роблячи її гендерно-нейтральною структурою [3, с. 6].

Законодавець вже здійснив перші кроки до врегулювання цього питання, прийнявши Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях», в якому регулюються права та обов'язки жінки у війську. Так, «Жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі), що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку» [1].

Юридично це зрівнює жінок і чоловіків, але фактично для досягнення цієї мети ще треба працювати. Зокрема, потребує удосконалення система контролю за реальним станом гендерної рівності у Збройних Силах України, а також перегляду тих правових норм, в яких простежується дискримінація за гендерною ознакою.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях: Закон України від 06.09.2018р. № 2523-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2523-viii>
2. Аніщук Н.В. Специфіка розв'язання проблеми гендерного насильства у сім'ї за законодавством України та зарубіжних країн: компаративістський аналіз. *Форум права*. 2008. №3. С.14-17. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FB/2008-3/08anvzkk.pdf>
3. «Невидимий батальйон»: участь жінок у військових діях в АТО «Соціологічне дослідження» / за ред. Т. Марценюк. Київ: Український жіночий фонд. 2016. С.25

Маркєєва О.Д.

викладач Воєнно-дипломатичної академії ім. Євгенія Березняка

ЗОВНІШНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ ФРАНЦІЇ

У Франції, як і в будь-якій іншій країні, національна безпека є найважливішим державним пріоритетом. Основні концептуальні положення з питань безпеки у Франції в XXI столітті публікувалися в «Білих книгах з питань оборони і національної безпеки», що виходили в 2008 і 2013 роках. У жовтні 2017 року Міністерство оборони Франції оприлюднило «Стратегічний огляд з питань оборони і національної безпеки» (далі – «Стратегічний огляд»), в якому ключовою загрозою для безпеки країни названий ісламський тероризм, відомий також на Заході як джихадизм [1; 2]. Оскільки джихадистами в 2015-2016 роках на території Франції були здійснені терористичні акти, французька влада оголосила «зонами особливої уваги» Північну Африку, Близький і Середній Схід. Саме там розташовані країни, на території якої Париж бере участь в боротьбі проти «Ісламської держави» (організація заборонена в РФ), – Малі, Ірак, Сирія.

У доповіді висловлюється занепокоєння Парижа з приводу міждержавних протиріч на Балканах, конкуренції США і Китаю в Азії, проблем ядерного поширення Індії і Пакистану, криз навколо Ірану і КНДР; складної обстановки в Африці, важкої ситуації в Афганістані. У ньому також вказані невійськові загрози для безпеки Франції, що походять з різних регіонів світу: демографічний ріст і міграційні потоки, зміна клімату, поширення вірусів, проблеми енергобезпеки, організована злочинність [2, 32]. В огляді прописані кіберзагрози для Франції. Відзначено, що зростаючий рух розвинених країн до оцифрування даних і об'єднання систем підвищує їх вразливість.

Автори огляду підкреслюють, що на тлі зазначених ризиків Франції слід зберігати свою «стратегічну автономію», невіддільну від «автономної європейської оборони». Сьогодні керівництво Франції має чітко окреслений перелік загроз для безпеки країни. Вирішувати завдання щодо запобігання та ліквідації цих загроз Париж планує на трьох рівнях: національному (армія), трансатлантичному (НАТО) і європейському (ЄС).

Саме тому основним гарантом захисту країни від зовнішніх загроз влади Франції бачать Північноатлантичний альянс, названий в доповіді 2017 року «ключовим елементом європейської безпеки». Основну роль НАТО в забезпеченні європейської безпеки визнає і Е. Макрон, який закликав до нарощування ролі альянсу в спільній боротьбі з кібератаками, дезінформацією і координації роботи спецслужб.

Проте до недавнього часу Франція відчувала себе цілком комфортно під захистом не тільки свого, але і американського «ядерної парасольки». Коливання почалися після приходу до влади в США Д. Трампа. У той же час, відповідаючи на його вимоги підвищити військові витрати Європи в альянсі, Макрон прийняв рішення збільшити внесок Франції у фінансування НАТО, який до 2025 року досягне необхідних США 2% ВВП (з 32,7 млрд. Євро в 2017 році до 50 млрд. Євро в 2025 році). Це означає зростання бюджету зарубіжних військових операцій, закупівель бойової техніки і збільшення персоналу міністерства оборони.

Аналізуючи загрози для безпеки Франції, автори «Стратегічного огляду» стурбовані активізацією РФ в Східній Європі, на Балканах, а також в Середземномор'ї і Сирії. Вони вважають, що Росія, приєднавши Крим, беручи участь в конфлікті на Донбасі, демонструючи військову міць на кордоні з прибалтійськими країнами, дестабілізує ситуацію в Східній Європі і

«прагне послабити трансатлантичні зв'язки і розділити ЄС». Виходячи з цього, Франція виправдовує участь своїх військових (300 осіб) в Силах швидкого реагування НАТО в Прибалтиці необхідністю захистити «східний фланг Європи».

Однак Росія, при всій стурбованості французів, не називається в огляді ні «опонентом», ні тим більше «противником» Франції. У Парижі вважають, що «твердження російської могутності вимагає у відповідь жорсткості, яка повинна супроводжуватися діалогом. Особливо з тих питань, які викликають загальний інтерес і за якими Москва залишається ключовим гравцем. Цей діалог також повинен мати метою визначення правил для конструктивних відносин між ЄС і Росією».

Сьогоднішня Франція далека від стабільності і всеосяжної безпеки, і французи не приховують своєї стурбованості проблемами безпеки, як внутрішньої, так і зовнішньої, які останнім часом виявилися тісно пов'язані. У низці найрізноманітніших загроз для безпеки країни, військового і невійськового характерів, найбільш гострою постала терористична загроза, що часто має зовнішнє походження, але проявляє себе на території Франції. У зв'язку з цим за останні роки у Франції помітно посилюється усвідомлення необхідності надійної оборони.

Список використаних джерел

1. Le Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale 2013. P., 2013 // URL: [http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/pdf/le livre blanc de la defense 2013.pdf](http://www.livreblancdefenseetsecurite.gouv.fr/pdf/le_livre_blanc_de_la_defense_2013.pdf) (дата звернення: 01.05.2019).

2. Revue stratégique de défense et de sécurité nationale 2017. P., 2017 // URL: <https://www.defense.gouv.fr/dgris/presentation/evenements/revuestrategique-de-defense-et-de-securite-nationale-2017> (дата звернення: 03.05.2019).

Мартин Д.І.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ПРАЦІВНИКІВ ОХОРОННИХ СТРУКТУР

У міру розвитку цивілізації неухильно збільшується значення фізичної активності в житті суспільства. Пов'язано це зі зростанням значущості фізичного стану людини в рамках сучасних стандартів якості життя. Науковий прогрес дав людству можливість суттєво скоротити час на фізичну роботу, тим самим скоротивши трудову активність до мінімальних значень. Людство отримало надлишок вільного часу, який воно витрачає на розкріпачення власного здоров'я, посилюючи своє становище шкідливими звичками і злочинним ставленням до самого себе. Реальна ситуація така, що фізична активність на практичних заняттях для переважної частини населення є єдиною можливістю отримання мінімального рухового навантаження. Результати наукових досліджень по вивченню впливу фізичної активності на організм сучасної людини свідчать про те, що саме здоров'я населення визначає перспективу і майбутній розвиток держави.

Метою службово-прикладної фізичної підготовки є підготовлений співробітник, здатний виконувати затримання правопорушника, використовуючи прийоми звільнення від захоплень і обхватів, захисту від ударів озброєного і неозброєного противника, загрози зброєю, спроби відібрати зброю, захисту від групового нападу, взаємодопомоги і т.д. Співробітник повинен вміло використовувати довірену зброю, спеціальні засоби, а також підручні матеріали [2].

Вивчення проблем мотивації трудової діяльності має як теоретичне, так і пряме практичне значення. Від того, як розуміє та чи інша людина свою трудову діяльність і якими мотивами вона керується, залежить її ставлення до роботи. Тому вивчення, розуміння внутрішніх механізмів мотивації праці дає змогу виробити ефективну політику в галузі праці і трудових відносин, створити «режим найбільшого сприяння» для тих, хто дійсно прагне продуктивної праці [43, с. 53].

Розумний керівник прекрасно розуміє, що не достатньо тільки впроваджувати новітні технології в організацію праці підприємства. Ефективність роботи так само підвищується шляхом вирішення різних проблем, пов'язаних з так званим людським фактором, з відношенням працівників до своєї діяльності, з особистим інтересом у збільшенні якості роботи, з творчим підходом до вирішення питань. В таких ситуаціях, щоб досягти мети, сучасний керівник повинен

постійно орієнтуватися на різні внутрішні спонукальні чинники, потреби і орієнтації співробітників.

Мотивація, як будь-який процес, має свої спонукальні фактори, які сприяють її зародженню і життєздатності протягом максимально довгого часу, а при сприятливому збігу обставин – на все життя [10, с. 223]. До таких факторів належить низький рівень інформованості про здоров'я, профілактику захворювань, збереження творчого довголіття, позитивного впливу фізичних вправ на психологічну стійкість в умовах стресу, наявності реальної щоденної загрози здоров'ю і життю з боку злочинців.

Щодня будь-яка людина долає безліч перешкод на шляху до своїх цілей, планує і продумує шляхи вирішення тих чи інших проблем і завдань. Активна життєва позиція, прагнення до всебічного розвитку і особистісного зростання не однаковою мірою виражені в людях і ключовим моментом для розуміння цієї відмінності є мотивація. Не кожна людина знає, що означає мотивувати себе та інших і як правильно працювати над розвитком мотивації. Мотивація вважається процесом, що регулює поведінку, тим, що спонукає людину до діяльності. Адже за будь-яким вчинком або бездіяльністю криється мотив, нехай навіть і не завжди усвідомлений. Вперше про мотивацію згадав відомий німецький мислитель А. Шопенгауер. Мотивацію відносять до складних психологічних феноменів, вивченням якої займалися багато вчених і навколо якого утворилося безліч теорій. Щоб навчитися краще управляти своїм часом і прийти до розуміння того, як досягти поставлених цілей, необхідно розібратися, які існують види мотивації і як їх успішно застосовувати [12, с. 54].

Тому в міжнародній практиці побудови системи мотивації розрізняють різні методи стимулювання діяльності працівника: грошова мотивація; матеріальна мотивація; наділення повноваженнями; персональне (особисте) зростання; згуртування колективу [10, с. 222].

Основним завданням управлінської діяльності є спонукання підлеглих до підвищення зусиль і участі в досягненні цілей. Організуючи спільну діяльність, керівний склад повинен здійснювати процес мотивації. Позитивно мотивовані підлеглі намагаються знайти кращий спосіб виконання дорученої їм роботи. На підставі всього вищесказаного можна зробити наступні висновки: людина здійснює певні дії відповідно до тиску на неї сукупності внутрішніх і зовнішніх по відношенню до неї сил. Сукупність цих сил, званих мотивацією, викликає у людей далеко не однакою реакцію.

Тому неможливо однозначно описати процес мотивації. На наш погляд, лише високий рівень мотивації працівників охоронних структур до занять з фізичної підготовки дозволить виробити у них реальні навички протидії злочинності, їх фізичному посяганням на життя і здоров'я людей.

Список використаних джерел

1. Антошків Ю.М. Мотивування курсантів та студентів до занять фізичним вихованням і спортом / Ю.М. Антошків, А.М. Ковальчук, Ю.С. Баран // Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності: зб. наук. пр. – Львів: ЛДУ БЖД, 2009. – № 3. – с. 197-200;
2. Гурська Лариса. Мотивація в менеджменті як засіб досягнення високих економічних результатів підприємства [Текст] / Л. Гурська // Економічний дискурс. – Т. : , 2014. – Вип. 2. – с. 222-225;
3. Занюк С.С. Психологія мотивації. Навч. посібник. – К.: Вид-во «Либідь», 2002. – 304 с.
4. Черняхів І.А. Сучасні проблеми мотивації праці та шлях їх вирішення [Текст] / І.А. Черняхів, М.М. Грендач // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – Київ, 2015. – Вип. 2(27). – с. 53-54.

Мельник О.О.

слухач магістратури Інституту УДО України
КНУ ім. Т. Шевченка, Інспектор з персоналу
Департаменту роботи з особовим складом УДО України

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТЕРОРИЗМУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

5 березня 2019 року Президент України своїм указом «Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні» визначив попередження та боротьбу з тероризмом одним із пріоритетів забезпечення національної безпеки України, де зазначив, що концепція визначає мету, завдання, основні

принципи та напрями вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом з огляду на сучасні терористичні загрози національній безпеці України та прогноз їх розвитку. Вищезазначеним нормативно-правовим актом держава ще раз затвердила, що розробка механізму попередження та боротьби з міжнародним тероризмом і тероризмом в цілому є першочерговим завданням для забезпечення суверенності та незалежності України.

В концепції зазначено, що на сьогодні найбільшу терористичну загрозу для України становить агресивна політика Російської Федерації, спрямована на дестабілізацію ситуації в державі, в тому числі шляхом інспірування сепаратистських проявів і всебічної підтримки диверсійно-терористичної діяльності маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Дії незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР», зокрема, обстріли цивільних об'єктів та інфраструктури, що спричиняють численні жертви серед цивільного населення, здійснення диверсій, створення перешкод у роботі спостерігачів міжнародних організацій, загроз їх життю і здоров'ю, характеризуються у міжнародній правоохоронній практиці як терористичні.

У Глобальному індексі тероризму, який розробляється для визначення рівня уразливості держав до терористичних загроз, з початком збройної агресії Російської Федерації проти України Україна перемістилася з 51-го (2013 рік) на 21-е місце (2018 рік) серед 163 країн. Останнім часом ймовірність поширення тероризму в Україні набуває загрозового характеру, чому сприяють:

- активізація в Україні сепаратистських рухів та провокування таких настроїв у місцях компактного проживання національних меншин;
- агресивні дії Російської Федерації відносно України, у тому числі в Азово-Чорноморському регіоні;
- наявність на території України великої кількості найбільш уразливих об'єктів можливих терористичних посягань;
- зростання рівня злочинності, пов'язаної з незаконним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин та інших засобів масового ураження;
- посилення інтересу до України з боку міжнародної організованої злочинності у сферах незаконної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, контрабанди зброї, небезпечних матеріалів та наркотичних засобів, відходів біологічних та хімічних речовин, ядерних матеріалів;
- внутрішні міграційні процеси, в тому числі спричинені збройною агресією Російської Федерації проти України, а також загострення міграційної кризи у світі.

Терористичні загрози, що постали перед Україною, вимагають удосконалення функціонування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. Відповідні зусилля повинні спрямовуватися на впровадження дієвих механізмів усунення (локалізації) терористичних ризиків для об'єктів можливих терористичних посягань, що органічно поєднуюватимуть політичні, правові, організаційні, інформаційні, соціальні, контррозвідувальні, розвідувальні, оперативно-розшукові, режимні, фінансові й інші заходи.

В умовах гібридної війни потребує удосконалення інституційний механізм координації діяльності суб'єктів боротьби з тероризмом, в тому числі шляхом уточнення завдань і функцій Антитерористичного центру при Службі безпеки України, оптимізації його організаційно-штатної структури. Удосконалення функціонування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом має здійснюватися з використанням досвіду та найкращих світових практик у сфері боротьби з тероризмом, у тому числі на основі поетапного впровадження положень Глобальної контртерористичної стратегії ООН.

Основна мета концепції визначає й закріплює шлях на розроблення нових механізмів та удосконалення старих форм і методів попередження тероризму в Україні й у світі в цілому. Визначення повноважень та удосконалення системи взаємодії органів державної влади в питанні попередження й боротьби з тероризмом в Україні.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 225. – Ст. 180.
2. Концепція боротьби з тероризмом в Україні : Указ Президента України. № 53/2019 // Урядовий кур'єр – 2019. – №48.

МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ефективне та якісне розв'язання завдань психологічної підготовки військовослужбовців досягається застосуванням різноманітних прийомів й способів впливу на їх психіку у процесі бойової підготовки і повсякденної діяльності. Систематичні прийоми і способи, які застосовують для досягнення психологічної готовності і стійкості військовослужбовця до впливу психотравмуючих факторів бойової обстановки, називаються методами психологічної підготовки.

За характером застосування та впливу на психіку військовослужбовців дані методи поділяються на вербальні, моделювання психологічних факторів бою або практичні та методи емоційно-вольової саморегуляції.

З погляду групового й індивідуального сприйняття, осмислення і закріплення в логічній пам'яті військовослужбовця, важливе значення мають вербальні методи – переконання, навіювання і психологічна консультація. Їх головне призначення в тому, щоб викликати бажані зміни у психіці воїна і психології колективу і на цій основі сформувані стійкі звички поведінки.

Метод переконання є цілісною системою словесно-наочного впливу командира підрозділу на свідомість воїна і загальну думку колективу, яка забезпечує добровільне ухвалення наказів і перетворення їх на мотиви поведінки військовослужбовців. Психологічний механізм переконання полягає в тісному його зв'язку із світоглядом та волею військовослужбовця. Переконання безпосередньо впливають на зміст мотивів діяльності воїна та формують його установку. Переконаність є основою таких вольових рис, як мужність, рішучість, вірність ідеалам, стійкість, які допомагають йому успішно оволодівати необхідними навичками, долати труднощі військової служби. Основною умовою для ефективного переконання є формування дійсної захопленості своєю справою; наукова підготовленість і різносторонність знань; врахування індивідуальних особливостей особистості окремого військовослужбовця і психології колективу; уміння встановити контакт, викликати довіру; свіжість думки, простота і ясність викладу; реалізм і правдивість; щирість і оптимізм; уміння доводити, роз'яснювати, спростовувати; уміння використовувати факти і приклади; витримка та емоційна пристрасність

Мета методу навіювання, який, поєднується з переконанням і роз'ясненням, – активізувати приховані резерви людської психіки, сформувані установки правильної поведінки і соціально-етичної орієнтації. Словесне навіювання може бути у вигляді мотивованого, наказового і негативного навіювання.

У процесі бойової підготовки необхідно створити єдиний комплекс практичних методів моделювання психологічних факторів (чинників) бою. Їх складовою є методи психологічних вправ і тренувань, аварійних ситуацій і стресових дій. Психологічні вправи і тренування є системою багатократних повторень спеціальних дій і вчинків, що постійно ускладнюються, з метою формування у воїнів необхідних особистих якостей і підвищення психологічної надійності колективу. Вони включають: вправи і тренування на спеціальних тренажерах, імітаторах, навчальних постах; комп'ютерні ігри; вправи з подолання спеціальних смуг перешкод, інженерних загороджень, завалів, водних рубежів тощо; спеціальні спортивні ігри і змагання; психологічні вправи для розвитку пізнавальних, емоційних і вольових якостей; соціально-психологічні тренування, рольові ігри, практикуми щодо згуртування бойових груп, формування їх психологічної сумісності і злагодженості.

Метод аварійних ситуацій – це сукупність прийомів і засобів, що моделюють діяльність підрозділу і окремого військового фахівця у складних умовах (відмови технічних пристроїв і озброєння, несправності засобів зв'язку та електроживлення, аварії і передумови до аварій тощо).

Моделювання аварії здійснюється за допомогою технічних і фізичних пристроїв, а також апаратурою імітаційного моделювання. Це дозволяє уявити будь-яку реальну ситуацію і визначити оптимальні способи дій у ній окремих військовослужбовців і всього особового складу підрозділу. Одним із простих видів моделювання аварійної ситуації є створення, імітація різних

перешкод (несправність особистої зброї, приладу наведення, короткого замикання в електросистемі тощо).

Методика оцінювання психологічної підготовки особового складу до ведення бойових дій і стійкості до психотравмуючих факторів необхідна для підготовки початкових даних для планування психологічної підготовки. Вони, у свою чергу, потрібні для визначення дозування рівня психічних навантажень особового складу в процесі занять з бойової підготовки. Організація та проведення заходів психологічної підготовки свідчить про складність та ефективність впливу цього виду забезпечення військовослужбовців на кінцевий результат бойових дій.

Систему морально-психологічного забезпечення складають функціонально пов'язані сили і засоби, технології й методики впливу на свідомість і поведінку особового складу підрозділів та персоналу, захисту їх психологічних (психофізіологічних) властивостей, реабілітації психотравмованих.

З ускладненням бойових задач суттєво зростає роль та значимість психологічної підготовки та її напрямків. Насамперед психологічної підготовки особового складу до виконання різних завдань, психологічного супроводу життєдіяльності і військової дисципліни.

Таким чином, головну роль у підвищенні психологічної стійкості і надійності особового складу відіграє й буде відігравати психологічна підготовка. Постійне і цілеспрямоване проведення заходів психологічної роботи є визначальним фактором успішного виконання бойових задач.

Список використаних джерел

1. Литвиненко Е.С. Теоретико-методологічні основи психологічної підготовки воїнів. К.: ВПІ НАОУ. ЗНП №3.- 2001.

2. Макаревич О. Особливості психологічної підготовки армії країн НАТО // Соціальна психологія. – 2005.

3. Масленко С. Морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування частин (підрозділів) під час проведення миротворчих операцій: Збірник методичних матеріалів. – Півд ОК, 2004 р.

4. Невмержицький В.М. Психологічне супроводження діяльності військовослужбовців миротворчих підрозділів: Методичні рекомендації. – К: «РОСА», 2007.

Месаблішвілі Р.Н.

студент 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ВЕРБАЛЬНІ МЕТОДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ПСИХІКУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Якісна психологічна підготовка й ефективне розв'язання її завдань досягаються умілим застосуванням різноманітних прийомів і способів впливу на психіку військовослужбовців у бойовій і гуманітарній підготовці. За характером застосування та впливу на психіку військовослужбовців дані методи поділяються на вербальні, практичні та методи емоційно-вольової саморегуляції.

До вербальних методів належать: переконання, навіювання, психологічна консультація. Головне призначення цих методів полягає у тому, щоб викликати бажані зміни у психіці воїнів і психології військового колективу, і на цій основі сформувані у них стійкі звички поведінки.

Переконання – основний метод психологічної підготовки, який забезпечує ефективність усіх інших методів психологічної підготовки, а також лежить в основі діяльності та поведінки військовослужбовця. Переконаннями є такі знання, які для військовослужбовця мають особистий смисл, тобто вони формують його свідомість і світогляд. У роботі з особовим складом офіцера допомагає знання основних умов ефективності переконання:

- його особиста переконаність і захопленість військовою справою;
- всебічна та глибока професійна його підготовленість;
- знання й вміння використання індивідуальних психологічних особливостей військовослужбовців та елементів психології військового колективу;
- вміння контактувати з підлеглими, здобувати їх довіру;
- логіка, ясність і правдивість у викладанні матеріалу;

- відвертість, емоційність і власний оптимізм;
- уміння доводити, заперечувати та пояснювати різноманітні твердження, вміло використовуючи факти та приклади;
- педагогічний такт тощо.

Таким чином, психологічний механізм переконання полягає в тісному його зв'язку із світоглядом і волею військовослужбовця. Переконання безпосередньо впливають на зміст мотивів діяльності військовослужбовця та формують його настанову. Переконаність – основа таких вольових рис, як мужність, рішучість, вірність ідеалам, стійкість, які допомагають йому успішно оволодівати необхідними навичками, долати труднощі військової служби.

Навіювання спрямоване до підсвідомості військовослужбовця, розраховане на некритичне сприйняття інформації і має на меті сформувані відповідні мотиви та вчинки. Різниця між переконанням і навіюванням полягає у тому, що перше спрямоване до логіки і розуму воїна, а друге – до підсвідомості та почуттів. Навіювання тісно пов'язане з переконанням, але, на відміну від нього, не потребує доказів. Чіткої межі між ними фактично не існує, оскільки дуже часто відбуваються взаємні переходи від навіювання до переконання і навпаки. Навіювання – закономірне психологічне явище, що ґрунтується на особливій психологічній властивості – сугестивності. Сугестивність (нахил до навіювання) тією чи іншою мірою притаманна кожній людині і з часом стає характеристикою воїна, психіці якого властиві такі сприятливі до навіювання риси, як невпевненість у собі, низька самооцінка, почуття власної неповноцінності, покірність, довірливість, сором'язливість, полохливість, надмірна вразливість та емоційність, низький темп психічної діяльності.

Протилежною рисою сугестивності є критичність. Навіювання можна успішно застосовувати в практиці психологічної підготовки військовослужбовців з метою активізації психічних резервів людини, формування настанов на успішне подолання труднощів військової служби взагалі і сучасного бою зокрема. Навіювання може здійснюватись у двох формах: сторонній вплив та самонавіювання. Об'єктом сугестії може бути як окрема особистість, так і колектив. Джерелом навіювання може бути офіцер, військовий колектив, інші групи військовослужбовців, елементи психології військового колективу, різноманітні засоби масової інформації тощо.

Психологічна консультація – один із найважливіших напрямків психологічної допомоги, що сприяє зняттю психологічної напруженості в колективі і у поведінці окремого військовослужбовця, пошуку оптимальних моделей поведінки в критичних ситуаціях. Психологічне консультування за допомогою спеціально організованого процесу спілкування сприяє усвідомленню воїном ситуації, висвітленню її причин, актуалізації додаткових сил і резервів для її подолання. Розв'язання кожної психологічної проблеми під час психологічної консультації потребує від офіцера відповідного настрою та виконання низки умов.

Таким чином, вербальні методи психологічного впливу посідають важливе місце у процесі професійно психологічної підготовки військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Литвиненко Е.С. Теоретико-методологічні основи психологічної підготовки воїнів. К.: ВПІ НАОУ. ЗНП №3. – 2001.
2. Макаревич О. Особливості психологічної підготовки армії країн НАТО // Соціальна психологія. – 2005.

Микитюк М.А.

кандидат юридичних наук, доцент,
Інститут УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Марчук М.М.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Нині стрімкий розвиток інформаційного суспільства сприяє постійному накопиченню наукових розробок, що стосуються детального розгляду та вирішення питання захисту інформації в усіх сферах її використання.

У цьому сенсі важливою віхою в історії людства стало ухвалення Загальної декларації прав людини (далі – Декларація), котра має неабияке значення на міжнародному й наднаціональному рівнях. Зокрема, ст. 12 документа містить положення, які створюють своєрідний міжнародно-правовий баланс інформаційних свобод людини, захищаючи її від неправомірного інформаційного втручання: «ніхто не може зазнавати безпідставного втручання в його особисте й сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь і репутацію». Згідно з текстом Декларації, кожна людину захищає від такого втручання чи посягань закон.

Інформація є найціннішим глобальним ресурсом, оскільки економічний потенціал суспільства переважно облічують за обсягом його інформаційних ресурсів та рівнем розвитку інформаційної інфраструктури. Проте інформація як така є динамічним феноменом, постійні зміни котрого призводять до трансформації його якості, збільшення кількості інформаційних джерел і споживачів. Відтак, сучасне інформаційне суспільство перебуває під постійною загрозою отримання недостовірної, а подеколи – шкідливої інформації, її несвоєчасного надходження, промислового шпигунства, комп'ютерної злочинності тощо.

Основний Закон нашої держави гарантує захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки. Згідно зі ст. 17 Конституції України, ці завдання є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Однак інформаційна безпека має свою специфіку в різних сферах суспільного життя. Так, питання інформаційної безпеки в політичній сфері охоплюють інформаційно-аналітичну діяльність дипломатичних представництв і зовнішньоекономічних відомств, в економічній – стосуються захисту інформації у банківських системах та мережах зв'язку, у сфері правоохоронної діяльності – захисту таємної інформації і документів службового користування від несанкціонованого доступу та подальшого неправомірного використання.

Нині є необхідність у формуванні нової, цілісної, науково обґрунтованої системи гарантування інформаційної безпеки, котра має діяти не тільки на загальнодержавному рівні, а й забезпечувати функціонування корпоративних організацій, окремих юридичних осіб та правоохоронних органів. Протягом останніх років в Україні мали місце неодноразові спроби реалізації комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення механізмів гарантування інформаційної безпеки. Однак, як свідчать статистичні дані, їхнє впровадження не ліквідувало загроз інформаційній безпеці (зокрема, й на рівні правоохоронних органів), тому її система потребує нагального перегляду та вдосконалення. Ці процеси безпосередньо пов'язані з переглядом чинної політики держави щодо гарантування інформаційної безпеки і, відтак, з докорінним реформуванням її системи.

Комплексні дослідження забезпечення інформаційної безпеки в правоохоронних органах допоки не проводилися. Повноцінне наукове вивчення цієї тематики зумовлено стрімким розвитком науково-технічного прогресу, оскільки він актуалізує питання створення належних гарантій захисту інформації під час діяльності правоохоронних органів та формулювання відповідних науково обґрунтованих пропозицій щодо їхнього вдосконалення. Тому такі дослідження є актуальними та містять елементи наукової новизни.

Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» визначає інформаційну безпеку як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого запобігають завдання шкоди через: неповноту, несвоєчасність та невірогідність інформації, яку використовують; негативний інформаційний вплив; наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання інформації, порушення її цілісності, конфіденційності та доступності.

Однак формування інформаційного суспільства в Україні потребує створення досконалої, злагодженої системи захисту інформації. Тому однією зі складових забезпечення загальної безпеки інформації у державі має бути належне гарантування інформаційної безпеки діяльності правоохоронних органів. Це дасть змогу підвищити рівень їхньої результативності, забезпечити належне зберігання документів, доступ до яких обмежений, та використовувати наявну інформацію безпосередньо за призначенням.

Теоретичний та аналітичний матеріал, а також аналіз практичної складової розвитку цієї сфери надали можливість зробити висновок щодо доцільності виокремлення інформаційної безпеки правоохоронних органів як різновиду інформаційної безпеки. Тому її вивчення потребує надалі

детальнішого розгляду, вироблення необхідних нормативно-правових документів, координації процесів належного використання інформації у діяльності правоохоронних органів.

Норми вітчизняного законодавства не визначають цілком вимоги і стандарти, заходи та способи забезпечення інформаційної безпеки, зокрема й гарантування інформаційної безпеки діяльності правоохоронних органів. З огляду на це, необхідно розробити проект закону «Про інформаційну безпеку правоохоронних органів України» та, відповідно, переглянути нормативно-правову базу цієї сфери.

Інформаційна безпека правоохоронних органів полягає у спроможності їхніх працівників забезпечити інформаційні ресурси від несанкціонованого доступу до них. Обсяг прав і обов'язків правоохоронних органів щодо здійснення діяльності, спрямованої на охорону і захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від загроз в інформаційній сфері, встановлено Конституцією, законами та підзаконними нормативно-правовими актами України.

Поряд із цим, специфіка діяльності правоохоронних органів за сучасних умов, а також неординарність завдань, виконання яких покладають на ці органи, обумовлюють особливі вимоги до їхнього інформаційного забезпечення і системи захисту інформації. Інформаційна безпека правоохоронних органів відображає стан захищеності прав та інтересів держави, суспільства, окремих фізичних і юридичних осіб, що стосуються збирання, обробки, зберігання, поширення інформації та доступу до неї.

Однак захист інформації не належить до основних функцій правоохоронних органів України, тому їхню діяльність не сконцентровано на забезпеченні власної інформаційної безпеки. Такий стан зумовлений відсутністю єдиної системи служб і підрозділів, робота яких базувалася б на забезпеченні захисту інформації на різних рівнях. Адже важливість інформації, котра потребує належного забезпечення під час роботи правоохоронних органів, вимірюється за шкалою «від особи – до держави».

Задіюючи такі механізми вдосконалення процесу забезпечення інформаційної безпеки, слід пам'ятати про їхній взаємозв'язок. Адже задля досягнення вищого рівня забезпечення інформаційної безпеки правоохоронних органів необхідна не тільки трансформація чинного законодавства, а й навички його реалізації. Такий комплекс заходів спроможний, на нашу думку, активізувати всі чинники, необхідні для гарантування інформаційної безпеки нашої держави.

На жаль, на сучасному етапі розвитку країни значних позитивних зрушень у сфері захисту інформаційної безпеки діяльності правоохоронних органів немає. Запроваджуючи таку інституцію, маємо задіяти механізм її чіткого регулювання, що ґрунтуватиметься на пропонуваннях у статті твердженнях.

Таким чином, організацію діяльності підрозділів внутрішньої безпеки щодо забезпечення дисципліни та законності в правоохоронних органах запропоновано визначити як сукупність різноманітних за напрямками і формами, суб'єктним складом та правовими наслідками дій, які носять забезпечувальний характер.

Основними формами переконання, які повинні використовувати підрозділи внутрішньої безпеки з метою забезпечення законності та дисципліни серед правоохоронних органів та їх працівників від протиправних посягань та загроз, мають бути такі: проведення профілактичних заходів; заохочення осіб, які сприяють їх професійній діяльності; інформування про кількість та види скоєних службових правопорушень, про результати розгляду справ про такі правопорушення; виховання у дусі чіткого дотримання вимог законодавчих та підзаконних актів; роз'яснення вимог нормативних актів щодо дотримання законності та дисципліни.

Микитюк М.А.

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри організації державної охоронної діяльності та безпеки Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Скриньковський Р.М.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій

ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Згідно зі ст. 11 Закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» [1] УДО є державним правоохоронним органом спеціального призначення, підпорядкованим Президентові України та підконтрольний Верховній Раді України [2, 3]. Головні завдання УДО України спрямовані на забезпечення безпеки Президента України, вищих посадових осіб держави, а також на охорону адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади України (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду та ін.) [1]. До компетенції УДО України належить також забезпечення безпеки офіційних делегацій іноземних держав, керівників міжнародних організацій, які прибувають в Україну чи перебувають на її території на запрошення органів державної влади [1, 2].

Звідси очевидно, враховуючи праці науковців [4–6], що під час здійснення покладених завдань на УДО України більшість питань у їхній роботі не можуть публічно обговорюватися та висвітлюватися у засобах масової інформації (ЗМІ). Водночас варто зауважити, що проведення заходів за участю зазначених вище посадових осіб, як правило, висвітлюється ЗМІ. У зв'язку з цим питання щодо взаємодії УДО України з представниками ЗМІ є актуальними і важливими.

Так, під час здійснення державної охорони співробітники УДО України керуються Конституцією України, Законами України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» [1], «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про державну таємницю», «Про інформацію» [7], «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» та іншими нормативно-правовими актами України [2]. У свою чергу, варто погодитись з думкою К. Дегтярьової [5], що журналісти, порівняно з іншими суб'єктами інформаційних відносин, мають досить широкі повноваження щодо доступу до інформації. Зокрема, п. 3 ст. 24 Закону України «Про інформацію» передбачено, що умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання його професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України [7]. Водночас варто зауважити, що ст. 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» [8] закріплено, що: «Відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких же дій проти працівника правоохоронного органу» [4, 8].

Таким чином, на основі результатів досліджень [2–6], враховуючи аналіз українського законодавства та діяльність ЗМІ в Україні, встановлено, що на сьогодні питання взаємодії (співпраці) працівників УДО України та журналістів потребує ґрунтовного вдосконалення. Інформація є вільною та доступною в певній мірі кожному, але існують і відповідні обмеження щодо її отримання та використання.

В контексті цього, зважаючи на велику кількість законів України, які безпосередньо (прямо) чи опосередковано регулюють відносини органів державних влади із ЗМІ, доцільним буде створення єдиного нормативно-правового акту, в якому будуть зазначені основні принципи, права та обов'язки, норми поведінки, напрями, форми і методи взаємодії працівників УДО України та журналістів та відповідальність за порушення встановлених приписів [2, 4], заснованих на усунення появи нових небезпек, загроз, викликів та ризиків національній безпеці.

Список використаних джерел

1. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04 березня 1998 р. N 160/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-вр> .
2. Микитюк М.А. Державна охорона в Україні: адміністративно-правове регулювання: монографія. Львів. Видавництво Львівської політехніки. 2018. 472 с.
3. Єрмолаєв Д. Еволюція структури та функцій управління державної охорони України // 36. наук. праць НАДУ при Президентові України. 2012. Вип. 2. с. 14–22.

4. Невойт Н.М., Терлецький О.П. Щодо питання удосконалення організації взаємодії Управління державної охорони України з представниками ЗМІ // Current issues of mass communication. 2013. Issue 14. P. 128–131.

5. Дегтярьова К.О. Актуальні проблеми взаємодії військовослужбовців Управління державної охорони України з представниками засобів масової інформації під час охоронних заходів // Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: Матеріали міжн. наук.-практ. конференції (24 листопада 2017 р.): у 2 т. К.: Національна академія прокуратури України, 2017. Т.1. с. 135–137.

6. Кізюн О.П. Врегулювання правових відносин військовослужбовців УДО України з представниками ЗМІ // Стан та перспективи реформування сектору безпеки і оборони України: Матеріали міжн. наук.-практ. конференції (24 листопада 2017 р.): у 2 т. К.: Національна академія прокуратури України, 2017. Т.1. с. 198–199.

7. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. N 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

8. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-вр>.

Михайлов А.В.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Постановка завдання – на основі новітніх підходів у сфері національної безпеки і права, визначити теоретичні та практичні аспекти підвищення ефективності діяльності УДО України. Саме це надасть змогу сформувати цілісний сектор безпеки і оборони держави, як головний елемент системи забезпечення національної безпеки та ефективний державний інструмент для своєчасного та гарантованого реагування на виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України. Ефективне функціонування сектору безпеки і оборони значною мірою залежить від наявності високопрофесійного особового складу, який за своїми діловими та особистими якостями повністю відповідає поставленим цілям на завданням. Державна охорона здійснюється щодо глав іноземних держав, парламентів та урядів і членів їхніх сімей, міністрів закордонних справ, керівників міжнародних організацій (інших посадових осіб міжнародних організацій), які прибувають в Україну чи перебувають на її території у складі офіційних делегацій або відвідують Україну на запрошення органів державної влади.

Мета дослідження – дослідження поняття й особливостей співробітництва Управління державної охорони України з органами державної охорони інших держав, а також визначення основних ознак і форм такої співпраці та напрямків її вдосконалення.

Методи та організація дослідження. У процесі дослідження проводилась підготовка та науковий аналіз особливостей забезпечення діяльності органів державної охорони провідних країн світу та на цій основі виробити пропозиції щодо удосконалення діяльності Управління державної охорони України.

Завдання дослідження – активізація тренінгової роботи з підвищення ефективності усіх задіяних суб'єктів забезпечення безпеки при підготовці до проведення заходів за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, різного рівня складності як на національному та і на міжнародному рівні.

Висновки. Потребою сьогодення є створення єдиної інтегрованої системи забезпечення національної безпеки, як на національному, так і на міжнародному рівнях, де спеціальні служби працюють скоординовано і отримують інформацію з різних джерел. Спеціальні служби повинні перебувати у постійній взаємодії не тільки під час організації діяльності, а й навчання, що суттєво покращить їх роботу.

Список використаних джерел

1. Закон України про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб від 4 берез. 1998 р. № 160/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/160/98>

2. Закон України Про основи національної безпеки України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.351).

3. Закон України про охоронну діяльність від 22 берез.2012 р. № 4616-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.

Михайловський Д.О.
курсант 2 курсу НА Служби безпеки України

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Сучасна вітчизняна освіта у вищих військових закладах освіти (ВВЗО), пропри незаперечні здобутки, потребує суттєвого оновлення відповідно до глобальних трансформаційних процесів, що нині відбуваються у світі, актуальних потреб суспільного розвитку та забезпечення національної безпеки України.

Нагальна необхідність реформування вищої військової освіти зумовлюється як світовими та загальноєвропейськими тенденціями розвитку соціально-економічної та політичної сфер, так і специфічними для України чинниками, серед яких найвагомішу роль відіграє складність нинішньої суспільно-політичної ситуації в країні, що посилюється станом неоголошеної «гібридної війни» та протистоянням країні-агресору – РФ.

Особливо гостро серед цих чинників постають проблеми матеріально-технічного забезпечення вітчизняний ВВЗО, необхідність гармонізації та приведення структури, змісту освіти та підготовки військових фахівців у відповідність до сучасних потреб сил безпеки та оборони та до стандартів НАТО. Підготовка професійних військових кадрів, таким чином, потребує кардинально нових підходів до освіти, навчання та виховання курсантів ВВЗО [1].

Варто зауважити, що тривала соціально-економічна криза та нестабільність політичної системи стали джерелом негативних змін у соціально-психологічному самопочутті молоді загалом та курсантської зокрема. Зазначені чинники можуть призвести до трансформації патріотичних компонентів особистості, зміни провідних мотивів та професійного самовизначення курсантів ВВЗО, що в подальшому може вплинути на якісне й ефективне виконання офіцерами професійних обов'язків і завдань.

Тому духовно-моральне становлення молоді, підготовка її до самостійного життя є найважливішою складовою розвитку суспільства та держави [1, с. 10-11]. Відтак необхідно вести роботу по вдосконаленню патріотичного виховання даної категорії осіб. Головні якості офіцера – його моральний дух, патріотизм. За роки незалежності України негативні наслідки неефективного патріотичного виховання (фактично, його відсутності), як на сході, так і на заході України, стають помітними, а саме:

- масова трудова міграція;
- невідповідність дій еліти прагненням і надіям української нації;
- невідповідність частини творчої інтелігенції до тривалого розвитку української культури та державності [1].

Комплекс формування патріотичного компоненту у майбутніх офіцерів, на нашу думку, повинен включати:

1. формування відповідального ставлення до навчання як необхідної умови професійного становлення офіцера;

2. формування у здобувачів освіти єдиної цілі – захисту Вітчизни. Вирішення цього завдання можливо реалізувати шляхом формування у курсантів уявлень і понять про майбутню діяльність офіцера, виконання ним свого обов'язку перед народом України;

3. емоційний показ і розкриття державно-патріотичних сторін всіх громадських процесів у суспільстві;

4. формування високих морально-бойових якостей, зокрема патріотичних. У даному контексті варто звернутися до культурного та літературного надбань: ставити у приклад художні образи військовослужбовців – героїв країни, які виявили мужність та відвагу під час виконання обов'язків військової служби;

5. виховання майбутніх офіцерів на яскравих прикладах життя і діяльності видатних військових діячів, на бойових традиціях Збройних сил України, на прикладах подвигів солдатів й офіцерів у мирний і воєнний час [2].

Державно-патріотичне виховання майбутніх офіцерів у вищих військових закладах освіти необхідно здійснювати в різних формах, різноманітними засобами і прийомами впливу, що сприятиме глибокому усвідомленню величі військового обов'язку, виробленню вірного відношення до служби на благо держави, різнобічного розвитку особистості майбутнього офіцера, формуванню високоморальної поведінки.

Список використаних джерел

1. Пашенко Д. Патріотичне і національне виховання – складові становлення громадянина. Шлях освіти. 2002. №1. с. 9-14.

2. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2015р. № 641.

Мінченко Ю.М.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Головною передумовою прийняття ефективних управлінських рішень у системі забезпечення національної безпеки держави є об'єктивне й своєчасне виявлення найбільших загроз і ризиків у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність здійснення ґрунтовного аналізу й оцінки всіх процесів, що стосуються сфери національної безпеки України.

Проблеми екологічної безпеки набули в Україні надзвичайної гостроти. Для вирішення цих питань необхідна розробка наукових засад екологічної безпеки нашої країни, вдосконалення державно-управлінських механізмів її реалізації.

Здійснення державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки, насамперед, повинно передбачати визначення пріоритетів цілей і стратегії дій державної влади щодо їх досягнення. Екологічна безпека – це складова національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками стосовно навколишнього середовища. Розробка державної політики забезпечення екологічної безпеки – шлях до вирішення та попередження екологічних і техногенних катастроф.

Причини світової екологічної кризи пов'язані з демографічним вибухом, необхідністю задоволення зростаючих матеріальних потреб людей, що обумовлює розширення масштабів господарської діяльності й призводить до збільшення антропогенного навантаження на навколишнє середовище. Як наслідок, загострюються проблеми глобального забруднення навколишнього середовища, глобальної зміни клімату, руйнування стратосферного озону, виснаження природних ресурсів планети, зростання кількості техногенних катастроф, підвищення ймовірності втрати стійкості біосфери.

Всесвітньо відомий учений Денніс Л. Медоуз констатує вже сьогоднішні темпи зростання екологічних загроз гарантують вихід за межі допустимого рівня й прогнозує, що через 20 років наслідки цього виходу стануть очевидними, прийнявши форму глобальної екологічної кризи, що супроводжуватиметься катастрофічними явищами [1].

Сутність екологічної безпеки у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі визначається доволі неоднозначно. Так, Н. Ф. Реймерс вважає, що екологічна безпека – це сукупність дій, станів і процесів, які прямо чи побічно не призводять до суттєвих збитків (або загроз таких збитків), які завдаються природному середовищу, окремим людям і людству в цілому [2].

У той же час поширеним у науковій літературі є підхід, за якого дефініція безпеки зводиться до стану захищеності життєво необхідних інтересів особи, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Так, у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека визначається як «такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів» [3].

Екологічна безпека є невід'ємним атрибутом розвитку сучасних держав і потребує докорінної зміни імперативів і цінностей сучасної цивілізації, їх бачення в екологічному ракурсі. Це, перш за все, відмова від традиційного мислення, формування нового світосприйняття та стратегії розвитку постіндустріального суспільства в умовах зростання взаємозалежності одних держав від інших. Основу розробки систем забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки, сучасних механізмів відвертання загроз та ліквідації їх наслідків повинні становити фундаментальні еколого-соціальні та біосферні закономірності, що мають комплексний характер і тісно пов'язані з різними сферами соціального життя.

В сучасних умовах можна констатувати, що «сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає таке функціонування її господарського комплексу, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні і духовні потреби населення, забезпечується раціональне та екологічно безпечне господарювання і високоефективне збалансоване використання природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва» [4].

Вивчення ролі проблем національної безпеки в системі забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки, державно-управлінських механізмів здійснення державної політики у сфері екологічної безпеки є дуже актуальною проблемою сучасності. Таким чином, визнання екологічної безпеки невід'ємним атрибутом розвитку потребує докорінної зміни пріоритетів і цінностей сучасної цивілізації, їх бачення в екологічному ракурсі. Це не тільки відмова від традиційного мислення, але формування нового світосприйняття та стратегії постіндустріального розвитку, оскільки традиційний науково-технічний прогрес, як показала дійсність, є небажаним в екологічному плані.

Основу розробки системою забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки, сучасних механізмів відвертання загроз та ліквідації їх наслідків повинні становити фундаментальні еколого-соціальні та біосферні закономірності, що мають комплексний характер і тісно пов'язані з різними сферами соціального життя.

Список використаних джерел

1. Медоуз Донелла. Пределы роста. 30 лет спустя / Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Деннис Медоуз. – М., 2008. – с. 23.
2. Реймерс Н. Ф. Природопользование: словарь-справочник / Н. Ф. Реймерс. – М.: Мысль, 1990. – 637 с.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41.
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 26.

Мітенко О.В.

аспірант, викладач КРГМ ННЦ МП НА СБ України

РОЛЬ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ У ЗДІЙСНЕННІ ЛЕГАЛЬНОЇ РОЗВІДКИ. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Виконання функції захисту в державі перебування інтересів акредитуючої держави та її громадян у рамках міжнародного права, окрім консульських установ, покладається на дипломатичні представництва. Відповідно до ст. 3 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., основні завдання дипломатичних представництв полягають у:

- 1)представництві акредитуючого уряду в державі перебування;
- 2)захисті в державі перебування інтересів акредитуючого уряду та його громадян в межах передбачених міжнародним правом;
- 3)веденні переговорів з урядом держави перебування;

4) з'ясуванні всіма законними засобами умов та подій у державі перебування та повідомленні про них уряду акредитуючої держави;

5) заохоченні дружніх відносин між акредитуючою державою та державою перебування та в розвитку їх взаємовідносин в області економіки, культури та науки [1].

Особливе місце серед джерел дипломатичного права займають двосторонні міжнародні договори, що є результатом розвитку дипломатичних відносин між державами, які прагнуть зміцнити і стабілізувати взаємовідносини укладенням взаємоприйнятних міжнародних договорів, котрі, з іншого боку, збагачують зміст дипломатичного права і забезпечують досягнення більшої збалансованості інтересів акредитуючої держави і держави перебування, включно щодо встановлення правових засад забезпечення захисту громадян за кордоном, запобігання порушенню їх прав. Значення двосторонніх міжнародних договорів у цій сфері важко переоцінити, зважаючи на те, що «положення Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. щодо функцій дипломатичних представництв, переважно, мають рамковий характер». Водночас значну роль відіграють двосторонні консульські конвенції, в яких сторони можуть більш конкретно визначити умови співробітництва в окремих сферах консульської діяльності.

Обов'язки співробітників дипломатичного представництва полягають у тому, щоб поважати закони і постанови держави перебування і не втручатися в його внутрішні справи. Дипломату заборонено займатися в державі перебування професійною і комерційною діяльністю з метою особистої вигоди.

Відповідно, виходячи з положень Віденської конвенції, одним із завдань дипломатичних представництв є збір відомостей про події у державі перебування. У даному контексті дипломатичні представництва самі здійснюють розвідувальну діяльність, а також їх представництва можуть використовуватися як прикриття для ведення розвідувальної діяльності учасників міжнародних відносин.

У зв'язку з цим у всіх державах поряд із системою органів, котрі займаються публічною зовнішньополітичною діяльністю, сформувалася паралельна система спеціальних служб і відпрацьований механізм реалізації таємних зовнішньополітичних заходів у вигляді розвідувального співтовариства, до котрого входять усі державні структури (зокрема, представники МЗС), відповідальні за забезпечення оборони, національної безпеки, практичну реалізацію зовнішньополітичних заходів і захист життєво важливих інтересів держави, суспільства, нації, громадян [3].

Аналіз наявних джерел інформації та вивчення досвіду оперативної діяльності іноземних держав свідчать про спрямування їх виконавчого механізму розвідувальної діяльності на розв'язання чотирьох стратегічних завдань:

1. Створення відповідних розвідувальних позицій та забезпечення умов безпеки учасникам розвідувального процесу.

2. Розвідувально-інформаційного забезпечення прийняття і реалізації правлячою елітою держав чи інших учасників міжнародних відносин стратегічних та тактичних рішень;

3. Проведення заходів вигідного прихованого впливу на партнерів, конкурентів, супротивників чи ворогів;

4. Проведення заходів безпосереднього підриву, тобто завдання безпосередньої шкоди наявним потенціалам (політичному, економічному, військовому, науково-технічному, оборонному тощо) ворогів, супротивників чи конкурентів [2].

Відтак, створені розвідувальні позиції із використанням дипломатичних представництв є базою для проведення розвідувальної діяльності щодо країни перебування, зокрема в політичній, економічній, науково-технічній та військовій сферах.

Список використаних джерел

1. Віденська конвенція «Про дипломатичні зносини» від 18.04.1961 року// Відомості Верховної Ради України. – 1961.

2. Кузьменко А.М. Розвідувальна діяльність як явище сучасних міжнародних відносин. Юридичний журнал. 2013. №2. с. 48-57.

3. Пик С.М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах: навч. пос. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 165с.

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО КРЕДИТУ ДОВІРИ ЯК СКЛADOVA МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КИТАЮ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нещодавно введено в дію Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» акцентує увагу на необхідності визначенні шляхів «формування національних безпекових та оборонних спроможностей, що дадуть змогу відновити територіальну цілісність України у межах міжнародно визнаного державного кордону України, гарантувати мирне майбутнє України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, а також забезпечать створення національної системи реагування на кризові ситуації...» [1]. Формування та розвиток національної системи реагування на кризові ситуації неможливо уявити без проведення аналізу змісту та практики функціонування зарубіжних моделей забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблематика національної безпеки, з огляду на свою неабияку значущість для забезпечення суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави, постійно перебуває у колі наукової уваги дослідників. Вагомий внесок у дослідження питань проблематики державної безпеки було здійснено І.Ф. Біньком, О.М. Гончаренком, О.Г. Данільяном, О.П. Дзьобаньом, В.С. Картавцевим, А.Б. Качинським, В.О. Косевцовим, О.О. Мірофановим, Н.Р. Нижник, С.І. Пирожковим, Ю.І. Римаренком, Г.П. Ситником та багатьма іншими дослідниками.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена доповідь. Незважаючи на достатню увагу вчених до розгляду проблематики державного управління забезпеченням національної безпеки, окремі її питання все ще залишаються відкритими для подальших наукових пошуків. Серед таких питань, аналіз міжнародного досвіду інших країн світу, має неабияку значущість.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). У межах цієї публікації ми плануємо розглянути китайську модель системи соціального кредиту довіри на рівні однієї з складових механізму забезпечення національної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Система так званого соціального кредиту довіри, або система соціального рейтингу, являє собою систему комплексного оцінювання соціальних об'єктів (громадян, організацій тощо) відповідно до визначених суб'єктом спостереження фокусів безпосередньої уваги. Зміст та особливості розбудови системи соціального кредиту довіри визначено програмним документом Державної ради КНР «Про планування будівництва системи соціального кредиту (2014-2020)» [2]. У спрощеному вигляді мета запровадження в дію системи соціального кредиту довіри Урядом Китаю може бути подана через призму впорядкування взаємовідносин у суспільстві та забезпечення соціального спокою (безпеки) для кожного його члена. За інструмент забезпечення функціонування відповідної системи обрано цифрові технології, використання можливостей яких дозволяє встановити контроль за кожною людиною та оцінити доброчесність її поведінки.

Сучасний рівень розвитку інтернет-технологій у Китаї дозволяє суб'єкту управління відстежувати будь-яку соціально-економічну та суспільно-політичну активність людини. Результатом обробки отриманої інформації стає обрахування для кожного соціального об'єкту (людини, організації тощо) так званого інтегрованого показника. Цей показник стає своєрідною візитівкою людини та багато у чому впливає на можливості подальшого розвитку та використання нею своїх потенціалів (висока оцінка обумовлює можливість використання певних благ та отримання переваг; низька оцінка може стати причиною обмеження людини в отриманні нею деяких послуг або реалізації прав). Іншими словами, система соціального кредиту є комплексним механізмом спонукання громадян до безконфліктного існування у межах нормативно-правового поля та виконання правил суспільного співіснування. Починаючи з 01.05.2018 р., система соціального кредиту вже проходить своє пілотне апробування у декількох містах Китаю.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Приймаючи до уваги вищенаведене, вважаємо за можливе сформулювати такі основні висновки.

По-перше, функціонування системи соціального кредиту не лише не обтяжує повсякденне життя законослухняних громадян, а багато чим його спрощує (наявність так званого позитивного бекграунду значно підвищує шанси людини у здобутті вакантної посади або отриманні конкурентної послуги, наприклад, отримання кредиту у банку). Використання додаткових інструментів системи соціального кредиту дозволяє моніторити не лише вчинки людини, а також виявляти деякі з характеристик психічного стану людини. Такий рівень контролю дозволяє виявити осіб, які саме на цей час є небезпечними для суспільного спокою (попередження терористичних актів), або можуть нести загрозу членам суспільства у майбутньому.

По-друге, використання системи соціального кредиту довіри не повинно розглядатись крізь призму встановлення тотального контролю за соціальним об'єктом з боку суб'єктів державного управління, адже норми програмного документу «Про планування будівництва системи соціального кредиту (2014-2020)», так саме як і його дух, не передбачають порушення конституційних прав та свобод громадянина, а лише створюють підстави для мінімізації ризиків виникнення соціальних напружень. Крім того, відповідна система не лише створює підґрунтя для підвищення рівня соціальної безпеки суспільства в цілому та його членів безпосередньо, а у тому числі й забезпечує впорядкування життя окремої людини.

Список використаних джерел

1. Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України / Указом Президента України від 14.03.2016 року № 92/2016 // Офіційний вісник Президента України. – 2016. – №10. – с. 3–5
2. 国务院关于印发社会信用体系建设: 规划纲要 (2014–2020 年) 的通知 [electronic resource] / 国务院文件 // 国务院. – Access mode: http://www.gov.cn/zhengce/content/2014-06/27/content_8913.htm

Москалюк С.В.
здобувач ННВЦ НУЦЗ України

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Головною метою сучасної державної енергетичної політики України є забезпечення безпечного та доступного енергопостачання населення і всіх сфер суспільного виробництва, мінімізація впливу енергетичної сфери на навколишнє середовище, забезпечення необхідного рівня енергетичної безпеки країни.

Згідно з визначенням Міжнародного енергетичного агентства, енергетична безпека – це безперерйна наявність енергетичних джерел за доступною ціною [1]. Тобто країну можна вважати енергетично безпечною в тому випадку, якщо вона в будь-який момент може забезпечити себе всіма необхідними джерелами енергії за доступною ціною. Причому доступність в даному випадку має бути не тільки економічною, а й фізичною, тобто можливість отримання (доставки) енергоресурсів в будь-який час. Ідеально енергетично безпечних країн в світі не існує. Україну також не можна вважати такою країною, адже ризиків в енергетичній сфері вистачає, особливо в останні роки.

Вже давно існують значні ризики енергозалежності України від Росії: на ринку нафтопродуктів України російське дизпаливо, зріджений газ та бітум займають понад 32 % [2]. Тому заборона, яку ввела Росія у квітні 2019 р. на експорт нафти та нафтопродуктів в Україну, є серйозним викликом для нашої держави. Під повну заборону російського експорту потрапили нафта, ряд нафтопродуктів і зріджених вуглеводневих газів. Вугілля, бензин і дизпаливо з 1 червня 2019 р. російські компанії можуть поставляти в Україну тільки за спеціальним дозволом. Крім того, з окремим дозволом можна буде поставляти в Україну кам'яне вугілля, а також брикети, котуни та аналогічні види твердого палива з кам'яного вугілля [3]. Більше того, 23 квітня 2019 р. Білорусь призупинила експорт світлих нафтопродуктів – бензинів і дизпалива в Україну, Польщу і країни Балтії через надходження з Росії неякісної нафти [4].

За підсумками 2018 р., Укрнафта, яка видобуває 75 % української нафти, вперше за 12 років збільшила видобуток нафти – до 1,5 млн. т (для порівняння, у 1972 р. в Україні було видобуто 14,5

млн. т нафти) [3]. Однією з головних причин зниження видобутку нафти є те, що нові місцезнаходження не відкривалися, а старі вже вичерпали себе. Крім того, це недостатня сировинна база, розвитку якої в останні десятиліття також приділялося недостатньо уваги. Нафтопереробні підприємства не модернізувалися і закривалися, а нафтовидобуток істотно знизився. Тому у 2018 р. Україна імпортувала нафтової сировини понад 700 млн. т, на майже півмільярда доларів. Головними постачальниками є: Азербайджан, Іран, Алжир, Білорусь, Росія (606,7 тис. т) і Литва [3].

Шляхи вирішення ситуації очевидні, але складні для реалізації: збільшити власний видобуток нафти й забезпечити українські заводи вітчизняною сировиною. Крім того, «Укртатнафта» (нафтопереробне підприємство, яке належить національній енергетичній компанії «Нафтогаз») має збільшувати переробку нафтової сировини з каспійських родовищ. Також доцільно на державному рівні розробити та впровадити заходи з усунення податкових та інших преференцій, які зараз розповсюджуються на поставки нафтопродуктів з Росії [5]. На часі є невідкладним питання необхідності створення в Україні стратегічного запасу нафтопродуктів. Водночас доцільно диверсифікувати імпорт дизпалива і завозити його з інших країн: Угорщини, Словаччини, Туреччини, Ізраїлю тощо.

Незважаючи на те, що, згідно з доповіддю BP Statistical Review of World Energy, яка була опублікована у березні 2019 р., Україна посідає третє місце в Європі за покладами газу після Росії та Норвегії [3], забезпечення цим енергоресурсом потреб країни також недостатнє. Зараз в Україні видобувається близько 21 млрд. м³ газу, що забезпечує тільки 66% потреб країни [6].

Україна довгі роки орієнтувалася на закупівлю природного газу в Росії, тому власні газодобувні потужності не розвивалися, а ті, що є, вже застаріли. Від російського газу Україна відмовилася в 2015 р. і купує блакитне паливо в ЄС. Тому необхідно нарощувати видобуток власного газу. На жаль, український нафтогазовий сектор страждає від хронічного браку інвестицій, в тому числі іноземних. Для розробки цих ресурсів Україна має залучати потужні світові компанії, які прийдуть тільки в країну, де є верховенство права, ефективна боротьба з корупцією, здорова конкуренція і відкриті дані в галузі, прозорі та зрозумілі умови ведення бізнесу в цій сфері.

Отже, сучасні перспективи досягнення Україною енергетичної незалежності поки що невизначені. Україна має суттєвий потенціал енергозаміщення, щоправда, для цього знадобиться певний час, а також формування та реалізація відповідної державної енергетичної політики. В підсумку в Україні має бути сформовано диверсифікований і незалежний енергетичний ринок, як важлива передумова забезпечення енергетичної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Белькова О. На чем основывается энергетическая безопасность Украины? О.Белькова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/energy_market/na-chem-osnovuyetsya-energeticheskaya-bezopasnost-ukrainy-296389_.html.
2. Аби уникнути кризи, необхідно збільшити власний видобуток нафти й забезпечити українські заводи вітчизняною сировиною, переконані експерти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/316314>.
3. Україна без нафти з Росії. Наслідки санкцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.korrespondent.net/business/economics/4087990-ukraina-bez-nafty-z-rosii-naslidky-sanktsii>.
4. Білорусь призупинила експорт бензинів і дизпалива в Україну, Польщу та країни Балтії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/bilorus-prizupinila-eksport-benziniv-i-dizpaliva-v-ukrajinu-polshchu-ta-krajini-baltiji-50018174.html>.
5. Заборона Росії на експорт нафти до України загрожує національній безпеці України – «Укртатнафта». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrtatnafta-pro-zaboronu-na-export-nafty/29890106.html>.
6. В Польше рассказали, когда Украина может стать энергетически независимой страной. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://enovosty.com/news_economy/full/103-v-polshe-rasskazali-kogda-ukraina-mozhet-stat-energeticheski-nezavisimoy-stranoj.

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Адміністративні правопорушення, вчинювані дітьми, є актуальною проблемою українського суспільства, оскільки рівень правосвідомості покоління, яке знаходиться на порозі самостійного громадянського життя, значною мірою визначає стан національної безпеки. Суб'єктивно, на рівні суспільної та індивідуальної правосвідомості, це відображається як відчуття безпеки життєдіяльності окремого громадянина та його найближчого оточення (референтної групи).

Перш за все зазначимо, що без аналізу ефективності дії правових норм взагалі та психологічних і соціальних, зокрема, неможливо їх науково обґрунтоване вдосконалення, розробка засад попередження і подолання негативних тенденцій у сфері профілактики правопорушень неповнолітніх. Адже ефективність будь-яких заходів профілактики визначається співвідношенням між фактичним результатом застосування норм права відповідними державними органами та зниженням рівня правопорушень серед підлітків.

Відтак у контексті профілактики адміністративних правопорушень, вчинених дітьми, нами було проведено анкетування працівників поліції у кількості 150 осіб, а також працівників міських центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у кількості 90 осіб.

Узагальнення одержаних результатів дозволяє сформулювати такі висновки.

1. Близько половини (45%) працівників поліції вважають найбільш ефективною формою профілактики адміністративних правопорушень, вчинюваних дітьми, індивідуальну профілактику, 37% – поєднання заходів індивідуальної та загальної профілактики; натомість, 18% – віддає перевагу заходам загальної профілактики.

Як показує досвід розвинених держав, саме індивідуальна профілактика є найефективнішою серед інших. Практикою Європейських держав є залучення до індивідуальної профілактики широкого кола органів, серед яких велика частина – недержавні. Індивідуальна профілактика – це, насамперед, вплив на тих дітей, від яких можна очікувати вчинення правопорушень, та їх соціальне оточення. Зважаючи на те, що загальна профілактика спрямована на виявлення й усунення об'єктивних зовнішніх причин та передумов, що спричиняють вчинення правопорушень, цілком закономірно, що поєднання заходів індивідуальної та загальної профілактики в сукупності, на погляд правоохоронців, є ефективним шляхом попередження правопорушень.

2. Найчастіше у попередженні правопорушень серед дітей працівники правоохоронних органів застосовують: проведення лекцій, бесід у школах з неповнолітніми – 61%; проведення масових заходів за участю неповнолітніх та правоохоронців – 55%. Адже саме ці форми профілактичної роботи сприяють підвищенню рівня правової культури учнів. Одержані результати також засвідчують, що доцільно до цих заходів залучити батьків (83%) і засоби масової інформації (83%).

3. Респонденти зазначили, що до основних напрямків профілактики належать: якісна індивідуальна профілактика з неповнолітнім, який перебуває на обліку – 62%; виявлення та постановка на облік дитини, з боку якої можливе вчинення правопорушення – 58%; взаємодія з державними органами і громадськими організаціями – 54%. У свою чергу, понад половина соціальних працівників (53%) вказали на важливість взаємодії між державними органами як основний напрям профілактичної діяльності.

Така думка дещо суперечить сучасним тенденціям: здійснення профілактики правопорушень дітей виключно державними органами не є достатньо дієвим видом превентивної діяльності. За таких умов важливим аспектом профілактики повинна стати взаємодія уповноважених державних органів із громадськістю, де основним є інформування органів державної влади про можливі випадки протиправної поведінки. Така взаємодія потребує сформованої у суспільстві атмосфери небайдужості та нетерпимості до появи різних форм соціальних девіацій у дітей.

4. На доцільність створення координаційного органу, відповідального за налагодження чіткої взаємодії між всіма суб'єктами профілактичної діяльності, вказує переважна більшість респондентів: 95% працівників поліції та 66% соціальних працівників.

5. На необхідності прийняття нормативно-правового акту (Закону України «Про профілактику правопорушень»), який би регламентував діяльність щодо профілактики правопорушень неповнолітніх також наголосила більшість опитаних: 76% працівників поліції та 96% соціальних працівників. Послаблення або припинення роботи з правової регламентації, попередження адміністративної деліктності в сучасних умовах означало б загальне послаблення боротьби зі злочинністю на всіх її напрямках.

З наявної на сьогодні інформації слід констатувати численні прояви низької чутливості в суспільстві до адміністративних правопорушень, які вчиняються дітьми. Регрес суспільства можна визначити за наступними критеріями: нецензурна лайка дітей в громадських місцях стала досить поширеним явищем і оточуючі реагують на неї дуже рідко; збільшилася кількість неповнолітніх, які знаходяться в громадських місцях в стані алкогольного, наркотичного та токсикологічного сп'яніння; нормально сприймається оточуючими таке адміністративне порушення, як безквитковий проїзд у громадському транспорті; збільшення кількості осіб, які ведуть протиправний спосіб життя; паління дітьми цигарок в усіх, де це можливо, місцях сприймається сучасним суспільством як звичайне, пересічне явище.

Тому важливим напрямом зниження кількості протиправних проявів серед неповнолітніх та в суспільстві загалом може стати діяльність з підвищення адміністративно-деліктної чутливості громадян. Цілеспрямована робота в цьому напрямі може стати однією з позитивних передумов формування моральної особистості, здатної протидіяти негативним впливам.

Науменко А.О.

кандидат технічних наук, доцент, докторант
Національного університету цивільного захисту України

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК СКЛADOVA НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Національні інтереси держави на довгострокову перспективу полягають у підвищенні конкурентоспроможності національної економіки, перетворенні України у світову державу, діяльність якої спрямована на підтримку стратегічної стабільності і взаємовигідних партнерських відносин в умовах багатополярного світу.

Продовольча безпека України є одним з головних напрямків забезпечення національної безпеки країни в середньостроковій перспективі, чинником збереження її державності та суверенітету, найважливішою складовою демографічної політики, необхідною умовою реалізації стратегічного національного пріоритету – підвищення якості життя громадян шляхом гарантування високих стандартів життєзабезпечення. Зараз створюється реальна загроза втрати продовольчої незалежності країни, якщо небезпека не буде вчасно усвідомлена і не будуть прийняті радикальні заходи з її усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню продовольчої безпеки присвячено достатньо велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців-економістів, а саме: В. Андрійчук, В. Бойко, П. Гайдучкий, Б. Кваснюк, Ю. Лузан, В. Месель-Веселяк, О. Могильний, А. Стельмащук, П. Саблук, С. Майстро та інші. У своїх працях вони досліджували теоретичні аспекти продовольчої безпеки, її структуру, методи оцінки. Проте ряд питань щодо механізмів підвищення продовольчої безпеки залишаються невирішеними: потребують додаткових досліджень та розробки.

Мета роботи полягає в аналізі особливостей забезпечення продовольчої безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Стратегічною метою продовольчої безпеки є забезпечення населення країни безпечною сільськогосподарською продукцією, рибною продукцією і продовольством. Гарантією її досягнення є стабільність внутрішнього виробництва, а також наявність необхідних резервів і запасів.

Основними завданнями забезпечення продовольчої безпеки, незалежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов, є:

- своєчасне прогнозування, виявлення і запобігання внутрішніх і зовнішніх загроз продовольчої безпеки, мінімізація їх негативних наслідків за рахунок постійної готовності системи забезпечення громадян харчовими продуктами, формування стратегічних запасів харчових продуктів;

- сталий розвиток вітчизняного виробництва продовольства і сировини, достатня для забезпечення продовольчої незалежності країни;

- досягнення і підтримка фізичної та економічної доступності для кожного громадянина країни безпечних харчових продуктів в обсягах та асортименті, які відповідають встановленим раціональним нормам споживання харчових продуктів, необхідних для активного і здорового способу життя;

- забезпечення безпеки харчових продуктів [1, с. 110].

Продовольча незалежність України – це стійке вітчизняне виробництво харчових продуктів в обсягах не менше встановлених порогових значень його питомої ваги в товарних ресурсах внутрішнього ринку відповідних продуктів.

Система є стійкою, якщо вона є самозабезпечувана. Для досягнення продовольчого забезпечення на рівні само забезпечуваної держави вона має базуватися на власному виробництві. Продовольче самозабезпечення передбачає задоволення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняного виробництва, яке зумовлює незалежність держави в задоволенні потреб населення. Тому системоутворювальним центром у забезпеченні продовольчої безпеки є агропродовольчий комплекс країни, з яким системно пов'язані підсистеми: збуту і розподілу; резервів продовольства; споживання продовольства: управління; кадрового, інформаційно-консультативного забезпечення; фінансового забезпечення; матеріально-технічного забезпечення; наукового забезпечення тощо.[2, с. 9]

Система національної продовольчої безпеки базується на таких принципах: самозабезпеченість, незалежність, доступність, якість. Ці характеристики слід враховувати при формуванні державної політики щодо продовольчої безпеки.

З урахуванням природних ресурсів трійка лідерів виглядає так: Ірландія, Австрія, Франція. Ці країни мають гарні погодні умови, їхня продукція фінансово і фізично доступна, якісна та безпечна. Усі три країни вирізняються високим рівнем життя, що дає населенню можливість споживати якісні і, що дуже важливо, різноманітні продукти харчування. Крім того, в них діють досить високі стандарти щодо безпеки продовольчих товарів. Україна посідає 63 місце в рейтингу країн з харчової безпеки. [3, с. 3].

Як свідчить Глобальний рейтинг, найбільший негативний вплив на ситуацію з продовольчою безпекою в Україні мають фактори, що не належать до суто аграрних проблем, але які пов'язані із загальним станом економіки: високий рівень корупції, занадто дорогі кредити, ризик політичної нестабільності. Тому поліпшення ситуації безпосередньо пов'язане з низкою заходів, які покращуватимуть загальний стан української економіки. Певний прогрес в цьому напрямі можна спостерігати: економіка держави декілька років поспіль повільно, але зростає, і саме аграрний сектор є найголовнішим драйвером цього росту. Проте для України, яка має потужний потенціал у сфері сільського господарства, поточні показники слід вважати вкрай низькими.

Подальші позитивні зміни потребують більш послідовної боротьби з корупцією, захисту прав інвесторів, підвищення доходів громадян.

Список використаних джерел

1. Зеленська О.О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні / О.О. Зеленська // Вісник ЖДТУ.- 2012. – № 1 (59). – С.108-112.

2. Чорна Н.П. Продовольча безпека України як імператив самозабезпечуючого розвитку // Агросвіт. – 2015. – № 15. – с. 9-14

3. Що таке світова продовольча безпека в країні і як цьому завадити? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bakertilly.ua/news/id1458>.

Никифорчук Д.Й.
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності;
Ручка Ю.І.
співробітник НАБУ

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах наростання негативних тенденцій у структурі й динаміці злочинності, особливу роль має організація й здійснення комплексних заходів боротьби зі злочинністю. Такі заходи здатні реалізувати протидію криміногенним процесам в суспільстві та забезпечують стримування й скорочення злочинності.

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» одним з основних принципів боротьби з тероризмом є «пріоритетність попереджувальних заходів», а компетенцією МВС України спільно з Національною поліцією як суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом, є попередження, виявлення й припинення злочинів терористичного характеру.

З урахуванням підвищення організованості, професіоналізму й мобільності представників кримінального середовища, їхньої поінформованості про тактику й методи проведення негласних заходів виникає об'єктивна необхідність в удосконалюванні організаційно-тактичних форм і методів протидії злочинності.

Попередження злочинів як один із пріоритетних напрямів у діяльності підрозділів Національної поліції має нормативно-правове закріплення як на законодавчому, так і відомчому нормативному рівні, а реалізація цієї функції в основному належить оперативним підрозділам Національної поліції України, які мають можливість та здійснюють виявлення осіб, що готуються або вчиняють злочини терористичного характеру, і уживають заходи щодо їх недопущення.

Отже, попередження злочинів оперативно-розшуковими заходами – діючий напрям діяльності оперативних підрозділів. При цьому оперативні підрозділи, здійснюючи заходи щодо попередження, виявлення, припинення й розкриття злочинів, забезпечують безпеку стратегічних та оборонних об'єктів, боротьби з тероризмом, корупцією, тощо, та використовують головним чином всі існуючі методи оперативної роботи з метою одержання відповідної інформації.

Серйозно ускладнює боротьбу в цьому напрямі та обставина, що, як правило, злочинці використовують заходи протидії. Особливо це характерно для терористичних організацій, діяльність яких спрямовується й фінансується окремими державами. Здійснення заходів оперативної-розшукової профілактики передбачає також ініціативне отримання інформації про злочини, що готуються до вчинення, традиційними методами, в тому числі через мережу осіб, які сприяють оперативним підрозділам та викривачів.

Сформована ситуація доводить, що для протидії тероризму варто ширше використовувати можливості оперативного-розшукового впровадження, що передбачено положеннями Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю». Завдання оперативної-розшукової профілактики у сфері протидії тероризму дещо відрізняються від завдань боротьби із загальнокримінальною злочинністю й тіньовою економікою і в першу чергу це залежить від ідеології злочинців.

В цьому аспекті необхідно наголосити, що члени терористичних організацій відрізняються особливим фанатизмом і психологічною готовністю йти «до кінця», а саме: вчинення терористичних актів із численними жертвами, руйнуваннями та можливою самоліквідацією. Вважається, що вищим проявом релігійного фанатизму терористів такого роду є шахідізм – рух терористів-смертників, переконаних, що у випадку їхньої загибелі при вчиненні теракту вони будуть прилічені до лику святих. Отже, стосовно виявлення терористичних організацій на перший план висувається завдання щодо фактів вчинення злочинів та таких, що свідчать про підготовку до теракту й пов'язаних, наприклад, з незаконним обігом зброї й вибухових речовин, підбрюхою документів, незаконним перетином державного кордону, незаконною міграцією, підкупом

посадових осіб, проникнення на особливо охоронювані об'єкти і цілого ряду інших протиправних діянь.

Дані відомості також можуть отримуватися оперативними працівниками під час комплексного аналізу інформації з відкритих джерел, а якщо виявлення аналогічних відомостей здійснюється автоматизовано (за ключовими словами і фразами) і не обмежує конституційні права громадян на таємницю приватних переговорів, то у випадку виявлення підозрілих повідомлень правоохоронні органи вживають заходи щодо ідентифікації таких осіб і отримують дозвіл суду на їх прослуховування.

Отже, для запобігання тероризму у практиці оперативних підрозділів, як правило, використовуються такі заходи:

- опитування громадян – заходи, що дозволяють виявляти потенційних свідків, поінформованих про осіб, причетних до терористичної діяльності, і про конкретні дії з їх боку, що прямо або побічно свідчать щодо протиправної діяльності останніх;
- оперативне впровадження – проникнення оперативного працівника у кримінальне середовище осіб, які мають терористичні наміри або схильних до вчинення подібних злочинів;
- спостереження – одержання інформації про потрібний об'єкт шляхом візуального, слухового, електронного, радіолокаційного й інших способів контролю, що здійснюються в приміщеннях, на транспорті та на відкритій місцевості;
- затримання осіб, причетних до терористичної діяльності за інші злочини.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 берез. 2003 року № 639-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 лип. 2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379
3. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 черв. 1993 року №3342-XII Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
4. Никифорчук Д.Й. Аналіз стану оперативної обстановки, як способу виявлення терористичних груп/ Д.Й. Никифорчук, Г.М. Бірюков // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – К., 2002. – № 1. – Ч.2
5. Боротьба з тероризмом : навч. Посібник / [Джужа О.М., Никифорчук Д.Й., Комарницький В.М. та інш.] – К.: Видавничий дім «Скіф», 2013. – 584 с.
6. Статистична інформація – Генеральна прокуратура України / режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo

Ничитайло І.М.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри національної безпеки,
Національна академія Служби безпеки України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Зміни міжнародної обстановки, що відбулися впродовж останніх років, мали докорінний вплив на весь комплекс безпекових систем, що функціонують на регіональному та глобальному рівнях й обумовили необхідність напрацювання принципово нових підходів до виявлення, запобігання та нейтралізації загроз, встановлення їх джерела та характеру. Ці зміни стали відображенням протиріч суспільного розвитку, його побічними негативними наслідками, у тому числі і пов'язаними із не повною мірою адекватною оцінкою потенційних загроз національними та міжнародними інститутами, що, у свою чергу, не дозволило вчасно напрацювати відповідні заходи протидії. Таким чином, нагальною є потреба в усвідомленні актуальних тенденцій в системі забезпечення національної та міжнародної безпеки, нових викликів та загроз, з метою прогнозування їх подальшого розвитку та формулювання заходів з їх вчасної нейтралізації та усунення.

Питанням забезпечення національної та міжнародної безпеки постійно приділяється увага науковців як у нашій країні, так за кордоном. Серед найбільш актуальних досліджень доцільно, на нашу думку, виділити роботи Б. Бузана, П. Вільямса, А. Колінза, С. Міллера, Р. Розенкранца та

К. Хугса. Поняття міжнародної та національної безпеки включає у себе відсутність загрози агресії, забезпечення мирного співіснування на ґрунті рівноправ'я держав, невтручання у внутрішні справи одна одної, поваги до національної незалежності та самовизначення народів, а також їх вільного розвитку на демократичній основі.

Традиційно важливим елементом міжнародної та національної безпеки була безпека військова. Події останнього часу явно вказують на те, що військовий аспект безпекової політики зберігає свою актуальність. У той же час, нагальною є потреба у комплексному підході, оскільки військова сфера є складовою загальної системи держави і не може розглядатися у відриві від загальних процесів суспільного, політичного та економічного розвитку.

Криза безпеки в Україні, головною складовою якої стала агресія РФ, формувалася у результаті дії комплексу чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх. Серед внутрішніх чинників можна виділити руйнацію сектору безпеки та оборони України, обумовленою недостатнім фінансуванням, низьким професійним рівнем особового та керівного складу, невизначеністю поставлених перед ним задач [1]. Зовнішніми чинниками була як політика самої Російської Федерації, так і толерантне ставлення до неї з боку провідних держав Заходу, а також наявність в них розгалужених мереж агентури та «співчуваючих» корумпованих політиків, бізнесменів, діячів культури, журналістів тощо [2].

Відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН №3314 (XXIX) «Про визначення агресії» від 14 грудня 1974 року [3, с. 181–182] та ст. 5 Статуту Міжнародного кримінального суду [4], акт збройної агресії Росії проти України є тяжким міжнародним злочином, що не має терміну давності й тягне за собою міжнародну відповідальність усіх осіб, які належать до політичного та військового керівництва та причетних до підготовки, планування, розв'язання та ведення агресивної війни проти України.

Таким чином, агресія РФ проти України стала певного роду підсумком періоду міжнародних відносин, що почався після завершення «холодної війни» і розпочав кардинальні зміни світового порядку та системи міжнародної безпеки [5]. В найближчій перспективі можна передбачити посилення турбулентності міжнародних відносин, глобалізацію загроз, що раніше мали регіональний характер. Зростатиме динаміка змін безпекового середовища – нові виклики та загрози поставатимуть раніше, аніж уряди та міжнародні організації адаптуватимуться до них – не лише на оперативному рівні, а й на рівні сприйняття та осмислення. Зміна геополітичної ситуації обумовила потребу у перегляді національних стратегій безпеки та оборони, передусім країн, що знаходяться у зоні підвищеного ризику.

Підсумовуючи викладене, можна зробити **висновки** про те, що зміни в системі міжнародної безпеки, викликані агресією РФ проти України, обумовили необхідність інституційної перебудови безпекової системи на регіональному та глобальному рівнях, а також підвищення спроможності держав, передусім, України, забезпечувати національну безпеку відповідно до нових викликів та загроз. У зв'язку з цим нагальною є потреба напрацювання системи проактивного реагування, що мала б багатовимірний та мультидисциплінарний характер, що, у свою чергу, потребує відповідних наукових досліджень, які мають проводитися, у тому числі на міжнародному рівні, зокрема, в рамках співробітництва з НАТО та ЄС.

Список використаних джерел

1. Володимир Василенко. Агресія Росії: генеза, мета, способи протидії та правові наслідки № 12 (332) від 20 березня©2007-2014 «Український тиждень» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Politics/105356>.

2. Росія не проти почати відносини з США з чистого аркуша NEWSru.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.newsru.ua/world /08feb2009/po_novomu.html.

3. Определение агрессии. Утверждено резолюцией 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи от 14 декабря 1974 года. Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи, двадцать девятая сессия, Приложение, № 31, стр. 181–182.

4. Римський статут міжнародного кримінального суду. 17.07.1998. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_588/print1403033703777828.

5. Меркель: Росія порушила весь післявоєнний порядок в Європі УНІАН. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.unian.ua/world/1035204-merkel-rosiya-porushila-ves-pislyavoenniy-poryadok-v-evropi.html>.

ЗАГРОЗИ У ДУХОВНІЙ СФЕРІ ЯК ВИКЛИК НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Постановка проблеми. Національну безпеку в найбільш загальному вигляді можна визначити як стан захищеності від традиційних та новітніх, реальних та потенційних загроз. Іншими словами, йдеться про стійкість країни до різноманітних викликів, її здатність підтримувати стабільність та прагнути розвитку. З огляду на це, принципово важливою категорією є загроза національній безпеці. Останню можна визначити як подію, процес, явище, певний фактор, який створює небезпеку національним інтересам (перешкоджає їх реалізації) і формує можливість завдання збитків (шкоди) цим інтересам [1, с.435].

Дослідження загроз національній безпеці не втрачає своєї актуальності, тим більше, що динамічна сукупність національних інтересів та відповідних загроз означає, що у разі формування нового національного інтересу чи групи інтересів можна прогнозувати появу новітньої загрози. Вбачається, що дослідження такого зв'язку є **важливим науковим та практичним завданням**.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика загроз у духовній сфері стала предметом фахових досліджень лише в останні роки. Так, відомі роботи В.В.Горлинського, Л.А.Маслової, В.А.Сухорукової та ін. Однак, як вбачається, зазначені питання перебувають у стані концептуальної розробки. Зокрема, недостатньо висвітленим, на наш погляд, є взаємозв'язок загроз в духовній сфері та кримінальної активності.

Відповідно, цей **невирішений аспект** зазначеної проблематики і визначає формулювання **мети даної роботи** – визначення ролі духовних загроз національній безпеці у причинному комплексі сучасної злочинності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Небезпеки, що мають місце у духовній сфері, несуть загрози як їй самій, так і функціонуванню відповідних соціокультурних інститутів, усьому суспільству. Наприклад, на думку Л.А.Маслової, серед найактуальніших загроз, які мають вияв у духовній сфері сучасного українського суспільства, є, зокрема, втрата ціннісних орієнтирів особи та суспільства, його соціокультурне розшарування та деідеологізація, деструктивний вплив засобів масової інформації та масової культури на суспільну свідомість, негативний вплив нетрадиційних релігійних організацій, зростання рівня корупції в суспільстві тощо [2].

У свою чергу, В.В.Горлинський запропонував класифікацію загроз у духовній сфері з огляду на сфери їх прояву: перша група – небезпеки руйнування духовного світу людини, що загрожують становленню її свідомості, світоглядним основам, свободі думки, переконань, інтелектуальної діяльності; друга група – це загрози усталеному функціонуванню всіх форм суспільної і масової свідомості та ментальності; третя група – загрози розвиткові культури всього суспільства, його етнічних і конфесійних спільнот, а також загрози функціонуванню соціокультурних інститутів – науці, моралі, освіті, вихованню, мистецтву, релігії, що забезпечують задоволення духовних потреб нації [3].

Вбачається, що наведені позиції дещо спірними. На наш погляд, у представлених міркуваннях не досить чітко визначені результати системного осмислення наведених загроз. Вбачається, що ці загрози в духовній сфері призводять до формування на загальносоціальному, груповому та індивідуальному рівнях відносно стійкої сукупності соціально-психологічних характеристик, які, у свою чергу, визначають деструктивну (а у своєму крайньому вираженні – кримінальну) готовність, спрямованість особистості на порушення закону. Іншими словами, загрози у духовній сфері – це чинники негативної соціалізації як процесу становлення особи злочинця.

Наведені авторами загрози є вельми неоднорідними, адже деякі з них виступають так званими фоновими явищами, тобто факторами, які самі не є правопорушеннями, однак їх наявність є сприятливим підґрунтям для кримінальної активності. До таких, зокрема, можна віднести загрози функціонуванню соціокультурних інститутів, деструктивний вплив засобів масової інформації тощо. Інші ж є проявами правопорушень, наприклад, що стосується зростання рівня корупції. Також не можна погодитися з тим, що загрози в духовній сфері хоча й мають латентний характер,

проте негативно впливають на соціально-політичні процеси і безпеку суспільства [3]. Навпаки, вони є очевидними з точки зору як їх сутності, так і результатів впливу на суспільні процеси та явища. У першу чергу, це проявляється у такій загрозі національній безпеці як злочинність.

Ще одним аспектом є проблематика взаємозв'язку загроз у духовній сфері та нових видів злочинності – транскордонної та транснаціональної. В кримінології таксономія як теорія класифікації складноорганізованих областей дійсності та знань, що мають ієрархічну будову, передбачає доцільність виокремлення певних критеріїв кримінологічного групування явищ та процесів. Серед таких критеріїв глобалізація та глокалізація, які передбачають вихід злочинності за національні кордони. Відповідно, загрози у духовній сфері перестають бути лише внутрішньонаціональною проблемою, вони визначають злочинну активність у наднаціональних масштабах.

Зазначені аспекти є пропозиціями для **подальшого обговорення та наукових розвідок** у сфері забезпечення національної безпеки в цілому та безпеки в духовній сфері, зокрема.

Список використаних джерел

1. Система обеспечения духовной безопасности // Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник. К.: НАДУ, 2012. с. 435-439.

2. Маслова Л.А. Загрози розвитку українського суспільства, що виникають у духовній сфері. *Забезпечення національної безпеки України в умовах глобальних та регіональних невизначеностей*: матер. круглого столу, 6.03.2012 р. : тези доп. К.: НАДУ, 2012. с. 195–198.

3. Горлинський В.В. Духовні координати безпеки суспільства. *Стратегічна панорама*. 2006. № 1. URL: <https://qps.ru/JPSMt> (дата звернення – 30.04.2019 р.)

Павлов Д.М.

доктор юридичних наук., доцент,
Управління державної охорони України

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО ПІДХОДУ

Актуальність дослідження питань підвищення ефективності фінансування сектору безпеки і оборони зумовлена необхідністю формування нової парадигми національної безпеки, підґрунтям якої має стати результативна система фінансового та матеріально-ресурсного забезпечення, заснована на реалізації довгострокових та середньострокових програмних документів.

Постановка завдання – на основі новітніх підходів у галузі національної безпеки, ґрунтуючись на сучасній публічно-правовій доктрині, визначити теоретичні та практичні аспекти законодавчого забезпечення ефективного використання фінансів у секторі безпеки та оборони, сформулювати на цій основі науково обґрунтовані пропозиції доктринального та правового характеру.

Виклад основного матеріалу. Система планування у сфері забезпечення національної безпеки – це комплекс взаємопов'язаних елементів, за допомогою якого органи сектору безпеки та оборони визначають ресурси та можливості, необхідні для досягнення цілей і виконання завдань у сфері національної безпеки. Найбільш повно відповідає вимогам щодо організації ефективного управління методологія адміністрування та бюджетування, заснована на програмно-цільовому підході.

Встановлення мети та стратегічних цілей органів сектору безпеки та оборони здійснюється відповідно до документів, які визначають розвиток сектору безпеки та оборони, документів середньо- та короткострокового оборонного планування, статті 21 Бюджетного кодексу України, Методичних рекомендацій щодо розроблення планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів (за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період) на плановий та два бюджетні періоди, що настають за плановим, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 25 липня 2012 року № 869, та інших нормативно-правових актів.

При цьому слід враховувати, що цілі діяльності органів сектору безпеки та оборони України встановлюються на різних рівнях, що формує ієрархію цілей (мета діяльності (місія), стратегічні цілі, операційні цілі, цілі звітування та цілі відповідності).

Стратегічні цілі – цілі вищого порядку, досягнення яких повинно сприяти меті діяльності; операційні цілі – стосуються ефективності та результативності операцій, включаючи виконання цілей та захист активів від втрат; цілі звітування – стосуються надійності звітування, включають як фінансові, так і нефінансові показники для надання вищому керівництву і керівникам точної та повної інформації про стан реалізації визначених операційних цілей; цілі відповідності – стосуються відповідності законодавству та нормативно-правовим актам. Операційні цілі мають відповідати стратегічним. Відповідно, система внутрішнього контролю розпочинається з формулювання чітких стратегічних та операційних цілей.

Керівники аналізують способи досягнення цілей, визначають ризики і можливості, вигоди і витрати щодо реалізації відповідних заходів та враховують їх наслідки. Обрані заходи стають частиною стратегії організації та плану дій. Основна частина процесу планування передбачає порівняння операційних цілей і заходів з наявними ресурсами.

Планування – це процес, а не результат. Тому систематичне планування передбачає систематичний перегляд та оновлення погоджених планів з метою: зміни (перегляду) цілей та уникнення непередбачуваних результатів; перерозподілу ресурсів організації. Водночас зберігається потреба функціональної оптимізації (скорочення дублюючих і зайвих структур), централізації закупівель, оптимізації системи логістичного забезпечення, оновлення доктринальних та концептуальних підходів до забезпечення безпеки, запровадження кластерного принципу ротації кадрів, перегляд кваліфікаційних вимог та забезпечення чіткого дотримання цих вимог.

Таким чином, з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про національну безпеку», Стратегії національної безпеки України та Бюджетного кодексу України, узгодження планування розвитку сектору безпеки і оборони України з бюджетним плануванням та формування дієвої системи внутрішнього контролю, існує нагальна потреба розробки та прийняття для кожного органу сектору безпеки та оборони програмних документів (стратегій та планів заходів із реалізації стратегій), який визначатиме у тому числі стратегічні та операційні цілі органів сектору безпеки та оборони.

Відповідно обґрунтованою видається пропозиція щодо законодавчого закріплення вимоги формулювання у програмно-цільових актах з питань національної безпеки не лише кінцевих результатів реалізації програми, а й відповідних проміжних індикативних показників, що дозволить здійснювати аудит ефективності виконання відповідних програм у сфері безпеки.

З урахуванням того, що наразі в Україні триває конституційна реформа, до пакету змін до Конституції можливе внесення відповідних змін, якими, по аналогії з Конституцією ФРН, було б передбачене запровадження багаторічних бюджетів в цілому або застосування механізму прийняття окремих частин (статей) Державного бюджету як багаторічних. У Бюджетному кодексі ці положення Конституції мають бути деталізовані, зокрема доцільно передбачити існування багаторічних захищених статей у сфері фінансування безпеки та оборони із особливою процедурою корегування показників видатків за такими статтями у разі зміни безпекового середовища, зокрема характеру зовнішніх та внутрішніх загроз, запровадженням нових технологій тощо.

Єдиним засобом забезпечення безперервного еволюційного розвитку сектору безпеки та оборони видається запровадження механізму ланцюгового бюджету щодо пріоритетних заходів у цій сфері. Використання імперативних бюджетних розписів, розрахованих на період, що перевищує один рік, дозволить чітко закріпити обсяги фінансування реформи сектору безпеки і оборони на час до її завершення, а не змінювати ці статті щороку залежно від наявності або відсутності коштів. Якщо ми констатуємо жорсткий дефіцит коштів, то і реформа сектору безпеки має відбуватися обмежено, з обранням пріоритетних напрямків і їх повним фінансово-ресурсним забезпеченням. Таким чином мінімізується ризик деструкції нормально працюючих елементів системи національної безпеки у спробі їх замінити на нові, створення яких заздалегідь приречене на невдачу в умовах браку фінансів.

В іншому випадку проведення реформ може перетворитися на імітацію перетворень, оскільки безпекове середовище буде змінюватися швидше ніж сектор безпеки та оборони до них адаптується. Не слід забувати відомий вислів про те, що «генерали готуються до минулих війн». Для нашої держави в умовах, що склалися, лише випереджальний розвиток сектору безпеки і

оборони, заснований на аналізі потенційних та реальних загроз, дозволить стабілізувати ситуацію у сфері безпеки.

Список використаних джерел

1. Павлов Д.М. Теоретико-правові та організаційні засади забезпечення природно-техногенної безпеки та реалізації функції цивільного захисту в Україні : [моногр.] / Д.М. Павлов. – Д. : Дніпр. держ. ун-т. внутр. справ, 2015. – 416 с.
2. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001: постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2018 р. № 1062.
3. Методичні рекомендації щодо розроблення планів діяльності головних розпорядників бюджетних коштів (за бюджетними призначеннями, визначеними законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період) на плановий та два бюджетні періоди, що настають за плановим, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 25.07.2012 № 869.

Парахоня О.М.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ

У спілкуванні як процесі послідовних взаємоорієнтованих в часі та просторі дій, реакцій, поведінкових актів відбувається обмін інформацією та її інтерпретація, взаєморозуміння, взаємооцінка, співпереживання, формування симпатій або антипатій, характеру взаємовідносин, переконань, поглядів, психологічний вплив, розв'язання суперечностей, здійснення спільної діяльності. Таким чином, кожен з нас у своєму житті, взаємодіючи з іншими людьми, формує практичні навички та вміння у сфері спілкування.

Ефективне спілкування – це єдина річ, яка може бути дійсно важлива для всіх людей, що мешкають в суспільстві. Не думати про ефективне спілкуванні в той час, коли спілкуєшся, це все одно, що переходити дорогу в місці зі жвавим транспортним потоком, не дивлячись на всі боки. Кожен колектив відрізняється своєю неповторною моделлю та стилем спілкування. Процес формування такої моделі відбувається під впливом певних чинників або факторів, які залежать від кожного з членів групи, сфери її діяльності та особи керівника.

Під впливом індивідуального фактору група формується з індивідуальностей, кожна з яких має власні потреби, пріоритети, інтереси, погляди та світосприйняття, досвід, власне з них й формуються загальні поняття групи. Більшою мірою впливають на цей процес особистості з яскраво вираженими лідерськими якостями, впевнені у собі та ті, що викликають повагу у оточення, авторитетні особистості. Відіграють значну роль в міжособистісних відносинах колективу й такі чинники, як: міра агресивності кожного з членів групи, дружелюбність, комунікабельність.

Поєднуючи індивідуальні особливості членів колективу та їх психологічну сумісність й здатність до співпраці, ми можемо охарактеризувати сам колектив в цілому, що дає змогу зрозуміти, які саме фактори впливають або, навпаки, заважають ефективній колективній діяльності. Групові норми регулюють поведінку всередині групи, координують її діяльність, визначають пріоритети колективу, забезпечують стабільність у групі та оцінку дій членів групи. Вони впливають на становлення внутрішньогрупового спілкування.

Групова норма військового колективу – це правило поведінки, яке встановлюється його членами в процесі службової взаємодії на основі групової думки і відображає ціннісні орієнтації і соціальні установки, що переважають у цьому колективі. Для підрозділів УДО України характерна підвищена вимогливість зі сторони керівництва та особливі вимоги до членів групи. Комунікація військовослужбовців УДО України має певні особливості, які сформувалися відповідно до специфіки служби. Формування професійного стилю спілкування відбувається під впливом таких чинників як постійна психологічна напруженість в умовах підвищеного ризику можливості створення екстремальних ситуацій та високої міри відповідальності за наслідки своїх дій, незадовільні умови праці та матеріальне забезпечення, вимоги чіткого виконання розпоряджень та

наказів, явище «професійної деформації», що зумовило становлення авторитарного стилю управління, який є характерною рисою професійного спілкування в УДО України.

Практична діяльність УДО України в умовах сучасних реалій, на жаль, не виключає впливу на військовослужбовців УДО України таких негативних чинників, як постійна емоційна напруга, велика кількість контактів з людьми, ненормований робочий день та необхідність добових чергувань. З огляду на це, вважаємо за необхідне подальше дослідження психологічних особливостей діяльності військовослужбовців УДО України, а саме в межах професійного спілкування.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. – М.: Аспект Пресс, 1998.
2. Бандурка А. М., Друзь В. А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков. Ун-т внутр. Дел, 1997.
3. Браим И. Н. Этика делового общения. Минск, 1994.
4. Бандурка А. М., Друзь В. А. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков. Ун-т внутр. Дел, 1997.

Паскевська Ю.А.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри забезпечення державної безпеки Київського факультету Національної академії Національної гвардії України, начальник відділу моніторингу дотримання прав людини у сфері психічного здоров'я ДУ «Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю МОЗ України», експерт Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Українське суспільство, яке переживає сьогодні значні економічні, політичні та соціальні зміни, висуває особливі вимоги до забезпечення Національної безпеки України. Національну безпеку України можна виразити як систему заходів, спрямованих на запобігання й ліквідацію загроз для стійкого розвитку особистості, суспільства, економіки й держави. Проте психологічні чинники впливу на Національну безпеку України в науковому плані залишаються мало дослідженими.

Психологічний компонент безпеки в якості складової системи Національної безпеки України враховувався завжди при вивченні різних аспектів безпеки, але на сьогодні набуває особливої актуальності та має бути спрямований на своєчасний виявлення загроз і реагування на них з боку системи забезпечення Національної безпеки, розроблення практичних заходів діяльності зі захисту життєво важливих інтересів та потреб особистості, суспільства і держави, визначення основних напрямів діяльності з їх попередження і усунення, обґрунтування засобів, форм, методів, способів і технологій розв'язання завдань забезпечення Національної безпеки України при використанні відповідних ефективних ресурсів.

Питання вивчення психологічної безпеки особистості розглядається не лише як дослідження суб'єктивних переживань особистості, найважливішим є урахування різноманітних систем, у яких людині доводиться діяти. Структуру психології безпеки розглядають у двох аспектах: психологічна безпека середовища і психологічна безпека особистості. Психологічна безпека є інтегративною категорією, оскільки її розглядають з декількох площин: у якості процесу, у якості стану, у якості характеристик особистості; а також на таких рівнях: на рівні суспільства, на рівні середовища перебування людини, на рівні особистості. Критеріями психологічної безпеки є: референтна значущість середовища (відображена в позитивному ставленні до неї); задоволеність міжособистісним спілкуванням; захищеність від психологічного насильства.

Основним завданням психології безпеки є психологічний супровід розвитку особистості, мета якого – створення необхідних психологічних умов для її ефективного становлення. Відповідно для вирішення завдань використовується свій інструментарій, своє коло методів впливу на особистість, серед яких можна виокремити: методи психокорекції, які передбачають використання психодіагностики, психологічного консультування, психотренінгів, немедичної психотерапії;

психологічна просвіта (проведення лекцій, бесід, семінарів, консультацій, круглих столів, диспутів тощо). Важливим є й організований вплив через групові методи супроводу: групові тренінги, групова психотерапія, ділові ігри, оволодіння методами управління, ділового спілкування тощо.

Виходячи з вищезазначеного, нагальним є розробка напряму психологічних чинників впливу на забезпечення Національної безпеки України, а саме: психічне здоров'я громадян і соціальних груп, політико-психологічні трансформації суспільства, психологічний вплив (явний та прихований) і психологічний захист, соціально-психологічна згуртованість громади і Національна безпека в цілому. Поєднання вектору особистісної безпеки та вектору суспільної безпеки є вагомим національним завданням на рівні Державної політики, забезпечуючи в такий спосіб соціально-психологічне благополуччя громади.

Петренко Ю.М.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДЕПАРТАМЕНТУ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ

Виконання службових обов'язків військовослужбовцями Департаменту охорони об'єктів Управління державної охорони України (далі: Військовослужбовці ДООБ) потребують не тільки відповідних задатків, покликання та освіти, але й достатнього життєвого досвіду, професійних навичок та вмінь. Цей вид професійної діяльності пов'язаний із забезпеченням безпеки об'єкту охорони та осіб, щодо яких здійснюється державна охорона. Діяльність військовослужбовців ДООБ реалізується в забезпеченні надійної охорони об'єктів та осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, і полягає в недопущенні порушення відвідувачами встановленого режиму на об'єкті охорони з метою вирішення професійних завдань. Це й визначає актуальну необхідність окремого дослідження даного напряму охоронної діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питання підвищення культури розумово-пізнавальної діяльності особистості були предметом досліджень багатьох вчених. Проблема формування та розвитку спостережливості завжди привертала увагу науковців. Важливе значення для наукового осмислення проблеми спостережливості мають роботи С.У. Гончаренка, М.І. Нещадима (удосконалення професійної підготовки фахівців), М.В. Кларіна, С.О. Сисоєвої (вивчення технології професійного навчання), О.В. Барабанщикова, В.В. Ягупова, Г.Х. Яворської (особливості професійного становлення фахівців у військових формуваннях та правоохоронних органах), В.Л. Васильєва, М.І. Нікіфорова, П.Я. Попівських (проблема професійної спостережливості у військовослужбовців).

Важливе значення для наукового осмислення проблеми спостережливості мають роботи С.У. Гончаренка, М.І. Нещадима (удосконалення професійної підготовки фахівців), М.В. Кларіна, С.О. Сисоєвої (вивчення технології професійного навчання), О.В. Барабанщикова, В.В. Ягупова, Г.Х. Яворської (особливості професійного становлення фахівців у військових формуваннях та правоохоронних органах), В.Л. Васильєва, М.І. Нікіфорова, П.Я. Попівських (проблема професійної спостережливості у військовослужбовців).

Усі ці вчені, безумовно, зробили значний внесок у розв'язання проблем професійної підготовки військових. Причому треба зазначити, що значна кількість науковців звертала увагу на необхідність формування у військовослужбовців поряд із практичністю, обачністю, глибиною й такою властивістю розумової діяльності, як критичність (В. Іванов, Б. Теплов та інші). Але водночас існує недостатня кількість досліджень, в яких висвітлюються особливості формування пізнавальних процесів у охоронців.

В.Л. Васильєв підкреслює, що слабке вміння помічати явища, відсутність плану в спостереженні призводять до того, що співробітники правоохоронних органів, які володіють слабко розвинутою професійною спостережливістю, при вирішенні службових завдань допускають істотні помилки [1, с. 223].

Спостереження як психічний процес і форма діяльності сприяє формуванню такої інтелектуальної якості, як «професійна спостережливість». Аналіз наукових джерел та службової діяльності дозволив встановити особливості професійної спостережливості, що передбачає

володіння навичками: периферійного зору; тривалої фіксації уваги на об'єкті; слухової, нюхової, дотикової та зорової пам'яті; абстрагування від зовнішніх та внутрішніх подразників при виконанні оперативно-службових завдань; вміння уникати впливу факторів, що заважають професійній увазі; розслаблення психіки й м'язів тіла; опису професійно-значимих зорових об'єктів, шумів, рухів, сприйняття на дотик; застосовувати асоціації; самовладання тощо.

Існує також психологічна спостережливість – вміння підмічати зовнішні прояви внутрішнього стану людей, розуміти їх почуття, переживання, мотиви, цілі, розпізнавати психічні якості особи, її дії. Важливою ознакою психологічної спостережливості є вміння спостерігати за собою, аналізувати власні вчинки і дії, помічати власні помилки і вчасно їх виправляти. Спостережливість передусім опосередкована процесом і властивостями відчуття і сприйняття, а також умовами їх перебігу; передбачає добре розвинений зоровий аналізатор, високу абсолютну й відносну чутливість.

Отже, професійні знання, а також розумові процеси, що забезпечують операцію ними, дозволяють усвідомлювати і розуміти спостережувані явища. Результати розуміння і усвідомлення сприйманого будуть опосередковані особливостями пам'яті, оскільки саме завдяки ній забезпечується повнота вистав і понять, складових структуру знань людини, її професійний досвід.

Перспективним напрямом дослідження є визначення найбільш ефективних психологічних технологій, спрямованих на формування професійно значущих пізнавальних якостей військовослужбовців ДООБ.

Список використаних джерел

1. Васильев В.Л. Юридическая психология. – СПб: Питер Ком, 1998. – 656 с.
2. Трембовецький О. Г. Аналіз практичної роботи з розвитку професійної спостережливості у майбутніх офіцерів правоохоронних органів / О.Г. Трембовецький // Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2007. № 40, ч. II. с. 179–181.

Петровська С.В.

кандидат економічних наук, доцент
Военно-дипломатичної академії ім. Євгенія Березняка

СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОЄННО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Взаємозв'язок війни та економіки належить до фундаментальних досліджень науки. Хід і результат війни, перемоги, поразки визначаються середовищем, у якому функціонує держава. Економіка держави впливає на хід суспільного прогресу і визначає його розвиток, незважаючи на вплив політичних та інших чинників. Для того, щоб ефективно протистояти агресору, необхідно чітко усвідомлювати світову картину, розуміти місце і роль боротьби у глобальному вимірі.

Анексія Криму Російською Федерацією, воєнні дії на Сході України і гібридна війна проти України, війни на Близькому Сході, нестабільність та воєнні конфлікти в Північній Африці, зростання напруженості у відносинах між державами Східної Азії, агресивні провокації КНДР, міжнародний тероризм, сепаратистські рухи є симптомами кризи глобальної системи міжнародної безпеки, що з часом буде тільки поглиблюватися.

На ВЕБ значно впливає рівень технологічного устрою України. Закінчення двох світових воєн спонукали зміни у технологічних устроях. Перший технологічний устрій утворився під впливом промислової революції. Водночас у цьому укладі формується другий технологічний устрій у вигляді парових двигунів та машинобудування, що забезпечило створення паровозів, пароплавів, а отже, спорудження залізниць, суднобудування, вугільної та металургійної промисловості.

У межах другого технологічного устрою виникає ядро третього устрою – починають виробляти сталь, електроенергію та продукцію неорганічної хімії.

Головний чинник четвертого устрою – двигун внутрішнього згорання та нафтохімія; утворюються автомобілебудування, кольорова металургія, авіаційна промисловість, видобуток і переробка газу.

Основним чинником п'ятого устрою були мікроелектронні компоненти, що визначили розвиток таких галузей, як електроніка, обчислювальна техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, роботобудування, біотехнології.

Таким чином, перші чотири технологічні устрої визначаються формою індустріальної технології, розвитком машинного виробництва. П'ятий технологічний устрій виражає вищий рівень технології, коли інформація і знання стали новим фактором виробництва. Він є матеріально-технологічним підґрунтям переходу людства до вищого етапу цивілізаційного прогресу – інформаційного постіндустріального суспільства. Передбачається, що п'ятий технологічний устрій триватиме до 2020 року.

Зараз в Україні переважно розвинуті III та IV технологічні устрої, їх сумарна питома вага становить 95%. На V технологічний устрій припадає 4%, а на шостий – 0,1 %.

Для України є важливим розвиток та зміцнення воєнно-економічної бази держави. Адже здійснювати розширене відтворення економіки в період війни значно важче і складніше, ніж у мирний час [1; 2].

По-перше, під час війни питома вага готової військової продукції, яка є чистим вирахуванням з національного доходу і остаточно вилучається з виробничого кругообігу, різко підвищується в сукупному суспільному продукті і тим самим значно звужуються можливості щодо розширеного відтворення.

По-друге, розширене відтворення кваліфікованої робочої сили у воєнний час значно ускладнюється тим, що підготовлені робочі кадри або, які будуть підготовлені, змушені залишати виробництво та йти на фронт за мобілізацією.

По-третє, у ході війни, як показує досвід АТО, у величезних масштабах руйнуються і знищуються основні виробничі фонди: заводи, шахти, залізниці, електростанції тощо. Щоб виконати план розширеного відтворення основних виробничих фондів, треба спочатку відновити втрачені виробничі потужності, а потім намагатися їх розширити. Це означає, що у разі досягнення одного і того ж відсотка приросту основних фондів під час війни потрібен значно більший обсяг капітальних витрат, ніж у мирний час. Унаслідок цього також звужуються можливості щодо виконання програми розширеного відтворення.

По-четверте, виробничі цикли виробництва озброєнь виступають показниками можливостей ОПК щодо кількості випуску певних видів озброєнь за певний час.

Під час посилення міжнародної напруженості і воєнних конфліктів та частина зростаючих воєнно-економічних потреб, яка не покривається збільшенням виробництва, задовольняється за рахунок резервів і запасів. У всіх випадках бажано, щоб сумарна кількість вироблених і використаних з резервів і запасів ресурсів була не менше рівня воєнно-економічних потреб. У реальному житті чергування періодів можливі кількісні пропорції можуть бути різноманітнішими залежно від конкретних обставин.

При цьому поточне воєнне виробництво повинно бути на рівні не менше воєнно-економічних потреб, і в сумі з наявними резервами і запасами в збройних силах та державі становити 100%. Залежно від економічного стану, наявності ресурсів у державі пропорція може змінюватися. Наприклад, поточне воєнне виробництво і потреби можуть становити 20%, тоді запаси МТЗ повинні бути 80%, ураховуючи цикли виробництва основних зразків ОВТ.

Список використаних джерел

1. Ткач І.М., Чеканова І.В., Чумаченко С.М., Голота О.П. Роль і місце фінансового забезпечення Збройних Сил України в фінансовій системі держави в особливий (кризовий) період. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень. Київ : НУОУ. 2013. № 2 (48). с. 100–107.

2. Ткач І.М., Дубровіна О.О. Причини виникнення та наслідки циклічних коливань або криз для національних економік. Соціально-економічні проблеми і держава. Тернопіль : 2014. Вип. 1 (10). с. 164–176. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14timdne.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що в даний час в умовах великих змін правові погляди української держави перебувають у складному виборі для внесення змін до механізму правового регулювання. З одного боку, дії для міжнародного правового процесу об'єднання, а з іншого, визначається внутрішніми потребами вже наявної юридичної норми. Такі зміни стосуються і юридичної політики щодо державної зради, організаційно-правова форма якої, поза сумнівами, залишається важливою в забезпеченні національної безпеки.

Відповідно до Кримінального кодексу України, а саме статті 111, державна зрада – це діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України. [1]

Державна зрада відрізняється від інших видів злочинів у вигляді своєї різноманітності і цілого ряду інших особливостей, які у власному розумінні можуть нести епохальне значення як для збереження незалежності, принципу міжнародного публічного права, згідно з яким територія держави є недоторканою від посягань з боку інших держав шляхом застосування військової сили або загрози силою, а також і для системи політичних, економічних, військових, соціальних, правових та інших заходів з підготовки до збройного захисту України.

Питання, що стосуються державної таємниці, її охорони, а також проблеми розголошення державної таємниці існували і будуть актуальними в даний час та в майбутньому. Охорона державної таємниці вважається однією з найбільш пріоритетних завдань в діяльності державних органів. Україна витрачає великі ресурси на забезпечення і захист безпеки країни та її громадян, у зв'язку з подіями на сході та півдні України. Об'єктом інтересу іноземних підрозділів вважаються охоронювані відомості державою, а саме найважливіша інформація, яка і називається державною таємницею, наприклад, про становище обороноздатності країни, її потужності і інших можливостях, для використання цієї інформації у своїх цілях, які надалі можуть бути важелем тиску в міжнародних відносинах.

На даний час у зв'язку з подіями на сході та на півдні України було скоєно багато кримінальних правопорушень за статтею 111 Кримінального кодексу України. Нещодавно було відкрито одне з найгучніших кримінальних проваджень.

Під час розгляду по суті кримінальної справи за обвинуваченням экс-керівника інформагенції «РІА Новини Україна» Кирила Вишинського у понеділок, 15 квітня, Подільський районний суд Києва заслухав майже половину 80-сторінкового обвинувального акта прокуратури Автономної Республіки Крим. З оголошеного прокурорами тексту випливає, що Вишинський свідомо допомагав державним ЗМІ Росії виготовляти і поширювати тенденційні статті щодо подій в Україні, «проводив підривну діяльність» і допомагав «російській інформаційній війні проти України».

Прокуратура наводить аргументи. Від 2014 до 2018 року на посаді фактичного керівника забороненого в межах антиросійських санкцій України інтернет-ресурсу «РІА Новини Україна» Вишинський організував публікацію близько 72-х статей, що містять неправдиву інформацію щодо подій в Україні. У статтях, всупереч фактам, незаконна анексія Криму Москвою називалась «приєднанням до Росії», заперечувалась російська агресія на Донбасі і провокувався розкол між сходом і заходом України. Сторона обвинувачення заявила також про статті із закликами до сепаратистських дій та до розпалювання міжетнічної ворожнечі і наведення неправдивих даних, що дискредитували українську владу, яка називалася «профашистською».

В зачитаній частині обвинувачення прокурори зазначили, що Вишинський безпосередньо керував філією російської державної інформагенції «РІА Новини» в Україні з доменним ім'ям

gian.com.ua і отримував кошти на діяльність з Росії через кіпрську компанію, кінцевими бенефіціарами якої були російські державні структури.

Коли діяльність цього ресурсу потрапила під санкції через російську пропаганду в Україні, Вишинський зареєстрував ТОВ «Інтерселект», яке фінансувалося з Москви через посередництво сербської компанії, кінцевим бенефіціаром якої було федеральне державне унітарне підприємство «Міжнародна інформаційна агенція «Россия сегодня». За словами українських прокурорів, загалом від 2014 року до травня 2018 року на керовані Вишинським структури з рахунків російського «ВТБ банку» надійшли понад 257 тисяч доларів США і понад 2 мільйони 134 тисячі євро. [2]

Отже, слід підкреслити, що в даний час питання правового регулювання злочину проти держави залишаються важливими, але в літературі й нормативно-правовій базі цьому приділяється значно менше уваги, ніж злочинам проти більшості інших об'єктів кримінально-правової охорони. Правоохоронна система у зв'язку із правовою неврегульованістю поки не в змозі в повному обсязі забезпечити запобігання злочинам, пов'язаним з державною зрадою.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 17.01.2002 року.
2. Made for minds, політика й суспільство, новини від 15.04.2019./Електронний ресурс./Режим доступу.- <https://www.dw.com/uk/обвинувачений-в-україні-у-державній-зраді-кирило-вишинський-все-заперечує/a-48335847>

Пилипей В.В.

курсант Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут

ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СИНДРОМ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗОНИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Початок ХХІ століття позначився різким зростанням збройних конфліктів і локальних війн. Не минуло це лихо й Україну. Нині ми є свідками так званої гібридної війни, під час якої гинуть та втрачають здоров'я тисячі наших співвітчизників. Замість героїчних спогадів у чималій кількості учасників війни виникають соціально-психологічні розлади. Від фізичних травм та ушкоджень з початку непомітних, але вкрай небезпечних патологій, що виявлять себе лише згодом, у цивільному житті.

Розлад психічної діяльності під час бою відбувається через вплив на психіку воїнів низки супутніх чинників збройного протистояння: жахіття війни, максимальне фізичне й психічне перенапруження, потреба вижити за смертельної небезпеки, почуття провини перед загиблими, морально-психологічна невідповідність, страх не впоратися з обов'язками, невизначеність та дефіцит інформації, порушення режимів сну, відпочинку й харчування, хвороби, травми, поранення, відсутність досвіду можливих відповідних реакцій, тощо. Окрім того, негативними психогенними чинниками бойової обстановки є постійна реальна й уявна загроза для життя, зміна життєвих стереотипів і цінностей, втрата звичного способу життя, туга за домівкою і близькими.

Медична статистика свідчить, що через тривалі фізичні й психологічні навантаження на психіку військовослужбовців, які часто перевищують захисні можливості організму, до 95% учасників бойових дій та цивільного населення, котре опинилося в зоні збройного протистояння, отримують психічні травми різного ступеня. Саме вони врешті й викликають дезадаптацію і психотравматизацію, що стають головним внутрішнім бар'єром на шляху адаптації до мирного життя.

Збільшення кількості потерпілих у зоні операції Об'єднаних Сил (далі – ООС), які отримали посттравматичний синдром (далі – ПТСР), останнім часом пояснюється напруженістю та швидкоплинністю сучасних бойових дій, застосуванням новітніх видів зброї (ракетної, лазерної, високоточної) і військової техніки, що психологічно впливає на військовослужбовців. ПТСР – це розлад, який зумовлений психологічною травмою та стресом, тому реакції на це можуть бути дуже різними як в часовому вимірюванні (гостра чи хронічна форма), так і у емоційному (інтенсивність почуттів, симптоми та прояви) [1].

Разом із тим важливою відмінністю так званої гібридної війни, котра наразі триває на Сході України, від конвенційного сприйняття сучасних збройних конфліктів нового століття є не стільки захоплення територій, скільки пригноблення психіки особового складу військ противника, завоювання та маніпулювання розумом цивільного населення. Кінцева мета досягається нехтуванням усіма етичними нормами, що регламентують ведення воєнних дій, які прийняті більшістю розвинених держав, зневагою до людського життя, виправданням будь-яких засобів боротьби та інших заборонених прийомів (терор, бандитизм, руйнування інфраструктури населених пунктів, повстання, безладдя, деморалізація тощо).

Враховуючи той факт, що багато військовослужбовців психологічно нездатні самотійно повернутися до системи соціальних зв'язків та норм мирного життя, постає потреба у соціально-психологічній реабілітації. Головне завдання на подальших етапах цієї кропіткої та системної роботи – колишні бійці не мають відчуття, що це їхня особистісна проблема. Зазвичай, залишаючись сам на сам у боротьбі з набутою в бойовій обстановці хворобою, вони відчують страх (57%), виокремлюються демонстративністю поведінки (50%), агресивністю (58,5%) і підозрілістю (75,5%). Для них характерні конфлікти (у сім'ї, з родичами, колегами по роботі), спалахи гніву, зловживання алкоголем і наркотиками.

Крім того, мають місце нестійкість психіки, особливі види агресії, боязнь нападу ззаду, почуття провини за те, що залишився живий. Час від часу повторювані яскраві сні бойових моментів та нічні жахи, нав'язливі спогади про пережиті події, котрі супроводжуються важкими і раптовими сплесками емоцій з «поверненням» у психотравмувальні ситуації. Опитування демобілізованих військовослужбовців показало, що у всіх них – колишніх учасників бойових дій – можна виділити однотипні проблеми. Це – безсоння, чуття провини, проблеми з пам'яттю. Вони відчують невпевненість у собі і своїх силах, підвищену роздратованість, недовірливість та підозрілість відносно оточуючих, що, у свою чергу, призводить до труднощів у міжособистісному спілкуванні [2, с. 73–74].

Усі ці фактори можна об'єднати у місткому визначенні «посттравматичний синдром», який вперше почали досліджувати американські вчені після війни у В'єтнамі. На території України найвідомішим та найбільш дослідженим донедавна був так званий афганський синдром – комплекс травм та уражень, що отримали учасники війни в Афганістані. Тепер через війну на Донбасі вже пройшли сотні тисяч українців, з'явилася загроза виникнення нового – «донецького синдрому».

Оптимальне рішення сьогодні – це спеціалізовані центри медико-психологічної реабілітації військовослужбовців, які брали участь у ООС в Україні (наприклад, ЦМРСЛ «Пуца-Водиця»). Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій визначається як система психологічних, психотерапевтичних і психолого-педагогічних заходів, спрямованих на відновлення психічного здоров'я, порушених психічних функцій і станів, особистісного та соціального статусу військовослужбовців, які брали участь у бойових діях в районах військових конфліктів [3, с. 16]. Мине час і колишні військовослужбовці опиняться в мирних реаліях. Ми повинні зробити так, щоб кожний з них не залишився сам на сам зі своєю бідною.

Список використаних джерел

1. Посттравматичний синдром – міна уповільненої дії – Режим доступу: <http://life-after-ato.com.ua/post/471>
2. Березовська Л. Прояв психічних станів у процесі реадaptaції демобілізованих військовослужбовців, що перебували в зоні АТО / Лариса Березовська // Психологічні виміри культури, економіки, управління : науковий журнал. – Львів, 2018. – Том 11. – с. 72–80.
3. Лесков В.О. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців із районів військових конфліктів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.09 «Психологія діяльності в особливих умовах» / В.О. Лесков. – Хмельницький, 2008. – 22 с.

ВІЙСЬКОВІ ЧАСТИНИ І ПІДРОЗДІЛИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ З ОХОРОНИ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ ТА КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ ІНОЗЕМНИХ ДЕРЖАВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття 18 Конституції України встановлює, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами і нормами міжнародного права [1].

В умовах зовнішньої агресії з боку Російської Федерації, проведення окупаційної політики на території Криму та в окремих районах Луганської та Донецької областей, економічний шантаж, пов'язаний з енергетичною залежністю нашої держави та постійне намагання висвітлити збройну агресію, як внутрішній конфлікт на території України, немає сумніву, що охорона і забезпечення недоторканості дипломатичних представництв на території України – це надважливе та відповідальне завдання покладене на підрозділи Національної гвардії України з охорони дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав в Україні.

Військові частини та підрозділи з охорони дипломатичних представництв Національної гвардії України створюються в межах чисельності Національної гвардії України і призначені для виконання завдань з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні. [2]

Підрозділи з охорони дипломатичних представництв структурно входять до складу військових частин Національної гвардії України.

У своїй діяльності військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні керуються Конституцією України, Законом України «Про Національну гвардію України», іншими законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України, наказами, директивами, розпорядженнями та дорученнями командувача Національної гвардії України [2].

Основним завданням військових частин і підрозділів є охорона дипломатичних представництв, вжиття всіх належних заходів для захисту приміщень представництва від усякого вторгнення або заподіяння шкоди та для запобігання всякому порушенню спокою представництва або образі його гідності, здійснення режиму допуску до них. [2]

Основними функціями військових частин і підрозділів є участь у:

- виконанні завдань з припинення терористичних актів щодо дипломатичних представництв;
- здійсненні заходів правового режиму воєнного стану;
- ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що ними охороняються;
- виконанні завдань територіальної оборони.

Військові частини і підрозділи за рішенням командувача Національної гвардії України можуть також залучатися до виконання інших завдань, передбачених Законом України «Про Національну гвардію України». [2]

У разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку військовослужбовці Національної гвардії України мають право здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію». [3]

Отже, завдання, покладені на військові частини і підрозділи Національної гвардії України із забезпечення безпеки дипломатичних представництв на території України, спрямовані на захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави в цілому, необхідність якісної реалізації зовнішньої політики, запобігання і нейтралізація реальних загроз національним інтересам з боку Російської Федерації, яка не полишає спроб розхитати ситуацію в нашій державі не тільки всередині, а й на міжнародному рівні.

Тому слід зазначити, що бездоганне та якісне виконання завдань за призначенням частинами та підрозділами Національної гвардії України з охорони дипломатичних та консульських установ іноземних держав в Україні, забезпечення недоторканості дипломатичних представництв – це, безсумнівно, важливий елемент забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. «Конституція України» стаття 18;
2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 22.07.2014 №713 «Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні Національної гвардії України»;
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 19.12.2016 № 1311 Про внесення змін до «Положення про військові частини і підрозділи з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні».

Приполова Л.І.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідного відділу проблем військового законодавства
Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного
університету оборони України ім. Івана Черняховського

ЩОДО НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ СУТНОСТІ СУЧАСНОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Тривалий період дії особливого періоду на території України, зумовив виникнення низки дискусій серед вітчизняних науковців-юристів. З найбільш актуальних можемо відзначити тему щодо сутності поняття «збройний конфлікт» саме в сучасному розумінні, з огляду на його гібридні ознаки. Така ситуація зумовила опанування нового виду збройного протистояння, яке сьогодні не визначене нормами міжнародного гуманітарного права.

Дедалі частіше можемо спостерігати вживання терміну «гібридна війна» в науково-теоретичному колі. Нетрадиційні збройні конфлікти вимагають уточнення їх змісту. Загалом, в політичній, економічній, науковій сфері не простежується єдність поглядів у розумінні особливостей і складових сучасного збройного конфлікту. Головною причиною є стрімке трансформування збройного конфлікту, в якому традиційні сценарії їх вирішення не діють для їх ефективного завершення. Дослідженням сутності таких понять, як «збройний конфлікт», «воєнний конфлікт», «гібридна війна» та інших споріднених за змістом понять займались: Батрименко О.В., Безкоровайний С.Я., Власюк В.В., Годлевський С.О., Денисов С.Ф., Кардаш К.С., Карман К.С., Ладиненко А.П., Лавніченко О. В., Луцишин Г.І., Магда Є.М., Попович В.П., Яворська Г.М. та ін.

Серед наукових досліджень, проведених після виникнення конфліктної ситуації на території України, можемо умовно виокремити новий напрямок досліджень в юридичній науці та політології, присвячений особливостям збройного конфлікту з гібридними ознаками або «гібридній війні» на території України. Так, Бескоровайний С.Я., описуючи збройні конфлікти та їх види, зазначав, що основною розпізнавальною ознакою є державний кордон. Автор традиційно виділяє міжнародний та не міжнародний збройний конфлікт або громадянську війну [1, с.116].

С.Ф. Денисов, К.С. Кардаш відзначили складність процесу визначення поняття «воєнний конфлікт» у міжнародному праві завдяки проблемі неоднозначності точного значення цього поняття для кожної сфери його застосування та наявності великої кількості близьких за значенням ряду понять (збройний конфлікт, війна, збройне зіткнення, боротьба, суперечка, агресія, конфліктна ситуація, зіткнення тощо) [2, с. 108]. Під збройним конфліктом автори розуміють дії з вирішення національно-етнічних, релігійних та інших суперечностей із застосуванням засобів збройного насильства, при яких держава не переходить в особливий стан, обумовлений як війна, і не вводить режим воєнного стану в країні або на частині її території, а збройна боротьба не виходить за межі операційного напрямку [2, с. 109].

Луцишин Г.І. також звертає увагу на появу нових категорій у сфері збройних конфліктів, а саме «військова сутичка» та «військовий інцидент». За її переконанням, збройний конфлікт є

наслідком агресивної політики будь-яких військово-політичних сил, які провокують військове зіткнення для досягнення своїх цілей [3, с.130]. Автор також виокремлює нову рису збройних конфліктів сучасності – найманство (діяльність приватних військових компаній) [3, с.132].

Феськов І.В., досліджуючи сутність поняття «гібридна війна» в політологічному аспекті, підтримував позиції ряду вчених, які виокремлювали основні риси такої війни, а саме: ведення підривної діяльності; вчинення терактів; задіяння різних типів населення; поєднання партизанської та громадянської війни; використання традиційних та нерегулярних стратегій і тактик; неконвенційний характер [4; с.228-229].

Схожі ознаки виокремлюють у своєму дослідженні Власюк В.В. та Карман Я.В. [5, с. 227-228]. Автори підсумовують, що гібридна війна – це сучасний вид війни, де в конфлікті використовуються різноманітні засоби нападу та оборони держав, що виходять за рамки конвенційно визначених варіантів та видів ведення війни [5, с. 231-232].

Голопатюк Л.С., Тимошенко Р.І., досліджуючи особливості сучасних воєнних конфліктів, запропонували визначення поняття сучасного воєнного конфлікту, а саме як дії, що здійснюються шляхом поєднання політичних, військових, економічних, інформаційних і міжнародно-правових сценаріїв ведення конфлікту з метою досягнення воєнно-стратегічних цілей [6, с. 22-26].

Отже, в сучасному міжнародному праві існує певна складність у нормативному визначенні збройного конфлікту з ознаками гібридної війни. Неврегульованість поняття гібридної війни (чи збройного конфлікту з ознаками гібридної війни) автоматично відкриває питання про відповідальності за її проведення. Тому досить перспективним лишається напрям наукових досліджень, присвячених проблемі сутнісного визначення понять «сучасний збройний конфлікт», «гібридна війна» та їх співвідношення.

Список використаних джерел

1.Безкоровайний С.Я. Види збройних конфліктів та їх правове регулювання. *Юридична наука*. 2014. № 3. с. 116-126.

2.С.Ф. Денисов, К.С. Кардаш Воєнний конфлікт: зміст та співвідношення з близькими поняттями. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2012. № 1 (2). с. 107-113.

3.Луцишин Г.І. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*: збірник наукових праць. Львів. 2014. Випуск 26. с. 128–133.

4.Феськов І.В. Визначення поняття «гібридна війна» в політичній науці. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/7505>.

5.Власюк В.В., Карман Я.В. Деякі основи поняття «гібридна війна» в міжнародному праві. *Право і громадянське суспільство*. 2015. №1. с. 226-234.

6.Голопатюк Л.С., Тимошенко Р.І. Визначення та аналіз особливостей складових сучасних воєнних конфліктів. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2017. №1. с. 21-27.

Радов Д.Г.

кандидат економічних наук, доцент,

Воєнно-дипломатична академія ім. Євгенія Березняка

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ОБОРОННИМИ ВИТРАТАМИ ТА ЕКОНОМІЧНИМ ЗРОСТАННЯМ

Проблема взаємодії двох секторів економіки – військового та цивільного – досліджувалась у роботі Дж. Пейна та Е. Саху «Оборонні витрати та економічне зростання», у якій теоретично доведено, що оборонний сектор моделює зовнішні фактори, які впливають на цивільний сектор економіки (так звані «спіловери»).

Певні аспекти негативного впливу оборонних витрат на економічне зростання розглядають у своїх роботах зарубіжні економісти. Так, у праці «Розквіт і занепад великих держав» П. Кеннеді зауважує, що до економічного занепаду часто призводять надмірні оборонні витрати. А деякі військові аналітики визначають, що переведення величезних ресурсів в оборонний сектор послаблює технологічний розвиток у цивільному секторі економіки [1].

Проте ці фахівці не змогли переконливо довести обґрунтованість своїх тверджень. Таким чином, думки про те, що оборонні витрати спричиняють згортання інвестицій у цивільному секторі та уповільнення темпів економічного зростання, є поверховими та безпідставними.

Мета воєнно-економічної політики України полягає у підтриманні належної обороноздатності держави за умови раціонального обсягу військових витрат. При цьому науково-технічний і виробничий потенціал має бути зорієнтований на збереження і розвиток сучасних високоефективних технологій та створення на їх основі передових систем озброєння.

Уперше в Україні проблему необхідності визначення взаємозв'язку між оборонними витратами та економічним зростанням держави порушив В. Мунтіян [2]. Посилаючись на зарубіжних експертів, В.І. Мунтіян пропонує під час дослідження взаємозв'язку між оборонними витратами та економічним зростанням розглядати два аспекти: перший – вплив оборонних витрат на рівень сукупної пропозиції; другий – вплив оборонних витрат на рівень сукупного попиту.

У країнах, що розвиваються, зростання оборонних витрат, зокрема імпорт озброєння, негативно впливає на платіжний баланс, поглинаючи убогі резерви іноземної валюти, які могли бути використані для імпорту капіталу на зміцнення економічної системи держави.

Для нейтралізації негативного впливу оборонних витрат на сукупний попит можуть бути застосовані три механізми економічної політики:

перший, найпростіший – передбачає трансформацію скорочених оборонних витрат в інші форми державних витрат.

другий – полягає у супроводженні процесу скорочення оборонних витрат відповідним зменшенням величини податків, що стимулюватиме зростання витрат споживачів цивільної сфери.

третій – полягає в тому, що вивільнені з оборонної сфери фінансові ресурси використовуються на зменшення дефіциту державного бюджету, внаслідок чого знижується ставка процента по кредитах і, відповідно, зростають інвестиційні витрати приватних суб'єктів господарювання.

Аналізуючи вплив оборонних витрат на економічне зростання, не можна обминути проблему визначення взаємозв'язку між «гонкою озброєнь» і розвитком економіки. Економічний розвиток виступає ендегенним елементом відносно моделі взаємовідносин між державами світу у вигляді «гонки озброєнь». Адже від існуючого розподілу ресурсів залежать майбутні виробничі можливості економіки держави. Виходячи з цих міркувань, можна оцінити здатність країни вступати у війну чи продовжувати поточні воєнні дії.

Аналіз моделі «гонки озброєнь» дає підстави зробити кілька висновків.

По-перше, з країн, що протистоять одна одній, міцніші економічні та воєнні позиції (за інших рівних умов) має та країна, яка забезпечує більш широке постачання передових оборонних технологій у цивільний сектор економіки, тобто вплив величини оборонних витрат перебуває у прямій залежності від відносної продуктивності НТП в обох секторах економіки – і цивільному, і оборонному.

По-друге, держава, яка володіє більш якісними ОВТ, може випередити країну-суперницю у довготерміновому плані за умови рівних позицій у ресурсах та показниках економічного розвитку держави.

По-третє, розвиток у країні військових технологій, призначених для застосування в наступальних діях, значно збільшує витрати цієї країни на військові потреби, а отже, заважає її економічному зростанню.

У період «холодної війни» зовнішньополітична політика, яку проводили провідні держави світу, стимулювала збільшення оборонних витрат, масштабний розвиток ВПК, політизацію збройних сил. Підготовка до війни виступала інструментом урегулювання суперечностей, які виникали. Витрати такої політики були надто великими, особливо для країн, що розвивалися.

Таким чином, як показали реальні події у світі, помилковим і необачним є міркування, що кінець «холодної війни» – початок ери довічного мирного співіснування світової спільноти. На жаль, лише змінився характер можливого воєнного конфлікту – зникла загроза термоядерної війни, але виникла загроза багатьох локальних («гібридних») конфліктів.

Список використаних джерел

1. Ткач І.М. Концептуальні засади воєнно-економічної безпеки держави : монографія. Київ : НУОУ ім. І. Черняхівського, 2018. 312 с.
2. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія. Київ : 1999. 464 с.

СУЧАСНІ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ТА КЕРУВАННЯ ДОСТУПОМ НА ОБ'ЄКТАХ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА

Актуальність дослідження. Політична та економічна нестабільність у світі засвідчують про наростаючу тенденцію використання злочинними угрупованнями і окремими злочинцями методів терору в досягненні корисливих кримінальних або політичних цілей. З огляду на оперативні зведення та історичні події, жертвами злочинів найчастіше стають люди, тісно пов'язані з політикою й бізнесом.

У системі забезпечення національної безпеки УДО України посідає особливе місце. Головні завдання спеціальної служби спрямовані на забезпечення безпеки Президента України, вищих посадових осіб держави, а також на охорону адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади України (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Верховний Суд України та інші)[1].

Отже, охорона адміністративних будівель та об'єктів органів державної влади України є одним з основних завдань Управління державної охорони України.

За рахунок автоматизації та інших інновацій в системі контролю та керування доступом (далі СККД) можливо підвищити рівень безпеки на об'єктах щодо яких здійснюється державна охорона

До основних завдань СККД можна віднести:

- попередження несанкціонованого доступу людей, транспорту на об'єкт, що охороняються;
- реєстрація факту проходу з прив'язкою до часу, місця та додаткової службової інформації (ПІБ користувача, відділ, посада та ін.);
- можливість керування процесом доступу в кожне приміщення окремо;
- автоматизація дій і реакцій (зниження людського фактору);
- чітке й точне виконання реєструючих функцій (автоматичне формування, зберігання й оперативне надання звітів за всіма подіями та діями персоналу й чергових).

Одним з найбільш помітних зрушень в контролі доступу за останні пару років став перехід від інтеграції до уніфікації, зокрема, до уніфікованих платформ для побудови СККД на об'єкті, що охороняється.

Уніфікація, у свою чергу, це найпоширеніший і ефективний метод стандартизації, який передбачає приведення платформ до однотипності на основі встановлення раціонального числа їх різновидів. При цьому платформи є загальними для СККД, що дозволяє істотно знизити вартість і розширити функціональність систем за рахунок впровадження більш складних елементів для вирішення завдань, яке ставить перед Управлінням сьогодення.

До складу сучасної СККД входять наступні елементи:

- перешкоджаючі керовані пристрої (турнікети, шлагбауми, ворота, двері, шлюзи);
- виконавчі пристрої (електромеханічні замки, електромагнітні замки механізми приводу воріт, дверей);
- зчитувачі (елемент для розпізнавання ключа доступу);
- ідентифікатори (ключі доступу різноманітного типу);
- засоби управління у складі апаратних пристроїв і програмних засобів (контролери доступу, програмне забезпечення).

Одним з таких елементів, що створює суттєву перешкоду і недопущення терористичного акту є тамбур-шлюз.

В цьому режимі центральний контролер керує доступом через одну точку доступу, що представляє собою двоє дверей із замкнутим простором між ними (шлюз), причому обидві двері не можуть бути відкриті одночасно. На вході в шлюз з кожного боку (поза шлюзу) встановлюються два зчитувача. На посту охорони, контролюючому роботу шлюзу, встановлюється дві кнопки «Вихід», щоб охоронець міг впустити в шлюз людини без пред'явлення

ідентифікатора, дві кнопки «Підтвердження», щоб випустити людину з шлюзу, і кнопка «Заборона», для відмови в доступі. Для проходження через перші двері (вхід в шлюз) потрібно пред'явити ідентифікатор. Другі двері відкривається або автоматично, після закриття першої двері, або після натискання охоронцем кнопки «Підтвердження» (задається при описі рівня доступу). Всередині шлюзу обладнаний датчиком присутності, що дає змогу проводити додаткову ідентифікацію стільки, скільки буде потрібно. При натисканні на кнопку «ЗАБОРОНА» формується повідомлення «Заборона доступу», ніякі двері не відкриваються. Випустити людини з шлюзу можна тільки через ті двері, через які він зайшов, натиснувши відповідну кнопку «ПІДТВЕРДЖЕННЯ». Ця функція буде дуже корисна, якщо особа захоче пронести заборонений предмет на об'єкт щодо якого здійснюється державна охорона.

Двері обов'язково повинні бути обладнані датчиками відкривання (параметр «Датчик проходження» вважається завжди включеним). В цьому режимі роботи може використовуватися правило доступу з підтвердженням. У режимі роботи «Шлюз» при відкритті вільного доступу зчитувачі контролера працюють синхронно – при подачі команди на один зчитувач приладу другий зчитувач автоматично буде переведений в такий же режим [3].

Отже, впровадивши цей елемент СККД на об'єктах, щодо яких здійснюється державна охорона, ми значною мірою підвищимо рівень захищеності й безпеки об'єкту, автоматизуємо сам процес «перевірки на безпеку» і зведемо до мінімуму можливість несанкціонованого проносу заборонених предметів.

Список використаних джерел

1. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону: [http:// zakon.rada.gov.ua /go/160/98-ВР](http://zakon.rada.gov.ua/go/160/98-ВР); 04.березня 1998 року.

2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону: [http:// zakon.rada.gov.ua /go/638-15](http://zakon.rada.gov.ua/go/638-15).

3. Про нову редакцію Воєнної доктрини України: Указ Президента України від 2 вересня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до указу : [http:// zakon.rada.gov.ua /go/555/2015](http://zakon.rada.gov.ua/go/555/2015).

3) Контроль и управление доступом [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bolid.ru/projects/iso-orion/access-control>.

4. Наказ Управління державної охорони України від 14.12.2012 року № 548 «Про затвердження Інструкції про порядок реагування підрозділів Управління державної охорони України на кризові ситуації, які викликані загрозою безпеки осіб щодо яких здійснюється державна охорона».

Резнік В.І.

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри історії війн і воєнного мистецтва

Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського

ПОВІТРЯНИЙ ПРОСТІР ЯК СФЕРА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Досвід ХХ – ХХІ століть свідчить, що будь-яка держава, не здатна захистити свій повітряний простір від сил повітряного, а в останні десятиліття – повітряно-космічного нападу, не може почувати себе захищеною. Починаючи з Першої світової війни, роль і місце протистояння у повітряному просторі у війні набували все більшого значення.

Втрата контролю над повітряним простором як у районі безпосереднього зіткнення ворогуючих сторін, так і в глибині території країни завжди призводила до поразки навіть ті держави, що мали потужні сухопутні війська, здатні не лише стійко оборонятись, але й вести активні і успішні наступальні дії. Подібних прикладів можна навести достатньо як у ХХ столітті, так і в останні роки. Таким чином, проблема захисту повітряного простору є однією із ключових з точки зору забезпечення воєнної безпеки держави. Особливої актуальності вона набуває для України в сучасний період.

Повітряний простір – це простір над сухопутною і водною територією держави (державний повітряний простір). Загальноприйнята юридична практика розглядає повітряний простір, на який

розповсюджується державний суверенітет, до висоти 100 км (лінія Кармана). Переважна більшість літальних апаратів використовує висоти від десятків метрів до 20 – 25 км. Окремі літаки (МиГ-25, МиГ-31, SR-71, U-2) починаючи з 60-х років XX століття досягали висоти до 25 – 30 км. Вище лінії Кармана польоти аеродинамічних літальних апаратів неможливі. Ракети тактичних і оперативно-тактичних комплексів можуть досягати висоти в декілька десятків кілометрів, також не виходячи за межі повітряного простору, або досягаючи його верхньої границі.

Як середовище збройної боротьби повітряний простір має ряд характерних особливостей. У повітряному просторі об'єкти можуть вільно пересуватись незалежно від рельєфу місцевості, адже будь-які перешкоди, що обмежують можливості для руху наземних і водних об'єктів, не обмежують їх свободи пересування. Існує можливість долати відстань найкоротшим шляхом, пролітаючи над природними і штучними перешкодами. Значно менший опір середовища створює потенційну можливість пересуватись зі швидкістю, що на порядки переважає таку, що можна розвинути на суходолі і на або під водою. Піднімаючись у повітря, людина має кращі можливості для спостереження за об'єктами на поверхні, адже лінія горизонту значно віддаляється.

У той же час на об'єкти у повітряному просторі діють несприятливі атмосферні фактори (опаді, рух повітряних мас, зменшення температури повітря, атмосферного тиску та вмісту кисню зі зростанням висоти), вночі або у складних метеорологічних умовах погіршується здатність орієнтування у просторі без допомоги технічних засобів. Для забезпечення польотів необхідна відповідна наземна інфраструктура, яка по мірі вдосконалення і зростання можливостей літальних апаратів ускладнювалась і постійно дорожчала. Порушення функціонування або конструкції літального апарату має потенційно катастрофічні наслідки.

Властивості повітряного простору визначають характер загроз національній безпеці. До таких загроз належать:

- загрози воєнного характеру;
- загрози екологічного характеру (забруднення повітря, наслідки природних і техногенних катастроф тощо);
- загрози використання повітряного простору у кримінальній діяльності (контрабанда, незаконне переміщення людей, зброї, наркотичних та інших небезпечних речовин тощо);
- техногенні загрози (пов'язані з аваріями і катастрофами літальних апаратів);
- загрози державній безпеці (діяльність сил і засобів повітряної розвідки).

З історії відомо, що такі загрози могли реалізовуватись комплексно, що тільки посилювало негативний вплив на національну безпеку і на саме існування ряду держав. Зрозуміло, що збройні сили відповідають за парировання загроз саме воєнного характеру. До таких загроз належать:

- загроза втрат цивільного населення, руйнування цивільних та інфраструктурних об'єктів;
- загроза порушення державного та військового управління;
- загроза ураження угруповань військ;
- загроза порушення авіаційних перевезень;
- загроза висадки повітряних десантів та диверсійно-розвідувальних груп;
- загроза ведення повітряної розвідки авіацією противника.

Очевидно, що збройні сили, застосовуючи як активні (знищення засобів ракетно-космічного нападу на території противника, руйнування елементів системи їх всебічного забезпечення, ураження об'єктів виробництва, зберігання, транспортної мережі, елементів системи управління), так і пасивні заходи (ведення розвідки, протиповітряна оборона, радіоелектронна боротьба, маскування, маневр силами і засобами, інженерне обладнання та фортифікаційний захист воєнних об'єктів тощо) відігравали і відіграватимуть головну роль у захисті власного повітряного простору. Причому ми маємо історичні приклади, коли такі завдання успішно вирішувались у ситуації, коли противник мав суттєву перевагу у силах і засобах повітряного (повітряно-космічного) нападу.

У той же час не можна стверджувати, що протидія зазначеним загрозам є справою виключно збройних сил. Якщо не відкрита протидія повітряній загрозі, то принаймні мінімізація негативних наслідків та ускладнення досягнення противником своїх цілей є завданням практично всієї держави. Тим більше кожна силова структура має знайти своє місце у подоланні загроз сил повітряно-космічного нападу.

Історичний досвід свідчить, що завчасно вжиті заходи щодо створення системи захисту цивільного населення, елементів системи державного управління, своєчасний фортифікаційний захист найважливіших об'єктів промисловості, енергетики, транспорту тощо істотно підвищують спроможність держави до опору противнику, який має навіть абсолютну перевагу у повітрі. А це, у свою чергу, посилює спроможність держави до опору агресії, або може створити умови, за яких потенційний противник взагалі змушений буде відмовитись від агресивних намірів через неспроможність досягти своїх цілей у прийнятні терміни із припустимими втратами.

Таким чином, можна зробити наступні висновки.

1. Повітряний простір надає надзвичайні можливості для створення загроз для будь-якої держави.
2. Загрози національній безпеці носять різноплановий характер.
3. Проблема захисту території держави, населення, військ та інфраструктури носить комплексний характер, тому й має вирішуватись комплексно. У її розв'язанні мають брати участь усі складові сектору безпеки і оборони.

Принциповими засадами захисту інтересів держави у повітряному просторі мають бути: централізація управління, своєчасність виявлення загроз, взаємодія всіх суб'єктів, завчасність підготовки, активність, комплексність та гнучкість у реагуванні на зміни обстановки.

Ідеї щодо використання повітряного простору, зокрема й в інтересах збройної боротьби, настільки давні, як і саме людство. Проте перша успішна спроба здійснення польоту людини мала місце 5 червня 1783 року, коли у французькому місті Аннон брати Жозеф-Мішель і Жак-Етьєн Монгольф'є піднялись у повітря на аеростаті, що був наповнений гарячим повітрям.

До початку ХХ століття відбувались неодноразові спроби використання літальних апаратів легше за повітря у воєнних цілях, проте, через притаманні їм недоліки, вони не впливали суттєво на хід збройної боротьби, залишаючись у кращому випадку засобами розвідки, які дозволяли висвітлювати обстановку на полі битви на більшу глибину, ніж звичними на той час силами і засобами.

Поява дирижаблів на межі ХІХ – ХХ століть спричинила певні зміни у поглядах на характер збройної боротьби. Дійсно, літальні апарати, що здатні здійснювати керований політ у заданому напрямку, менш залежні від метеорологічних умов, з відносно великим для свого часу корисним навантаженням та обладнані засобами радіозв'язку, потенційно могли змінити хід збройної боротьби. Дирижаблі використовувались як для ведення повітряної розвідки в інтересах армії і воєнно-морського флоту, так і для завдання ударів по тиловим об'єктам, зокрема й у стратегічному тилу. Така загроза, що виникла напередодні і під час Першої світової війни, поставила питання про пошук засобів і способів протидії, що й спричинило виникнення протиповітряної оборони та відповідних сил зі спеціальним озброєнням. Таким чином, саме з початку Першої світової війни почалось протиборство у повітряному просторі.

Вогневе ураження літальних апаратів зенітними засобами також відбувається у даному діапазоні висот. У першій половині ХХ століття єдиним засобом боротьби з повітряними цілями була зенітна артилерія, зони вогневого впливу якої поділялись по висотам. На малих і гранично малих висотах – малокаліберна зенітна артилерія (зенітні кулемети і автоматичні гармати калібром до 40 – 50 мм), на середніх висотах – зенітна артилерія середнього калібру (50 – 100 мм), на великих висотах – великокаліберна зенітна артилерія (100 – 130 мм).

Проте вже під час Другої світової війни стало зрозуміло, що зенітна артилерія неспроможна забезпечити надійну протиповітряну оборону, особливо під час відбиття масованих авіаційних ударів, що завдавались стратегічною авіацією з висот 8 – 10 км. З появою реактивної авіації, здатної завдавати удари на велику відстань, з великою швидкістю з висот більше 10 км можливості зенітної артилерії ще зменшились.

Не меншою проблемою було своєчасне виявлення повітряних цілей. До початку Другої світової війни повітряні цілі виявлялись візуально та акустичними приладами силами повітряного спостереження, оповіщення та зв'язку. Зрозуміло, що такими засобами неможливо було видати достатньо точну для наведення зенітних вогневих засобів інформацію, своєчасно її довести до споживачів та навести винищувальну авіацію. З появою радіолокаційних станцій у 40-х роках ХХ століття ситуація поступово почала покращуватись.

Рубель К.В.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
Воєнно-дипломатичної академії ім. Євгенія Березняка;

Гордієнко Л.О.

ад'юнкт Воєнно-дипломатичної академії ім. Євгенія Березняка

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах загострення інформаційного протиборства більшість європейських країн розглядає розбудову системи стратегічних комунікацій як основний метод протидії гібридним загрозам. Концептуалізація стратегічних комунікацій відбувається як на національному рівні, так і в межах міжнародних організацій.

Проте лише частково можна говорити про уніфікацію цього процесу у країнах Європи: компаративний аналіз концепцій стратегічних комунікацій різних країн проводився недостатньо. Якщо у сфері воєнної безпеки розуміння стратегічних комунікацій є більш-менш сталим та збігається з підходами НАТО, то на рівні загальнодержавного управління існують суттєві розбіжності як серед науковців, так і практиків. Нерозв'язаним аспектом наукової проблеми унормування сфери інформаційної безпеки залишається місце концепцій стратегічних комунікацій у ієрархії документів, що визначають засади національної безпеки.

В умовах агресивної інформаційної політики РФ провідні країни світу здійснюють реагування на гібридні виклики та загрози сьогодення в межах комунікативних підходів, які характеризуються комплексністю. Однією з таких країн є Великобританія, яка провела загальнодержавну комунікаційну реформу, а також значно просунулась в питаннях унормування комунікаційної діяльності у сфері безпеки та оборони. Урахування її досвіду є необхідним для успішного проведення загальнодержавних реформ в Україні, у міжнародному співробітництві у сфері безпеки та оборони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічних комунікацій широко досліджується у світових та вітчизняних наукових колах. В українській науковій думці проблеми концептуалізації стратегічних комунікацій та оцінювання стану спроможностей сектору безпеки та оборони щодо їх реалізації досліджуються переважно Д. Дубовим, Г. Почепцовим, О. Кушнір, Є. Макаренко, Є. Тихомировою, В. Петровим, В. Ліпканом. Досвід Великої Британії щодо інституційного забезпечення державної комунікативної політики та реалізації стратегічних комунікацій частково аналізується у статтях А. Баровської та Є. Макаренко. Проте недостатньо дослідженими залишаються організаційно-правові питання розбудови системи стратегічних комунікацій у сфері безпекової політики Великобританії, а також приклади практичної реалізації стратегічних комунікацій в оборонній сфері. Доцільно проаналізувати основні документи британського оборонного відомства із стратегічних комунікацій.

Завданням дослідження є проведення аналізу одного з основних документів, який унормовує стратегічні комунікації Великобританії у сфері безпеки та оборони – Меморандуму щодо концепції спільних дій JDN 1/12 «Стратегічна комунікація: оборонна сфера». Його переклад з англійської мови та науковий аналіз досі не проводився. Вивчення даного меморандуму з метою подальшого адаптування британського досвіду до українських реалій є досить актуальним завданням для подальшого нарощування спроможностей сил оборони у сфері стратегічних комунікацій в умовах реформування сектору безпеки та оборони України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Паралельно з загальнодержавними реформами комунікаційної сфери, у 2012 році аналітичним центром Міністерства оборони Великобританії – Центром розвитку, концепцій та доктрин (Developments, Concepts and Doctrine Centre) як доповнення до Британської оборонної доктрини [1] розроблено пре-доктринальний меморандум щодо концепції спільних дій Joint Doctrine Note 1/12 «Стратегічна комунікація: оборонна сфера» [2].

Цей меморандум є наразі найбільш актуальним та інформативним документом щодо системи стратегічних комунікацій Великобританії у сфері безпеки та оборони. В ньому роз'яснюються мета та завдання системи стратегічних комунікацій, основна увага зосереджується на максимальному використанні

можливостей страткому у сфері безпеки та оборони, в першу чергу на діяльності міністерства оборони. Проте наголошується, що стратегічні комунікації є завданням системи міжвідомчої взаємодії, яку очолює Кабінет міністрів Великої Британії та Рада національної безпеки.

Меморандум JDN 1/12 складається з трьох частин. У першій главі розкриваються поняття та мета стратегічних комунікацій, їх види та можливості застосування в оборонній сфері. У другій главі наводиться характеристика сучасного комунікативного середовища (аналізуються особливості оперативної обстановки, політичного та інформаційного середовища, важливість використання наративів). Третя глава висвітлює структурно-функціональний розподіл повноважень у процесі реалізації страткому в оборонній сфері.

Аналіз документу показав, що перелік складових страткому та позицій щодо його функцій не в усьому співпадає з діючими документами НАТО. Відповідно до документу, саме досягнення цілей національної безпеки Великобританії є основним завданням стратегічних комунікацій. Обґрунтовано, що у Великобританії в контексті забезпечення національних інтересів військові надають пріоритет загальнодержавній координації інформаційної політики.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні нормативних засад взаємодії центрів стратегічних комунікацій сектору безпеки та оборони із цивільними структурами в рамках реформи комунікаційної сфери.

Список використаних джерел

1. Joint Doctrine Publication 0-01 (JDP 0-01) (5th Edition). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/jdp-0-01-fourth-edition-british-defence-doctrine> (дата звернення: 15.04.2019).

2. Strategic Communication: The Defence Contribution (JDN 1/12). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/joint-doctrine-note-1-12-strategic-communication-the-defence-contribution> (дата звернення: 15.04.2019).

Рудь Р.П.

магістрант Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник: Левенець О.А.

кандидат психологічних наук, доцент, професор
кафедри психології охоронної діяльності

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ, ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ ОХОРОНИ

Під ефективністю діяльності більшість вчених-психологів розуміють систему, важливим фактором якої є ступінь досягнення цілей діяльності, а підпорядкованим – ступінь економічності і раціональності використання виділених на це ресурсів [4, с. 258].

Оптимізація професійної діяльності дозволяє розв'язати ряд головних для командування та всього колективу проблем: досягти того, щоб колектив підрозділу охорони був у постійній готовності до виконання ряду задач, що диктуються їх призначенням та характером діяльності; покращення результатів навчання та якісного вивчення учбового матеріалу в повному об'ємі; підтримки військової дисципліни та суворого статутного порядку; виховання в дусі неухильного виконання наказів і розпоряджень командирів і ряду інших задач.

Це передбачає діагностику психологічного клімату як умови ефективної діяльності, а також психологічний супровід колективу. Усе це вимагає проведення спеціальних заходів, метою яких є організаторська робота в ході учбового та виховного процесу, глибоке проникнення в механізми психологічного регулювання життя всередині колективу, взаємовідносин особового складу [1, с. 53].

Одним із напрямів роботи з надання психологічної допомоги, здійснюваної в інтересах оптимізації професійної діяльності, є групова психокорекція. Необхідно одразу підкреслити, що поняття «групова психокорекція» близьке за своїм смисловим змістом до поняття «групова психотерапія», але не є тотожним.

Групова психокорекція – це використання закономірностей міжособистісної взаємодії в групі для корекції і досягнення фізичного й психічного благополуччя людини. У власному значенні слова вона виникла в 1904-1905 рр. в Росії і США (І.В. Вяземський, Дж. Претт). У класичному

варіанті вона розвивається в рамках її клінічного застосування в лікуванні неврозів, алкоголізму й ряду соматичних (тілесних) захворювань. У стінах військової частини переважно більшість складають фізично і психічно здорові люди, однак число військовослужбовців, які відчують ускладнення у військово-професійній адаптації, із кожним роком зростає. Тому з особливою гостротою постає проблема не тільки індивідуальної, але і групової психологічної допомоги практично здоровим людям. З цією метою використовується метод «груповий психокорекції» [1, с. 97].

Важливим показником щодо необхідності застосування групової психокорекції є зменшення ефективності групової діяльності, результатів навчання, наявність порушень військової дисципліни і громадського порядку. Психокорекція може мати різні спрямованості: профілактичну і безпосередню. При проведенні групової психокорекції використовуються різні форми і методи роботи: навчання військовослужбовців інтерпретації особливостей власної поведінки, організація психологічного тренінгу й підвищення рівня техніки спілкування, а також навчання прийомам аутогенного тренування й релаксації.

Ефективність діяльності військовослужбовців підрозділу охорони вираховується системою факторів, які впливають на рівень працездатності фахівців та визначаються способами її організації через фактори психологічного клімату (психологічні, професійні, організаційні, управлінські, педагогічні, комунікативні, моральні) [2, с. 131].

Оптимізацію професійної діяльності потрібно здійснювати в межах регулювання та формування психологічними засобами забезпечення умов життєдіяльності військових підрозділів який включає: психологічний супровід діяльності, аналіз психологічного клімату, його прогнозування; психологічний вплив на свідомість охоронців.

Методика визначення прямих показників діяльності – непрямих показників психологічного клімату, анкетування за розробленими та адаптованими до умов життєдіяльності підрозділів охорони опитувальниками, визначення соціально-психологічних показників колективу підрозділу за соціометричною методикою) й організація психологічних впливів, спрямованих на оптимізацію управління військовим підрозділом та на оптимізацію складових елементів психологічного клімату колективу підрозділу (колективної думки, колективної спрямованості, колективного настрою, колективних взаємин, та колективних традицій) [3, с. 25].

Виходячи з вищесказаного, можемо зауважити, що одним із перспективних шляхів розв'язання зазначених проблем є обґрунтування та впровадження у практику заходів комплексного психологічного забезпечення професійної діяльності спеціалістів підрозділів охорони з метою підтримки або відновлення працездатності військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Загальна психологія: Підручник для студентів вищ. навч. закладів / С. Д. Максименко, В. О. Зайчук, В. В. Клименко, В. О. Соловієнко / За заг. ред. С. Д. Максименка. – Київ : Форум, 2000. – 150 с.

2. Каширин В. П. Личность как объект социологии, социальной и общей психологии / В. П. Каширин // Материалы третьей науч. конференции по сов.воен. психологии: Тезисы выступлений. – М.: ВПА, 1991. – с. 126 – 135.

3. Клименко В. В., Психологічна робота у Збройних Силах України: реалії та перспективи / В. В. Клименко, П. П. Криворучко // Збірник наукових праць ВГІ НАОУ, 2001. – №3 [22]. – с. 23–31

4. Потапчук Є. М. Вивчення психологічного клімату колективу. Психологічна діагностика військовослужбовців та військових колективів. / Є. М. Потапчук – Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2000. – 354 с.

Сальнікова О.Ф.

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник,
начальник навчально-наукового центру стратегічних
комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони,
Національний університет оборони України ім. Івана Черняховського;

Іжугова І.В.

начальник кафедри стратегічних комунікацій
навчально-наукового центру стратегічних комунікацій

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Реалії сьогодення вказують на те, що проблеми у координації взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони України істотно ускладнюють ситуацію щодо ефективної інформаційної протидії агресивним пропагандистським проявам Російської Федерації, як результат, стратегічні документи держави і законодавство у сфері національної безпеки потребують системного оновлення.

На цей час досліджень проблем взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони України у сфері стратегічних комунікацій майже не існує. Питання побудови системи державних стратегічних комунікацій в Україні досліджують С.І. Антоненко, В.П. Горбулін, Д.В. Дубов, О.В. Капштик, В.О. Кушнір, І.А. Макаrenchенко та інші [1; 2].

Аналіз національного законодавства, що регулює суспільні відносини зі стратегічних комунікацій у сфері національної безпеки України, дав змогу встановити наявність недоліків у чинній законодавчій та нормативно-правовій базі, зокрема невизначеності суті, змісту форм і методів, складових та інших важливих параметрів ефективного функціонування системи стратегічних комунікацій в Україні з урахуванням нових загроз національній безпеці України в інформаційній сфері тощо.

Окрему увагу приділимо аналізу Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО [3]. Основними цілями партнерства у сфері стратегічних комунікацій, визначеними у цій програмі, є розвиток спроможностей органів державної влади у зазначеній сфері, усіх її складових на стратегічному та операційному рівнях шляхом надання консультативної і практичної підтримки, а середньостроковими цілями партнерства у сфері стратегічних комунікацій в Річній національній програмі під егідою Комісії Україна – НАТО визначено такі:

- створення координаційного міжвідомчого механізму інформаційних операцій;
- впровадження реформи урядових комунікацій;
- створення відомчої та урядової/міжвідомчої системи стратегічних комунікацій;
- розбудова спроможностей зі стратегічних комунікацій у сфері національної безпеки і оборони;
- розвиток публічної дипломатії;
- розроблення та реалізація національної стратегії України у сфері стратегічних комунікацій;
- розроблення системи підготовки фахівців зі стратегічних комунікацій;
- активізація взаємодії з державами – партнерами в інформаційній сфері, зокрема шляхом впровадження та розвитку партнерства у сфері стратегічних комунікацій.

Пріоритетними завданнями на 2019 рік було визначено [3]:

- продовження імплементації Дорожньої карти Партнерства у сфері стратегічних комунікацій між РНБО України та Міжнародним секретаріатом НАТО;
- сформування політики та координаційного механізму у сфері публічної дипломатії;
- розвиток спроможностей у сфері державних кризових комунікацій;
- реформування урядових комунікацій;
- створення моделі освітньої системи з державних стратегічних комунікацій та розроблення планів її впровадження.

Отже, у результаті аналізу нормативно-правового забезпечення стратегічних комунікацій у сфері національної безпеки України виявлено, що документи переважно містять загальні положення, що, з одного боку, вказує на наявність позитивних аспектів у вирішенні цієї проблематики, з іншого – низки чинників, які стримують всебічний розвиток стратегічних комунікацій.

Список використаних джерел

1. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України: затв. наказом Міністерства оборони України від 22.11.2017 № 612 [Електронний ресурс]. URL: http://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/612_nm_2017.pdf.

2. Капштик О. В. Аналіз нормативно-правового забезпечення державних механізмів стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони України // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 15. с. 126 – 130.

3. Указ Президента України «Про затвердження Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2019 рік» від 10.04.2019 № 117/2019 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1172019-2645>.

Сальнікова О.Ф.

доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник,
начальник навчально-наукового центру стратегічних комунікацій
у сфері забезпечення національної безпеки та оборони,
Національний університет оборони України ім. І. Черняховського;

Сівоха І.В.

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
(проблем розвитку стратегічних комунікацій)
навчально-наукового центру стратегічних комунікацій
у сфері забезпечення національної безпеки та оборони,
Національний університет оборони України ім. І. Черняховського

АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ НАТО ЗІ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Реалії сьогодення вказують на актуальність наукового супроводження процесу розбудови стратегічних комунікацій в державі та, зокрема, секторі безпеки і оборони України, оскільки головною метою Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України є визначення шляхів формування національних безпекових та оборонних спроможностей, що дадуть змогу відновити територіальну цілісність України у межах міжнародно визнаного державного кордону України, гарантувати мирне майбутнє України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, а також забезпечать створення національної системи реагування на кризові ситуації, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці, гарантування особистої безпеки, конституційних прав та свобод людини і громадянина, забезпечення кібербезпеки, оперативне спільне реагування на кризові та надзвичайні ситуації [1]. Все це неможливе без ефективної взаємодії складових сектору безпеки і оборони України. Саме тому одним з основних напрямів розвитку сектору безпеки і оборони України є створення та впровадження системи стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони, її удосконалення з урахуванням досвіду держав – членів НАТО [1; 2; 3].

На необхідності впровадження технологій стратегічних комунікацій наголошено у ряді стратегічних документів держав – членів НАТО:

1. РО(2009)0141, Політика НАТО зі стратегічних комунікацій (29.09.2009);
2. МСМ-0085-2010 (Rev1), Військова концепція НАТО зі стратегічних комунікацій (11.08.2010);
3. МС 0402/2, Військова політика НАТО із психологічних операцій (3.10.2012);
4. МС 0411/2, Військова політика НАТО з ЦВС та цивільно-військової взаємодії (12.05.2014);
5. МСМ-0145-2015, Стратегічний план підготовки НАТО зі стратегічних комунікацій (20.01.2015);
6. МС 0457/2, Військова політика НАТО зі зв'язків із громадськістю (8.02.2015);
7. МС 0422/5, Військова політика НАТО з інформаційних операцій (11.02. 2015);
8. ІМСМ-0194-2015, Військовий комітет НАТО щодо стратегічних комунікацій – завдання стратегічним командуванням (28.04.2015);
9. ІМСМ-0504-2015, Засади майбутніх операцій Альянсу – реліз для країн Альянсу (25.08.2015);
10. РО(2015)0673, Стратегія щодо ролі НАТО у протидії гібридній війні – міністрам закордонних справ (26.11.2015);
11. МС 0628 Військова політика НАТО щодо стратегічних комунікацій (14.08.2017).

Згідно з вимогами вищезазначених документів, всі процеси мають стати більш спрощеними і швидкими, це є необхідною умовою, щоб інформаційні та комунікаційні аспекти стали основою всіх рівнів формування політики, планування та реалізації стратегічних комунікацій.

Отже, одним із пріоритетних напрямів розвитку стратегічних комунікацій у сфері національної безпеки України є удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення з урахуванням нових загроз в інформаційній сфері та досвіду держав-членів НАТО.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» від 04.03.2016 № 92/2016 [Електронний ресурс]. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.

2. NATO Strategic Communications Centre of Excellence in Riga, Latvia [Електронний ресурс]. URL: <https://www.stratcomcoe.org/history>.

3. Капштик О. В. Аналіз нормативно-правового забезпечення державних механізмів стратегічних комунікацій у секторі безпеки і оборони України // Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 15. с. 126 – 130.

Самоткал В.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ

Сучасні високотехнологічні війни значно підвищують вимоги до особового складу, адже перемагає не зброя, а люди, що опанували нею на високому рівні, психологічно стійкі та підготовлені до дій в екстремальних умовах. Це вимагає від військовослужбовців ґрунтовної педагогічної та психологічної підготовки, розвинених лідерських якостей і мотивів професійної діяльності. Від того, наскільки високим є рівень психологічної підготовки військовослужбовців, значною мірою залежить успішність виконання поставлених перед військовослужбовцями УДО України завдань.

Аналіз професійної діяльності військовослужбовців УДО України свідчить, що однією з головних її складових є робота з людьми. Жодне завдання не буде виконано без потрібного рівня психологічної підготовки особового складу до впливу відповідних психотравмуючих чинників.

Складність перехідного періоду в розвитку нашої держави, масштабність і гострота виникаючих у сучасному світі соціальних, культурних й економічних проблем зумовлюють актуальність пошуку оптимальних шляхів підготовки військовослужбовців з новим мисленням, професійно мобільних, готових до самостійного та якісного розв'язання військово-професійних завдань. Сучасний розвиток освіти характеризується інтенсивним пошуком нового в теорії та практиці. Цей процес зумовлений певними суперечностями, головними з яких є невідповідність традиційних форм і методів навчання у закладах вищої освіти з новими тенденціями розвитку системи освіти та умовами розвитку суспільства. Однією з ключових умов підготовки військовослужбовців до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі є формування освіти засобами особистісно-орієнтованих та інформаційно-комунікативних технологій.

Важливим пріоритетом розвитку професійної освіти військовослужбовців є впровадження сучасних інноваційних методів навчання, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти [5, с. 114].

Ю. Дем'янюк визначає доцільність застосування інтерактивних методів у фаховій підготовці військовослужбовців.[2]

Реалізуючи вищезазначені пріоритети, ми вважаємо за потрібне втілити в освітню практику військовослужбовців УДО основний інструментарій, який забезпечує:

- інтенсифікацію навчально-пізнавальної діяльності військовослужбовців;
- підвищення навчальної мотивації військовослужбовців;
- задоволення освітніх потреб всіх суб'єктів навчально-виховного процесу [7, с. 7].

На формування освітнього процесу значною мірою впливають інформаційні та INTERNET-технології, засоби телекомунікації. Адже отримання інформації для сучасної людини стає

необхідною умовою життя, без якої неможливо досягти як навчальних та професійних цілей, так і задоволення багатьох матеріальних та культурних потреб. Завдяки новітнім технологіям змінюється роль, спосіб, швидкість та ефективність використання інформації в процесі навчання [1].

Запровадження нових технологій інтерактивного навчання просто необхідне для підготовки конкурентоспроможних фахівців для потреб структурних підрозділів УДО України. Також слід зауважити, що значення іноземної мови в сучасному світі та у сфері правоохоронної діяльності важко переоцінити, а також необхідно відзначити важливість професійно-мовної освіти.

Саме тому для практичного впровадження у програму професійної підготовки військовослужбовців УДО України рекомендуємо такі елементи сучасних технологій навчання:

- Система дистанційного навчання «MOODLE». Дана система призначена для підтримки очної та заочної форм навчання. Даний програмний продукт побудований згідно зі стандартами інформаційних навчальних систем. Користувачі системи Moodle отримують доступ до ресурсів за допомогою веб-браузера із різних місць, використовуючи мережу Internet (навчальної аудиторії, робочого місця, дому тощо). Програмний інтерфейс надає можливість роботи з системою користувачам різного освітнього рівня, різних фізичних можливостей. [3, с.158]

- Інтелектуальна дошка «Smart»; Однією із важливих складових сучасних інформаційних технологій навчання є інтерактивні дошки, які забезпечують повноту подання навчального матеріалу, ефективно його коригування та відтворення, що у сукупності створює кращі можливості для його засвоєння військовослужбовцями УДО України. Інтерактивні дошки, комп'ютери та інформаційні технології – це зручні інструменти, які за вдалого поєднання з педагогічною майстерністю здатні внести у навчальний процес елементи новизни, підвищити інтерес військовослужбовців до набуття знань, значно полегшити викладачу завдання підготовки до занять. [6, с. 68]

- Використання програми «Skype» для покращення іншомовної компетенції військовослужбовців УДО України. Вивчення військовослужбовцями УДО України іноземної мови використовуючи програму «Skype» – це можливість якісно та дистанційно вивчати іноземну мову незалежно від рівня іншомовної компетенції військовослужбовця. Все, що потрібно для навчання, це пристрій з доступом до мережі Інтернет, на якому встановлений Skype. Це може бути стаціонарний комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон. [4]

На основі аналізу можливостей формування особистісних якостей військовослужбовців у процесі професійної діяльності слід зазначити, що комплексний характер даної проблеми вимагає дуже ретельного і зваженого підходу до визначення сукупності факторів, що мають вплив на формування цінностей військовослужбовців.

Особливо ефективним, на нашу думку, є впровадження в практику підготовки військовослужбовців комплексу сучасних інтерактивних технологій. В цьому напрямі слід ще дуже багато чого зробити, щоб методи та засоби інтерактивних технологій стали дійсно ефективним та результативним інструментом формування особистісних якостей військовослужбовців, включаючи формування їх цінностей в середовищі професійних взаємовідносин.

Список використаних джерел

1. Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі. Електронний ресурс. – Доступний з <http://www.psyh.kiev.ua>

2. Дем'янюк Ю.А. Формування професійної компетентності військовослужбовців Державної прикордонної служби України у сфері забезпечення безпеки закордонних дипломатичних установ на засадах інтерактивного навчання [Електронний ресурс] / Ю.А. Дем'янюк //Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету

3. Кадемія М.Ю. Інтерактивні засоби навчання: навч.-метод. посібник / М.Ю. Кадемія, С.О. Сисоєва. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. – 217 с.

4. Коваль Т. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/443/1/7.pdf>

5. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании / И.В. Роберт. – М.: Изд-во «Школа-Пресс», 1994. – 206 с.

6. Робота з мультимедійною дошкою / упоряд. В. Ленінський. – К.: Вид-во «Шкільний світ», 2008. – 112 с.

7. Хомич В.Ф. Інноваційність освіти як чинник конкурентоспроможності. Підготовка майбутнього педагога в умовах реформування сучасної вищої освіти: проблеми, теорія і практика: зб. наук. пр. Бориспіль, 2011. с. 6–9.

7. «Україна». – 2012. – № 6. – с. 51-54. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_14.pdf.

Сервецький І.В.

доктор юридичних наук, доцент, професор спеціальної кафедри
Національної академії Служби безпеки України

ДЕРЖАВНА ЗРАДА: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТЛУМАЧЕННЯ

Відповідно до ст. 17 Конституції України завданнями Служби безпеки України є: захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності [1], економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, терористичних посягань, викриття злочинів проти миру і безпеки людства, забезпечення державної таємниці та викриття осіб (громадян) України, які встали на шлях державної зради та вчинили злочин, що кваліфікується як державна зрада у формі шпигунства [2]. При вирішенні цих завдань особливе місце займає виявлення та встановлення громадян України, які встали на шлях зради, що є найнебезпечнішим злочином проти громадян, суспільства та держави.

Шпигунство – це особливо тяжкий злочин, передбачений ст. 114 КК України, що посягає на основи державності, її Конституційний лад, котрий може призвести до втрати територіальної цілісності, суверенітету, незалежності України [3].

Розбіжності в об'єктивному застосуванні законодавчих норм та правильній кваліфікації діянь виникають при аналізі ст. 111 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме державна зрада у формі шпигунства, та шпигунства за ст. 114 КК України. Шпигунство, як одна із форм державної зради (ст. 111 КК України), суб'єктом якого є громадянин України, який несе кримінальну відповідальність за передачу або збирання з метою передачі іноземній державі, організації чи представникам відомостей, що становлять державну таємницю [3].

На думку О.Ф. Бантишева, найбільш вразливими сферами функціонування держави є: оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека та охорона правопорядку, де відбувається обіг секретної інформації [4]. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є час вчинення злочину, відповідно до якого Україна має перебувати в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту проведення операції.

Крім того, важливою кримінально правовою ознакою шпигунства є спеціальний суб'єкт його вчинення. Спеціальний суб'єкт злочину, передбачений ч.2 ст. 18 КК України є фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність (16 років), злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа, тобто громадянин України 111 КК України [3]. Однак, з огляду на той факт, що суспільство та державні інституції перебувають у постійному розвитку, на даний час ця парадигма потребує переосмислення, оскільки містить окремі положення, котрі втратили свою актуальність, або не в повній мірі відповідають умовам сьогодення.

Отже, державна зрада – це діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні розвідувальної підривної діяльності проти України. Зрада суспільству, державі як склад злочину – формальний: настання фактичної шкоди державній безпеці знаходиться за межами складу злочину й не є його обов'язковою ознакою, але повинне враховуватися при призначенні міри покарання [5]. Деякі положення щодо об'єкта шпигунства потребують систематизації кримінально-правових норм, а питання забезпечення держави безпеки

в інформаційній сфері є предметом наукової дискусії та потребують подальшої наукової розробки [6, с. 430-496].

Державна безпека – це захищеність державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України, її економічного, науково-технічного й оборонного потенціалу, державної таємниці, правопорядку, державного кордону, життєво важливої інфраструктури та населення від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, а також від терористичних і сепаратистських організацій [7, с. 346-357].

Не випадково злочин виникає з появою держави. Із розвитком суспільства злочин стає феноменом, що об'єднує найнебезпечніші діяння, набуває ознак не лише правової, а й спеціальної категорії, оскільки відображає негативну оцінку суспільством певної поведінки особи [8, с. 400-448]. У системі основних елементів складу злочину «державна зрада» об'єкт посягання займає важливе місце, він суттєво допомагає розкрити суспільну небезпечність цього злочину.

З урахуванням ситуації, що склалася в Україні, – активізації протиправних посягань терористичних організацій та окремих осіб – тлумачення їхніх дій набуває особливої актуальності й не завжди охоплюється об'єктивною стороною ст. 111 КК України [3]. У конкретних випадках цей злочин може полягати у вступі на службу до певних військових чи інших формувань ворожої держави (поліції, каральних загонів, розвідки), наданні засобів для вчинення злочинів агентам спецслужб іноземних держав, усуненні перешкод для їхнього вчинення або наданні зазначеним агентам іншої допомоги (надання зброї, її переховування, а так само й переховування сепаратистів, членів бандитських формувань) тощо.

Сам факт надання згоди виконати такі дії (наприклад, вступити на службу до поліції або інших воєнних формувань) є лише готуванням до вчинення злочину (ст. 14 КК України) і залишає можливість добровільно відмовитися від доведення злочину до кінця. Стосовно вчиненого злочину у п. 1 ст. 66 КК України містяться такі положення: з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину. Вчинення громадянином України в інтересах ворожої держави суспільно небезпечних дій, що передбачені іншими статтями КК України, наприклад диверсії, посягання на життя державного діяча тощо, уже потребує додаткової кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених ст. 111 і, відповідно, статтями 113, 112 КК України [3].

Особливістю цієї форми державної зради є те, що вона може бути вчинена лише в умовах воєнного стану або, хоча й у мирний час, але в період збройного конфлікту, що має місце в Донецькій та Луганських областях та АР Криму. Отже, кримінальна відповідальність за державну зраду наступає за такі дії громадян України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їхнім представникам допомоги в проведенні розвідувальної підривної діяльності проти України.

З суб'єктивного боку, державна зрада вчиняється завжди з прямим умислом, з усвідомленням винною особою наслідків, яких вона може завдати особі, суспільству, державі своєю зрадою, а також тоді, коли ця особа не була допущена до державної таємниці [8], а ці відомості їй стали відомі у результаті протиправних інших осіб [9].

З об'єктивного боку злочину, є певні проблеми кваліфікації дій осіб, які своїми діями можуть завдати чи завдають шкоду під час зносин із сепаратистськими рухами, організаціями, особами, котрі приховують істинні наміри. Тому дії осіб, пов'язані з критикою органів влади та управління, повинні бути кримінально караними, а відповідальність повинна наступати як за замах на підриив національних інтересів за новою редакцією статті 111 КК України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національну безпеку // Закон України. Відомості Верховної Ради України, від 27.07. 2018, N 31, Ст. 241.
3. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
4. Бантишев О. Ф. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : моногр. / О. Ф. Бантишев. – К. : Вид-во НА СБ України, 2004. – 122 с.
5. Шлапаченко В. М. Кримінальна відповідальність за шпигунство : моногр. /

В.М. Шлапаченко. – К. : Нац. акад. СБ України, 2015. – 348 с.

6. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : моногр. / Г. В. Новицький. – К. : Інтертехнологія, 2008. – 496 с.

7. Чорний Р. Л. Проблеми поняття злочинів, віднесених до Розділу I Особливої частини КК України / Р. Л. Чорний // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична ; голов. ред. М. М. Цимбалюк. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – Вип. 2. – с. 346-357.

8. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. вищ. навч. закладів / П. Л. Фріс. – К. : Атіка, 2004. – 448 с.

9. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-ХІІ зі змінами // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/print1360009387090304>.

10. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБ України від 12.08.2005 № 440 ; зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2005 р. за № 902/11182.

Старинець В.В.

курсант 2 курсу, Національна академія Служби безпеки України

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ

На сьогодні у зв'язку із веденням бойових дій на сході України і, відповідно, безпосередньою участю в них військовослужбовців питання реабілітації останніх є досить актуальним.

Військовослужбовці, які беруть участь у бойових діях, перебувають у стані постійного стресу, що зумовлено наступними чинниками:

1. військовослужбовці перебувають в ситуації, яка безпосередньо загрожує їхньому життю, вони опосередковано переживають смерть та поранення товаришів;

2. військовослужбовці в бойових умовах знаходяться в стані психічної депривації (від лат. *deprivatio* – втрата, обмеження), що викликана неможливістю довгий час задовольнити важливі життєві потреби (зміна цивільного життя на воєнне, розлука з близькими та ін.).

3. військовослужбовці переживають психічний стан фрустрації (від лат. *frustratio* – омана, марне очікування), який виникає при невідповідності реальної дійсності очікуванням людини [3].

Наслідки воєнно-травматичних стресових обставин також залежать від особистісних психологічними особливостей (індивідуально-типологічних, психічних, характерологічними особистісними особливостями військовослужбовця, адекватністю механізмів психологічного захисту та адаптації тощо), тривалістю дії стресових факторів та соматоневрологічною важкістю.

При поверненні до звичайного мирного життя, у військовослужбовців може виникнути ряд труднощів. В силу того, що військовий досвід військовослужбовець не може застосувати, він виявляється неконкурентоспроможним на ринку праці, що досить часто змушує його займатись некваліфікованою працею, а часом і вдаватись до правопорушень, оскільки в «силовій сфері» він відчуває себе більш впевнено, ніж в «інтелектуальній». Зміни особистісних рис можуть стати перепонами для налагодження комунікацій в умовах миру, викликаючи соціальну ізоляваність.

Девіантна поведінка військовослужбовців часто проявляється як в насильстві по відношенню до інших, так і в аутоагресії, що може характеризуватися ризикованими діями, суїцидальними спробами та ін. [3]. Реабілітація як процес відновлення фізичних, психічних та соціальних ресурсів військовослужбовця, учасника бойових дій, має носити інтегративний характер, включати заходи психотерапевтичні, психодіагностичні, психокорекційні, профілактичні, профорієнтаційні, використовуючи як індивідуальні, так і групові форми психосоціальної роботи (консультування, групова корекція, аутотренінг, саморегуляція тощо).

До основних типів реабілітації можна віднести:

1. медичну, що передбачає відновлення хворих і поранених у зоні бойових дій (у тому числі реабілітацію військовослужбовців, які отримали інвалідність унаслідок поранення, отриманого при виконанні службових обов'язків у зоні бойових дій);

2. психологічну або соціально-психологічну реабілітацію, спрямовану на створення, або відновлення нормального психологічного клімату для військовослужбовців, які перенесли важкі психологічні травми й отримали психічні розлади в період військової служби;

3. соціально-культурну реабілітацію, спрямованій на створенні або відновленні культурно-просторового середовища, достатнього і необхідного для духовної реалізації військовослужбовців;

4. акмеологічну реабілітацію, що передбачає відновлення до максимально можливого рівня професійної діяльності для кожного військовослужбовця;

5. економічну, або соціально-економічну реабілітацію, що допомагає відновити або підвищити економічний статус військовослужбовців;

6. соціально-моральну реабілітацію, що відновлює репутацію, честь та гідність об'єкта реабілітації в очах громадськості, а також створює позитивний образ учасника бойових дій як захисника Вітчизни [2, 3].

Посттравматичний синдром, що є наслідком перебування військовослужбовця в бойових умовах, суттєво впливає на перебіг психічної діяльності особистості, є не лише індивідуальною проблемою, а передусім соціальною. Відтак питання реабілітації військовослужбовців є нагальним та потребує комплексного, в першу чергу, наукового підходу.

Список використаних джерел

1. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей: Закон України від 20.12.1991 року № 2011-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення 27.03.2019).

2. Про затвердження плану заходів щодо медичної, психологічної, професійної реабілітації та соціальної адаптації учасників АТО: Розпорядження Кабінету Міністрів від 31.03.2015р. № 359-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення 27.03.2019).

3. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення: Методичний посібник. / О.М. Кокун та ін. Київ, 2017. 282 с.

Степанчук О.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УДО УКРАЇНИ МЕТОДОМ КОЛОВИХ ТРЕНУВАНЬ

Розвиток та удосконалення фізичних якостей військовослужбовців УДО України є дуже актуальною проблемою сьогодення, враховуючи соціально-політичне становище в Україні. Проходження військової служби в УДО України пов'язане з великим фізичним та психологічним навантаженням, тому потрібно особливу увагу приділяти питанням фізичної підготовки військовослужбовців. Фізична підготовка – це комплекс заходів щодо фізичного вдосконалення військовослужбовців, спрямований на розвиток загальних і спеціальних фізичних якостей, формування військово-прикладних навичок, виховання морально-вольових і психологічних якостей.[1]

Фізична підготовка повинна вдосконалювати розвиток фізичних якостей:

1. силу (здатність переборювати зовнішній опір або протидіяти йому за допомогою м'язових зусиль);
2. гнучкість (морфо-функціональні властивості опорно-рухового апарату, які визначають ступінь рухомості його ланок, іншими словами це здатність людини виконувати рухи з великою амплітудою);
3. спритність (здатність людини швидко оволодівати складно координаційними, точними руховими діями і перебудовувати свою діяльність залежно від ситуації, що виникла);
4. витривалість (здатність людини тривалий час виконувати роботу без зниження інтенсивності);
5. швидкість (здатність виконувати рухові дії за мінімальний час), а також сприяти зміцненню здоров'я та підвищенню працездатності військовослужбовців під здійснення функціональних обов'язків.[2]

Один із інноваційних методів для підвищення фізичних якостей військовослужбовців УДО України – це метод колових тренувань, або сучасною мовою – кроссфіт. Кроссфіт (англ. CrossFit) – це тренувальна методика, створена Грегом Глассманом і Лореном Дженаєвим у 2000

році, що розроблялася більше 20 років. Тренінг складається з комплексу вправ, взятих з багатьох видів спорту: легка і важка атлетика, веслування, гирьовий спорт, пауерліфтинг, гімнастика. Вправи дібрані так, щоб тренувати всі види м'язів і розвивати не тільки силу і спритність, але і працездатність серцево-судинної і дихальної систем, витривалість, гнучкість, швидкість, координацію і швидкість адаптації до зміни навантажень. [3]

Велику роль у системі кроссфіт-тренувань відіграють високоінтенсивні комплекси кардіо, чи гібридні тренування на інтенсивну роботу в змішаному режимі (кардіо/силове) з максимальною потужністю. У таких комплексах завдання стоїть: чи зробити за мінімальний час зазначений обсяг роботи чи зробити у зазначений час максимальний обсяг роботи. Приклад тренування: три раунди на час: біг 400 метрів, 21 мах гирі 24 кг, 12 підтягувань. Даний метод використовується в провідних арміях світу та НАТО, та зарекомендував себе як ефективний, для підготовки військовослужбовців. Колове тренування є комплексом вправ, кожне з яких виконується по одному підходу без перерв. У кожному підході буде мінімум 10 повторень (близько 30 секунд на вправу), які робляться в швидкому темпі.

У правильному комплексі кілька силових вправ чергуються з динамічними вправами (кардіо). Працювати можна як з вагою власного тіла, так із додатковою вагою, що є важливим так, як індивідуально для кожного військовослужбовця можливо підібрати програму за його фізичними якостями та за попереднім проведенням тестування.[4]

Таким чином, колові тренування (CrossFit) позитивно впливатимуть на фізичну підготовку військовослужбовців УДО України. Вищезазначене дозволить вдосконалити фізичні та вольові якості, що забезпечить успішне виконання службових обов'язків та завдань.

Список використаних джерел

1. [Dshv.mil.gov](http://www.dshv.mil.gov) [Електронний ресурс]. URL: <http://www.dshv.mil.gov.ua/fizichna-pidgotovka-i-sport>
2. Михайлов В.В. Навчання фізичним вправам та розвиток фізичних якостей військовослужбовців: Навч.- метод. посібник / В.В. Михайлов. – Львів: ЛБІ, 2002.- 82с.
3. [Bestbodyblog](https://bestbodyblog.com/krossfit-programmy-trenirovki-po-krossfitu-chast-1/) [Електронний ресурс]. URL: <https://bestbodyblog.com/krossfit-programmy-trenirovki-po-krossfitu-chast-1/>
4. [Marieclaire](http://www.marieclaire.ru/krasota/krasota_blog-o-krasote/krossfit-cto-eto-takoe-i-s-chego-nachat/) [Електронний ресурс]. URL: http://www.marieclaire.ru/krasota/krasota_blog-o-krasote/krossfit-cto-eto-takoe-i-s-chego-nachat/

Сурков О.О.

кандидат військових наук, начальник науково-дослідного відділу Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ

АНАЛІЗ СУТНОСТІ І ЛОГІКА ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СПРОМОЖНОСТЕЙ

Ефективність формування та реалізації воєнної політики держави певним чином залежить від обраних напрямків будівництва та розвитку Збройних Сил, які визначаються і обґрунтовуються на основі положень теорії будівництва та розвитку Збройних Сил, яка є складовою загальної теорії воєнної науки.

Разом з тим, ефективне управління формуванням та реалізації воєнної політики держави, у тому числі прийняття управлінських рішень неможливе без визначеної методології стратегічного планування розвитку Збройних Сил України, що є науковим підґрунтям часткової теорії стратегічного планування розвитку Збройних Сил України в теорії будівництва та розвитку Збройних Сил.

Проблеми будівництва та розвитку Збройних Сил України розглядалися під різними кутами зору в минулі роки у працях В.Ю. Богдановича, А.Я. Маначинського, А.І. Семенченка, О.О. Бортника, В.А. Мухи, Ю.В. Єгорова, В.П. Горбуліна, А.Б. Качинського та інших. Практично всі автори вказували на невирішені проблеми в теорії будівництва та розвитку Збройних Сил, відсутність в Україні ефективної воєнної політики держави, недостатній рівень фінансування Збройних Сил, безсистемність у прийнятих рішеннях вищого воєнно-політичного керівництва держави, дієвої системи органів, здатних забезпечити реформування та розвиток Збройних Сил України в контексті існуючих викликів та загроз.

Відсутність методологічних основ та недосконалість нормативно-правової бази України щодо стратегічного планування розвитку Збройних Сил України, а також їх теоретичне та практичне значення зумовили логіку дослідження.

Теорія будівництва та розвитку Збройних Сил пов'язана із практикою, іншими теоріями та методологіями, яка визначає (використовує) категорії, закономірності, принципи, методи (підходи), методика (оцінювання ефективності, тощо), побудову (військових організаційних структури, тощо), напрями розвитку (стратегічні цілі, тощо) та підготовки Збройних Сил до оборони держави, захисту її від воєнних загроз, а також державного суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості кордонів.

Крім складових теорій воєнної науки, теорія будівництва та розвитку Збройних Сил пов'язана і з іншими теоріями, такими як теорія прийняття управлінських рішень, ігор, систем та іншими через використання загальнонаукових методів пізнання, які застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень.

Основним призначенням теорії стратегічного планування розвитку Збройних Сил України як складової загальної теорії воєнної науки має стати розроблення сучасної методології стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей, обґрунтування їх перспективної структури, шляхів подальшого реформування та розвитку для забезпечення протидії воєнним загрозам, ефективного формування та реалізації воєнної політики держави й прийняття раціональних управлінських рішень.

Сутність теорії стратегічного планування розвитку Збройних Сил України полягає у вивченні та відображенні методологічних аспектів і зв'язків між їх будівництвом, підготовкою і застосуванням, а також розв'язанні стратегічних проблем розвитку Збройних Сил.

Таким чином, за отриманими результатами дослідження, можна констатувати, що теорія будівництва та розвитку Збройних Сил є складовою загальної теорії воєнної науки, містить часткові теорії, у тому числі теорію стратегічного планування розвитку Збройних Сил, пов'язана із іншими теоріями, описує і пояснює категорії, закономірності, принципи, методи (підходи), методика, моделі, напрями розвитку Збройних Сил та зводить відкриті в цій галузі закони до єдиного об'єднувального початку (витоку).

На теоретичному рівні актуальність дослідження зумовлена потребою: визначення методологічних основ, засад та закономірностей в теорії стратегічного планування розвитку Збройних Сил України; систематизації та уточненню понятійного апарату воєнної науки; використання спеціальних механізмів, моделей, методів, методик оцінювання та підходів до планування у сфері оборони.

На практичному рівні актуальність дослідження полягає в потребі: вдосконалення формування воєнної політики держави; створення ефективної системи управління розвитком спроможностей Збройних Сил України та інших складових сил оборони; прийняття об'єктивних стратегічних рішень.

Таким чином, визначена актуальна наукова проблема в теорії будівництва та розвитку Збройних Сил, яка полягає в розробці методології стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей, що є науковим підґрунтям створення часткової теорії стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей.

Логіка формування методології стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей включає:

- опис об'єкту дослідження та сутності наукової проблеми;
- визначення основ моделювання стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей;
- розроблення методологічних основ обґрунтування вимог до стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей;
- розроблення та обґрунтування рекомендацій щодо підвищення ефективності стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей;
- оформлення та представлення результатів дослідження до захисту.

Перспективою подальшого дослідження з урахуванням цих та інших результатів є розроблення методології стратегічного планування розвитку Збройних Сил України на основі спроможностей,

що спрямована на розвиток необхідних спроможностей Збройних Сил України в сучасній воєнно-політичній обстановці.

Сюравчик В.Г.

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем превентивної діяльності та запобігання корупції навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ;

Сюравчик К.В.

студент 3 курсу факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Постановка проблеми. Продовження гібридної війни, розв'язаної на території України, постійне нарощування угруповання сил агресора біля кордонів держави вимагає адекватної реакції щодо зміцнення системи оборони держави. Як одна зі складових системи оборони важливу роль відіграє система територіальної оборони, яка може забезпечити вирішення багатьох оборонних завдань, і в той же час вимагає значно менше витрат, ніж використання регулярних військових формувань. Збройна агресія Російської Федерації проти України, ведення її у новій формі – збройного конфлікту гібридного характеру – потребує принципово нових поглядів і підходів до розв'язання проблем оборони держави. Одним із важливих шляхів підвищення обороноздатності України є підвищення спроможностей системи територіальної оборони. Шлях нарощування обороноздатності за рахунок розгортання системи територіальної оборони вибрали більшість країн світу.

Глобальні безпекові проблеми та наявні виклики і загрози воєнного характеру потребують принципово нових поглядів і підходів до забезпечення обороноздатності держави. За цих умов роль територіальної оборони значно підвищується, про що справедливо йдеться в ряді публікацій військових фахівців [1]. Удосконалення системи територіальної оборони України, на переконання фахівців, є одним із найбільш економічних та доцільних способів забезпечення та підтримання на високому рівні обороноздатності держави.

Метою статті є аналіз наявних проблем правового та організаційного забезпечення територіальної оборони та пошук ефективних шляхів їх удосконалення для підвищення ефективності обороноздатності держави в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вивчення аспектів обороноздатності України значний внесок зробили такі вчені, як: М.М. Лобко, В.І. Павленко, А.С. Пушняков, І.Л. Райнін, Ф.В. Саганюк, О.В. Устименко, В.С. Фролов та ін. Аналіз наявних проблем у системі територіальної оборони України свідчить, що сучасна воєнно-політична обстановка та інші загрозливі безпекові реалії сьогодення потребують термінового удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази щодо створення та функціонування системи територіальної оборони, пошуку нових шляхів та механізмів для підвищення ефективності її функціонування та швидкого впровадження у практику дій військ.

На сьогодні правове регулювання територіальної оборони обмежується ст. 18 Закону України «Про оборону України» [2], а також деякими підзаконними актами. Неповна реалізація вимог статті 18 Закону України «Про оборону України» [2] в частині, що стосується визначення повноважень і організації взаємодії, не дозволяє суб'єктам-учасникам територіальної оборони повною мірою реалізувати свої можливості. Отже, стан нормативно-правового та організаційного забезпечення територіальної оборони потребує оновлення у сфері правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. Поняття «територіальна оборона» потрапило в українське законодавство як спадок з радянського минулого. Але насправді така система залучення населення до оборони має глибокі історичні корені, як-от, міське ополчення в містах Європи або козацькі поселення на кордоні зі степом [3]. В Англії досі успішно діє територіальна оборона (Territorial Army) під новою назвою Армійський резерв, а в термінології НАТО має назву TDF (Territorial Defence). Цікавим є світовий досвід побудови моделі військ територіальної оборони: литовський

«Шауляй», ізраїльський «Цахал» і швейцарська система служби в резерві. На думку заступника голови Ради резервістів при Генштабі Збройних Сил України Ю. Чижмара [3], ідеальним прикладом оборонної організації для України є саме структура естонської Ліги Оборони Краю – «Кайтселійт». Це окрема урядова організація, створена на засадах приватного і державного партнерства з відокремленими підрозділами для молоді і жіноцтва.

На думку І.Л. Райнін [4, с. 99], гібридна війна як спосіб ведення агресивних дій не є чимось новим, це війна, яка ведеться не тільки і не стільки гарматами і танками, скільки засобами політичної пропаганди, терору, дезінформації і економічного тиску на суперника. Гібридна війна, яку розв'язала Російська Федерація проти України, зокрема на території Донецької та Луганської областей, включає також підривну діяльність спецслужб і різні техніки викривлення інформації.

Ще в осередках Майдану відбувалися експертні дискусії про можливість перезавантаження українського Товариства сприяння обороні (ТСО) чи вдосконалення Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [5]. Проте через військову агресію з боку Росії у 2014 році щойно сформоване керівництво нашої держави не мало часу для експериментів. Довелося задіяти всі існуючі на той час механізми, щоб максимально швидко і в правовому полі провести мобілізацію. На початку російської військової агресії одним із механізмів, який довів свою високу ефективність, стала система розгортання Територіальної оборони, що прописана в Законі України «Про оборону України» [2] і регламентована ще декількома підзаконними актами. Завдяки вчасному і швидкому розгортанню у 2014 році стрілецьких батальйонів Територіальної оборони вдалося залучити добровольців, громадян граничного віку або осіб з певними вадами здоров'я, які були патріотично налаштованими, але на той час не мали можливості потрапити у діючі бойові бригади Збройних Сил України. З вересня 2015 року ідеєю територіальної оборони пройнялися представники численних всеукраїнських громадських організацій. Це сприяло утворенню широкої коаліції громадських організацій оборонного спрямування на платформі громадської спілки Рух сприяння територіальній обороні України (РСТОУ). Уже на початку 2018 року в кожній області України створено діючі резервні кадровані бригади легкої піхоти, сформовані з місцевих мешканців.

Основні засади, на яких має ґрунтуватися законодавче регулювання питання територіальної оборони України в умовах війни, зокрема гібридної, закріплені в Конституції України. Так, відповідно до частини першої статті 17 Конституції України [6], захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Таким чином, організація системи територіальної оборони – це одна з найважливіших функцій держави і є справою всього Українського народу.

В умовах гібридної війни також потребують правового регулювання заходи у політичній, соціальній, економічній, інформаційних сферах, адже забезпечення економічної та інформаційної безпеки України є також однією з найважливіших функцій держави. Серед таких заходів мають бути: запобігання, припинення та недопущення у майбутньому корупційних проявів та вчинення злочинів, особливо тих, які посягають на сферу державного управління, обороноздатність, державну власність, інформаційну та економічну безпеку держави. Це також мають бути заходи, спрямовані на виважену та послідовну кадрову політику, а також ефективне впровадження реформ і підвищення економічного зростання, адже в умовах гібридної війни кожне неефективне рішення, дія чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень використовується державою-агресором, яка веде гібридну війну, для досягнення цілей війни.

Якщо звернутися до досвіду країн Європи, то власне більшість таких країн розвиває здатність активно захищати територіальну цілісність і свій суверенітет за рахунок посилення потенціалу Збройних Сил та інших військових формувань силами територіальної оборони, які як правило, комплектуються з числа резервістів. Підготовка такої оборони надає низку переваг перед іншими способами підготовки держави до оборони. Так, оптимальна сучасна організація територіальної оборони може вивільнити деякі бойові частини Збройних Сил України від невластивих їм функцій і завдань, зокрема, пов'язаних з охороною військових та важливих державних об'єктів, забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади тощо. Органи управління та підрозділи сил територіальної оборони, які досконало знають свою місцевість та соціально-політичну ситуацію в зонах чи районах їх відповідальності, мають перевагу у боротьбі з

диверсійно-розвідувальними групами противника та незаконними військовими формуваннями, що є також одним із головних завдань територіальної оборони.

Крім цього, утримання сил територіальної оборони, які сформовані, як правило, з числа резервістів, обходиться для держави значно дешевше, ніж утримання регулярних військ, але у разі потреби такі сили інтегруються в загальну систему оборони держави і зміцнюють роль Збройних Сил у вирішенні завдань територіальної оборони.

Територіальну оборону на всій території України має організувати Генеральний штаб Збройних Сил України із залученням органів управління Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, інших органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших військових формувань та правоохоронних органів, утворених відповідно до законів України. Також законодавчо необхідно визначити завдання та повноваження кожного суб'єкта територіальної оборони з питань підготовки та ведення територіальної оборони.

На території регіонів територіальну оборону мають організувати обласні та районні державні адміністрації в межах наданих їм повноважень та згідно з планами та завданнями, що має визначити Генеральний штаб Збройних Сил України. Так, наприклад, у зв'язку з цим Харківською обласною державною адміністрацією були розроблені Регіональна програма військово-патріотичного виховання молоді та участі населення у заходах оборонної роботи на 2015–2017 роки [7].

У сфері організації територіальної оборони доцільно розвивати інститут проходження служби у військовому резерві, який має бути запроваджений з метою підготовки громадян України до виконання завдань територіальної оборони в адміністративно-територіальних одиницях, а також планомірної підготовки для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань особовим складом. Потребують законодавчого визначення шляхи мотивації громадян до проходження служби у військовому резерві, а також вдосконалення питання організації проходження служби у військовому резерві. Такі організаційні підходи побудови територіальної оборони забезпечать зміцнення обороноздатності держави, що надасть Україні можливість стримувати агресора від намірів глибокого вторгнення, а також оперативно забезпечити виконання завдань територіальної оборони, та поставити значну кількість підготовленого організованого резерву до складу Збройних Сил України та інших військових формувань.

На думку фахівців [8], державна система безпеки в умовах гібридної війни потребує застосування негайних загальнонаціональних заходів для підвищення здатності України гарантувати безпеку суспільства, першочерговими з яких є:

- проведення реальної, а не імітаційної загальнодержавної діяльності з викорінення корупції та зменшення впливу на владу олігархічно-орієнтованої системи;
- виявлення та ліквідація схем корумпування українських державних службовців, політиків, членів парламенту та уряду;
- вжиття дієвих заходів із викорінення російської агентури з державної системи.

В Україні потрібно гармонійно поєднати державну політику з розвитку професійних, мобільних, високотехнологічних регулярних Збройних Сил та розвитком сил резерву територіальної оборони, які доцільно сформувати за рахунок резервістів. Важливою справою, що має сприяти побудові ефективної системи територіальної оборони, є діяльність громадських організацій, яка спрямована передусім на патріотичне виховання громадян України у дусі збереження військових традицій і слави Українського народу та усебічне висвітлення історії Збройних Сил та військових формацій, що боролися за державну незалежність України, а також їх участь у загальновійськовій підготовці молоді, розвитку фізичної культури та військово-прикладних видів спорту, здійснення іншої освітньо-популяризаційної та іншої діяльності з метою сприяння обороні України.

Напрямами подальших досліджень вважаємо: вдосконалити законодавство України щодо територіальної оборони, визначити в ньому систему територіальної оборони як складову оборони України, її організацію та завдання, визначити повноваження та завдання суб'єктів територіальної оборони в мирний час, переглянути терміни готовності окремих елементів системи, інші необхідні елементи та порядок їх взаємодії під час підготовки та ведення територіальної оборони для забезпечення ефективної оборони держави від агресора на всій її території.

Список використаних джерел

1. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління: монографія / Саганюк Ф.В., Фролов В.С., Павленко В.І. та ін.; за ред. д-ра військ. наук, проф. І.С. Руснака. Київ: ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. 230 с.
2. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>. Дата звернення: 24.04.2019.
3. Чижмар Ю. Територіальна оборона: як організувати патріотів. *Українська правда*. 15 лют. 2019. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/02/15/7206749/>.
4. Райнін І. Л. Особливості територіальної оборони в умовах гібридної війни. *Європейські перспективи*. 2015. № 6. с. 99–102. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&Image_file_name=PDF/evpe_2015_6_17.pdf.
5. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону Закон України від 22.06.2000 р. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>. Дата звернення: 24.04.2019.
6. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. Дата звернення: 24.04.2019.
7. Регіональна програма військово-патріотичного виховання молоді та участі населення у заходах оборонної роботи на 2015 – 2017 роки. Рішення обласної ради від 15.01.2015 р. № 1144-VI (XXXI-ІІ сесія VI скликання).
8. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. Аналітичний документ / експертна група проекту: М.Гончар, А.Чубик, С.Жук, О.Чижова, Г.Максак, Ю.Тищенко, О.Зварич; за заг. ред. В. Мартинюка (кер. проекту). Київ, 2018. 106 с.

Тарасюк А.В.

кандидат юридичних наук, співробітник Служби безпеки України

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Незахищений кіберпростір призводить до виникнення низки загроз світового та національного масштабів. У зв'язку з цим світове співтовариство починає усвідомлювати, що кіберпростір перетворюється у поле боротьби, яке потребує розробки відповідної стратегії національної та міжнародної безпеки.

У вітчизняній юридичній літературі науковим розвідкам окремих питань кібербезпеки в різні часи приділяли увагу такі науковці, як В. Брижко, В. Бутузов, О. Довгань, В. Пилипчук, К. Тітуніна, М. Швець, О. Юрченко та інші.

У рамках ЄС першим документом, що регулює кіберсферу, була Директива 95/46 Європейського парламенту та Ради від 24 жовтня 1995 р. про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних та про вільне переміщення таких даних. Відповідно до цієї Директиви держави-члени мають захищати основні права та свободи фізичних осіб, і, зокрема, їх право на недоторканність приватного життя щодо обробки персональних даних [1].

У 2013 році прийнято Стратегію кібербезпеки ЄС, яка стала першим документом ЄС у даній сфері, який включає такі аспекти кіберпростору: внутрішній ринок, правосуддя, внутрішню та зовнішню політику. Разом із Стратегією була розроблена та прийнята законодавча пропозиція про посилення безпеки інформаційних систем ЄС.

Пріоритетами міжнародної політики ЄС у кіберпросторі є:

- свобода та відкритість: стратегія визначає принципи користування основоположними правами людини та громадянина у кіберпросторі;

- застосування законодавства ЄС у кіберпросторі у тій самій мірі, як і у матеріальному світі. Відповідальність за безпеку кіберпростору лежить на усьому глобальному суспільстві: від пересічних громадян до держав;

- розвиток потенціалу кібербезпеки через співробітництво з міжнародними партнерами та організаціями, приватним сектором та громадянським суспільством [2].

На національному рівні багато європейських країн впровадили Стратегію кібербезпеки ЄС із врахуванням її наслідків шляхом формулювання їх власних національних стратегій. Будучи адаптованими до внутрішньодержавної обстановки та потреб, ці стратегії є додатковими орієнтирами для організацій у кожній державі-члені.

Національні законодавства країн ЄС у кіберсфері, як правило, регулюють такі напрямки:

1. Захист персональних даних (Нідерланди, Естонія, Швеція, Фінляндія, Іспанія);
2. Захист електронної комерції та безпеки електронних транзакцій та платіжних інструментів (Польща, Естонія, Італія);
3. Захист важливих об'єктів інфраструктури та інформаційних систем (Франція).

З метою забезпечення більш високого рівня кібербезпеки у Європейському Союзі Європарламент і Рада ЄС у 2004 р. створили Європейське агентство з мережевої та інформаційної безпеки. Статтею 2 Регламенту № 460/2004 передбачено, серед інших, такі цілі створення даного агентства: розширити можливості Співтовариства щодо реагування на проблеми інформаційної безпеки; надавати допомогу і рекомендації Комісії та державам-членам з питань, пов'язаних із мережевою та інформаційною безпекою; надавати допомогу Комісії у технічній підготовчій роботі з оновлення і розробки законодавства Співтовариства у сфері мережевої та інформаційної безпеки [3].

Питання кібербезпеки дедалі гостріше постає проблемою не лише національного рівня, а тому вимагає розширення міжнародно-правового співробітництва між суб'єктами міжнародного права задля збереження миру і недопущення розв'язання кібернетичних війн.

У 2016 р. підписано документ, що продемонстрував собою прагнення європейських держав до співробітництва у кіберсфері. Ним стала Директива ЄС з мережевої та інформаційної безпеки (EU Network and Information Security (NIS) Directive) [4]. Її метою є досягнення високого загального рівня безпеки мережевих та інформаційних систем у рамках Союзу. Так, для досягнення цієї мети Директива зобов'язує держав-членів: ухвалити відповідні національні стратегії; створювати групи зі співробітництва з метою підтримки і сприяння стратегічній співпраці та обміну інформацією між державами-членами; створювати групи реагування на комп'ютерні інциденти з метою розвитку довіри між державами-членами та швидкого й ефективного оперативного співробітництва; встановлювати вимоги безпеки для операторів цифрових послуг тощо.

Країни-члени ЄС здійснюють співробітництво у сфері кібербезпеки з іноземними державами, їх збройними силами, правоохоронними органами і спеціальними службами, а також із міжнародними організаціями. Також вони беруть участь у різних конференціях, спецопераціях, ініціативах тощо.

Таким чином, співпраця України з країнами-членами ЄС у сфері кібербезпеки потенційно зменшить небезпеку життєвоважливим національним інтересам в кіберпросторі, покращить діяльність із міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з міжнародною кіберзлочинністю. Таке міжнародне співробітництво повинно супроводжуватися ґрунтовними дослідженнями, особливо стосовно попередження й усунення загроз кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of Such Data. (1995). Official Journal of the European Communities, No. L 281/31, 24 October.

2. EU International Cyberspace Policy http://www.eeas.europa.eu/policies/eu-cyber-security/index_en.htm.

3. Regulation (EC) No. 460/2004 of the European Parliament and of the Council of 10 March 2004 establishing the European Network and Information Security Agency. (2004). Official Journal L 077, 13/03/2004, 0001–0011.

4. European Commission. Network and Information Security (NIS) Directive. (2016/1148). <https://ec.europa.eu/digital-single-market/news/network-and-information-security-nis-directive>.

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК РУКОПАШНОГО БОЮ

Протягом усієї своєї багатовікової історії, людство безперервно вело війни, спрямовані на знищення собі подібних, захоплення територій, майна і закабалення слабших. Постійно вдосконалювалися знаряддя вбивств і методи ведення бою. До появи вогнепальної зброї людством був накопичений колосальний досвід ведення рукопашних сутичок, застосування в них холодної зброї.

Кожна країна створювала свої системи підготовки воїнів, а також методики володіння зброєю. Однак прийоми ведення бою не можуть довго перебувати під секретом і бути надбанням однієї країни. Застосовуючи їх в бою, адепти будь-якої системи тим самим розкривають їх секрети перед противником. У процесі ведення війни, бойові системи змінюють свою географію, поповнюються прийомами і елементами місцевих систем. Так відбувається змішання стилів і шкіл. Будь-яка сучасна система рукопашного бою – це синтез, сплав прийомів і технік, які пройшли через життєвий шлях тисяч майстрів-рукопашників, творців попередніх стилів, шкіл і напрямків.

Кожен здібний учень, копіюючи техніку вчителя, змушений пристосовувати розучені прийоми під себе, свій зріст, вагу, силу м'язів, реакцію. Вивчивши техніку свого вчителя, його манеру ведення бою, справжній майстер не зупиняється на досягнутому, він шукає собі нових вчителів, переймає їх досвід, збагачує свої знання і вміння, і, пропустивши все це через себе, вже показує свою особисту школу рукопашного бою [2, с.160]. В сучасному світі практично всі бойові системи доступні для вивчення. Обсяг книг, відеофільмів, які практикують викладачів настільки великий і різноманітний, що дає можливість при бажанні і достатній завзятості і працьовитості вивчати будь-яку, навіть екзотичну систему ведення рукопашного бою.

Слід зазначити, що в даний час, незалежно від шкіл і стилів, сучасний рукопашний бій має загальну базову техніку, відсотків на 70% присутню у всіх напрямках [3, с.288]:

- це ударна техніка рук і ніг,
- кидкова техніка,
- ключова техніка (техніка заломів і вивертання суглобів),
- техніка задушливих прийомів,
- техніка впливу на больові точки (ударом або натисканням),
- техніка роботи проти холодної зброї,
- техніка роботи холодною зброєю і підручними засобами за аналогією.

Всі системи рукопашного бою включають в себе такі розділи для вивчення, як: акробатика, самострахування при падінні, блокування ударів, системи доглядів з лінії атак. У кожній школі є свої особливості, традиції, переваги того чи іншого розділу технік, своєрідність в нанесенні ударів, виконання тих чи інших кидків. Поява спортивних версій рукопашного бою дала потужний імпульс розвитку дитячого спорту і процесу навчання підлітків з самого початку ударної і кидкові-ключової техніки [1, с.208].

Сьогодні ніхто з нас не застрахований від катастроф, подій, від фізичного або психологічного нападу в громадському місці, в транспорті і навіть вдома, і тоді наше здоров'я і життя можуть опинитися під загрозою. Щодня із засобів масової інформації нам доводиться дізнаватися про вбивства, грабежі, крадіжки, насильство, різні події, коли жертвами злочинів стають не тільки «сильні світу цього», але все частіше і частіше пересічні громадяни. У цій ситуації кожен повинен використовувати будь-який шанс, щоб вижити.

Щоб попередити небезпеку або хоча б звести до мінімуму її можливі наслідки, в даний час, мабуть, як ніколи раніше, важливо знати і вміти застосовувати ефективні засоби самозахисту. Грунтуючись на цілісному сприйнятті світу і людини як частки цього світу, на знанні законів психології, можна домагатися максимального результату в кожній руховій задачі при мінімальних витратах енергії, що відповідає кожного.

Отже, існує тисячі думок про те, чим є рукопашний бій, але при цьому існують факти, на які ми змушені звертати увагу. Першим висновком вчених є те, що до ХХ століття рукопашний бій розглядався тільки як бій із застосуванням зброї. З одного боку, сьогодні комусь це може здатися дивним, але якщо подивитися на фотографії, картини та гравюри минулих століть, можна

переконатися, що все було саме так. Це і зрозуміло, бо навіщо ризикувати життям, якщо можна взяти в руки ніж, кинджал, шпагу, меч або обушок. Безумовно, історія знає приклади рукопашного бою голими руками, але вони є лише окремими фрагментами легендарних боїв. Великі перемоги минулого наші попередники здійснювали саме зі зброєю в руках.

Список використаних джерел

- 1.Авилов, Владимир Ножевой бой. Рукопашный бой. Учебно-методическое пособие / Владимир Авиллов. – М.: Профит Стайл, 2014. – 208 с.
- 2.Кадочников, А. А. К бою готов! Стрессоустойчивость в рукопашном бою / А.А. Кадочников. – М.: Феникс, 2006. – 160 с.
- 3.Накаяма М., Донн Ф. Дрэггер. Практическое каратэ на улице. – М.: ФАИР-ПРЕСС, – 2002.- 288 с.

Терещук В.В.

слухач Навчально-наукового інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів Служби безпеки України
Національної академії Служби безпеки України

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Формування та реалізація в Україні державної політики національної безпеки є чи не найголовнішою проблемою ефективного управління суспільством, що трансформується. Українська політична практика засвідчує, що технологія реалізації доктрин, стратегій, концепцій і програм державної політики у сфері національної безпеки об'єктивно має інтегрувати всі компоненти політичної активності держави і базуватися на ґрунтовних теоретичних засадах та історичному досвіді.

Організована злочинність та корупція створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, негативно впливають на всі сфери суспільного життя – економічну, політичну, управлінську, соціальну, а також на громадську свідомість. Корупція негативно впливає не лише на внутрішні відносини в державі, але й на формування її міжнародного іміджу. Не зважаючи на низку заходів, що були вжиті для подолання корупції, прояви цього явища негативно позначаються на забезпеченні національної безпеки держави, викликають напруження в суспільстві [1].

На сьогодні корупція залишається основною системною загрозою національній безпеці, суспільному та економічному розвитку держави. Виступаючи потужним криміногенним чинником, корупція сприяє поширенню усіх форм злочинності, у тому числі організованої. Стан та динаміка розвитку організованої злочинності та корупції визначається комплексом факторів, що діють як на національному, так і на глобальному рівнях. Ефективність діяльності організованих злочинних угруповань обумовлюється їх можливостями використовувати на власну користь явища, викликані розвитком економічного, політичного та суспільного життя та уникати протидії з боку правоохоронних органів [2]. Організована злочинність, зокрема, у її транснаціональній формі, та корупція становить безпосередню загрозу національній безпеці України, у першу чергу тому, що виступають альтернативною системою суспільної побудови, яка ґрунтується на кримінальних стосунках.

Сьогодні та у доступному для огляду майбутньому загрози національній безпеці України матимуть передусім транснаціональний характер і будуть зосереджені у соціальній, економічній та кримінальній сферах. У цьому зв'язку найбільшу загрозу для нашої країни становлять такі явища, як: 1) криміналізація економічних відносин; 2) пов'язана із нею корупція у сфері державного управління; 3) поширення наркотизму, обумовлене діяльністю угруповань наркобізнесу; 4) спрямування організованої злочинності транснаціонального характеру та 5) злочинність в інформаційній сфері; 6) гібридна війна на Сході країни.

Практика роботи правоохоронних органів зарубіжних країн у цьому напрямі свідчить про те, що їх діяльність здійснюється на основі досконалої нормативно-правової бази, що забезпечує ефективну систему протидії корупції на національному й міжнародному рівнях і є однією з головних умов успішного подолання зазначеної проблеми. Система антикорупційних структур у зарубіжних країнах є реально незалежною від усіх гілок влади, яка забезпечує контроль за

діяльністю державних органів різних рівнів. Багато уваги там надається незалежному функціонуванню судової влади, за прикладом правоохоронних систем Італії, США, Великої Британії чи Франції.

Сьогодні теоретиками та практиками, що працюють у сфері протидії організованій злочинності та корупції, досить переконливо доведено, що без вивчення й використання зарубіжного досвіду Україні не обійтися. Для ефективного його використання необхідно вивчити не лише застосовані антикорупційні форми та методи, а й яку ж оцінку та характеристику корупції в Україні дають самі зарубіжні фахівці, які її характерні особливості виділяють, яку при цьому методологію використовують що, в кінцевому рахунку, мусить обумовити напрямки та зміст відповідної концепції та заходи протидії вітчизняній корупції та організованій злочинності, застосовуючи позитивний зарубіжний досвід. Без відповіді на питання, наскільки ефективною є вітчизняна методика дослідження загроз організованої злочинності і корупції неможливо вникнути в суть цих явищ та протистояти їм.

Загроза конституційному ладу України з боку організованої злочинності та корупції виявляється у намаганні створення нею на державному і регіональному рівнях паралельних нелегальних структур, незаконних збройних формувань для захисту інтересів своїх організованих структур. З цією метою злочинні організації здійснюють підготовку, фінансування й організацію прямих антиконституційних дій, в тому числі у вигляді розпалювання національної ворожнечі, організації масових заворушень, закликів до захоплення влади.

Список використаних джерел

1. Механізми формування і реалізації державної політики протидії злочинності у сфері національної безпеки України: наук.-практ. посібник / Яценко В.А., Новицький Г.В., Ткачов І.В. та ін. / За заг. ред. акад. Горбуліна В.П. – К.: Євроатлантикінформ, 2006. – 268 с.

2. Баланда А.Л. Соціальні детермінанти національної безпеки України: Монографія. – Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. К. 2008. – 414 с.

Тихоненко О.О.

слухач магістратури Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПРОФАЙЛІНГ ЯК МЕТОД ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОТИПРАВНИХ ПОСЯГАНЬ

Профайлінг як напрямок у психологічній науці з'явився порівняно нещодавно. За своєю природою він є надзвичайно специфічним явищем. Найчастіше зустрічається таке трактування: Профайлінг (англ. Profile – профіль, портрет) – це поняття, що означає сукупність психологічних методів і методики оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних приватних ознак, характеристик зовнішності, невербальної і вербальної поведінки.

В найбільш загальному вигляді профайлінг можна визначити як сукупність комплексних методів оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних приватних ознак такої людини. Зокрема, мова йде про аналіз, в першу чергу, людини як: 1) автономного індивіда поза межами соціальної матриці; 2) члена відповідної соціальної групи. Взаємозв'язок між вказаними вище елементами формує особливості конкретної особистості, на виявлення та фіксацію яких профайлінг направлений. Завдяки виявленню таких особливостей, методи профайлінгу фіксують конкретні специфічні елементи у відношенні конкретного індивіда, починаючи з найпростіших фактів, таких як, чи відповідають емоції конкретної людини його внутрішній реакції на конкретну ситуацію, до більш комплексних і складних ситуацій, пов'язаних із виявленням достовірності конкретних фактів та обставин, в яких відповідний індивід був задіяний.

Незважаючи на значну ефективність профайлінгу, підтвержену досвідом світових держав, даний метод практично не застосовується для вирішення актуальних для України проблем, як у сфері економічного розвитку країни, так і з метою підвищення національної безпеки. Зокрема, бойові дії на сході країни у сукупності із фінансово-економічною кризою та геополітичними проблемами призвели до значної ескалації конфронтаційних процесів в рамках українського соціуму, проявом чого став високий рівень криміногенної активності, терористичних актів, посягань на життя та здоров'я людей в Україні в цілому.

Розширення масштабів злочинної діяльності і тероризму надають особливого значення методам забезпечення охорони об'єктів, методам організації безпеки юридичних та фізичних осіб та своєчасного запобігання протиправним діям. Саме тому при розробці системи запобігання протиправним діям, перш за все терактів, повинен використовуватися комплексний підхід до забезпечення безпеки, що формується з урахуванням актуальних тенденцій кримінально-терористичної загрози. Як наслідок, ефективна протидія цим загрозам можлива тільки при об'єднанні зусиль правоохоронних органів, служб безпеки та інших зацікавлених відомств і організацій з використанням ними передових технологій.

Відповідно, особливого значення набуває проблема створення комплексу превентивних заходів для виявлення та запобігання протиправним діям з максимальною ефективністю. Одним із провідних напрямків у вирішенні даної проблеми є розробка технології профайлінгу, що дозволяють виявити ознаки підготовки протиправних дій на самих ранніх етапах.

Список використаних джерел

1. Дормидонтов А. В. Профайлинг : учеб. пособие / А.В. Дормидонтов, И.А. Семенова. – Ульяновск: УВАУ ГА (И), 2011. – 111 с.
2. Антонян Ю.М., Гульдан В.В. Криминальная психология. М., 1991г., 248с.
3. Гришко А.Я. Личность террориста: криминологический портрет // Терроризм. Правовые аспекты борьбы. Нормативные и международные правовые акты с комментариями, научные статьи / под ред. И.Л. Трунова и Ю.С. Горбунова. Изд. 2-е, пераб и доп., М., 2007. 518с.

Тронько О.О.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка;

Скідченко О.В.

слухач 1 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ДЕРЖАВНА ОХОРОНА НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ

Актуальність теми. Державна охорона органів державної влади та посадових осіб є складним і відповідальним напрямком правоохоронної діяльності. До забезпечення безпеки посадових осіб сьогодні висувають високі вимоги, проте стає на заваді неможливість їх реалізувати. Саме це і дало поштовх на написання даної тези доповіді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Зазначимо, що питання сутності та напрямків правоохоронної діяльності, у тому числі й здійснюваної Управлінням державної охорони України, вже розглядалися такими науковцями, як: В.М. Дубінчак, Ю.В. Жадобин, О.М. Куліш, А.М. Кучук, П.В. Онопенко та інші.

В наукових працях досліджується, як правило, лише загальна проблематика організації та здійснення правоохоронної діяльності, як в Україні та і за її межами, окремих повноважень правоохоронних органів, якими наділено Управління державної охорони України, фахівцями не розглядалось, що надає нам можливість комплексного дослідження в даному напрямку.

Мета статті полягає в дослідженні системи заходів по забезпеченню безпеки осіб, щодо яких здійснюється охорона під час їх поїзду на автомобільному транспорті.

Виклад основного матеріалу. Для покращення забезпечення безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона на автомобільному транспорті, слід розглянути слабкі місця під час здійснення охорони. Одним з найбільш уразливих і слабких місць для охоронюваного є поїздка в автомобілі з пункту А в пункт Б. Це може бути поїздка від будинку до офісу або візит на публічний захід. Альдо Моро, керівник «Техасо» Кеннет Бішоп і Ханс Шлейер – піддалися нападу із засідки у своїх автомашинах. А також керівник «Еххон» був захоплений у своїй власній автомашині. Ці події є класичними прикладами того, як легко вороги можуть здійснювати свої наміри.

Найчастіше найкритичніший момент поїздки – це посадка й висадження з автомашини. У цей час співробітникам охорони потрібно виявити найвищу пильність. Співробітник СБ завжди повинен раніше охоронюваного підійти до автомашини й перевірити околиці, вишукуючи все, що може бути підозрілим [3]. Проаналізувавши події, які сталися з охоронюваними особами при

посадці та висадці з автомобілю, та врахувавши недоліки в організації безпеки охорони, на нашу думку, слід виконувати такі дії [4]:

а) перед початком руху зміни особистої охорони з ОО убік кортежу автомобілів старший зміни особистої охорони зв'язується по радіостанції (іншим видам зв'язку) з водієм основного автомобіля й повідомляє готовність до зустрічі ОО і початку руху;

б) водії включають двигуни автомобілів і займають позицію для відправлення, підсилюють спостереження за оперативної обстановкою;

в) з наближенням зміни особистої охорони до кортежу автомобілів старший передової групи на об'єкті (головний СОО) проходить уперед, відкриває двері основного автомобіля для ОО, розвертається убік наближається ОО і контролює тилову зону зміни особистої охорони;

г) при підході зміни з ОО до машин:

співробітник із правого флангу переходить до передньої частини правий борта основного автомобіля;

співробітник з лівого флангу обходить основний автомобіль із боку багажника, займає позицію в лівих задніх дверей основного автомобіля;

д) прикріплений (старший зміни особистої охорони) проходить із ОО до дверей основного автомобіля, здійснює посадку ОО в автомобіль, контролює закриття дверей. Потім прикріплений сідає в основний автомобіль через праві передні двері, замикаючи замки всіх дверей автомобіля ;

е) як тільки заціпаються двері прикріпленого, заступник старшого зміни наказує СОО зайняти місця в автомобілях кортежу;

ж) як тільки СОО займають місця в автомобілях, відразу доповідають: «Лівий сів», «Правий сів».

Доповідь останнього охоронця, який зайняв місце в автомобілі, є сигналом заступникові старшого зміни для подачі команди водієві «Уперед!». Ця команда служить для водія автомобіля прикриття сигналом про те, що можна починати рух;

з) автомобіль прикриття блокує рух, основний автомобіль виїжджає на дорогу й відправляється по місцю свого призначення.

На трасах проїзду було здійснено більшість терористичних нападів і замахів на осіб, що охоронялися. Аналіз фактичного матеріалу про напади, що мали місце, на маршрутах проїзду дозволяє проаналізувати їх багатоманітність, як по способах, так і по засобах здійснення, і звести до декількох типових дій нападаючих [1, 4]:

— обстріл рухомого автомобіля особи, що охороняється, із засідок як із близьких, так і з дальніх відстаней, при цьому терористи можуть бути у полі зору співробітників охорони або поза ним;

— створення перешкод на шляху проїзду автомобіля (автомашиною, завалом або іншим способом), тобто блокування і наступний обстріл автомобіля, що зупинився, з метою вбивства або захоплення осіб, що знаходяться в ньому;

— обстріл автомобіля з рухомих транспортних засобів (поперечний, зустрічний і паралельний напрям, і так далі);

— установка мінно-вибухових пристроїв.

На маршруті руху рекомендується встановлювати «контрольні» точки, проходження яких фіксується оперативним черговим. В разі втрати зв'язку з кортежем група, що виїжджає на допомогу, орієнтується по проходженню останньої «контрольної» точки.

Висновки. Охорона посадових осіб держави – явище давнє, як сама цивілізація. Протягом століть навіть у країнах, які стрімко розвиваються, в умовах стабільності та миру, функції забезпечення безпеки лідерів країн ніколи ніким не скасовувалися і, в тій чи іншій мірі, існували завжди. У сучасному світі професіонал з охоронної діяльності повинен володіти доволі великим переліком знань та умінь, виконувати цілий комплекс заходів по забезпеченню безпеки осіб, щодо яких здійснюється державна охорона.

Найнебезпечніший і найбільш застосований вид пересування наряду з охоронюваною особою, з огляду на складність та інтенсивність автомобільного руху в містах, небезпекою нападів, ДТП – це автомобільний транспорт. Для забезпечення безпеки охоронюваної особи слід чітко виконувати огляд трас проїзду, що дозволить виявляти, попереджувати та припиняти прояви злочинного характеру на трасах проїзду осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, та в їх

оточенні, а також на належному рівні виконувати покладені завдання по забезпеченню безпечного та безперешкодного проїзду.

Базуючись на світовому досвіді, методика організації та проведення оглядів трас проїзду осіб, щодо яких здійснюється державна охорона, звичайно, потребуватиме подальшого вдосконалення, особливо в умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, винаходу новітніх технологій та їх впровадження в систему розробки нових досконалих засобів проведення оглядів, а також виникнення нових схем вчинення диверсійно-терористичного акту.

Список використаних джерел

1. Боршигов Р.З. Расследование убийств, совершенных с применением взрывчатых веществ / Боршигов Р.З., Власов В.П., Ландышев Н.П. – М. : Прокуратура СССР, 1975. – 84 с.
2. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» від 4 березня 1998 року №160/98-ВР.
3. Мальцев Антон. Антикиллер. Настольная книга оперативника и телохранителя / Мальцев Антон. – М. 2005. – 384 с.
4. Специальная техника и информационная безопасность. Учебник под ред. В.И. Кирина – М.: Изд-во Академии МВД России, 2000. – 21 с.
5. Ткаченко В.И. «Охрана высших должностных лиц государства», учебное пособие / Ткаченко В.И. – Киев. 1997 – 496 с.
6. Наказ УДО України «Про затвердження Порядку забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування» від 27.05.2011р № 210.
7. Основы обеспечения безопасности физических лиц, учебное пособие, Жадобин Ю.В.

Фурман А.В.

старший викладач кафедри
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ГЕНДЕР ЯК ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Вивчаючи тематику гендерної політики у світі, складається враження, що це нібито існування таємного об'єднання або організації, яка всіляко впроваджує гендер, гендер (англ. *gender* – «стать», від лат. *genus* – «рід»). [1]

Гендерна рівність займає центральне місце у системі прав людини та серед цінностей Організації Об'єднаних Націй (ООН). Одним з фундаментальних принципів Статуту ООН, який було прийнято світовими лідерами у 1945 році, є «рівні права чоловіків та жінок», а також захист та просування прав жінок як відповідальність кожної держави. [2 Статут ООН]

Відслідковується логічний ланцюжок: гендерна рівність – рівність між чоловіками і жінками. Все це є свідченням того, що на рівні масової свідомості у суспільстві панують ідеї, які мають як тривале історико-філософське підґрунтя, так і ідеологію, що зумовлювала ставлення до жінок у часи, коли жінка була «особистим предметом» чоловіка і не більше. Якщо ще донедавна, в середині ХХ століття, жінки намагалися прорватися до рівня чоловіка, опановуючи різноманітні так звані чоловічі професії, то на сьогодні «Гендер» навіть впроваджується в освіту на різних рівнях.

Під гендерною освітою ми розуміємо просвітницьку «діяльність у напрямку спростування існуючих статево-гендерних стереотипів». Гендерна політика добралась і до силових структур та збройних сил країн. Є жінки, які за складом розуму схожі на чоловіків – їх незначний відсоток, іншим жінкам складно спілкуватися з чоловіками у професійній військовій діяльності, але вони добре вчаться. Інтернет рясніє з теми порівняння чоловіків і жінок. Чоловіки і жінки ***різні*** (фізіологічно, розумово, наочно).

Соціологічні опитування, проведені у 70-ті рр. в американському суспільстві, показали, що:

- *фемінними* якостями вважалися: життєрадісна, скромна, ласа на лестощі, віддана, жіночна, вмє співчувати, турботлива, здатна розуміти інших, здатна до співпереживання, здатна втішити, що говорить тихим голосом, тепла (сердечна), довірлива, інфантильна, не любить лайки, любить дітей, спокійна;

- *маскулінными* якостями були визнані такі: вірять у себе, схильний захищати свої погляди, незалежний, спортивний, напористий, аналітичний, прагне до лідерства, схильний до ризику, швидко приймає рішення, покладається тільки на себе (самодостатній), мужній, має власну позицію, агресивний, схильний вести за собою, індивідуаліст, змагальний, амбіційний (честолюбний). [3]

Лише шість країн у світі повністю досягли гендерної рівності, що впливає з доповіді Світового банку: Бельгія, Данія, Латвія, Люксембург, Франція і Швеція. [4]

Сьогодні ролі чоловіків і жінок в суспільстві суттєво змінилися – жінки відстояли свою гендерну рівність і успішно виконують роботу, яка раніше була під силу лише чоловікам. Сьогодні жінка-керівник – не рідкість, натомість можна побачити чоловіків, які ведуть домашнє господарство, виховують дітей, у той час як їх більш успішні в кар'єрі жінки заробляють гроші для родини. Картина для сьогоднішнього зовсім не дивна. Зрозуміло, що при такому розкладі первісні ролі чоловіка і жінки кардинально змінюються. І така тенденція «обміну ролями» простежується і в суспільстві в цілому, і в окремо взятих родинах. Але чи щасливішим від цього стало людство? Чи більш міцними стали родини? Чи менше наразі реєструється розлучень? Статистика засвідчує протилежне: кількість розлучень неминуче зростає, як і кількість самотніх людей. Чому так відбувається? Чому кількість одиноких людей з кожним роком збільшується? Усе просто: в нашій свідомості залишилися класичні образи і жінки, і чоловіка, в той час як всі ми суттєво змінилися – і зовні, і внутрішньо.

Замисліться: якого чоловіка шукає жінка? Зазвичай – мужнього, сильного, щедрого, впевненого в собі, рішучого і відповідального... Одним словом, «справжнього чоловіка»! Саме таким ми бачимо його в у фільмах, такий образ малюють нам романи, з таким чоловіком мріють створити сім'ю більшість жінок. Проте що ми бачимо в реаліях? Таких героїв у нашому житті стає дедалі все менше. Натомість бачимо інфантильних чоловіків, нездатних прийняти рішення, нездатних забезпечити родину, знайти місце в житті, самоаналізуватися. Дехто з них поринає у світ комп'ютерних ігор, де кожен з них – герой, дехто починає пити, аби менше замислюватися над проблемами буття, а дехто змиряється зі своєю роллю невдахи, нездатним взяти на себе відповідальність. Звісно, є багато гідних, сильних, мужніх чоловіків, готових брати на себе відповідальність і за долю своєї родини, і за долю своєї Батьківщини, і це дійсно радує. Але ми не можемо не помічати того, що тенденція, про яку ми говорили, на жаль, прогресує. І страждають від неї усі – й самі чоловіки, які не реалізують своє призначення, і їх жінки, які змушені виконувати роль голови родини – приймати важливі рішення, брати на себе інколи непосильний тягар наповнення родини і матеріальним, і духовним, адже доволі часто і віру в родину приносить саме жінка. [5]

На сьогодні в Україні існує Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 року № 273, метою якої є удосконалення механізму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства та впровадження європейських стандартів рівності. [6]

Проблему недостатнього рівня впровадження принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків передбачається розв'язати шляхом застосування комплексного підходу та здійснення заходів, спрямованих на виконання таких пріоритетів, серед яких, на мою думку, першочергове місце мають посідати протидія дискримінації за ознакою статі та зменшення розриву в оплаті праці, оскільки це приведе не тільки до її фінансової незалежності, а відповідно, і до відчуття повноцінного члену суспільства в соціальній, економічній та політичних сферах, що, власне, і є подоланням гендерного стереотипу.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія.
2. Статут ООН Гендерна рівність <http://www.un.org.ua/ua/nasha-robota/gender>.
3. Незалежний культурологічний часопис «І» число 27 / 2003 ФЕМІНІСТЬ ТА МАСКУЛІНІСТЬ <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/N27-fem.htm>.
4. Укринформ <https://www.ukrinform.ua/rubric-society>.
5. Глава сім'ї... Хто він? | Александрийская Епархия, <http://alexandria-eparhia.org.ua>.

6. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, затверджена Постановою кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 року № 273. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Фурсенко А.В.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ПРАВООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В Україні триває реформування життєдіяльності суспільства та державних інституцій. Одним із його завдань є удосконалення системи правоохоронних органів держави. Але усталених критеріїв, за якими той чи інший державний орган можна вважати правоохоронним, в правовій доктрині сьогодні не існує. Отже, визначення місця і ролі правоохоронних органів в механізмі забезпечення прав, свобод та законних громадян в правовідносинах є нагальною потребою.

Сучасна модель демократичної держави потребує нових концептуальних підходів до розв'язання проблем реалізації правоохоронної функції. Адже існування демократії без ефективної системи захисту й охорони прав людини та громадянина є неможливим. У Конституції України поняття «правоохоронні органи» вживається один раз, у ч. 3 ст. 17, де завдання щодо забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Авторитет влади у сфері протидії злочинності залежить не стільки від показників розкриття кримінальних правопорушень, скільки від довіри населення до правоохоронних органів як до захисників індивідуальних та суспільних інтересів та додержання силовими структурами принципу верховенства права. Діяльність правоохоронних органів повинна спиратися на зв'язок та підтримку населення. Мова йде про всі правоохоронні органи, які разом із відповідними нормативно-правовими засадами, організаційним та іншими видами забезпечення утворюють правоохоронну систему держави. На відміну від інших систем державних органів, система правоохоронних органів не має традиційної організаційної побудови, як, наприклад, органи виконавчої влади, а є цілісною сукупністю, системоутворюючим чинником якої є не структурний, а функціональний критерій – правоохоронна діяльність, що визначено їх спільним функціональним призначенням, яке полягає, головним чином, в охороні і захисті права фізичних та юридичних осіб.

У законодавстві відсутній єдиний підхід до розуміння термінів «правоохоронна діяльність», «правоохоронні органи держави», «правоохоронна система». У різних правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному, термін державна правоохоронна служба відсутній у чинному законодавстві зовсім. Це ускладнює розв'язання проблем реформування всієї правоохоронної системи, негативно впливає на нормативне регулювання компетенції правоохоронних органів, інституційну та функціональну складові правоохоронної системи України. Тож потреба при здійсненні реформування правоохоронної системи забезпечити належне нормативно-правове підґрунтя для цієї діяльності є першочерговою.

Аналіз чинного законодавства України свідчить про те, що правоохоронні органи не об'єднані в єдину систему, їх статус, завдання, функції не збалансовані, а залежать від різного ступеня врегулювання законом суспільних відносин у відповідній сфері. Відсутнє чітке визначення та розмежування їх компетенції. Як наслідок, кількість правоохоронних органів, та фінансові витрати на їх утримання збільшилися, водночас ефективність роботи знизилася, вони виконують багато зайвих функцій, а окремі їх повноваження дублюються. Основним завданням реформування правоохоронної системи держави є формування сучасної ефективної системи правоохоронних органів, запровадження нової ідеології їх діяльності, спрямованої на гарантування демократії та верховенства права, забезпечення реалізації прав і свобод громадян підвищення ефективності протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам національній безпеці України, зокрема, злочинності та корупції. Для вирішення цього завдання потрібно розробити та впровадити сучасну нормативно-правову базу та, у першу чергу, розробити й ухвалити Закон України «Про правоохоронну діяльність, правоохоронні органи та державну правоохоронну службу в Україні», який повинен

бути базовим, системоутворюючим у правовому забезпеченні функціонування правоохоронної системи в державі.

Таким чином, аналіз Конституції України та чинного законодавства свідчить про недосконалість сучасного правового забезпечення, відсутність системного уявлення і відповідного законодавчого забезпечення місця правоохоронних органів та правоохоронної діяльності в цілому, а відсутність «ідеальної» моделі правоохоронної системи загрожує втратою контролю над ростом злочинності, утворює реальну внутрішню загрозу національній безпеці України та загрожує утворенню неспроможності забезпечення гарантій держави щодо забезпечення безпеки її громадянам, що є найвищою соціальною цінністю в Україні.

Список використаних джерел

1. Конституція України;
2. Закон України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб» – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998;
3. Кримінальний кодекс України : кодекс України, закон України від 05.04.2001 № 2341-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14).
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України, Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page2.
5. Проблеми правової відповідальності : монографія / Ю.П. Битяк, Ю.Г. Барабаш, Л.М. Баранова та ін. ; за ред. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, В.І. Борисової. – Х. : Право, 2014. – 348 с.

Хмара В.М.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Європейський Союз – сім'я демократичних, економічно розвинених європейських країн, що спільно працюють задля миру та процвітання. Це – нова держава, а не тільки міжнародна організація. В той же час Європейський Союз є унікальним явищем, оскільки його члени залишаються незалежними, суверенними націями.

Вагоме стратегічне значення для збереження миру та безпеки на євроатлантичному просторі мають відносини між Україною та НАТО. Північно-Атлантичний альянс зацікавлений у співпраці з Україною у зв'язку з тим, що наша держава посідає ключове місце на перетині шляхів Східної та Західної Європи. Україні не потрібно доводити свою приналежність до Європи, до європейської культури чи історії. Але якщо українці хочуть належати до європейської спільноти не тільки географічно, але й політично, потрібно навчитися жити за європейськими правилами, будувати Європу самим у своїй країні.

Євроатлантична інтеграція України є суттєвим фактором зміцнення її національної безпеки, покликаним сприяти розвитку демократичних інститутів, громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини, і, таким чином, відповідає життєво важливим інтересам українського народу. Геостратегічне й геополітичне становище України як складова єдиного європейського простору визначає її місце в європейських справах, зумовлює вагому роль української держави у створенні нової архітектури загально-континентальної безпеки, серцевиною якої покликана стати Організація Північноатлантичного договору. Євроатлантична інтеграція України має на меті гарантувати її незалежність, територіальну цілісність, суспільний прогрес, запобігати виникненню нових загроз стабільності і безпеці на європейському континенті.

Основним завданням національної безпеки України є збереження унітарності держави, недоторканості й цілісності її території, забезпечення економічного розвитку, інформаційної безпеки, захисту прав і свобод людини. Такий стан може забезпечити нашій державі тільки сильна організація безпеки, якою сьогодні є Північноатлантичний Альянс. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості» закріпив положення про те, що основним завданням нашої держави є «інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі та інтеграція в євроатлантичний безпековий простір», а також

«поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства у цій організації».

Для України інтеграція до Євросоюзу – це рух держави до стандартів реальної, діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого ринкового господарства. Швидкість прогресу у відносинах буде повністю залежати від зусиль України та конкретних досягнень у виконанні зобов'язань щодо спільних цінностей. Саме тому, органи державної влади повинні врахувати всі зобов'язання, що взяла на себе наша держава перед Європейським Союзом і відповідно до них, розробити ефективні напрями зовнішньої та внутрішньої політики, впровадити їх у життя, і лише після цього розраховувати на досягнення бажаних результатів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості: Закон України від 23.12.2014 № 35-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-19>

Хойнацька Л.М.

кандидат історичних наук, доцент, професор
кафедри гуманітарних та загально-правових дисциплін
Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ТЕРОРИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ЯВИЩЕ

Жодна форма державного управління та суспільного ладу не в змозі повністю задовольнити соціально-економічних та політико-гуманітарних потреб. Невирішеність політичних, економічних, територіальних, етнічних, конфесійних та інших протиріч формує серед певних груп населення прагнення кардинально змінити ситуацію силовими методами, чим користуються терористичні організації.

Тероризм притаманний суспільствам на всіх етапах їх розвитку – у різних формах, на різних рівнях та має різні тлумачення. Найбільшу наукову увагу привертає формула американських дослідників В. Маллісона та С. Маллісона, згідно з якою *тероризм* – це систематичне використання крайнього насилля і загрози насиллям для досягнення публічної або політичної мети [1].

Протягом першої половини ХХ ст. тероризм був розчиненим у кривавому хаосі революцій, громадянських і світових війн. З кінця 1960-х років терористичні організації набувають значного впливу в політиці окремих держав і цілих регіонів.

Аналіз наукових джерел і публікацій свідчить про те, що феномен тероризму набував достатньої зацікавленості серед науковців. Вивченням проблем тероризму в Україні займаються такі дослідники, як В.О. Глушков, В.В. Крутов, В.П. Ємельянов, В.Ф. Антипенко, С.М. Мохончук, О.П. Богданов, В.В. Колосков, А.М. Кузьменко, М.Г. Любинський та деякі інші. Кожний з цих авторів по-різному підходить до висвітлення питань боротьби з тероризмом, аналізує різні рівні, форми прояву, аспекти цього явища.

Спираючись на розробки науковців, усі суб'єкти тероризму можна поділити на дві великі групи: 1) окремі держави, політичні партії та рухи, які, як правило, підтримують належні їм терористичні організації, використовують їх для досягнення своїх різних цілей; 2) терористичні або інші організації, які безпосередньо здійснюють терористичні акти.

До суб'єктів першої групи можна віднести ряд близькосхідних держав з авторитарним ладом, деякі держави Індокитаю, Північної Америки, а також активні в багатьох регіонах світу екстремістські націоналістичні, релігійно-політичні, крайні праві та крайні ліві рухи. До другої – національні терористичні організації, серед яких можуть бути виділені: організації профашистської, расистської та подібної їм орієнтації; ультрареволюційні; націоналістично-сепаратистські й релігійно-політичні.

Терористичні групи практично завжди беруть на себе відповідальність за здійснення актів насильства, оскільки на думку терористів, вони є засобом досягнення мети.

В Україні тероризм почав активно розповсюджуватися після анексії Автономної республіки Крим Російською федерацією та початку війни на Донбасі. Як наслідок, Україна обмежена у

використанні морських просторів Азовського та Чорного морів протиправними діями РФ – держави-агресора, чії дії підлягають притягненню до відповідальності [2]. Терористичним угрупованням в Україні визнано «Бесарабську народну республіку» (2014 – 2015), терористичними організаціями так звані «ДНР» і «ЛНР».

За даними СБУ, з 2014 по 2017 рік в Україні сталося майже 900 терористичних актів. Більше половини з них були скоєні у Донецькій і Луганській областях.

Слідчими органами СБУ протягом 2014-2017 років за фактами вчинення терористичних актів розпочато 883 кримінальні провадження (з них – 589 слідчими УСБУ у Донецькій та Луганській областях, де фіксуються як терористичні акти факти обстрілів вздовж лінії розмежування) [3].

За межами зони проведення антитерористичної операції найбільшу кількість терактів було зафіксовано на території Одеської та Харківської областей.

Політичний тероризм є багатоаспектним явищем, в існуванні якого суб'єктивно-психологічний чинник відіграє вагомий роль. В незалежній Українській державі тероризм став наслідком не визнання окремими групами суспільства сучасної ідеології та існуючого політичного устрою.

З метою втілення в життя неоімперської геополітичної доктрини – «Русский мир», підтримку терористичних організацій здійснює РФ, чим дестабілізує суспільно-політичну обстановку в нашій державі.

Боротьба з політичним тероризмом у сучасних умовах повинна полягати у зменшенні його матеріальних (фінансові, людські, технічні, силові) та нематеріальних (організаційні, інформаційні, психологічні та ідеологічні) ресурсів.

Таким чином, політичний контроль над тероризмом та міжнародним тероризмом вимагає розробки повноцінних антитерористичних програм на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Список використаних джерел

1. Intelligence Newsletter. – 1995. – Nov. 23. — P. 3.
2. Дубовчук В.В. Особливості використання морських просторів Україною внаслідок окупації Криму та в умовах проведення антитерористичної операції // Актуальні проблеми правового регулювання особливого періоду: Матеріали науково-практичного семінару (30 березня 2016 року). – К.: НУОУ, 2016. – С35 – 38.
3. 2014 року в Україні відбулося 900 терористичних актів, – СБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zik.ua/news/2017/07/13/z_2014_roku_v_ukraini_vidbulosya_900_terory – Назва з екрану.

Чайкун В.М.

науковий співробітник Національної академії Служби безпеки України

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Організована злочинність становить безпосередню загрозу національній безпеці України передусім тому, що виступає альтернативною системою суспільної побудови, яка ґрунтується на кримінальних стосунках. Організована злочинність в Україні тісно пов'язана із корупційним впливом на органи влади та управління. Як потужний криміногенний чинник вона обумовлює існування економічної злочинності, значною мірою усіх інших форм організованої злочинності та є складовою системи легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

За своїм впливом організована злочинність має багатодисциплінарний характер, що проявляється у різних сферах суспільного життя. Це явище на системному рівні «підриває економічний, соціальний, політичний та культурний розвиток суспільств у всьому світі» [1], що обумовлює потребу у визначенні сфер впливів організованої злочинності на різні сфери суспільного життя як невід'ємної передумовою формування ефективних та системних заходів протидії цьому явищу.

В той же час оцінка загрози з боку організованої злочинності у соціальній сфері обмежується, як правило, визначенням рівня пов'язаного із нею насильства, а також поширення різного роду девіацій. В Законі України «Про національну безпеку України» серед загроз національній безпеці вплив організованої злочинності не згадується [2].

У чинній Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [3], до актуальних загроз національній безпеці України у п. 3.2 «Неефективність системи забезпечення національної безпеки і оборони України» віднесена лише «діяльність незаконних збройних формувань, зростання злочинності, незаконне використання вогнепальної зброї». Як бачимо, організована злочинність як така до актуальних загроз національній безпеці України чинною Стратегією не віднесена. Слід зазначити, що і Стратегія національної безпеки України 2012 року також не містила посилань щодо необхідності захисту суспільства від негативного впливу організованої злочинності [3].

На нашу думку, організована злочинність є одним із чинників, що змінює у негативному напрямі саму структуру соціуму, призводячи до його широкої криміналізації. Як зазначає В. Дрьомін, предметність злочинності проявляється у її зворотному впливі на суспільство. Механізм зворотного впливу ґрунтується на імплементації злочинної діяльності у соціальну тканину суспільства – економічні, політичні та соціальні відносини [4]. У зв'язку з цим можна додати, що злочинність, паразитуючи на суспільстві, змінює його відповідно до власних потреб, не лише віктимізує його шляхом власне вчинення злочину, а й через впровадження нових моделей поведінки, кримінальних практик, інституцій, шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу.

Потребу в дослідженні зазначених проблем актуалізує надзвичайна динамічність виникнення та розвитку найбільш суттєвих загроз національній безпеці в сучасному світі. Це потребує їх постійного моніторингу з боку держави, який має базуватися на результатах ґрунтовних наукових досліджень у цій сфері. Саме фіксація того чи іншого стану розвитку та поширення загроз національній безпеці має стати основою прогнозування та напрацювання адекватних заходів із забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Organized Crime / United Nations Office on Drugs and Crime [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/index.html>.
2. Закон України «Про національну безпеку України» // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 31. – Ст. 241.
3. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 43. – Ст. 1353.
4. Дрьомін В. М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук / Дрьомін В. М. ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2010. – с. 63.

Чеховська М.М.

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри національної безпеки Національної академії СБ України

ГЕНДЕРНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Адвокація гендерної різноманітності у забезпеченні національної безпеки стала останніми роками одним із напрямків комунікації представників силових відомств із суспільством. Так, керівники спеціальних служб наголошують у своїх виступах на необхідності врахування так званої «сили гендерної рівності». Зокрема, у 2017 році голова МІ6 сер Алекс Янгер наголосив, що передумовою роботи у спецслужбі є не стать, а характер, творчий потенціал та рішучість [1]. Ендрю Паркер, голова МІ5, зазначив, що його служба та її персонал повинні відображати британське суспільство в цілому, адже саме різноманітна робоча сила здатна захистити цінності та інтереси держави, а також ефективно протистояти загрозам сучасних злочинних угруповань [2].

Зазначимо, що іноземні спецслужби, зокрема Великобританії, активно беруть участь у громадських ініціативах щодо звітування установ і організацій як державних, так і приватних, у реалізації ідей різноманітності. Так, станом на 2017 рік, другий рік поспіль, британська МІ5, за рейтингом журналу «The Times» (The Times Top 50 Employers for Women 2017), визнана лідером встановлення гендерної рівності, зокрема у створенні робочих місць, де жінки можуть розвиватися

і реалізовувати свій потенціал [3]. Цей список формується в рамках національної кампанії щодо впровадження гендерної рівності.

Нагороди, які є одними з найбільш престижних нагород за гендерну різноманітність та інтеграцію, визнають досягнення організацій і бізнесу у створенні інклюзивних робочих місць, де жінки мають змогу прогресувати і досягати максимальної реалізації свого потенціалу. Зокрема, представники команди з різноманіття та інклюзивності MI5 на врученні нагород зазначили, що серед напрямів професійного розвитку їх програма «Надихаємо майбутнє жінок-лідерів» є ключовою частиною зусиль MI5, спрямованих на реалізацію принципів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. На сайті спецслужби зазначається, що ця нагорода є останньою у переліку нагород MI5 за визнання прогресу у сфері різноманітності. Протягом останніх трьох років MI5 була розміщена у першій десятці індексу рівності на робочому місці Stonewall (ї отримала перше місце у 2016 році) та щорічно визначається еталоном найкращої практики підтримки роботодавцями персоналу ЛГБТ [3].

Ще одним напрямком публічного обговорення та інформування громадськості щодо передумов розвитку гендерної політики у державі, зокрема у діяльності складових сектору безпеки та оборони, є оприлюднення доповідей парламентських комітетів із зазначеної тематики. Зокрема, цікавим досвідом є здійснення Комітетом розвідки та безпеки Парламенту Великобританії (ISC) дослідження щодо розгляду різноманітності та інклюзивності, зокрема MI6, MI5.

В опублікованому у 2015 році звіті під назвою «Жінки в розвідувальному співтоваристві Великобританії» ISC виявив диспропорції серед кількості жінок на посадах старших державних службовців у спецслужбах. Зважаючи на зазначені диспропорції, британський парламентський комітет ухвалив, що спецслужбам Великобританії необхідно збільшити співвідношення жінок-працівників, і запропонував їм спробувати залучати більше дівчат-студенток з університетів, створити клубні школи та літні табори для молодших дівчат, а також орієнтуватися, як на потенційних співробітників, на жінок або матерів середнього віку. Наголосимо, що у зазначеній доповіді також зазначається, що брак різноманітності може призвести у подальшому до «непідтверджених упереджень» при наймі робочої сили, що вплине на здатність агентств визначати загрози та приймати рішення щодо їх нейтралізації [4].

Домінік Грив, голова ISC, представляючи звіт з різноманітності та інклюзивності спеціальних служб Великобританії сказав: «На ринку праці, який відзначається все більшою конкурентоздатністю, важливо, щоб британське розвідувальне співтовариство могло залучати і використовувати навички, талант і досвід усіх секторів нашого суспільства для захисту і пропагування наших цінностей та збереження нашої країни в безпеці» [2].

Джеремі Флемінг, директор GCHQ, вважає, що прагнення до різноманітності означає зміну сприйняття кар'єри в розвідувальній спільноті, щоб чоловіки і жінки з усіх прошарків суспільства могли реалізувати себе у світі інтелекту та безпеки. У своєму виступі він наголосив, що є важливим, щоб розвідувальне співтовариство відображало сучасну Великобританію з її різноманітною і всеохоплюючою робочою силою, адже різноманітність заохочує виклики, стимулює інновації та забезпечує краще прийняття рішень [2].

Підсумовуючи, зазначимо, гендерна політика, заснована на застосуванні ідеї про різноманіття, позитивно впливає на оптимізацію роботи та збільшення її ефективності. Наголосимо, що саме західні спецслужби акцентують увагу на тому, що адекватною відповіддю на сучасні загрози національній безпеці світових держав та елементом задоволення динамічних потреб міжнародних сил безпеки є врахування гендерної різноманітності.

Список використаних джерел

1. MI 6 chief on why gender diversity is a matter of national urgency. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.growthbusiness.co.uk/mi-6-chief-gender-diversity-matter-national-urgency-2549476/>. – Заголовок з екрану.

2. Sengupta K. MI5 and MI6 have 'glaring lack' of ethnic minority and female staff at senior levels, report reveals. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/mi5-ethnic-minority-mi6-female-staff-senior-roles-security-services-bame-gchq-a8452431.html>. – Заголовок з екрану.

3. MI5 named as a leader in gender equality. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.mi5.gov.uk/news/mi5-named-as-a-leader-in-gender-equality>. – Заголовок з екрану.

4. 'Gender Equality Is Going Backwards': Why Britain Needs More Female Spies. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://news.vice.com/en_us/article/8x7zq5/gender-equality-is-going-backwards-why-britain-needs-more-female-spies. – Заголовок з екрану.

Чумак В.В.

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник
Харківського національного університету внутрішніх справ

«САРА» ЯК СУЧАСНА МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ПОЛІЦІЇ В ГРУЗІЇ

В сучасних умовах удосконалення діяльності органів Національної поліції України з кожним днем активізуються питання залучення до процесу виконання службових обов'язків представників громадянського суспільства, що є запорукою сталого демократичного розвитку суспільства та держави. У зв'язку з інтенсивністю імплементації зарубіжного законодавства у вітчизняну практику державотворення, виникає необхідність дослідження зарубіжного досвіду моделей та практик взаємодії правоохоронних органів та суспільства. В даному контексті слід наголосити на успішному досвіді такої держави, як Грузія, що виробила власні механізми взаємодії громадськості та поліції.

Особливістю взаємодії між поліцією та громадянським суспільством Грузії є активне впровадження новітніх систем їх спільної співпраці. На сьогодні в Грузії з метою зниження рівня злочинності у районах та підвищення рівня безпеки запроваджено таку модель взаємодії населення та поліції як: «САРА» (сканування, аналіз, реакція, аналітична оцінка) [1].

САРА як сучасна модель взаємодії громадськості та поліції в Грузії передбачає цілий блок послідовних дій орієнтованих на вирішення спільних актуальних питань.

I блок «Сканування» – поліція та громадськість разом визначають наявність та вид адміністративних правопорушень, злочинів та інших правопорушень в районі обслуговування з метою забезпечення безпекового режиму на відповідній території громади. «Сканування» передбачає, що громада самостійно обирає одну проблему зі складеного списку та спільно з поліцейськими встановлюють пріоритети, чітко формулюють проблеми.

Потім розпочинається наступний *II блок, що має назву «Аналіз»*. Здійснюється у так званій формі «Трикутника» та передбачає опис проблеми (злочину, правопорушення) крізь призму трьох складових: жертва, правопорушник, місце скоєння злочину. На даному етапі поліція та громада виявляють та визначають первопричину скоєного та визначають потенційних партнерів з метою подальшого залучення останніх до співпраці.

III блок має назву «Реакція». Під час взаємодії на цьому етапі роботи поліція та громада повинні знайти відповіді на наступні запитання: Які стратегії необхідно використовувати задля зниження гостроти або усунення проблеми? Що ще необхідно зробити? Хто повинен виконувати дії? Коли це необхідно зробити? [2].

Завершальним, *IV блоком* здійснення моделі САРА, є «Аналітична оцінка», зміст якої повинен дати відповіді на такі запитання: Який результат зроблених зусиль? Наскільки ефективною виявилася стратегія? Тобто останній блок моделі взаємодії між поліцією та громадою в Грузії «САРА» дає оцінку ефективності такої співпраці та визначає їх недоліки та можливі шляхи усунення. Під час цього блоку поліція та громада, виконуючи спільні функції з охорони громадського порядку та громадської безпеки, визначають результати своєї діяльності та її ефективність.

В рамках вище зазначеної моделі взаємодія громади з поліцією відбувається у таких формах, як:

- 1) заходи щодо посилення громадського контролю з боку населення;
- 2) створення груп сусідського нагляду;
- 3) розвиток програм «співробітник групи громадського патрулювання», що дозволяють цивільним особам у формі надавати допомогу співробітникам поліції в діях, не пов'язаних з оперативною роботою;
- 4) використання заходів самооборони;
- 5) використання посередництва при вирішенні місцевих конфліктів.

Загалом, аналізуючи діяльність громади та поліції Грузії, варто зазначити, що побудова партнерства між поліцією і суспільством є складним і багатограним та трудомістким процесом, що вимагає змін на будь-якому рівні і в будь-якій сфері поліцейської діяльності та врахування завдань задля успішного здійснення зазначеної моделі взаємодії в довгостроковій перспективі.

Разом із тим, така взаємодія з суспільством підвищує і довіру населення до поліції. Громадяни усвідомлюють, що від них залежить забезпечення власної безпеки. За рахунок такого партнерства громадяни починають відчувати за собою частину відповідальності за підтримання належної якості життя і вирішення соціальних проблем у своєму районі [3, с. 185].

Таким чином, можна зробити висновок, що механізм співпраці поліції та інститутів громадянського суспільства знайшов своє відображення у функціонуванні такої моделі, як «САРА»: сканування, аналіз, реакція та аналітична оцінка. Така модель стала своєрідним каталізатором суттєвих змін у повсякденній роботі поліцейського та значно підвищила рівень довіри населення до поліції.

Отже, вказана модель може бути впроваджена у практичну діяльність органів Національної поліції України з метою налагодження процесу співпраці поліції та громадянського суспільства, що в кінцевому підсумку буде сприяти більш високим показникам рівня довіри населення до поліції.

Список використаних джерел

1. САРА: сайт. URL: <http://www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/learningzone/sara.html> (дата звернення: 20.04.2019).
2. Миссия ОБСЕ в Косово / департамент охраны и общественной безопасности / ICITAP 2007: Таблица модели решения проблем САРА, Приштина, 2007.
3. О.Ф. Кобзар Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків. 2015. 316 с.

Шабельний Я.В.

слухач I курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ ТА ПРОЯВИ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Наслідки 2014 року були більш ніж трагічні для нашої держави. За підсумками рейтингу «Глобального індексу тероризму», опублікованого в 2016 році Інститутом економіки і миру (Institute for Economics and Peace), Україна піднялася на 12-е місце з 51-го у 2012 році, ставши таким чином єдиною європейською державою, що потрапила до топ-20 рейтингу, оскільки кількість смертей від тероризму перевищила 500 втрачених життів.

Україна де-факто втратила контроль над територією майже 45 тисяч квадратних кілометрів, на якій проживало 6 млн. громадян. За розміром це дорівнює території низки європейських держав, як-от Нідерланди чи Швейцарія, та у півтора рази більше, ніж територія Бельгії. За чисельністю населення – це майже дорівнює населенню Латвії, Литви та Естонії разом узятих. Лише офіційна чисельність жертв збройного конфлікту на Сході нашої країни, за даними ООН, склала майже 5 тисяч осіб. Кількість внутрішніх переселенців склала майже мільйон (станом на 19 січня 2015 року – 901 тис. 281 осіб відповідно до даних Міністерства соціальної політики та праці України) [1].

Потрібно зазначити, що автори дослідження [1] поставили збиття малайзійського «Боїнга» над Донецькою областю 17 липні 2014 року на 5-те місце найбільш смертоносних терористичних атак, в результаті чого загинуло 298 чоловік. Крім того, на показники «Глобального індексу тероризму» в Україні вплинули ряд інших факторів. За даними Українського інституту дослідження екстремізму [2], такими факторами є: політичний екстремізм; рейдерство; міжконфесійне протистояння; втручання Російської Федерації у внутрішні справи України, бідність як наслідок низьких доходів населення; незгода більшості населення з соціальною стратифікацією суспільства; високий рівень безробіття молоді; проникнення організованої злочинності в урядові структури; сепаратистські тенденції, спрямовані на руйнування цілісності держави тощо.

Якщо початок 2014 року локалізував екстремістські прояви у столиці, переважно в межах урядового кварталу – Майдану Незалежності м. Києва, то з кінця січня екстремістські та злочинні

дій розповсюджуються по всіх регіонах України – починаючи від силового захоплення адмінбудівель у регіонах і закінчуючи зростанням регіонального сепаратизму, що супроводжувався військовими діями та жертвами серед місцевого населення. Протягом 2014 року в межах усієї країни спостерігалась чітка тенденція збільшення кількості екстремістських та злочинних дій радикально налаштованих осіб. Її спад відбувся лише одного разу – у жовтні, коли в країні завершилися парламентські вибори, а на сході України через режим припинення вогню.

Екстремісти використовують складне соціально-економічне становище, зумовлене фактичним веденням так званої «гібридної» війни на Сході нашої країни на території Донецької та Луганської областей, Автономній республіці Крим, для дестабілізації внутрішньої обстановки, дискредитації органів державної влади перед міжнародними партнерами та Українським народом, провокації безладів і масових порушень громадського порядку, де стало звичайною нормою порушення прав людини і масштабна терористична діяльність злочинних угруповань, які налагодили міжнародну співпрацю з собі подібними організаціями, іноземними державами, їх спецслужбами, а також транснаціональною організованою злочинністю.

Розширення географії екстремізму, зміцнення його організаційно-структурної та фінансово-матеріальної спроможності, наявність у багатьох екстремістських угруповань доступу до військового озброєння, боєприпасів, бойової військової техніки, вибухових речовин та матеріалів, залучення до екстремістської діяльності молоді, інтелігенції, релігійних та політичних діячів значно впливає на внутрішньодержавну та міжнародну стабільність. За таких умов екстремісти намагаються на рівних конкурувати з державою за право застосовувати примус або насильство для досягнення своїх цілей [2].

Отже, в Україні зростає актуальність викликів потенційних загроз, спричинених міжнародним тероризмом, що зумовлено терористичною діяльністю російсько-терористичних найманців та диверсійно-розвідувальних груп Збройних сил РФ у зоні ООС і прилеглих до неї областях України, розширенням політичних, економічних, гуманітарних та культурних зв'язків України з країнами світу, де тривають збройні конфлікти, участю українського військового контингенту в миротворчих операціях, перебуванням у нашій країні понад 100 тисяч іноземців із країн Близького Сходу, Південно-Східної центральної Азії, Північної Африки (з них більш ніж 30 тисяч студентів – громадяни країн, що традиційно постачають нелегальних мігрантів, серед яких виявлено прихильників міжнародних ісламістських терористичних та релігійно-екстремістських угруповань), нестабільністю соціально-політичної ситуації в державі тощо.

Список використаних джерел

1. Електронний ресурс – глобальний індекс тероризму. Гуманітарна енциклопедія // Центр гуманітарних технологій, 2006-2016 (остання редакція: 30.10.2016). URL-адреса: <http://gtmarket.ru/ratings/global-terrorism-index/info>.

2. Електронний ресурс – результати дослідження Українського інституту дослідження екстремізму «Екстремізм в Україні – 2014: прояви, тенденції, прогнози». URL-адреса: <http://uire.org.ua/>.

3. Сучасний тероризм: стан і перспективи / під ред. Е. І. Степанова. М., 2000. с. 54-71.

Швалюк В.В.

студент 2 курсу Інституту УДО України
КНУ імені Тараса Шевченка

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКІВ СУБ'ЄКТІВ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Під час підготовки кваліфікаційної роботи на тему «Правовий статус працівників суб'єктів охоронної діяльності» отримані нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують конкретне наукове завдання щодо розроблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів охоронної діяльності (СОД). В результаті дослідження сформульовано наступні основні висновки.

Доведено, що під правовим регулюванням діяльності СОД слід розуміти цілеспрямований вплив норм права на суспільні відносини, що виникають між СОД та уповноваженими органами, а в деяких випадках і особами, що знаходяться під охороною, та врегульовуються нормами

конституційного, цивільного, адміністративного, трудового та кримінального права з метою забезпечення безпеки життя і здоров'я фізичних осіб, охорони права власності на договірних засадах.

Установлено, що законодавство, яке врегульовує охоронну діяльність, має бути спрямоване на створення сприятливих умов, соціальної, економічної і політичної активності громадян, які займаються даним видом діяльності, створювати передумови і правові засади для активної взаємодії з правоохоронними органами.

Вивчення зарубіжного досвіду діяльності СОД свідчить про поширення приватної охоронної діяльності, особливо у країнах ЄС та США. Одночасно звертає на себе увагу суворий підхід державних органів у кожній з цих країн до питань компетенції СОД, регламентації умов створення і функціонування СОД, зокрема для збереження безумовного пріоритету держави в сфері забезпечення безпеки особистості та суспільства. Встановлено, що в окремих державах немає розмежування приватної охоронної та детективної діяльності. Ми схилиємося до досвіду країн, в яких регулювання приватної охоронної та детективної діяльності здійснюється окремими правовими актами.

Правовий статус працівника СОД полягає в системі правових статичних елементів, які визначають потенційну взаємодію з особами, які посягають на права, свободи людей, що перебувають під охороною, а також деякими іншими особами, що визначаються на основі норм конституційного, цивільного, адміністративного та кримінального права з метою непорушності життя, здоров'я, честі, гідності людей і перебувають під охороною при умові непорушності прав і свобод третіх осіб і забезпечення публічного інтересу суспільства загалом. елементи: До елементів правового статусу працівника СОД відносимо: 1) підстави й порядок виникнення правосуб'єктності працівника СОД як специфічного суб'єкта адміністративного права, який у деяких випадках набуває ознак суб'єкта публічної адміністрації; 2) завдання, адміністративні обов'язки, заборони; 3) адміністративні права, гарантії безпеки та соціального захисту; 4) юридична відповідальність за перевищення меж необхідної оборони чи за непропорційне застосування фізичної сили або спеціальних засобів.

Розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення нормотворчої та правозастосовної діяльності СОД в сфері забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності. Зокрема запропоновано:

а) внести зміни до Закону України «Про охоронну діяльність» щодо передачі повноважень по ліцензуванню суб'єктів охоронної діяльності Міністерству юстиції України;

б) визначити правовий статус служб безпеки суб'єктів господарської діяльності через прийняття Верховною Радою України окремого Закону України «Про службу безпеки суб'єктів господарської діяльності»;

в) внести зміни до постанови КМ України від 18 листопада 2015 р. № 960, якою затверджені «Ліцензійні умови провадження охоронної діяльності», зокрема пропонується в п. 14 постанови передбачити, що фахівець з організації заходів охорони повинен безальтернативно мати вищу освіту другого рівня (науковий ступінь «магістр») за спеціальністю 074 «Охоронна діяльність».

Шевчук Ю.В.

слухач 2 курсу Інституту УДО України КНУ ім. Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНИЙ КОНФЛІКТ В НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Слово «конфлікт» має латинський корінь і розуміється як сутичка, зіткнення. Психологи під конфліктом розуміють такий «вид спілкування», в основі якого лежить різного роду реальні, або ілюзійні, об'єктивні чи суб'єктивні протиріччя.

У свою чергу, «інформаційний конфлікт» можливо визначити як протиріччя, яке виникає у зв'язку з браком чи обмеженістю інформації, поданням хибної інформації, даних, відмінності в розумінні важливості інформації, або в різних способах оцінки та тлумачення.

Інформаційні та інформаційно-правові конфлікти тісно між собою взаємопов'язані, бо першоосновою виникнення цих конфліктів є інформація, наступний фактор, який їх об'єднує – це критерії конфіденційності, цілісності та доступності.

Під нормативно-правовим регулюванням інформаційної безпеки розуміється форма владного правового впливу на суспільні інформаційні відносини, що здійснюються державою з метою їх упорядкування, закріплення і забезпечення.

Особливим недоліком нормативно-правового регулювання інформаційної безпеки є розпорошення його у численних нормативно-правових актах різної юридичної сили.

Сучасні інформаційні технології надають змогу державам реалізувати власні інтереси без застосування воєнної сили, послабити або завдати значної шкоди безпеці іншій держави, яка не має дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів, тим самим породжуючи, конфлікти зокрема у інформаційній сфері.

Застосовуються такі техніки інформаційного впливу: приховування істотної інформації; комунікативного шуму, або інформаційне сміття; зміщення понять; відволікання уваги; техніка, яка має пріоритети надання негативної інформації; технологія інформаційного табу; безпосередньої неправди.

Регулювання конфліктів передбачає ряд поетапних кроків, які важливо враховувати:

- визнання реальності конфлікту сторонами конфлікту;
- легітимізацію конфлікту, тобто досягнення угоди між сторонами конфлікту щодо визнання й дотримання встановлених норм та правил конфліктної взаємодії;
- інституціоналізація конфлікту, тобто створення відповідних органів, робочих груп із врегулювання конфліктної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Ситник О.І. Політологія. Коспект лекцій / О.І. Ситник – Луцьк : РВВ Луцький НТУ, 2010 – 75 с.
2. Ципеліус Райнгольд. Юридична методологія / Райнгольд Ципеліус. – К., 2004 – 176 с.
3. Герасіна Л.М. Конфліктологія / Л.М. Герасіна, М.І. Панов – Харків, 2002. – 256 с.

Шинкарук О.М.

доктор технічних наук, професор, ректор Національної академії
Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького

ПРО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблеми національної безпеки перебувають сьогодні у центрі уваги більшості цивілізованих країн світу, міждержавних утворень та громадських об'єднань. Її забезпечення перестало бути сферою зацікавленості окремих країн, адже насильницькі конфлікти, які є реалізованими загрозами національній безпеці, загрожують прогресу і розвитку світу в цілому. У державах, зачеплених такими конфліктами, проживає понад 1,5 млрд. людей, причому, за наявними оцінками, 40% країн, що пережили конфлікт, протягом десяти років знову опиняються в нестабільному стані [1, с.9-10]. Таким чином, від забезпечення безпеки кожної держави залежить безпека миру та світового правопорядку, що визначає нагальну актуальність наукових розробок у сфері безпекознавства.

При цьому слід виходити з того, що феномен національної безпеки являє собою явище міждисциплінарного характеру. Це вимагає формування сучасного теоретико-методологічного підходу до осмислення як національної безпеки, так і системи забезпечення останньої, який би відображав цю міждисциплінарність та відповідав би особливостям об'єктів дослідження.

Аналіз останніх досліджень свідчить, що у вітчизняній науці наявні системні роботи у сфері пізнання національної безпеки та її окремих видів, серед авторів яких В.П. Горбулін, В.Ю. Богданович, В.А. Ліпкан та ін. Досить велика кількість досліджень на рівні монографій, дисертаційних робіт, фахових статей присвячена певним складовим цієї проблематики. Але, наприклад, методологічні питання ще не стали предметом окремих наукових розвідок за незначним винятком (переважно це стосується економічної безпеки України) [2].

З огляду на це, формування теоретико-методологічного підходу до вивчення феномену національної безпеки та її забезпечення в умовах існуючих та потенційних загроз залишається остаточно **невирішеною проблемою**, а авторське бачення такого підходу та його аргументація визначає **мету** даної роботи.

Виклад основного матеріалу. В сучасному безпекознавстві, що є міждисциплінарною наукою про безпеку, існує досить велика кількість суперечливих підходів до розуміння національної безпеки, що виявляється у численних дефініціях та точках зору стосовно сутності національної безпеки, її природи, складових, суб'єктів забезпечення тощо. Але є очевидним, що різноманіття поглядів та концепцій на поняття національної безпеки та особливості її забезпечення обумовлено не тільки своєрідністю авторської позиції, а й, у першу чергу, різноманітністю методів дослідження [3, с.78]. Яка методологія, такий і підхід до питання про те, що позиціонується як об'єкт захисту, і як розуміється самий захист [4].

Вбачається, що теоретико-методологічний підхід до вивчення та забезпечення національної безпеки доцільно базувати на таких положеннях:

1. Національна безпека є різновидом безпеки у широкому сенсі цього слова. Відповідно, вона виступає запорукою існування національної держави. Цікавими у цьому плані є міркування щодо дуальності національної безпеки, яка може досліджуватися в антропологічному та соціологічному (соціальному) вимірах. Антропологічний вимір стосується окремої особи, почуття захищеності індивіда, соціологічний – масових явищ та суспільних інтересів [5, с.9].

На наш погляд, таке розмежування є вельми умовним, адже людина як «адресат» безпеки не протиставляється суспільству, навпаки, її безпека є центральним елементом національної безпеки в цілому, що повністю відповідає положенням Конституції України. Не дуже вдалим видається й формулювання «антропологічний», оскільки йдеться не лише про загрози існуванню людини як біологічного виду чи окремої істоти, тому більш адекватним було б формулювання «антропоцентричний вимір національної безпеки». Це б підкреслило взаємозв'язок захисту прав та свобод людини і безпеки суспільства та держави.

2. Національна безпека не може розглядатися як мета, оскільки безпека є станом, який відображає стійкість людини, суспільства та держави до зовнішніх і внутрішніх загроз. Метою же, скоріше, виступатиме всебічний розвиток та добробут людини і суспільства, а також здатність держави їх забезпечити.

Мають рацію фахівці, які наголошують, що питання забезпечення безпеки – це проблема, у першу чергу, функціональності, відповідно, від того, який набір і змістовна частина компонентів присутні у системі безпеки, залежать як зміст і сутність забезпечення безпеки, так і результативність такого забезпечення [2, с.58].

3. Система забезпечення національної безпеки відноситься до категорії соціальних систем, що визначає закономірності її формування, існування та взаємозв'язку з іншими соціальними системами. Вона є відкритою, як і будь-які соціальні системи, та функціонує за законами, притаманними зазначеним системам.

Викладене дає підстави зазначити, що теоретико-методологічний підхід до вивчення національної безпеки та її забезпечення не має залежати від того, який підхід обирається для її дефініції (формально-юридичний системно-філософський, соціологічний чи аксіологічний), адже це, скоріше, не стільки самостійні підходи, скільки дослідницькі акценти розгляду феномену національної безпеки.

При цьому доцільно уникати надмірної позитивізації та нормативізації проблематики, адже національна безпека та її забезпечення – це питання не лише нормативно-правові, тобто унормовані позитивним правом. Особливість права на безпеку, яке, на нашу думку слід відносити до колективних прав (так зване третє покоління прав людини), полягає у тому, що визнання безпеки як потреби соціуму вводить її у сферу природних прав. Тобто йдеться як про права людини (адже потреба в безпеці є основною і домінуючою, значно більш сильнішою, ніж потреба у незалежності), так і про права соціальних спільнот. Як і будь-яке природне право, право на безпеку не потребує від держави «дозволу на існування», однак саме остання має гарантувати реалізацію цього права індивідуально та колективно.

Методологія вивчення національної безпеки та її забезпечення, на наш погляд, має відображати процес консолідації наукового пізнання навколо світоглядних установок, що призводить до формування цілісного підходу до вивчення феномену національної безпеки, у тому числі й з урахуванням окремих її галузей, в межах яких доцільно виокремлювати певні об'єкти, що потребують захисту.

Відповідно, методологію дослідження національної безпеки та її забезпечення доцільно вибудувувати з огляду на:

- теорію систем як «методологічну оболонку» (з огляду на наявність базових одиниць захисту – окремих об'єктів, у тому числі людини, її прав та свобод), в рамках якої формується конкретна сукупність методів пізнання, серед яких загальнонаукові та конкретно-наукові;
- загальнонаукові методи, зокрема, діалектичний, системно-структурний, аналізу та синтезу, логіко-семантичний тощо;
- конкретно-наукові, які відображають специфіку конкретної галузі; наприклад, щодо прикордонної безпеки – це методи математичного аналізу, кримінального аналізу, догматичний, порівняльно-правовий, соціологічні, психологічні тощо.

Викладене дає підстави наголосити, що **перспективи подальших розробок у даному напрямку** доцільно пов'язувати з виробленням єдиного теоретико-методологічного підходу до дослідження феноменології національної безпеки та системи її забезпечення.

Список використаних джерел

1. Див. наприклад: Среднесрочная стратегия на 2014-2021 гг.: Резолюция Генеральной конференции ЮНЕСКО. 2013. 39 с. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227860_rus (дата звернення – 26.04.2019 р.)

2. Див. наприклад: Зачосова Н.В., Коваленко А.О. Методологія наукових досліджень проблем забезпечення економічної безпеки держави. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2017/14.pdf (дата звернення -26.04.2019 р.).

3. Вовк О. Концепція національної безпеки України: теоретичний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. №89. С.77-80.

4. Минаев Г.А. Секьюритология: монографія. М.: МФЮА, 2012. 271 с.

5. Пучков О.О. Правопорядок у сфері національної безпеки: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. канд. юрид. наук. Одеса, 2019. 21 с.

6. Боднар О.Б. Поняття та зміст права людини на безпеку та його співвідношення з суміжними правами. *Форум права*. 2011. №1. С.88-93.

Шутий М.В.

кандидат юридичних наук, доцент, консультант-експерт
ЦОННДМЗ Інституту УДО України КНУ ім. Т. Шевченка

ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ПОНЯТТЯ ТА УМОВИ ВВЕДЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Питання запровадження режиму надзвичайного стану в Україні регулює Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 року.

Закон визначає зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану [1].

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводиться в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Надзвичайний стан може бути введений в разі:

1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

5) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

6) масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

7) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Класифікація надзвичайних ситуацій за їх рівнями здійснюється для забезпечення організації взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій у процесі вирішення питань, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями та ліквідацією їх наслідків відповідно до постанови КМУ

від 24 березня 2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» [2].

Залежно від обсягів заподіяних наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, надзвичайна ситуація класифікується як державного, регіонального, місцевого або об'єктового рівня.

Для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлюються такі критерії:

1) територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) кількість людей, які внаслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації загинули або постраждали, або нормальні умови життєдіяльності яких порушено;

3) розмір збитків, завданих уражальними чинниками джерела надзвичайної ситуації, розраховується відповідно до Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 175. [3].

Державного рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась або може поширитися на територію інших держав;

2) яка поширилась на територію двох чи більше регіонів України (Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя), а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менш як 1 відсоток від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація державного рівня за територіальним поширенням);

3) яка призвела до загибелі понад 10 осіб або внаслідок якої постраждало понад 300 осіб (постраждали – особи, яким внаслідок дії уражальних чинників джерела надзвичайної ситуації завдано тілесне ушкодження або які захворіли, що призвело до втрати працездатності, засвідченої в установленому порядку) чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 50 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби);

4) внаслідок якої загинуло понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки (оцінені в установленому законодавством порядку), спричинені надзвичайною ситуацією, перевищили 25 тис. мінімальних розмірів (на час виникнення надзвичайної ситуації) заробітної плати;

5) збитки від якої перевищили 150 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

6) яка в інших випадках, передбачених актами законодавства, за своїми ознаками визнається як надзвичайна ситуація державного рівня.

Регіонального рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка поширилась на територію двох чи більше районів (міст обласного значення) Автономної Республіки Крим, областей, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих районів, але не менш як 1 відсоток обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів (надзвичайна ситуація регіонального рівня за територіальним поширенням);

2) яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або внаслідок якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 15 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Місцевого рівня визнається надзвичайна ситуація:

1) яка вийшла за межі території потенційно небезпечного об'єкта, загрожує довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта;

2) внаслідок якої загинуло 1-2 особи або постраждало від 20 до 50 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на тривалий час (більш як на 3 доби), а збитки перевищили 0,5 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;

3) збитки від якої перевищили 2 тис. мінімальних розмірів заробітної плати.

Об'єктового рівня визнається надзвичайна ситуація, яка не підпадає під названі вище визначення [3].

У разі коли внаслідок надзвичайної ситуації для відповідних порогових значень рівнів людських втрат або кількості осіб, які постраждали чи зазнали порушення нормальних умов життєдіяльності, обсяг збитків не досягає визначеного у цьому Порядку, рівень надзвичайної ситуації визнається на ступінь менше (для дорожньо-транспортних пригод – на два ступеня менше) [4].

Висновок. Віднесення надзвичайної ситуації, яка виникла на території кількох адміністративно-територіальних одиниць, до державного та регіонального рівня за територіальним поширенням або за сумарними показниками її наслідків не є підставою для віднесення надзвичайної ситуації до державного або регіонального рівня окремо для кожної з цих адміністративно-територіальних одиниць.

Остаточне рішення щодо визначення рівня надзвичайної ситуації з подальшим відображенням його у даних статистики, зокрема у разі відсутності відомостей у повному обсязі стосовно розвитку надзвичайної

ситуації, приймає ДСНС з урахуванням експертного висновку (за наявності) регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Експертний висновок про рівень надзвичайної ситуації готується ДСНС за дорученням Кабінету Міністрів України. ДСНС має право звернутися до центральних органів виконавчої влади за інформацією про розмір завданих збитків. Відповідальність за достовірність інформації несе орган виконавчої влади, який її подає.

У разі аварійної події (пригоди), що сталася з транспортним засобом, або аварії на виробництві (незалежно від форми власності) до інформації центрального органу виконавчої влади додається акт розслідування такої події (пригоди) або аварії, проведеного в установленому законодавством порядку.

Остаточне рішення (експертний висновок) ДСНС є підставою для здійснення інших заходів щодо реагування на надзвичайну ситуацію відповідно до законодавства.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим надзвичайного стану: від 16 березня 2000 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

2. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями: Постанова КМУ від 24 березня 2004 р. № 368 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF>.

3. Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру: Постанова КМУ від 15 лютого 2002 р. № 175 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF>.

4. Фатхутдінов В.Г. Адміністративно-правове забезпечення громадської безпеки України: дис. на здобут. наук. ступ. док. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» // Фатхутдінов В.Г.; МВС України, НАВС, Київ: – 2017. – 440 с.

Туркот М.С.

кандидат юридичних наук, доцент, Начальник відділу підвищення кваліфікації військових прокурорів інституту підвищення кваліфікації прокурорів Національної академії прокуратури України

Секція: правові засади забезпечення національної безпеки

БЕЗПЕКА ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ: ПОНЯТТЯ, ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Будь-яка країна світу зацікавлена у створення найбільш безпечних умов життя для своїх громадян, так само й осіб, які законно перебувають на її території. Не є виключенням Україна, де починаючи з 1991 року, протягом кількох десятиліть траплялися військові конфлікти.

Відповідно до ст. 3 Конституції України [1] людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Тобто головний закон нашої держави, норми якої застосовуються безпосередньо до будь-яких правовідносин в Україні, наголошує на невідчужуваності та непорушності прав людини на життя і безпечне існування.

Водночас у ст. 17 Конституції України захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки визнаються не лише найважливішими функціями держави, а й справою всього Українського народу.

Дане положення розвинуто і конкретизовано в законодавчих та інших актах нормативно-правового характеру.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про оборону України [2]» у разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подає його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження, а також вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни.

На ту обставину, що захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України, наголошується у ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу [3]».

Указом Президента України № 555/2015 від 24 вересня 2015 року введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України». Воєнна доктрина України є базовою системою поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів. Відповідно до п.

16 воєнної доктрини України, однією з основних цілей у сфері воєнної політики нашої держави є відбиття збройної агресії Російської Федерації проти України [4].

21 червня 2018 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про національну безпеку». Відповідно до ст.1 цього закону, під національною безпекою нашої країни розуміють захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз[5].

Відтак слід констатувати, що жодного протиріччя між положеннями ст.3 та ст.17 Конституції України немає і не може бути, якщо йдеться про захист Вітчизни від збройної агресії, інших загроз військового характеру, силами та засобами Воєнної організації України.

Водночас у період перебування військовослужбовців на військовій службі (тобто під час проходження військової служби та її несення) військовослужбовці постійно залучаються до виконання складних завдань, які досить часто пов'язані з небезпекою. При цьому небезпека може виникнути як під час навчально-підготовчого процесу, так само в процесі виконання службово-бойових завдань.

Під загрозами (ризиками) під час перебування на військовій службі слід розуміти сукупність негативних факторів (умов, чинників, рушійних сил), які впливають на військовослужбовця або інших (цивільних) осіб, котрим може бути спричинено шкоду внаслідок діяльності Воєнної організації України.

У свою чергу безпеку військової служби можливо визначити як стан захищеності військовослужбовців під час її проходження та несення, так само інших (цивільних) осіб, майна та природного середовища під час виконання військовими формуваннями держави завдань із забезпечення воєнної безпеки України.

Виходячи з цього безпеку військової служби потрібно розглядати у комплексі з іншими суспільними відносинами під час: мирного часу, особливого періоду, воєнного стану, у бойовій обстановці тощо.

Як необхідні умови забезпечення безпеки військової служби потрібно розглядати:

– належний рівень соціальної і правової захищеності військовослужбовців (на час зборів – військовозобов'язаних та резервістів). Насамперед слід зауважити на необхідності прийняття Закону України «Про статус військовослужбовців». Потребує на розробку новий Дисциплінарний статут Збройних Сил України, який мав би бути кодифікованим нормативним актом. Законотворча діяльність представників Збройних Сил України, інших військових формувань так само потрібна спрямувати на підготовку законодавчих актів у сфері безпеки перебування на військовій службі.

– забезпечення порядку перебування на військовій службі, що відповідає вимогам Військових статутів Збройних Сил України, Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», Положенням про проходження служби відповідним категоріям військовослужбовців. Це завдання може бути виконано завдяки спільній діяльності представників органів військового управління, правоохоронних і контролюючих органів.

– правова робота серед військовослужбовців (військовозобов'язаних, резервістів під час зборів), так само осіб, які забезпечують проходження та несення військової служби.

Окрім того до умов належного забезпечення безпеки військової служби доцільно віднести заходи технічного, медичного, економічно-фінансового, організаційно-управлінського характеру тощо. Завдання цих заходів полягає у недопущенні реалізації ризиків, що пов'язані з військовою службою та настання шкідливих наслідків для людини, навколишнього середовища, суспільства, держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року; станом на 30 вересня 2016 року / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Про оборону України [Текст]: Закон України від 6 грудня 1991 року № 1932-ХІІ / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/1932-12>.
3. Про військовий обов'язок і військову службу [Текст]: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015 / Офіційний веб-сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
5. Про національну безпеку України [Текст]: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19>.

Матеріали
III підсумкової науково-практичної конференції
«РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, ПЕРСПЕКТИВИ»
(16 травня 2019 року)

Видається в авторській редакції

Відповідальний за випуск: *Шутий М.В.*
Комп'ютерна верстка: *Палига О.В.*

Підписано до друку 21.05.2019 р. Формат 60x84/16. Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 7. Наклад 10 прим.
